

UUMAJAN
KÄRÄJÄOIKEUS
Maa- ja
ympäristötuomioistuim

TUOMIO
(OSATUOMIO)
1.12.2022
annettu Uumajassa

Sivu 1 (350)
Juttu nro M 2090–19

UMEÅ TINGSRÄTT
Domare 2:2

INKOM: 2023-01-13
MÅLNR: M 2090-19
AKTBIL: 1256

HAKIJA

Kaunis Iron AB, 559003–4103, Stationsgatan 46, 972 33 Luleå

Asiamies: Advokat Jan Eriksson, Alrutz' Advokatbyrå AB, Kungsgatan 42,
111 35 Stockholm

ASIA

Ympäristökaaren mukainen lupa kaivostoiminnan jatkamiseen ja laajentamiseen
Tapulin, Palotievan ja Sahavaaran kaivoksissa ja siihen liittyvää toimintaa
Kaunisvaaran rikastamossa, Pajalan kunnassa.

Valuma-alue: 1 Torne älv Koordinaatit: N:
7500095 E: 856230 SWEREF99 TM

TUOMIO

Ympäristövaikutusten arviointiselostus

Maa- ja ympäristötuomioistuim hyväksyy jutussa jätetyn ympäristövaikutusten
arviointiselostuksen.

Lupa

Maa- ja ympäristötuomioistuim hylkää esitetyt vaatimukset hakemuksen
hylkäämisestä ja antaa Kaunis Iron AB:lle luvan ympäristökaaren 9. luvun
mukaiseen ympäristövaaralliseen toimintaan.

harjoittaa kaivostoimintaa Tapulin, Sahavaaran ja Palotievan avolouhoksissa, joiden
vuotuinen louhinta käsittää enintään 10 Mtonnia rautamalmia toiminta-alueella,
joka käy ilmi kartasta **tuomion liitteessä 1**,

Dok.Id 411618

Postiosoite
Box 138
901 04 Umeå

Käyntiosoite
Nygatan 45

Puhelin
090-17 21 00
Sähköposti: mmd.umea@dom.se
www.domstol.se, Info henkilötietojen
käsittelystämme:
www.umeatingsratt.domstol.se tai ota meihin
yhteyttä

Faksi

Aukioloaika
maanantai – perjantai
08:00–16:00

irrottaa ja varastoida sivukiveä (jäteluokka 010101 jäte metallipitoisen mineraalin louhinnasta) seuraavissa paikoissa ja seuraavissa määrin

- Tapulin sivukivivarasto yhteensä 96 Mtonnia, mukaan lukien aiemmin varastoitu, ja
- Sahavaaran sivukivivarasto yhteensä 290 Mtonnia,

rikastaa Kaunisvaaran teollisuusalueen malminjalostuslaitoksilla enintään 10 Mtonnia malmia vuodessa,

varastoida rikastushiekkaa (jäteluokka 01 03 06, muu kaivannaisjäte) yhteensä, mukaan luettuna tähän mennessä varastoitu, 60 Mm³ (102 Mtonnia ei konsolidoitua) nykyisessä ja laajennetussa hiekkavarastossa; vaahdotushiekkaa (jätelaji 01 03 04*, happoa muodostavaa kaivannaisjätettä sulfidimalmin käsittelystä) enintään 2,4 Mm³ Navettamaan louhokseen ja erityisesti tätä varten valmistettuun soluun hiekkavarastossa; lietettä puhdistusprosessista enintään 50 000 m³ (70 % TS) hydroksidilietettä erityisesti valmistettuun varastoon Sahavaarassa,

suorittaa muutos- ja lisärakennustoimenpiteet rikastuslaitoksessa Kaunisvaaran teollisuusalueella, jotka ovat tarpeen nykyisen tuotantolinjan täydentämiseksi vaahdotuslaitoksella sekä kapasiteetin lisäämiseksi sekundaarijauhatuksessa.

Maa- ja ympäristötuomioistuin antaa edelleen yhtiölle luvan ympäristökaaren 11. luvun mukaiseen vesitoimintaan.

poistaa tarvittaessa vettä suunniteltujen avolouhosten ja varastojen alueilta sekä rakentaa ja/tai säilyttää tätä varten tarvittavat laitokset

johtaa pois pohja- ja pintavettä, jota vuotaa kaivoksiin sekä rakentaa ja/tai säilyttää tätä varten tarvittavat laitokset,

rakentaa ja/tai säilyttää tarvittavat keruu- ja leikkuuojat ja penkereet laitoksissa,

johtaa vuosittain pintavettä Muonionjoesta kiinteistöstä Aareavaara 4:10 Pajalan kunnassa jaksolla 1. lokakuuta – 30. huhtikuuta enintään 55 000 m³/kalenterikuukausi maksimaalisen momentaanisen virtaaman ollessa enintään 1 000 m³/h, sekä säilyttää tähän tarvittavat laitokset,

pidentää ja korottaa prosessivesialtaan patoa harjakorkeuteen +172,8 RH 2000 sekä soveltaa patoamisrajaa +170,0 RH 2000,

laajentaa olemassa olevaa selkeytysallasta kaivamalla ja rakentamalla tukevia penkereitä harjakorkeuteen +165,25 RH 2000 sekä soveltaa patoamiskorkeutta +163,75 RH 2000 ja alinta käyttökorkeutta +161,0 RH 2000,

säilyttää ja käyttää nykyistä tasaus- ja selkeytysallasta, laajentaa hiekkavarastoa Kaunisvaaran rikastamolla rakentamalla tarvittavat penkereet, leikkuu- ja keruuoajat sekä tähän liittyvät laitokset

rakentaa Kaunisvaaran rikastamon hiekkavarastoon vaahdotushiekkaa sisältäviä patoja harjakorkeuteen +174,5 RH 2000 sekä soveltaa käyttökorkeutta +173,0 RH 2000.

Natura 2000

Maa- ja ympäristötuomioistuim antaa Kaunis Iron AB:lle ympäristökaaren 7. luvun 28. a § mukaisen luvan siihen vaikutukseen, joka voi syntyä asianomaisilla Natura 2000-alueilla haetun toiminnan seurauksena.

Erivapaus lajisuojasta

Maa- ja ympäristötuomioistuim antaa Kaunis Iron AB:lle erivapauden lajisuojaasetuksen 4, 4a, 6, 7, 8 ja 9 §§ (2007:845) mukaisista kielloista koskien seuraavia lajeja, joihin tällä tuomiolla luvan saanut toiminta saattaa vaikuttaa alueella

- viitasammakko (*Rana arvalis*), (4a ja 6 §§),
- metsähanhi (*Anser fabalis fabalis*), (4 §)
- isokuovi (*Numenius arquata*), (4 §)
- jouhisorsa (*Anas acuta*), (4§)
- pohjantikka (*Picoides tirdactylis*), (4 §)
- pikkutikka (*Dryobates minor*), (4 §)
- punavarpunen (*Carpodacus erythrinus*), (4 §)
- pikkusirkku (*Emberiza pusilla*), (4 §)
- lettorikko (*Saxifraga hirculus*), (7 §)
- isonuijasammal (*Meesia longiseta*), (7 ja 8 §§)
- lapinleinikki (*Coptidium lapponicum*) (7§),
- kapealehtinen kämmekkä/lapinkämmekkä (*Dactylorhiza majalis* subsp. *lapponica*), (8 §).
- kirkiruoho (*Gymnadenia conopsea*), (8 §)

Erivapaus koskee myös toimenpiteitä siirtää ja istuttaa yksittäisiä kasviyksilöitä ja sammaleita, joihin suoranainen maan käyttöön otto toiminta-alueella vaikuttaa.

Pakkotoimioikeus

Maa- ja ympäristötuomioistuim antaa ympäristökaaren 28 luvun 10 § tuella Kaunis Iron AB:lle oikeuden ottaa käyttöön maa- ja vesialueet, jotka kuuluvat kiinteistöihin Allmänningskogen 1:1, Kaunisvaara 1:5, 1:11, 5:10, 7:2, 11:5, 13:1, 15:4, 21:1 ja yhteisalueet s:13 ja s:28, kaikki Pajalan kunnassa, ojien, penkereiden ja patojen rakentamista varten, jotta yhtiö voi harjoittaa haettua vesitoimintaa. Kysymys korvauksesta oikeuksiin kajoamisesta ja vahingoista lykätään ympäristökaaren 25. luvun 27. § 2 st mukaan harkinta-aikana.

Ehdot

Yleiset ehdot

1. Jollei tästä tuomiosta muuta seuraa, toimintaa on harjoitettava pääasiassa sen mukaisesti, mitä yhtiö on ilmoittanut tai mihin se on sitoutunut hakemuksessa ja jutussa muutoin.

Päästöt ilmaan ja pölyäminen

2. Pölynerotuslaitteistosta lähtevän ilman pölypitoisuus saa vuosikeskiarvona olla enintään 20 mg/Nm³kuivassa kaasussa. Päästöjä on valvottava mittaamalla vähintään neljä kertaa vuodessa.
3. Rikasteen kuorma-autokuljetuksissa yhtiön on käytettävä autoja, joissa on katetut lavat ja katetut perävaunut.
4. Yhtiön on viimeistään 6 kuukauden kuluttua tämän luvan käyttöönottopäivästä pitänyt rakentaa sääsuoja malmitiivisteelle/rikasteelle.
5. Yrityksen on jatkuvasti ryhdyttävä toimenpiteisiin häiritsevän pölyämisen torjumiseksi.

Päästöt veteen

6. Vettä saadaan purkaa Muonionjokeen ainoastaan selkeytysaltaasta.
7. Kun virtaama Muonionjoen purkupisteessä on pienempi kuin 60 m³/s momentaaninen purkuvesivirtaama ei saa ylittää 0,4 m³/s ja kun virtaama on alle 30 m³/s, purkuvesivirtaama ei saa ylittää 0,1 m³/s.
8. Muonionjoen virtaama päästö pisteessä on ensisijaisesti määrättävä alapainotteisena keskiarvona todellisten ja tarkistettujen SMHI:n ja suomalaisen VESI-mittausasemien Kallio 2 ja Muonio mittaustietojen pohjalta. Mittaustietojen puuttuessa virtaama on määriteltävä SMHI:n S-HYPE-mallinnuksen avulla.
9. Purkuvesistöön tulevan veden pH-arvo ei saa olla alle 6 tai yli 9.

Pohjaveden poisjohtaminen

10. Enne kuin sivukiven irrotus aloitetaan Sahavaarassa, yhtiön on valvontaviranomaisen kanssa pidetyn neuvonpidon ja kiinteistönomistajien hyväksynnän jälkeen tehtävä uusi kaivoinventointi jutussa tilitetyllä vaikutusalueella, jossa pohjavesi alenee 0,3 m selvittääkseen nykyisten kaivojen tilanteen ja rakenteet ja mitattava pohjaveden korkeus ja analysoitava veden laatu.
11. Jos vaikutusalueella, jossa pohjavesi laskee 0.3 m, akuutin vedenpuutteen vuosi syntyy vahinko kiinteistölle, jolla on oma vesihuolto, yhtiön velvollisuutena on - ellei ole selvää, että vahinko ei johdu yhtiön toiminnasta - järjestettävä välittömästi saataville vettä siihen saakka, kunnes voidaan järjestää pysyvä vesihuolto. Korvaavilla toimenpiteillä on varmistettava, että sekä vesihuollon määrää että laatua voidaan ylläpitää. Toimenpiteet on toteutettava kiinteistön omistajaa kuullen. Ehto koskee myös lunastuksen kohteena olevia kiinteistöjä niin kauan kun kiinteistö on asuttu ja vesihuoltoa tarvitaan.
12. Yhtiön on valvottava toiminnan vaikutusta virtaamiin Kaunisjoessa ja Aareajoessa tekemällä jatkuvia virtaamamittauksia ylävirtaan ja alavirtaan vaikutusalueelta ja mittaamalla pohjaveden korkeutta purojen ja avolouhosten välillä (Sahavaara ja Palotieva). Yhtiön on varmistettava imeyttämisen avulla, että toiminnan vaikutus ei aiheuta veden virtaamaan yli 5 % poikkeamaa, eikä myöskään virtaaman pienenemistä alimmassa alivirtaamassa.

Melu

13. Yhtiön toiminnasta aiheutuva melu, lukuun ottamatta melua, joka aiheutuu räjäytyksistä ja räjäytysten varoitusäänimerkeistä, melu ulkona asutusalueella ei saa ylittää

50 dB(A) päivällä (klo 07.00–18.00),

45 dB(A) illalla (klo 18.00–22.00) ja

40 dB(A) yöllä (klo 22.00–07 .00).

Työvaiheita, jotka voivat tyypillisesti aiheuttaa hetkellisesti melutason, joka ylittää 55 dB(A) asunnoissa, ei saa suorittaa yöllä (klo 22.00–07.00).

Valvonta on tehtävä immissiomittauksin tai lähikenttämittauksin ja laskelmin yllä mainittuina aikajaksoina. Tarkastuksia on tehtävä, kun toiminnassa on tehty muutoksia, jotka voivat aiheuttaa vähäistä suurempaa melutasojen kasvua ja kun valvontaviranomainen päättää tarkastuksesta, kuitenkin vähintään joka kolmas vuosi.

14. Lintujen elämän suojelemiseksi Ahvenvuomassa pitkän ajan keskiäänitaso esiintyvissä käyttötilanteissa ajalla 15. huhtikuuta - 15. elokuuta ei saa ylittää 45 dB(A) seuraavissa paikoissa välittömästi Ahvenvuoman suonsilmäkkeiden itäpuolella:

N: 7497213 E: 853497

N: 7497912 E: 853454

Koordinaattijärjestelmä SWEREF99 TM

Räjäytykset

15. Tuotantoräjäytykset saavat tapahtua klo 07.00 ja 18.00 välillä selkeästi kuultavan hälytysäänimerkin jälkeen. Luvan tuotantoräjäytyksiin muina aikoina saa antaa valvontaviranomainen. Yleisölle on ilmoitettava etukäteen sopivalla tavalla ajankohta, jolloin räjäytyksiä voidaan odottaa.

Tärinät

16. Kaivoksissa tapahtuvien räjäytysten aiheuttamat tärinät eivät saa asuintaloissa aiheuttaa suurempaa värähtelynopeutta vaakasuorassa perustuksessa kuin 5 mm/s enemmässä kuin 5 % räjäytyksistä per kalenterivuosi eikä koskaan ylittää 7 mm/s.

Mittauksia on tehtävä jatkuvasti standardin SS 46 04 866:2011 mukaisesti.

Ilmanpaineaallot

17. Ilmanpaineaallot räjäytyksistä ulkona asuinalueella eivät saa ylittää 100 Pascalia ilmaistuna vapaakenttäarvona enempää kuin 5 % räjäytyksistä per kalenterivuosi eikä koskaan ylittää 200 Pascalia.

Mittauksia on tehtävä jatkuvasti standardin SS 02 52 10 mukaisesti.

Ojat

18. Leikkuu- ja keruuojat on rakennettava ennen kuin alue saadaan ottaa käyttöön. Uudet leikkuuojat, jotka laskevat luonnollisiin jokiin on rakennettava varustettuna lietteenpidättämislaitteella ennen liittymää.
19. Hiekkavarastoon on rakennettava oja ulkopenkereen sisäisivulle koko hiekkavaraston ympäri kahden vuoden kuluessa luvan käyttöön ottamisesta. Saman ajan puitteissa oja ja ulkopenger on tiivistettävä moreenilla tai vastaavan arvoisella materiaalilla. Puolueettoman, yhtiön valitseman ja valvontaviranomaisen hyväksymän teknisen asiantuntijan on varmistettava ja tarkastettava, että virtaussuunta ojassa on kohti selkeytysallasta.
20. Sahavaaran sivukivivaraston aluetta ympäröivä oja, mahdollisine sisään valuvaa vettä estävine penkereineen, on rakennettava ennen varastoinnin aloittamista. Puolueettoman, yhtiön valitseman ja valvontaviranomaisen hyväksymän teknisen asiantuntijan on varmistettava ja tarkastettava virtaussuunta ojassa. Vesi on johdettava sedimentointialtaaseen ennen sen pumppaamista prosessivesialtaaseen.

Massojen, kaivannaisjätteen jne. käsittely

21. Irtomaan moreenimassoja ja turvetta sekä sellaisia massoja, joita muuten irtoaa toiminnassa, on käytettävä toiminnassa tai varastoitava vaadittavassa määrin jälkikäsittelyä varten ja käytettävä tähän tarkoitukseen

22. Malmeja saadaan välivarastoida enintään kolme vuotta jossakin seuraavista paikoista: primaarimurskain Tapulissa, Tapulin eteläoassa oleva sivukivivarasto, malmilato tai Sahavaaran teollisuusalue, Katso **tuomion liite 2**. On pidettävä kirjaa siitä, milloin malmit on varastoitu.
23. Varastoitaessa vaahdotushiekkaa Navettamaan louhokseen hiekan yläpinnan on oltava vähintään 1 metri vedenpinnan alapuolella tai se on peitettävä vettyneellä, nettopuskuroivalla rikastushiekalla (NP/AP-kiintiö >3) vähintään 2 metrin paksuudelta.
24. Varastoitaessa vaahdotushiekkaa varastointisoluu se on lopullisesti peitettävä vähintään 2 metriä paksulla, vettyneellä, nettopuskuroivalla rikastushiekalla (NP/AP-kiintiö >3).
25. Vaahdotushiekan vettyneisyys Navettamaan louhoksessa ja varastointisolussa on varmistettava ja sitä tarkkailtava jatkuvasti käytön aikana kuten myös käytön päättymistä seuraavan 30 vuoden jakson aikana.
26. On oltava dokumentoitu rutiini ja seuranta siitä, miten happoa muodostava sivukivi kaikista avolouhoksista tunnistetaan juoksevasti käytön aikana ja mihin kivi varastoidaan. Rutiini on laadittava yhteistyössä valvontaviranomaisen kanssa. Rutiiniin pitää sisältyä jatkuvasti tehtävien analyysien laajuus ja miten sivukiveä on käsiteltävä, elleivät analyysit ole valmiita.
27. Potentiaalisesti happoa muodostava sivukivi(PAF), (sulfidirikki > 0,1 %, NP/AP kiintiö < 3), Sahavaaran avolouhoksesta on pidettävä erillään ja varastoitava tarkoitusta varten erityisesti valmistettuihin varastointisoluihin (PAF-solut) sivukivivarastossa.
28. PAF-solut sivukiveä varten on suunniteltava viettävällä pohjalla (vähintään 3–5 %), pohjan on oltava tiivis hydraulisen johtavuuden ollessa vähintään 10^{-9} m/s ja paksuuden vähintään 0,5 metriä, sekä varustettava keruuoajalla

joka johtaa suotoveden koostetusti kohti yhtä tai kahta viemäriä sivukivivarastosta. Paikalla on oltava riippumaton tarkastaja/katsastaja pohjalevyä rakennettaessa. Yhtiö valitsee tarkastajan, jonka valvontaviranomainen hyväksyy. Kun rakennustyöt on saatu päätökseen tarkastajan suorittaa pohjalevyn ja ojien lopputarkastuksen. Loppuraportti mahdollisten tarkistusten jälkeen, on toimitettava valvontaviranomaiselle tulospöytäkirjojen kanssa.

29. Jäte sivukivivaraston PAF-soluissa on peitettävä vähitellen ja viimeistään kolmen vuoden kuluessa siitä, kun se on sijoitettu soluun. Peitekerroksen on täytettävä toimintavaatimus rajoittaa hapen kulkeutumisnopeus 0,5 mooliin/m² ja vuosi. Yhtiön on laadittava erityinen valvontaohjelma, joka varmistaa ja dokumentoi jatkuvasti, että rakenne ja vähitellen tapahtuva peittäminen täyttävät toiminnalliset vaatimukset. Puolueettoman teknisen asiantuntijan on tarkastettava sekä valvontaohjelma että valvottava juoksevaa työtä. Valvontaohjelma on toimitettava valvontaviranomaiselle ennen työn aloittamista.
30. Vesi sivukivivaraston PAF-soluista sekä tyhjennysvesi Sahavaaran avolouhoksesta on käytettävä kemiallisessa saostuksessa ennen sen johtamista prosessivesialtaaseen. Veden käsittelyä kemiallisella saostuksella on jatkettava käytön päätyttyä tai kunnes riittävä seuranta on toteutettu PAF-solujen peittämisen toiminnasta ja jälkikäsittelystä vähintään 10 vuoden aikana. Valvontaviranomainen saa myöntää poikkeamisen ajasta.
31. Hydroksidilietteen varasto on muotoiltava vaarallisen jätteen varastointipaikaksi.

Patoturvallisuus jne.

32. Prosessivesialtaan, selkeytysaltaan ja vaahdotushiekan säilytysalujen patojen muotoiluun on sovellettava GruvRidas -suosituksia. Toiminnassa on muutenkin noudatettava GruvRidasta siellä, missä sitä voidaan soveltaa.
33. Hiekkavarasto on laserskannattava vuoden kuluessa siitä, kun lupa otetaan käyttöön ja sen jälkeen vähintään joka kolmas vuosi. Raportti laserskannauksesta

päätelmiseen ja mahdollisine toimenpide-ehdotuksineen tilitetään
valvontaviranomaiselle kuuden kuukauden kuluessa.

34. Ylijuoksu, jonka kynnyshkorkeus on + 164,90 (RH 2000) on rakennettava
hiekkavarastoon viimeistään kaksi vuotta sen jälkeen, kun lupa otettiin
käyttöön.
35. Uusi ulkopuolinen pato, jonka tulvakynnys on selkeytysaltaassa, pitää olla
rakennettu ennen kuin louhinta Palotievassa tai Sahavaarassa aloitetaan.
36. Prosessivesialtaan padon, selkeytysaltaan laajennuspadon, sekä
hiekkavarastossa olevien vaahdotushiekan säilytysalustojen patojen
rakennus- ja suunnittelutöitä on jatkuvasti valvottava ja ne dokumentoitava
puolueettoman asiantuntijan toimesta, jonka valitsee yhtiö ja hyväksyy
valvontaviranomainen. Tarkastajan on oltava paikalla koko ajan
selkeytysaltaan uuden patorakenteen perustamisen aikana.

Kun kyseinen rakennustyö on saatu päätökseen, tarkastajan on tehtävä
patojen loppukatsastus, ja sen jälkeen, kun mahdolliset tarkistukset on
tehty, tarkastajan loppuraportti tulospöytäkirjoineen toimitetaan
valvontaviranomaiselle.

37. Vuotojen mittaukset prosessivesialtaasta ja selkeytysaltaasta on
dokumentoitava jatkuvasti.
38. Varastointi vaahdotushiekkasoluihin rikastushiekka-altaassa on käytön
aikana ohjattavat siten, että hiekan korkeusero vaahdotushiekkasolun sisä- ja
ulkopuolella ei ole yli 2 metriä.

Poronhoito

39. Yhtiön on ryhdyttävä kohtuullisiin toimenpiteisiin, jotta minimoidaan
oikeuden loukkaaminen ja vahingot, joita toiminta voi aiheuttaa
poronhoidolle. Yhtiön vastuulla on neuvotella säännöllisesti asianomaisten
saamelaiskyläjen kanssa toimenpiteistä ja mahdollisesta vahinkotapausten
käsittelystä. Yhtiön on nimettävä yhtiön yhteyshenkilö neuvonpitoa
varten.

Lajisuoja

40. Lajien ja elinympäristöjen suojelemiseksi yhtiön on toteutettava toimintaohjelma, joka käy ilmi **tuomion liitteestä 3**. Yhtiön on sen täytäntöönpanon aikana neuvoteltava valvontaviranomaisen kanssa. Niissä tapauksissa, joissa **tuomion liitteessä 3** on osoitettu biotooppia parantaville toimenpiteille alue, jota ei ole mahdollista käyttää sinä ajankohtana, jolloin toimenpiteet on viimeistään toteutettava, valvontaviranomainen saa sallia toimenpiteiden toteuttamisen muulla alueella, jossa on vähintään sama pinta-ala ja edellytykset tarjota ajankohtaisia elinympäristöjä. Toimenpideohjelmaan on sisällyttävä suoheinänsuojauksen kohtuullisessa määrin kaivoksen käyttöaikana valvontaviranomaisen tarkemman päätöksen mukaan. Valvontaviranomainen saa myös myöntää merkitykseltään pieniä poikkeamia toimenpideohjelmasta edellyttäen, että ohjelman tarkoitusta ei vaaranneta.
41. Lintujen suojelemiseksi yhtiön on ennen jokaista pesimiskautta viimeistään 15. huhtikuuta pitänyt rakentaa penger näkösuojaksi ja vaimentamaan ääntä Sahavaaran sivukivivaraston länsireunalle, joka on rajana Ahvenvuomaan sekä pitää jäljellä penger pesimisajan.
42. Sahavaaran sivukivivarastoa ja muuta teollista toimintaa Sahavaarassa ei saa sijoittaa lähemmäs Ahvenvuoman lampia tai Kaunisjokea kuin 200 m. Verhoavat metsät tällä alueella on säilytettävä.

Kemikaalit jne.

43. Kiinteitä öljytuotteiden ja muiden maalle, pinta- ja pohjavedelle haitallisten aineita säilytyspaikkojen pitää olla muotoiltuja pengerryksin mukaan lukien kova pinta ja sateensuoja tai muu varustus, joka estää pengerryksiä täytymästä hulevedellä. Pengerryksellä on oltava vähintään sama tilavuus kuin suurimmalla astialla, jota siellä säilytetään plus 10 % ylimääräinen tilavuus. Säiliöiden pitää olla varustettuja törmäyssuojalla. Öljytuotteita ja muita maaperälle, pinta- ja pohjavedelle haitallisia aineita mukaan lukien jätteet, on käsiteltävä mitä suurimmalla varovaisuudella niin, että valumien/vuotojen aiheuttamien vahinkojen riski minimoidaan.

44. Kiinteät tankkauspaikat pitää kovettaa (tai rakentaa muulla tavoin öljytuotteiden imeytymisen estämiseksi) ja liittää ne öljynerottimiin. Siirrettävien tankkausasemien (polttoainesäiliöt) on oltava kaksivaippaisia tai varustettu törmäyssuojalla. Asemilla on oltava palontorjunta- ja saneerausvarustus.
45. Öljyvuotojen tai muiden vuotojen puhdistamiseen tarkoitetun varustuksen on oltavat helposti saatavilla. On oltava hyvä valmius käsitellä onnettomuuksista peräisin olevaa maata, pintavettä tai pohjavettä uhkaavia vaarallisia jätteitä.

Energiatalous

46. Toimenpiteitä on toteutettava kohtuullisessa määrin asteittain energiankäytön tehostamiseksi. On laadittava energiankäyttösuunnitelma valvontaviranomaisen kanssa käydyn neuvonpidon jälkeen. Suunnitelmassa on tilitettävä yrityksen energiatehokkuustyö, polttoainevalinnat, mahdollinen oma sähköntuotanto ja toteutettujen toimenpiteiden tulokset. Energiankäyttösuunnitelma on toimitettava valvontaviranomaiselle joka kolmas vuosi tai valvontaviranomaisen määrittämällä pidemmällä aikavälillä. Ensimmäinen energianhallintasuunnitelma on toimitettava viimeistään vuoden kuluttua siitä, kun lupa on saanut lain voiman.

Suunnitelmasta on käytävä ilmi ainakin seuraavat seikat:

- mitkä toimenpiteet ovat teknisesti mahdollisia ja realistisia toteuttaa,
- toimenpiteiden vaikutus energiansäästöön, omaan sähköntuotantoon sekä uusiutumattoman energian käyttöön,
- kustannuslaskelmat, jotka sisältävät vähintään kokonaisinvestointikustannukset ja takaisinmaksuajan, toimenpiteen elinkaarikustannusten perusteella, ja
- mitä toimenpiteitä on toteutettu edellisellä suunnittelukaudella, mitä toimenpiteitä yritys pitää kohtuullisina toteuttaa seuraavan kolmivuotiskauden aikana ja perustelut sille, miksi muita toimenpiteitä ei pidetä kohtuullisina.

Jälkikäsittely

47. Lopullinen jälkikäsittelysuunnitelma on jätettävä valvontaviranomaiselle hyvissä ajoin ennen toiminnan lopettamista tai kun tulee ajankohtaiseksi jälkikäsittelä jokin osa-alue. Suunnitelmassa on otettava huomioon tuleva maankäyttö, mm. poronhoidon edellytykset alueella. Muonion saamelaiskylän kanssa on käytävä neuvonpitoa tässä asiassa. Valvontaviranomainen voi vahvistaa yksityiskohtaiset säännöt, joita voidaan vaatia jälkikäsittelyyn.

Varoitusjärjestelmät ja turvallisuus

48. Prosessivesipato on varustettava sellaisilla valvontahuoneeseen kytketyillä laitteilla ja valvonnalla, että merkit lähestyvistä tai meneillään olevasta patohaverista voidaan havaita vuorokauden ympäri.
49. On oltava valmiusorganisaatio, jossa on henkilöstöä ja tarvittava varustus, jotta voidaan ympäri vuorokauden varoittaa tiellä 99 liikkuvia mahdollisen prosessivesipadon haverin sattuessa. Patohaveria varten on myös oltava erityinen hätätilannesuunnitelma.
50. Yhtiön on valvontaviranomaisen kanssa käydyn neuvonpidon jälkeen aidattava avolouhosten yhteydessä olevaa riskialuetta tarvittavassa määrin, jotta vältetään yleisöä tiedostamatta tai tietoisesti tai luonnonvaraisia eläimiä tulemasta alueelle. Yhtiön on myös merkittävä selkeästi riskialueiden muut osat.

Ilmoitus käyttöönnotosta jne.

51. Yhtiön on ilmoitettava asiasta valvontaviranomaiselle ennen kuin rikastamon vaahdotuspiiri otetaan käyttöön. Yhtiön on myös ilmoitettava asiasta valvontaviranomaiselle ennen kuin hiekka- tai selkeytysaltaan laajennus, irtomaan poistaminen tai maan kuivattaminen Sahavaaran ja Palotievan avolouhosten rakentamista varten aloitetaan. Yhtiön on edelleen ilmoitettava maa- ja ympäristötuomioistuimelle, kun Sahavaaran avolouhoksen tyhjennuspumppaus aloitetaan.

Valvonta

52. On laadittava omavalvontaohjelma suunnitellun laitoksen rakennusvaihetta varten ja tilitettävä se valvontaviranomaiselle viimeistään kuukautta ennen maansiirto- ja rakennustöiden aloittamista.
53. Käyttöä koskeva omavalvontaohjelma on tarkistettava siten, että se käsittää myös uuden ja lisätyn toiminnan. Tarkistettu ohjelma on tilitettävä valvontaviranomaiselle viimeistään kolme kuukautta ennen kuin Sahavaaran tai Palotievan kaivos tai vaahdotuslinja rikastamossa otetaan käyttöön. Valvontaohjelmissa on ilmoitettava mittausmenetelmät, mittaustiheys ja arviointimenetelmä.
54. Veden kemiallisten muuttujia on valvottava jatkuvasti pintavesikertymissä tai ojassa, Tapulivuoman kiinteistössä Kaunisvaara 1:11, Pajalan kunnassa, hiekkavaraston itäpuolella. Lisäksi valvontaohjelmaan on sisällytettävä pohjaveden korkeuden ja virtaamien valvonta ehdon 12 mukaisesti.
55. Yhtiön on valvottava kemiallisia ja biologisia laatutekijöitä (mukaan lukien kalat) kaivosten purkuvesistöissä (asiaankuuluvien viiteasemien kanssa), siinä määrin, että toiminnan vaikutusta purkuvesistöihin voidaan seurata ajan myötä.

Delegointi

Maa- ja ympäristötuomioistuim delegoi ympäristökaaren 22. luvun 25. § 3. st perusteella valvontaviranomaiselle valtuudet määrätä tarvittaessa lisäehtoja, jotka koskevat:

- toimenpiteitä häiritsevän pölyämisen estämiseksi (ehto 5),
- poronhoitoa koskevia kohtuullisia ehtoja (ehto 39),
- toimenpideohjelman täytäntöönpanoa tuomion liitteessä 3 lajien ja luontotyyppien suojelemiseksi (ehto 40),
- lopullista jälkikäsittelysuunnitelmaa (ehto 47),
- mitä energiankäyttösuunnitelman puitteissa laadittuja toimenpiteitä (ehto 46) toteutetaan ja missä ajassa,

- ulkopuolista käyttöä varten säästetyn sivukiven käsittelyä,
- toimenpiteiden yksityiskohtaista suunnittelua maan kuivausta varten Sahavaaran ja Palotievan kaivoksissa sekä
- toiminnan valvontaa.

Lykätyt kysymykset ja koeaikaa koskevat säännökset

Maa- ja ympäristötuomioistuim lykkää kysymyksiä lopullisista ehdoista, jotka koskevat

- metallien, arsenikin, sulfaatin, ammoniakin, nitraatin, kiinteiden ainesten ja ksantaatin päästöjä vesiin,
- sammutussuunnitelmaa,
- kysymystä lopullisesta korvausten selvittämisestä vahingoista ja oikeuksiin kajoamisesta saadun pakkotoimioikeuden seurauksena.

Yhtiön on yhteistuumin valvontaviranomaista suoritettava alla mainitut tutkimukset ja toimitettava maa- ja ympäristötuomioistuimelle niistä tilitys alla mainittuina ajankohtina.

Päästöt veteen

U 1. Yhtiön on selvitettävä tekniset, taloudelliset ja ympäristöön liittyvät mahdollisuudet toteuttaa toimenpiteitä arsenikin, lyijyn, kadmiumin, kupariparin, kromiin, nikkelin, uraanin, sinkin, ammoniakin ja nitraatin, kiinteän aineen (TSS), hehkutusjäännöksen (GR) sekä sulfaatin ja ksantaattien päästöjen vähentämiseksi toiminnasta tulevasta purkuvedestä. Selvityksen aikana yrityksen on juoksevasti, mutta kuitenkin vähintään vuosittain, raportoitava valvontaviranomaiselle.

Selvitys on lopullisia ehtoja koskevien ehdotusten kanssa toimitettava maa- ja ympäristötuomioistuimelle viimeistään kolmen vuoden kuluttua Sahavaaran avolouhoksen tyhjennyspumpppauksen alkamisen jälkeen.

Jos Sahavaaran avolouhoksen toiminnalle myönnettyä lupaa ei ole otettu käyttöön vahvistetun käynnistysajan puitteissa, koeaikaselvitys toimitetaan viimeistään viiden vuoden kuluessa luvan käyttöön ottamisesta.

P 1. Koeaikana tai kunnes toisin säädetään, kyseisten aineiden pitoisuudet lähtevässä vedessä eivät saa ylittää alla esitettyjä raja-arvoja.

Aihe	Kuukausikeskiarvo	Vuosikeskiarvo
Kupari (Cu) µg/l	5	1
Kromi (Cr) µg/l	10	5
Nikkeli (Ni) µg/l	100	80
Sinkki (Zn) µg/l	100	50
Kiinteä aine mg/l	10	-
Hehkutusjäännös, mg/l	5	-
Sulfaatti (SO ₄) mg/l	2600	1700
Ksantaatti, mg/l laskettuna kaliumamyyliksantaattina	1	-

Sammutussuunnitelma

U 2. Yhtiön on koeaikana, yhteistyössä Pajalan kunnan pelastuspalvelun kanssa, selvitettävä, miten suunnitellaan ksantaattivaraston pelastusvalmius ja palon sammutuskyky. Yhtiön on selvitettävä myös saastuneiden sammutusjäämien esiintyminen ja keräyksen tarve jatkokäsittelyä varten. Selvitys ja ehdotukset suojatoimenpiteiksi ja mahdollisiksi ehdoiksi on annettava maa- ja ympäristötuomioistuimelle viimeistään vuoden kuluttua ksantaatin käsittelyn aloittamisesta. Yhtiön on ilmoitettava maa- ja ympäristötuomioistuimelle ja valvontaviranomaiselle, kun ksantaattien käsittely alkaa.

Pakkotoimioikeutta koskevien korvausvaatimusten käsittely

U 3. Yhtiön on kolmen vuoden koeaikana luvan käytöstä lukien dokumentoitava tehdyt toimenpiteet ja antaa arvioida vahingot ja kunkin kiinteistön oikeuksiin kajoaminen ja mahdollisimman pian, mutta viimeistään kolmen kuukauden kuluttua työn päättymisestä, hyvitetävä tai korvattava ne kiinteistönomistajille. Kolmen kuukauden kuluessa koeajan päättymisestä yrityksen on tilitettävä yhteenveto suoritetuista toimista ja säännellyistä vahingoista ja tehtävä ehdotus lopullisesta vahingon selvityksestä.

P 2. Yrityksen on ryhdyttävä ehkäisytoimenpiteisiin myönnetyn pakkotoimioikeuden seurauksena aiheutuvien vahinkojen ja oikeuksiin kajoamisen minimoimiseksi.

P 3. Jos koeaikana vesitoiminnan osalta syntyy riitaa P 2 kohdasta tai velvollisuudesta korvata kiinteistönomistajille omaisuus- tai henkilövahingoista, kiinteistön omistaja saa ilmoituksen jälkeen antaa kiistan tai ilmoituksen maa- ja ympäristötuomioistuimen ratkaistavaksi.

Yhteenvedo koeajan viimeisen tilittämisen ajankohdasta maa- ja ympäristötuomioistuimelle

U1. Päästöt veteen	Kolme vuotta Sahavaaran avolouhoksen tyhjennyspumpppauksen alkamisen jälkeen. Jos Sahavaaran avolouhoksen toiminnalle myönnettyä lupaa ei ole otettu käyttöön vahvistetun käynnistysajan puitteissa, koeaikaa koskeva selvitys on toimitettava viimeistään viiden vuoden kuluessa luvan käyttöönotosta lukien.
U2. Sammutussuunnitelma	Vuosi sen jälkeen, kun ksantaatin käsittely on alkanut.
U3. Vahinkotapausten käsittely	Kolme vuotta luvan käyttöön ottamisesta

Taloudellinen vakuus

Yrityksen on asetettava taloudellinen vakuus, jonka on katettava kustannukset kaivosten jälkikäsittelystä ja muista entisöimistoimista, joihin toiminta voi johtaa. Taloudellinen vakuus koostuu perusmäärästä, jota lisätään jatkuvan toiminnan mukaan.

A. Perusmäärä on 144 188 000 kruunua.

B. Perusmäärän lisä lasketaan ajalle mittauksesta joulukuussa 2021 päivämäärään, jolloin lupa otetaan käyttöön.

Laskelman on vastattava 38 kruunun kustannusta neliömetriltä Tapulin kaivoksen malmi- ja sivukivivarstojen lisäpinta-alasta.

C. Ennakoitu kustannusten nousu yhden vuoden tulevasta toiminnasta, perustuen yhtiön toiminnan suunnitteluun, tekemällä vähennys seuraavan vuoden korotuksesta. Laskelman on vastattava kustannuksia, jotka ovat 38 kruunua lisäpinta-alan neliömetriä kohti. 1) malmi- ja sivukivivarastossa Tapulin kaivoksella, 2) Sahavaaran kaivoksen sivukivivaraston osassa, johon varastoidaan nettopuskuroivaa sivukiveä ja 3) siinä osassa hiekkavarastoa, johon varastoidaan potentiaalisesti happoa muodostavaa vaahdotushiekkaa sekä 350 kruunua neliömetriltä Sahavaaran sivukivivaraston osan lisäpinta-alalta, johon varastoidaan potentiaalisesti happoa muodostavaa sivukiveä (PAF-solut) ja hydroksidilietettä. Ennen kuin Sahavaaran teollisuusalue perustetaan, vakuutta on nostettava 1,5 Mkr.

Lupa voidaan ottaa käyttöön vasta sen jälkeen, kun yhtiö on asettanut vakuuden perusmäärästä (A), lisästä (B) ja ennustetusta lisääntymisestä (C) kyseisenä vuonna. Maa- ja ympäristötuomioistuimen on hyväksyttävä vakuus ja sen säilytyksestä vastaa Norrbottenin läänin lääninhallitus.

Tämän jälkeen on vakuus seuraavan vuoden ennustetuista lisääntyvistä kustannuksista maksettava ennakkoon joka vuosi joulukuussa valvontaviranmaiselle sekä annettava selvitys vakuuden määrää koskevista tämänhetkisistä laskelmista ja sen aineistosta. Yllä mainitun mukaiset summat on korotettava urakoitsijaindeksillä (rakennusurakoinnit) tammikuu 2020 aloituskuukautena. Jos maksetut varat ylittävät merkittävästi lasketut kustannukset, valvontaviranomainen voi myöntää vakuuden pienentämisen.

Lupien aikarajoitus

Tässä tuomiossa myönnettyjen lupien voimassaolo päättyy 1. joulukuuta 2057.

Käynnistysaika

Maa- ja ympäristötuomioistuin määrää käynnistysajan tässä tuomiossa luvan saaneen ympäristövaarallisen lisätoiminnan osalta viideksi vuodeksi siitä, kun tuomio sai lainvoiman.

Palotievan kaivoksen louhinnan käynnistysajaksi määrätään 10 vuotta siitä, kun tuomio sai lain voiman.

Työaika

Maa- ja ympäristötuomioistuim määrää luvan saaneiden vesitoimintatöiden työajaksi 10 vuotta siitä, kun tuomio on saanut lain voiman.

Ennakoimaton vahinko

Ennakoimattoman vahingon ilmoitusajaksi määrätään viisi vuotta työajan päättymisestä.

Täytäntöönpano

Yhtiölle annetaan oikeus ottaa myönnetty lupa käyttöön riippumatta mahdollisista valituksista (täytäntöönpanomääräys), lukuun ottamatta niitä osia, jotka koskevat lupaa töihin ja toimintaan Sahavaaran ja Palotievan avolouhoksissa sekä lupaa varastoida vaahdotushiekkaa varastointisoluun hiekkavarastossa. Vesitoiminnan osalta tällainen käyttöön ottaminen saa tapahtua ainoastaan, jos Kaunis Iron AB asettaa Norrbottenin lääninhallitukselle sellaisen vakuuden, joka määrätään ympäristökaaren 22 luvun 28 § ensimmäisessä kappaleessa. Yhtiön on myös asetettava taloudellinen vakuus sen mukaan, mikä käy ilmi edellä, otsikon Taloudellinen vakuus alla.

Luvan käyttöönotto

Yhtiön on ilmoitettava maa- ja ympäristötuomioistuimelle ja valvontaviranomaiselle, kun lupa otetaan käyttöön. Kun tämä lupa on otettu käyttöön, lakkaa suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission jutussa nro M 11/09 antama lupa olemasta voimassa.

Harkintamaksu

Maa- ja ympäristötuomioistuin ei muuta päätöksessä 14. elokuuta 2019 määrättyä harkintamaksua jutussa.

Oikeudenkäyntikustannukset

Kaunis Iron AB: tulee korvata Mona Kumpulalle oikeudenkäyntikuluja 2 000 kr. Korvaukselle juoksee korko korkolain (1975:635) 6. § mukaan tämän tuomion antamispäivästä maksun suorittamiseen asti.

Maa- ja ympäristötuomioistuin hylkää muut oikeudenkäyntikuluja koskevat vaatimukset.

Muut asiat

Vaatimukset, joita ei ole erityisesti käsitelty edellä, jäävät hyväksymättä.

Sisällysluettelo

TAUSTA	28
Voimassa oleva lupa.....	28
Aikaisempi käsittely	29
Jutun käsittely.....	29
VAATIMUKSET JNE.....	30
Yhtiön vaatimukset.....	30
Ympäristökaaren 9. luku	30
Ympäristökaaren 11. luku	31
Muut vaatimukset	31
Yhtiön lopulliset ehdotukset	32
Prosessivesialtaan padon korotus ja selkeytysaltaan suurentaminen	32
Päästöt ilmaan ja pölyäminen.....	32
Päästöt veteen	32
Pintaveden poisjohtaminen.....	33
Melu.....	33
Räjäytykset	33
Tärinät	33
Ilmanpaineaallot.....	34
Massojen käsittely jne.....	34
Poronhoito	34
Lajisuoja jne.....	34
Kemikaalit jne.....	34
Energiankäyttö	35
Jälkikäsittely ja taloudellinen vakuus	35
Valvontakysymykset.....	36
Ilmoitus käyttöön ottamisesta jne.	36
Yhtiön suostumus ehdotukseen.....	36
Ehdot koskien patohaveria	36
Sammutussuunnitelman koeaika	37
Yhtiön ehdotus delegoineiksi	37
Yhtiön ehdotus koeaikamenettelyiksi.....	37
Yhtiön sitoumukset yhteensä.....	38
Vastapuolten ja lausuntoelinten asenteet ja omat vaatimukset	40
Viranomaiset	40

Järjestöt ja yksityiset	43
HAKEMUS	48
Orientointi	48
Yhtiö	48
Maantieteellinen orientointi	49
Kaavoitusolosuhteet	51
Määräämisoikeus	51
Korkeus- ja koordinaattijärjestelmä	52
Mineraalilain mukainen harkinta	53
Löydökset	53
Tapuli ja Palotieva	53
Sahavaara	54
Mineraalivarat	54
Käynnissä oleva toiminta	55
Haettu ympäristövaarallinen toiminta	56
Louhinta	56
Murskaaminen	59
Rikastus	59
Veden käsittely	60
Rikastushiekan varastointi	60
Sivukiven varastointi	62
Kuljetukset	65
Energia ja tuotantotarvikkeet	66
Päästöt	69
Haettu vesitoiminta	71
Maankuivatuslaitokset	71
Patopenkereet prosessivesialtaassa ja selkeytysaltaassa	71
Pohjaveden poisjohtaminen avolouhoksesta	72
Työaika	73
Ympäristövaikutusten arviointiselostus	73
Yhteenveto	73
SAADUT LAUSUNNOT	77
Ruotsalaiset viranomaiset ja Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio	77
Norrbottenin läänin lääninhallitus (lääninhallitus)	77
Luonnonsuojeluvirasto	83
Meri- ja vesivirasto (HaV)	95

Yhteiskuntasuoja- ja valmiusvirasto (MSB).....	99
Ruotsin geologinen tutkimuslaitos (SGU).....	100
Liikennevirasto	101
Kamarikollegio	103
Norrbotnenin alue	108
Pajalan kunta ja Pajalan kunnan rakennus- ja ympäristölautakunta	108
Saamelaiskäräjät	113
Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio (gränsälvscommissionen).....	114
Suomalaiset viranomaiset	116
Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY tai NTM-keskus) 116	
Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY), Pohjois-Suomen kalatalouspalvelut	119
Meri-Lapin ympäristölautakunta.....	125
Rovaniemen, Kolarin, Pellon ja Ylitornion ympäristönsuojelu- ja terveydensuojeluviranomainen.....	125
Lapin Liitto (Laplands förbund)	128
Metsähallitus	129
Paloturvallisuus- ja patoturvallisuusviranomainen Kajaanin ELY-keskuksessa	132
Muonion kunta.....	132
Maa- ja metsätalousministeriö	133
Museovirasto.....	135
Säteilyturvakeskus (STUK).....	137
Luonnonvarakeskus, Luke, (Naturresursinstitutet)	138
Ympäristöministeriö (Espoon neuvonpidosta vastaava Suomen viranomainen)	151
Ruotsalaiset järjestöt ja yksityiset vastapuolet;.....	153
Pajalan luonnonsuojeluyhdistys	153
Norrbotnenin luonnonsuojeluyhdistys.....	154
Muonion saamelaiskylä	156
Sattajärven saamelaiskylä	157
Gabnan saamelaiskylä.....	157
Aareavaaran kalastuksenhoitoalueyhdistys (Aareavaara FVO).....	166
Älvräddarna	167
Bernt Lindbäck	170
Lapland Niva Lodge AB.....	171
Arealax Lapland.....	172

Åsa Kulju jne. kiinteistönomistajat	173
Mona Kumpula	175
Lennart Forsberg.....	177
Stig Wuopio	179
Anna Harju.....	179
Doris ja Leif Krekula	179
Tommy Krekula.....	180
Suomalaiset järjestöt ja yksityiset vastapuolet.....	187
Tornion-, Lainion- ja Muonionjokien yhdistys	187
Ylimuonion ja Muonionniskan osuuskunta	189
Lappea Ääverkoski osuuskunta	189
Karungin osuuskunta	191
Kaulirannan yhteisvesialueen osuuskunta	191
Muonion poronlaidunosuuskunta.....	192
Poronlaidunosuuskuntien yhdistys	194
Destination Lapland Oy jne., joita edustaa Sakari Niemelä	195
Suomen luonnonsuojeluliitto, Lapin piiri	198
Suomen luonnonsuojeluliiton paikallinen yhdistys Ylitornio-Pellosssa	206
Thomas Perret.....	209
Leif Ramm-Schmidt Consulting Ltd Oy	209
Mika Knuuttila ja Jarkko Knuuttila	213
Marko Malinen	216
Lauri Pöykkö	217
Anneli Ojanperä.....	217
Norjalaiset osapuolet	218
Narvikin satama	218
Futurum AS	218
Yhtiön vastike.....	219
TUOMION PERUSTELUT.....	221
Johdanto.....	221
Ympäristövaikutusten arviointiselostus ja erityinen ympäristöarviointi	222
Oikeudelliset lähtökohdat.....	222
Neuvonpitosprosessi.....	223
Neuvonpito muiden maiden kanssa.....	229
Nollavaihtoehto.....	237
Harkinta-aineiston puutteista saadut mielipiteet	240

Muut lausuntoviranomaisten ja muiden vastapuolten vastaväitteet	246
Aineisto Natura 2000-alueeseen kohdistuvan vaikutuksen harkintaa varten	248
Yhteenvedo ympäristöarvioinnista	249
Luvallisuus	249
Nuhteettomuuden harkinta	249
Määräämisoikeus	251
Suunnitelmien noudattaminen	253
Sijainti	254
Ympäristölaatonormit	278
Lajisuojelukysymykset	294
Vaikutus terveyteen ja turvallisuuteen	302
Turvallisuusraportti, statusraportti	303
Jätteenkäsittelysuunnitelma jne.	304
Yhteenvedo luvallisuuden arvioinnista	312
Ehdot, lykätyt kysymykset jne.	312
Johdanto	312
Päästöt ilmaan ja pölyäminen	313
Päästöt veteen	314
Pohjaveden poisjohtaminen	320
Melu	321
Räjäytykset, tärinät, ilmanpaineaallot	322
Ojat	322
Massojen, kaivannaisjätteen jne. käsittely	323
Patoturvallisuus, varoitusjärjestelmät, rikastushiekan jne. varastointistrategia.	324
Poronhoito	327
Lajisuoja	328
Kemikaalit, tuotantotarvikkeet	328
Energia	328
Jätteenkäsittelysuunnitelma, jälkikäsittely	329
Valvonta	331
Delegointi	332
Aikaraja	332
Taloudellinen vakuus	333
 Nykyisen toiminnan taloudellisen vakuuden tausta	333
Taloudellinen vakuus nyt haetulle toiminnalle	335

Korvaus.....	340
Käynnistysaika ja työaika.....	340
Erityinen pakkotoimioikeus	340
Korvauskysymykset ja odottamattomat vahingot;	342
Täytäntöönpano ja käyttöön ottaminen.....	344
Oikeudenkäyntikustannukset	346
Harkintamaksu	349
Muut vaatimukset	349

TAUSTA

Voimassa oleva lupa

Silloinen suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio (RJK) antoi 20. elokuuta 2010, Suomen ja Ruotsin välillä 16. syyskuuta 1971 tehdyn rajajokisopimuksen tuella jutussa nro M 11/09 päätöksen, jolla Northland Resources AB:lle (NRAB) annettiin lupa rautamalmin kaivoslouhintaan Tapulissa sekä rikastamoon Kaunisvaarassa. NRAB:n konkurssin jälkeen vuonna 2014 toimintaa harjoitti konkurssipesä. Helmikuusta 2018 lähtien toimintaa on harjoittanut Kaunis Iron AB.

RJK:n antamasta luvasta käy ilmi muun muassa seuraavaa. Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio (komissio) antaa, suomalais-ruotsalaisen rajajokisopimuksen tuella Northland Resources AB:lle (yhtiö) luvan saamansa käsittelytoimiluvan puitteissa rakentaa Tapulin kaivoksen, päästää käsiteltyä prosessi-, kaivos- ja kuivatusvettä Muonionjokeen, käyttää Tapulin kaivosta enintään 20 miljoonan malmitonnin louhintaa vuodessa sekä rakentaa ja käyttää rikastamoa Kaunisvaarassa.

Yhtiölle annetaan myös lupa rakentaa penkereitä ja ojia suunnitelluille rakennusalueille, rakentaa ja käyttää prosessivesiallasta ja selkeytysallasta patoineen ja niihin kuuluvine laitteineen, johtaa pois kaivokseen valuvaa pohjavettä ja rakentaa laitokset, jotka vaaditaan tähän veden poisjohtamiseen, rakentaa laitoksia Muonionjokeen veden päästämiseksi jokeen sekä rakentaa tierummut Rässiojaan ja Kiekkajokeen. Yhtiölle annetaan edelleen lupa rakentaa pumppausputket rikastamosta Äkäsjokisuuhun rautarikasteen kuljettamista varten ja veden palauttamiseksi sekä silta näitä johtoja varten ja pieni kävelysilta Muonionjoen yli.

Lupaehdosta 19 käy muun muassa ilmi, että lupa kaivostoimintaan ja rikastamon ja siihen kuuluvien laitteiden käyttöön on voimassa vuoteen 2025. Jos toimintaa on sen jälkeen tarkoitus jatkaa, yhtiön on viimeistään 31. joulukuuta 2023 jätettävä hakemus lupaehdojen uudelleenarvioinnista.

Luonnonsuojeluvirasto haki 25. kesäkuuta 2018 RJK:n antaman luvan peruuttamista. Hakemusta käsiteltiin maa- ja ympäristötuomioistuimen jutussa M 1828–18. Tuomioistuim antoi tuomion 13. tammikuuta 2022 ja peruutti osittain luvan siten, että malmin louhinta rajoitettiin enintään 7 miljoonaan tonniin malmia vuodessa, muuten luonnonsuojeluviraston hakemus hylättiin. Tuomiosta valitettiin maa- ja ympäristöylioikeuteen, joka antoi 13. syyskuuta 2022 päätöksen olla antamatta muutoksenhakulupaa.

Tästä päätöksestä valitettiin korkeimpaan oikeuteen, joka edelleen käsittelee juttua. Maa- ja ympäristötuomioistuimen tuomio ei siis ole saanut lain voimaa.

Aikaisempi käsittely

Kesäkuun 23. päivänä 2011 NRAB jätti Uumajan käräjäoikeuden maa- ja ympäristötuomioistuimelle hakemuksen ympäristökaaren mukaisesta luvasta jatkaa ja lisätä kaivostoimintaa Kaunisvaarassa. NRAB:n konkurssipesä peruutti hakemuksen helmikuussa 2016 (juttu M 1666–11) ja juttu poistettiin jatkokäsittelystä huhtikuussa 2016.

Jutun käsittely

Kaunis Iron AB jätti 17. heinäkuuta 2019 tuomioistuimelle ajankohtaisen hakemuksen luvasta jatkaa ja lisätä kaivostoimintaa Tapulin, Palotievan ja Sahavaaran kaivoksissa ja siihen liittyvää toimintaa Kaunisvaaran rikastamossa sen mukaan mitä alla on tarkemmin mainittu. Täydennysten ja digitaalisesti toteutetun suullisen valmistelun jälkeen hakijan ja joidenkin ruotsalaisten viranomaisten digitaalisesti läsnä ollessa toukokuussa 2020, osittain yhteisesti jutun M 1828–18 kanssa, hakemus kuulutettiin lausuntoja varten Ruotsissa 11. toukokuuta 2021. Suomenkielinen käännös hakemusiakirjoista on tehty Ruotsin ja Suomen välisen rajajokisopimuksen (2010:897) artiklan 22 tuomioistuimelle asettaman velvoitteen mukaisesti. Hakemus on sittemmin kuulutettu myös Suomessa syksyllä 2021. Suomessa neuvonpito on tapahtunut rinnakkain ja tietyiltä osin yhdessä rajajokisopimuksen ja sopimuksen ympäristövaikutusten arvioinnista rajat ylittävissä yhteyksissä, mukaan, Espoo 25. helmikuuta 1991 (Espoon sopimus). Myös Norjan kanssa on käyty neuvonpitoa Espoon sopimuksen mukaisesti. Kuulutuksen jälkeen on tullut lausuntoja sekä suomalaisilta että ruotsalaisilta viranomaisilta ja järjestöiltä sekä yksityisiltä. Myös pari norjalaista osapuolta on antanut lausunnon. Yhtiö on saanut tilaisuuden antaa vastineensa lausuntoihin.

Maa- ja ympäristötuomioistuin määräsi 26. elokuuta 2021 Dag Yglandin patoturvallisuusasiantuntijaksi jutussa.

Yhteinen katselmus jutuissa M 1828–18 ja M 2090–19 pidettiin 16. syyskuuta 2021. Maa- ja ympäristötuomioistuin suoritti välittömästi katselmukseen liittyen myös malminkuljetustien tutkimuksen. Sekä ruotsalaisille että suomalaisille osapuolille on annettu mahdollisuus antaa lausunto tutkimuksesta laaditusta pöytäkirjasta.

Luonnonsuojeluvirasto lähetti 23. syyskuuta 2021 ympäristökaaren 17. luvun 5. § mukaisen ilmoituksen hallitukselle Kaunis Iron AB:n lupahakemuksesta nykyiselle ja lisääntyvälle toiminnalle Kaunisvaarassa. Tiedoksiannon mukaan luonnonsuojeluvirasto arvioi, että ei voida sulkea pois, että kysymyksessä oli toiminta, jonka ottaen huomioon intressit, joita ympäristökaaren on 1. luvun 1. § mukaan edistettävä, voidaan olettaa saavan huomattavan laajuuden tai vaikutuksen ja että luonnonsuojeluviraston 17. luvun 5 § mukainen velvollisuus informoida hallitusta tuli sen vuoksi ajankohtaiseksi. Toukokuun 19. päivänä 2022 päivätyssä ilmoituksessa hallitus ilmoitti, että se ei ryhdy mihinkään toimenpiteisiin ilmoituksen johdosta.

Siinä yhteydessä, kun lausunnot Suomesta tulivat tuomioistuimelle vuoden 2021 lopulla, ympäristöministeriö, joka on vastuussa Espoon neuvonpidosta Suomessa, ilmoitti, että Suomi halusi

jatkaa Espoon sopimuksen mukaista neuvonpitoa. Luonnonsuojeluvirasto, jolla on vastaava tehtävä Ruotsissa, antoi tämän yhteydessä lausunnon, jossa virasto totesi, että arvosteltujen puutteiden ja Ruotsin Espoon sopimuksen mukaisen sitoumuksen taustaa vasten se näki tarpeen neuvonpidon jatkamiselle Espoon sopimuksen 5. artiklan mukaan. Käsittely jatkui tämän jälkeen kirjeenvaihtona ja mahdollisuutena neuvonpitoon (tarkempi kuvaus neuvonpidosta Suomen kanssa, katso kohta Neuvonpito muiden maiden kanssa, tuomioperusteissa).

Älvräddarnas samorganisation (Älvräddarna) on kaksi kertaa jutun käsittelyn aikana esittänyt esteellisyysväitteitä vastuussa olevia tuomareita kohtaan. Päätöksessä 8. kesäkuuta 2021 hylättiin jääviyshakemus. Älvräddarna -yhdistyksen tyytymättömyysilmoituksen jälkeen tehtiin 16. kesäkuuta 2021 päätös että jääviyspäätöksestä saatiin valittaa erikseen, minkä Älvräddarna -yhdistys teki. Maa- ja ympäristöylioikeus on sen jälkeen, 11. elokuuta 2021, päättänyt olla myöntämättä valituslupaa. Sen jälkeen, kun Älvräddarna oli uudelleen huomauttanut jääviydestä vastuussa olevia tuomareita vastaan 10. heinäkuuta 2022 hylättiin vaatimus jääviydestä 15. heinäkuuta 2022. Älvräddarna -yhdistyksen tyytymättömyysilmoituksen jälkeen tehtiin 25. heinäkuuta 2022 päätös, että jääviyttä koskevasta päätöksestä 15. heinäkuuta 2022 saadaan ainoastaan valittaa tuomiosta tai lopullisesta päätöksestä valittamisen yhteydessä jutussa. Samassa päätöksessä tuomioistuin hylkäsi myös Älvräddarna -yhdistyksen vaatimuksen pöydälle panosta odottamaan maa- ja ympäristöylioikeuden päätöstä jutussa M 1697–22.

Jutun käsittelyn aikana maa- ja ympäristötuomioistuin on edelleen päätöksellä 13. syyskuuta 2021 hylännyt Norrbottenin läänin lääninhallituksen vaatimuksen asiantuntijan määräämisestä, päätöksellä 11. maaliskuuta 2022 hylännyt Gabnan saamelaiskylän vaatimuksen katselmuksesta, päätöksellä 9. kesäkuuta 2022 jättänyt Leif Ramm-Schmidtin vaatimuksen koerikastusraporttien saamisesta ilman hyväksyntää ja kahdella päätöksellä 29. kesäkuuta 2022 hylännyt Lennart Forsbergin ja Mona Kumpulan vaatimukset katselmuksesta.

Kutsu pääkäsittelyyn kuulutettiin 29. kesäkuuta 2022 Ruotsissa ja se on kuulutettu myös Suomessa. Pääkäsittely pidettiin viikkojen 35–37 aikana vuonna 2022, jolloin oikeussalissa oli suomenkielinen tulkki paikalla kaikkina päivinä.

VAATIMUKSET JNE.

Yhtiön vaatimukset

Kaunis Iron AB (KIAB) on esittänyt seuraavat vaatimukset jutussa.

Ympäristökaaren 9 luku

KIAB on vaatinut ympäristökaaren 9 luvun mukaista lupaa.

- harjoittaa kaivoslouhintaa Tapulin, Sahavaaraa ja Palotievan avolouhoksissa
- tuottaa yhteensä enintään 10 Mtonnia malmia vuodessa
- irrottaa ja varastoida tarvittavan määrän sivukiveä,
- rikastaa Kaunisvaaran teollisuusalueen malminrikastamossa enintään 10 Mtonnia malmia vuodessa.

- varastoida tarvittavat määrät saostuvaa rikastus- ja vaahdotushiekkaa sekä lietettä veden puhdistuksesta
- ryhtyä rikastamossa Kaunisvaaran teollisuusalueella uudelleenrakennus- ja lisärakennustoimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen nykyisen tuotantolinjan täydentämiseksi vaahdotuslaitoksella sekä kapasiteetin lisäämiseksi sekundaarisessa jauhatuksessa.

Ympäristökaaren 11. luku

KIAB on edelleen vaatinut ympäristökaaren 11 luvun mukaista lupaa

- kuivata tarvittaessa suunniteltujen avolouhosten ja varastojen alueita,
- rakentaa ja/tai säilyttää tähän vaadittavat laitokset,
- johtaa pois kaivoksiin vuotavaa pohja- ja pintavettä,
- rakentaa ja/tai säilyttää tähän vaadittavat laitokset,
- rakentaa ja/tai säilyttää vaadittavat keruu- ja leikkuuojat sekä laitosten pengerrykset,
- johtaa pois vettä Muonionjoesta,
- pidentää ja korottaa prosessivesipatoa harjakorkeuteen +172,8 RH2000 sekä soveltaa patoamisrajaa +170,0 RH2000,
- laajentaa olemassa olevaa selkeytysallasta kaivamalla ja rakentamalla tukipenkereet, joiden harjakorkeus on 165,25 RH2000 sekä soveltaa patoamisrajaa +163,75 RH2000
- säilyttää ja hyödyntää nykyistä tasaus- ja selkeytysallasta,
- laajentaa hiekkavarastoa Kaunisvaaran rikastamolla rakentamalla vaadittavat penkereet, leikkuu- ja keruuuojat sekä niihin kuuluvat laitokset sekä
- rakentaa Kaunisvaaran rikastamon hiekkavarastoon patoja, jotka sisältävät vaahdotushiekkaa, harjakorkeudelle +174,5 RH2000 sekä soveltaa käyttökorkeutta +173,0 RH2000.

KIAB on vaatinut ympäristökaaren 28. luvun 10. § 2. ja 6 p. mukaista oikeutta ottaa käyttöön maa- ja vesialueet osissa kiinteistöjä Allmänningskogen 1:1, Kaunisvaara 5:10, 7:2, 11:5, 13:1, 15:4, 21:1, s:13 ja s:28 koskien toimintaa Sahavaarassa sekä kiinteistöjä Kaunisvaara 1:5 ja Kaunisvaara 1:11 koskien hiekkavarastoa Kaunisvaarassa, nämä kaikki Pajalan kunnassa.

Muut vaatimukset

KIAB on edelleen vaatinut ympäristökaaren 7. luvun 28 a § mukaista lupaa (Natura 2000-lupa) toiminnan aiheuttamille vaikutuksille kyseessä olevilla Natura 2000-alueilla.

KIAB on ensisijaisesti esittänyt erivapautta koskien kieltoja 4, 7 ja 8 §§ lajisuoja-asetuksessa (2007:845) suojelluille lajeille, jotka käyvät ilmi niin kutsutusta nettolistasta kohdassa 5.5 Callunan vaikutus- ja lajisuojaselvityksessä (liite H9, asiakirjaliite 59) poikkeuksena lettosara, linnut ja tavallinen sammakko.

KIAB on toissijaisesti (varauksella) esittänyt erivapautta lajisuoja-asetuksen kielloista 4, 6, 7 ja 8 §§ kaikille suojelluille lajeille, jotka käyvät ilmi niin kutsutusta nettolistasta kohdassa 5.5 Callunan vaikutus- ja lajisuojaselvityksessä .

KIAB on vaatinut, että työajaksi vesitoiminnalle määrätään 10 vuotta, että aika tulevan ympäristövarallisen toiminnan aloittamiseksi määrätään viideksi vuodeksi ja että ajaksi odottamattoman vahingon ilmoittamiselle viideksi vuodeksi työajan päättymisestä. Käynnistämisajaksi Palotievälle tulee määrätä 10 vuotta.

Sen lisäksi yhtiö on esittänyt jutussa laaditun ympäristövaikutusten arviointiselostuksen hyväksymistä sekä oikeutta ottaa annettu lupa käyttöön riippumatta mahdollisista valituksista (täytöntöönpanomääräys), poikkeuksena ne osat, jotka koskevat toimintaa Sahavaaran ja Palotievan avolouhoksissa (mukaan lukien varastointi varastointisolussa).

Yhtiön lopulliset ehtoehdotukset

KIAB on, lopullisten tarkistusten jälkeen pääkäsittelyssä jättänyt seuraavan ehdotuksen lopullisista ehdoista.

Yleinen ehto

1. Ellei tästä tuomiosta muuta seuraa, niin toimintaa on harjoitettava pääosin sen mukaisesti, mitä yhtiö on ilmoittanut tai mihin se on sitoutunut hakemuksessa ja jutussa muuten.

Prosessivesialtaan padon korotus ja selkeytysaltaan laajentaminen

2. Yhtiön on hyvissä ajoin ennen töiden aloittamista tilittävä valvontaviranomaiselle lopullinen prosessivesialtaan padon korottamiseen ja selkeytysaltaan laajentamiseen kuuluvan padon muoto. Tilityksestä on käytävä ilmi, että laitosten muotoilu vastaa, soveltuvilta osin RIDAS- ja Gruv-RIDAS-säännöksiä.

Päästöt ilmaan ja pölyäminen

3. Pölynpoistolaitteista lähtevän ilman pölypitoisuuden vuosikeskiarvo saa olla enintään 20 mg/Nm³ kuivaa kaasua.

Päästöjen valvonta on tehtävä mittauksin vähintään neljä kertaa vuodessa.

4. Yhtiön on ryhdyttävä toimenpiteisiin häiritsevän pölyämisen torjumiseksi.

Päästöt veteen

5. Kiinteät hehkutusjäännökset purkuvedessä purkuvesistöön eivät saa ylittää 20 mg/l kuukausikeskiarvoa.
6. pH-arvo purkuvedessä purkuvesistöön ei saa olla alle 6 tai yli 9. Mittaus tulee tehdä vähintään kaksi kertaa kuukaudessa säännöllisin väliajoin.

7. Sulfaattipitoisuus poistettavassa vedessä (selkeytysaltaasta) ei saa ylittää 2000 mg/l kuukausikeskiarvoa.

Kuukausikeskiarvoa on noudatettava vähintään kahdeksan kuukautta kalenterivuoden aikana. Jäljellä olevien neljän kuukauden aikana pitoisuus ei saa ylittää 3000 mg/l kuukausikeskiarvoa.

Pintaveden poisjohtaminen

8. Pintaveden poisjohtaminen Muonionjoesta saa tapahtua ainoastaan jaksolla lokakuu – huhtikuu eikä se saa ylittää 24 000 m³ per vuorokausi tai 50 400 m³ per kalenterikuukausi. Kalenterikuukausikohtainen raja voidaan ylittää enintään 10 prosenttia kuukaudessa kahden kuukauden aikana kalenterivuodessa.

Melu

9. Melu yhtiön toiminnasta paitsi räjäytyksistä ja räjäytysten varoitusäänimerkistä aiheutuva melu, ei saa ulkona asutusalueella ylittää

50 dB(A) päivällä (klo 07.00–18.00),
45 dB(A) illalla (klo 18.00–22.00) ja
40 dB(A) yöllä (klo 22.00–07.00).

Työvaiheita, jotka voivat tyypillisesti johtaa hetkelliseen yli 55 dB(A) melutasoon asunnoissa ei saa suorittaa yöllä (klo 22.00–07.00).

Valvonta on suoritettava immissiomittauksin tai lähikenttämittauksin ja laskelmin yllä mainituille ajanjaksoille. Tarkastuksia on tehtävä, kun on toteutettu toiminnan muutoksia, jotka voivat aiheuttaa suuremman kuin merkityksettömän melutason nousun ja kun valvontaviranomainen päättää tarkastuksesta, kuitenkin vähintään joka kolmas vuosi.

Jos edellä mainitut tasot ylittyvät, ehto katsotaan edelleen täytetyksi, jos yhtiö ryhtyy toimiin ja se voi uudessa mittauksessa kahden kuukauden kuluessa ylittämisestä osoittaa, että tasot noudatetaan.

Räjäytykset

10. Tuotantoräjäytykset saavat tapahtua klo 07.00 ja 18.00 välillä selvästi kuultavan varoitusäänimerkin jälkeen. Valvontaviranomainen voi antaa luvan tuotantoräjäytyksiin muina aikoina. Yleisölle on ilmoitettava etukäteen sopivalla tavalla ajat, jolloin räjäytyksiä voidaan odottaa tapahtuvan.

Tärinät

11. Räjäytyksestä kaivoksessa aiheutuva tärinä ei saa aiheuttaa suurempaa värähtelynopeutta asunnoissa pystysuoraan sokkelissa kuin 5 mm/s yli 5 prosentissa räjäytyksistä kalenterivuoden aikana eikä se saa koskaan ylittää 7 mm/s.

Mittauksen on oltava jatkuvaa standardin SS 46 04 866:2011 mukaisesti.

Ilmanpaineaallot

12. Räjähdyksistä johtuvat ilmanpaineaallot eivät ulkona asuinalueella saa ylittää 160 Pascalia ilmaistuna vapaakenttäarvona enempää kuin 5 prosentissa räjähtyksistä kalenterivuoden aikana eivätkä ne saa koskaan ylittää 200 Pascalia.

Mittauksen on oltava jatkuvaa standardin SS 02 52 10 mukaisesti.

Massojen käsittely jne.

13. Toiminnan puitteissa muuten irtomaan poistoista saadut moreeni- ja turvemassat on käytettävä toimintaan tai varastoitava siinä määrin, kun toiminnan jälkikäsittely vaatii ja käytettävä ne tähän tarkoitukseen.

Poronhoito

14. Yhtiön on ryhdyttävä kohtuullisiin toimenpiteisiin mahdollisten toiminnan poronhoidolle aiheuttamiin oikeuksiin kajoamisen ja vahinkojen minimoimiseksi. Yhtiö on velvollinen käymään säännöllisesti neuvonpitoa Muonion myönnetytspaliskunnan kanssa toimenpiteistä ja mahdollisesta korvausten käsittelystä. Yhtiön on nimettävä neuvonpitoihin yhteyshenkilö yhtiön sisältä.

Lajisuoja jne.

15. Lajien ja elinympäristöjen suojelemiseksi yhtiön on toteutettava toimenpideohjelma, joka käy ilmi tämän tuomion liitteestä [X]. Täytäntöönpanon aikana yhtiön on käytävä neuvonpitoa valvontaviranomaisen kanssa. Jos liitteen X mukaisia biotooppien parannustoimenpiteitä varten osoitettua aluetta ei voida käyttää viimeistään silloin, kun toimenpiteet on määrä panna täytäntöön valvontaviranomainen voi sallia toimenpiteiden toteuttamisen toisella alueella, jossa on vähintään yhtä suuri pinta-ala ja edellytykset tarjota ajankohtaisia elinympäristöjä. Valvontaviranomainen voi myöntää myös vähämerkityksisiä poikkeuksia toimenpideohjelmasta edellyttäen, että ohjelman tarkoitus ei vaarannu.

Kemikaalit jne.

16. Öljytuotteiden ja muiden maaperälle tai pintavesille haitallisten aineiden kiinteät varastointipaikat on muotoiltava pengerryksin ja sateensuojin tai muulla varuksella, joka estää pengerryistä täyttymästä hulevedellä. Pengerryksillä on oltava vähintään sama tilavuus kuin suurimmalla siellä säilytettävällä säiliöllä plus 10 prosentin ylimääräinen tilavuus. Säiliöt on varustettava törmäyssuojalla.

Öljytuotteiden ja pinta- ja pohjavedelle vahingollisten aineiden, mukaan lukien jätteet, muu käsittely on tapahduttava suurinta varovaisuutta noudattaen niin, että läikkymisen/vuotojen aiheuttamat vahinkojen riskit minimoidaan.

17. Kiinteät tankkauspaikat tulee kovettaa (tai muuten rakentaa öljytuotteiden imeytymisen estämiseksi) ja liittää öljynerottimiin. Siirrettävien tankkausasemien (polttoainesäiliöt) tulee olla kaksivaippaisia tai varustettu törmäyssuojalla. Asemilla on oltava sammutus- ja saneerausvarustus.

18. Öljyvuojojen tai muiden vuotojen saneerauslaitteiden on oltava helposti saatavilla. Kemikaalien tai vaarallisten maata, pinta- tai pohjavettä uhkaavien jätteiden käsittelyyn onnettomuuksissa on oltava hyvä valmius.

Energiankäyttö

19. Yhtiön on jatkuvasti ja järjestelmällisesti pyrittävä parantamaan toiminnan energiatehokkuutta. Energia-asioita koskevasta työstä on tehtävä tilitys vuotuisessa ympäristöraportissa. Tilitykseen on sisällyttävä muun muassa tiedot toteutetuista energiansäästötoimenpiteistä.

Jälkikäsittely ja taloudellinen vakuus

20. Lopullinen jälkikäsittelysuunnitelma on toimitettava valvontaviranomaiselle hyvissä ajoin ennen toiminnan päättymistä tai kun tulee ajankohtaiseksi käsitellä lopullisesti jokin osa-alue.

21. Yhtiön on asetettava taloudellinen vakuus, joka kattaa kaivosten ja mahdolliset toiminnan muuten vaatiman entisöinnin kustannukset. Taloudellisen vakuuden tulee koostua seuraavista osista

A. Perusmäärä vastaa 117 000 000 kr.

B. Perusmäärän lisä, joka lasketaan joulukuun 2021 mittauksen ja tuomion lainvoiman saamisen väliseltä ajalta.

Laskelman tulee vastata 20 kr kustannusta per neliömetri sivukivivaraston lisäpinta-alalta Tapulin kaivoksella Ennustettu kustannusten lisäys vuoden tulevalta toiminnalta, perustuen yhtiön toimintasuunnitelmaan, joka kuitataan seuraavan vuoden korotuksessa. Laskelman on vastattava 20 kruunun kustannuksia neliömetriltä lisäpinta-alaa 1) Tapulin kaivoksen sivukivivarastossa 2) siinä osassa sivukivivarastoa Sahavaran kaivoksella, johon varastoidaan nettopuskuroiva sivukiveä ja 3) siinä osassa hiekkavarastoa, johon varastoidaan potentiaalisesti happoa muodostavaa vaahdotushiekkää sekä 350 kr neliometriä kohti lisäpinta-alalta siinä osassa Sahavaaran kaivoksen sivukivivarastoa, johon varastoidaan potentiaalisesti happoa muodostavaa sivukiveä (PAF-solut).

Perusmäärän vakuus (A), lisä (B) sekä ennustettu korotus (C) kuluvalle vuodelle on annettava maa- ja ympäristötuomioistuimelle hyväksyttäväksi kaksi kuukautta sen jälkeen, kun tuomio on saanut lain voiman. Sen jälkeen vakuus seuraavan vuoden ennustetusta kustannusten lisäyksestä annetaan ennakkona joulukuussa joka vuosi valvontaviranomaiselle yhdessä ajankohtaisen vakuussumman laskelmien ja niiden aineiston kanssa.

Yllä mainittuja summia on korotettava urakointi-indeksillä (Rakennusurakointi) tammikuun 2020 ollessa aloituskuukausi.

Jos varatut summat ylittävät huomattavasti lasketut kustannukset, valvontaviranomainen saa hyväksyä vakuuden pienentämisen.

Valvontakysymykset

22. On laadittava omavalvontaohjelma suunniteltujen laitosten rakennusvaihetta varten ja tilitettävä se valvontaviranomaiselle viimeistään kuukautta ennen kuin suurehko maansiirto ja rakennustyöt aloitetaan.

Omavalvontaohjelma käyttöä varten on tilitettävä niin, että se käsittää myös suunnitellun uuden ja lisääntyneen toiminnan. Tarkistettu ohjelma on tilitettävä valvontaviranomaiselle viimeistään kolme kuukautta ennen kuin jokin Sahavaaran tai Palotievan kaivoksista tai vaahdotuslinja rikastamossa otetaan käyttöön. Valvontaohjelmassa on ilmoitettava mittausmenetelmät, mittausten taajuus ja arviointimenetelmä.

23. Yhtiön on valvottava kemiallisia ja biologisia laatutekijöitä (mukaan lukien kalat) sen purkuvesistöissä (asiamukaisilla viiteasemilla), siinä määrin, että toiminnan vaikutusta purkuvesistöihin voidaan seurata ajan mittaan.

24. Rakennustyöt koskien prosessivesipadon korotusta ja pidennystä ja selkeytysaltaan suurennusta on tarkastettava ja loppukatsastettava puolueettoman tarkastajan toimesta. Tarkastajan raportti kustakin laitoksen osasta on tilitettävä valvontaviranomaiselle hyvissä ajoin ennen kuin veden korkeus prosessivesipadossa nostetaan nykyisestä käyttökorkeudesta +168,5 RH2000 ja vastaavasti selkeytysaltaan laajennus otetaan käyttöön.

Ilmoitus käyttöön ottamisesta jne.

25. Yhtiön on ilmoitettava valvontaviranomaiselle ennen kuin vaahdotuslinja rikastamossa otetaan käyttöön. Yhtiön on edelleen ilmoitettava valvontaviranomaiselle ennen hiekka- ja selkeytysaltaan laajentamista, pintamaan poistamista tai maan kuivattamista ennen kuin Sahavaaran ja vastaavasti Palotievan avolouhoksen rakentaminen aloitetaan.

Yhtiön suostumus ehtoehdotukseen

Yhtiö suostuu yhteiskuntasuoja- ja valmiusviraston (MSB) ehtoehdotukseen alla ja siihen tehtyihin pienehköihin tarkistuksiin. Tarkistukset on tehty muun muassa sitä taustaa vasten, että yhtiö on vaatinut saada luvan aloittaa vaahdotuksen myös siinä tapauksessa, että luvasta mahdollisesti valitetaan (täytäntöönpanomääräys).

Ehdot koskien patohaveria

X. Prosessivesipato on varustettava sellaisilla valvontainstrumenteilla ja valvonnalla, kytkettynä miehitettyyn valvontahuoneeseen, että merkit tulevasta tai käynnissä olevasta patohaverista voidaan havaita vuorokauden ympäri.

X. Valmiusorganisaation, jossa on henkilöstöä ja tarvittavat varusteet, on oltava käytössä, jotta pystytään varoittamaan tienkäyttäjiä tiellä 99 ympäri vuorokauden, mikäli prosessivesialtaassa tapahtuu patohaveri. Käytössä on oltava myös erityinen hätäsuunnitelma patohaverin varalta.

Sammutussuunnitelman koeaika

PX. Yhtiö tulee koeajalla, yhteistyössä Pajalan kunnan pelastustoimen kanssa, selvittää, miten Ksantaatin varaston pelastusvalmius ja sammutuskyky suunnitellaan. Yhtiön on selvitettävä myös saastuneiden sammutusjätteiden esiintyminen ja keräyksen tarve jatkokäsittelyä varten. Selvitys ja ehdotus suojaustoimenpiteiksi ja mahdollisiksi ehdoiksi on annettava maa- ja ympäristötuomioistuimelle viimeistään vuotta sen jälkeen, kun ksantaatin käsittely on aloitettu.

Yhtiön ehdotus delegoinneiksi

KIAB ehdottaa, että maa- ja ympäristötuomioistuim ympäristökaaren 22. luvun 25 § 3. st tuella sallii valvontaviranomaisen tarpeen vaatiessa määräämään

- häiritsevän pölyämisen torjuntatoimenpiteisiin liittyvät ehtoja (ehto 4),
- poronhoitoa koskevia kohtuullisia toimenpiteitä koskevia ehtoja (ehto 14),
- ehtoja liitteen [X]toimintaohjelman toteuttamiseksi lajien ja elinympäristöjen suojelemiseksi (ehto15),
- ehtoja, joita lopullinen jälkikäsittelysuunnitelma voi vaatia (ehto 20),
- ehtoja koskien mahdollisesti ulkoiseen käyttöön tulevan sivukiven käsittelyä sekä
- lähempiä Sahavaaran ja Palotievan kaivosten muotoiluun liittyviä toimenpiteitä.

Yhtiön ehdotus koeaikamenettelyksi

KIAB ehdottaa, että maa- ja ympäristötuomioistuim ympäristökaaren 22. luvun 27. § tuella lykkää kysymyksen lopullisista ehdoista koskien kromin, nikkelin, sinkin, kuparin ja ksantaatin päästöille veteen selvitysohjeilla ja tilapäisillä määräyksillä alla olevan mukaisesti.

U1. Koeaikana Kaunis Iron AB:n on selvitettävä tarpeet ja tekniset ja taloudelliset edellytykset ja vaikutukset kromin, nikkelin, sinkin, kuparin ja ksantaatin päästöjen rajoittamiselle veteen toiminnasta. Yhtiön on tilitettävä ne lisäsuojelutoimenpiteet, mukaan luettuna puhdistusmenetelmät, joihin yhtiö on valmistautunut ryhtymään ja koska tämä voi tapahtua, sekä esiintyvissä tapauksissa perustelut sille, miksi teknisesti toteuttamiskelpoinen toimi on tarpeeton tai kohtuuton ympäristökaaren 2. luvun 7. § ensimmäisen kappaleen mukaan. Selvityksen aikana yhtiön on käytävä neuvonpitoa valvontaviranomaisen kanssa.

Selvitys on ehdotuksineen lopullisiksi ehdoiksi toimitettava maa- ja ympäristötuomioistuimelle viimeistään kolme vuotta sen jälkeen, kun tyhjennyspumppaus Sahavaaran avolouhoksessa on aloitettu.

Väliaikaisten määräysten osalta on yhtiön ensisijainen näkemys, että ei ole olemassa tarvetta säännellä päästöjä koeaikana. Siinä tapauksessa, että maa- ja ympäristötuomioistuim tekee muunlaisen arvion sääntelyn tarpeesta koeaikana, KIAB ehdottaa seuraavia väliaikaisia määräyksiä.

P1. Koeaikana tai kunnes toisin säädetään kyseisten aineiden pitoisuudet lähtevässä vedessä eivät saa ylittää alla mainittuja raja-arvoja.

Aine	Väliaikainen määräys
<i>Sfä</i>	
Kromi (Cr)	15 µg/l kuukausikeskiarvona ja vuosikeskiarvona. Kuukausikeskiarvo saadaan ylittää kahtena kuukautena vuodessa.
Sinkki (Zn)	150 µg/l kuukausikeskiarvona ja vuosikeskiarvona. Kuukausikeskiarvo saadaan ylittää kahtena kuukautena vuodessa.
Kupari	10 µg/l kuukausikeskiarvona ja vuosikeskiarvona. Kuukausikeskiarvo saadaan ylittää kahtena kuukautena vuodessa
<i>Prioaineet</i>	
Nikkeli (Ni) Prio	100 µg/l kuukausikeskiarvona ja vuosikeskiarvona. Kuukausikeskiarvo saadaan ylittää kahtena kuukautena vuodessa.
<i>Muuta</i>	
Ksantaatti	1 mg/l laskettuna kaliumamyyliksantaattina kuukausikeskiarvona ja vuosikeskiarvona. Kuukausikeskiarvo saadaan ylittää kahtena kuukautena vuodessa.

Yhtiön sitoumukset yhteensä

Yhtiö on tehnyt sitoumuksia alla mainitun mukaisesti. Yhteenvedo ei sisällä toimenpiteitä lajien ja elinympäristöjen suojelemiseksi, jotka on tarkoitettu sisällyttää yhtenäiseen toimenpideohjelmaan, jonka täytäntöönpanon yhtiö ehdottaa liitettäväksi ehtoon 15 yllä olevan ehdotuksen mukaisesti.

Muuten kokoelma sisältää pääasiassa toimenpiteitä, jotka sinänsä käyvät ilmi siitä mitä yhtiö on esittänyt jutussa aikaisemmin (joka täten sisältyy yleiseen ehtoon, p 1), mutta jota voi olla aiheellista selventää listalla sitoumuksia.

- Jos jokin avolouhoksista on louhittu valmiiksi ennen kuin toiminta on muuten saatettu päätökseen ja on selvitetty, että enempää malmia ei sieltä oteta, yhtiö sitoutuu selvittämään mahdollisuutta käyttää avolouhosta ylimääräisen veden ja/tai vaahdotushiekan tai sivukiven varastointiin.
- Yhtiö sitoutuu valvontaviranomaista kuultuaan aitaamaan avolouhoksilla olevat riskialueet tarvittavassa määrin estämään yleisöä tietoisesti tai tietämättään pääsemästä alueelle ja merkitsemään selkeästi riskialueiden muut osat.
- Melun ja visuaalisen vaikutuksen vähentämiseksi pesiviin, häiriöherkkiin lintuihin yhtiö sitoutuu ylläpitämään metsäverhoa Ahvenvuoman lampien ja Sahavaaran sivukivivaraston välillä sekä Kaunisjoen ja Sahavaaran sivukivivaraston ja muun avolouhoksen yhteydessä olevan teollisen toiminnan välillä.

- Samassa tarkoituksessa yhtiö sitoutuu ennen kutakin pesimiskautta (touko-heinäkuu) rakentamaan Sahavaaran sivukivivaraston läntiseen reunaan Ahvenvuoman lampiin rajoittuvan penkereen sekä säilyttää penkereen pesimisjakson aikana.
- Yhtiö sitoutuu rakentamaan sivukivivaraston vähintään 200 m etäisyydelle Ahvenvuoman lammista.
- Yhtiö sitoutuu rakentamaan sivukivivaraston ja muun teollisen toiminnan Sahavaarassa vähintään 200 m etäisyydelle Kaunisjoesta.
- Yhtiö sitoutuu pitämään erillään ja varastoimaan potentiaalisesti happoa muodostavan sivukiven Sahavaarasta (niin kutsuttu PAF-sivukivi) tarkoitusta varten erityisesti valmistettuihin varastointisolouhin (niin kutsuttuihin PAF-soluihin) sivukivivarastossa ja käytön aikana vähitellen peittämään penkereiden luiskat.
- Yhtiö sitoutuu rakentamaan erillisen ojan viemärivereden keräämiseen soluista ja käsittelemään vettä kemiallisella saostuksella ennen kuin se ohjataan prosessivesialtaaseen.
- Yhtiö sitoutuu pitämään erillään ja varastoimaan potentiaalisesti happoa muodostavan hiekan vaahdotuksesta (niin kutsutun vaahdotushiekan) tarkoitusta varten erityisesti valmistettuun varastointisoluun hiekkavarastossa ja/tai Navettamaan louhoksessa.
- Yhtiö sitoutuu tarkkailemaan toiminnan vaikutusta Kaunisjoen virtaamiin virtaamamittauksin ylävirtaan ja vastaavasti alavirtaan vaikutusalueelta ja mittaamalla pohjaveden korkeuksia puron ja avolouhoksen välillä sekä huolehtia imeyttämisen avulla, että toiminnan vaikutus ei aiheuta yli 5 % poikkeamia veden virtaamaan eikä myöskään pienennä virtaamaa pienimmissä alivirtaamisissa.
- Yhtiö sitoutuu, käytyään ensin neuvonpitoa liikenneviraston kanssa, vahvistamaan tien 99 penkereitä niillä alueilla, joilla on vaara ylivirtaukseen prosessivesialtaan haverissa.
Yhtiö sitoutuu varastoidessaan vaahdotushiekkaa Navettamaan louhokseen huolehtimaan, että hiekan yläpinta on noin metrin vedenpinnan alapuolella tai että se peitetään vastaavan paksuisella rikastushiekkakerroksella.
Yhtiö sitoutuu rakentamaan Sahavaaran sivukivivaraston ympärille leikkuuojan, mahdollisesti yhdessä penkereen kanssa, estämään koskematon pintavettä valumasta varastoon.
- Yhtiö sitoutuu käsittelemään tyhjennysvettä Sahavaarasta kemiallisella saostuksella ennen kuin vesi johdetaan prosessivesialtaaseen.
- Yhtiö sitoutuu ennen sivukiven louhimisen aloittamista Sahavaarassa ja valvontaviranomaisen kanssa käydyn neuvonpidon ja kaivonomistajien hyväksynnän jälkeen, suorittamaan uuden kaivojen inventoinnin lasketulla vaikutusalueella – tämä pohjaveden alenemisen vuoksi, jotta selvitetään nykyisten kaivojen sijainti ja rakenne sekä mitataan pohjaveden korkeus ja analysoidaan veden laatu.
- Yhtiö sitoutuu Sahavaaran avolouhoksella ryhtymään melua vaimentaviin toimenpiteisiin rakentamalla penkereitä ja/tai lankkuaitoja avolouhoksen ja asutuksen välille idässä (louhinta-alueen itäistä rajaa pitkin) ja pitkin kuljetusteitä Sahavaaran avolouhoksen ja Kaunisvaaran teollisuusalueen välillä.
- Yhtiö sitoutuu peittämään kasvustolla penkereet, jotka ovat nähtävissä asutusalueelta käsin Sahavaaran kylässä.

- Yhtiö sitoutuu ennen louhinnan aloittamista Sahavaaran avolouhoksessa ja asianosaisten kiinteistönomistajien kanssa käydyn neuvonpidon jälkeen, katsastamaan talojen perustat ja tiilimuurit taloissa lasketulla tärinöiden ja ilmanpaineaaltojen vaikutusalueella. Ulkopuolisen tarkastajan on suoritettava tarkastus ja dokumentoitava se kiinteistönomistajille annettaviin pöytäkirjoihin.
- Yhtiö sitoutuu rakentaessaan Palotievan avolouhosta rakentamaan noin 15 metriä korkean, melua vaimentavan penkereen avolouhoksen pohjoisreunalle.
- Yhtiö sitoutuu yhtistyössä valvontaviranomaisen kanssa laatimaan syvennetyn dokumentaation osoitetuista kulttuuriympäristöistä Sahavaaran kylässä, joka sijaitsee lentävien kivien riskialueella.
- Yhtiö sitoutuu rakentamaan sateensuojan malmirikastevarastolle.
- Yhtiö sitoutuu rikasteen kuorma-autokuljetuksissa käyttämään autoja, joissa on katettu lava ja perävaunu.
- Yhtiö sitoutuu tarvittaessa estämään pölyämistä kastelemalla/suolaamalla ja lakaisemalla sisäisiä teitä ja tietä teollisuusalueen ja valtatie 99 välillä .
- Yhtiö sitoutuu rikasteen kuljetuksissa Pitkäjärveltä Narvikiin malmiradalla käyttämään sisältä maalattuja rautatievaunuja, joissa on viemärireiät ja kuormaamisen jälkeen Pitkäjärvellä huolehtimaan, että mahdollinen liikakuorma ja valumat poistetaan vaunuista ja että kuorma ”liimataan” ligniinillä tai estetään pölyämästä jollakin muulla menetelmällä, jolla on vastaava vaikutus.
- Yhtiö sitoutuu peittämään hiekkavaraston ulkopenkereen tiiviskerroksella moreenia tai muuta materiaalia, jolla on sama vaikutus.
- Yhtiö sitoutuu rakentamaan tulvakynnykset hiekkavarastoa, selkeytysallasta ja vaahdotushiekan varastointisoluja ympäröiviin patoihin/penkereisiin Tulvakynnykset on mitoitettava selviytymään 100-vuotisvalumasta Flödeskommitténin suuntalinjojen mukaan.

Vastapuolten ja lausuntoinstanssien asenteet ja omat vaatimukset

Viranomaiset

Norrbotenin läänin lääninhallitus (lääninhallitus) on kiistänyt, että lupa myönnetään yhtiön vaatimusten mukaisesti ja se on omalta osaltaan vaatinut, että hakemus torjutaan ja toissijaisesti, että hakemus hylätään. Lääninhallitus on pääkäsittelyn yhteydessä ilmoittanut, että viranomaisella ei ole mitään muistutettavaa vaadittua toimeenpanoa vastaan, edellyttäen, että päätös yhdistetään vaatimukseen yhtiölle asettaa turvallinen taloudellinen vakuus päättämisen- ja sulkemistoimenpiteitä varten, jotka toiminta voi aiheuttaa. Lääninhallitus on edelleen esittänyt vaatimuksen tietyn taloudellisen vakuussumman asettamisesta sekä ilmoittanut perusteet sille.

Luonnonsuojeluvirasto on ensisijaisesti vaatinut, että hakemus on torjuttava ja toissijaisesti, että hakemus on hylättävä. Siinä tapauksessa, että tuomioistuin kuitenkin myöntää haetun luvan, virasto on kolmanneksi vaatinut, että lupa on rajoitettava ajallisesti 10 vuoteen lainvoimaisen tuomion jälkeen sekä että vesitoiminnan työaika määrätään 10 vuodeksi. Luonnonsuojeluvirasto

on todennut pääkäsittelyssä, että virasto ei vastusta sitä, että täytöntöönpanomääräys annetaan nykyiselle toiminnalle Tapulissa, toisin sanoen ilman vaahdotusta. Tällainen määräys edellyttää kuitenkin, että toiminnalle asetetaan turvallinen vakuus. Luonnonsuojeluviraston käsityksen mukaan tarvitsee asettaa 300–400 miljoonan kruunun vakuus. Luonnonsuojeluviraston käsityksen mukaan on tarpeellista säännellä ehtoja, mutta se ei ole katsonut voivansa antaa omaa ehdotusta päästöistä veteen tai muutoin olevan aineiston taustaa vasten.

Meri- ja vesivirasto on ilmoittanut, että viranomaisen katsoo hakemuksen olevan edelleen puutteellinen ja että ellei hakemusta täydennetä viranomaisen ilmoituksen mukaisesti, se on torjuttava. Siinä tapauksessa, että hakemus otetaan kuitenkin harkittavaksi, meri- ja vesivirasto katsoo, että on vahvistettava rajoitusarvot useiden aineiden päästöille pintaveteen. Meri- ja vesivirasto vastustaa yhtiön ehdotusta ehdoiksi koskien sulfaattipäästöjä sekä selvitysasiakirjaa U1. Virasto katsoo kuitenkin, että ei ole mahdollistat ehdottaa sopivia ehtoja, koska edellytykset puuttuvat.

Yhteiskuntasuojelu- ja valmiusvirasto (MSB) on ilmoittanut, että vakavien onnettomuusriskien osalta viranomaisella ei ole mitään huomauttamista sitä vastaan, että yhtiölle myönnetään haettu lupa, mutta joitakin suojelutoimenpiteitä tarvitsee säännellä erityisissä ehdoissa. Pääkäsittelyn yhteydessä MSB on esittänyt, että vaatimukset selvitysehdoista sekä prosessivesialtaaseen/patohaveriin liittyvistä ehdoista on määrättävä.

Ruotsin geologinen tutkimuslaitos (SGU) on ilmoittanut, että viranomaisen aikaisemmat mielipiteet on pääasiassa otettu huomioon ja hakija on tilittänyt sen hyvin ja eikä sillä ole ollut muuta esitettävää.

Liikennevirasto ei ole esittänyt selkeää kantaa hakemusta kohtaan, mutta sillä on ollut joukko mielipiteitä, jotka esitetään yhteenvetona alla.

Kamarikollegio on, ennen hakemuksen kuulutusta, esittänyt joukon täydennystoivomuksia, mutta ei ole ollut yhteydessä kuulutuksen jälkeen, eikä ole esittänyt selkeää kantaa.

Norrbotenin alue on todennut, että alue katsoo haetulla toiminnalla olevan suuria ja myönteisiä yhteiskuntataloudellisia vaikutuksia Norrbotteniin ja Ruotsiin kokonaisuudessaan.

Pajalan kunta on pääkäsittelyn yhteydessä hyväksynyt hakemuksen ja oikaistun täytöntöönpanovaatimuksen.

Pajalan kunnan rakennus- ja ympäristölautakunta, ei ole esittänyt selkeää kantaa hakemukseen, mutta sillä on ollut joukko mielipiteitä, jotka esitetään yhteenvetona alla.

Saamelaiskäräjät on pidättynyt antamasta lausuntoa hakemusaineistosta.

Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio ei ole esittänyt selkeää kantaa, mutta on mm. ilmoittanut, että kestävä kaivostoiminta tekee mahdolliseksi pitkäjännitteisen positiivisen taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen ja luo tärkeitä työtilaisuuksia ja kasvua Pajalassa ja Tornionlaaksossa kokonaisuutena. Rajajokikomissio on painottanut toiminnan kestävyyttä ympäristönäkökulmasta ja että sovellettavien ympäristöolosuhteiden on vastattava ympäristölle vaarallisille toiminnoille asetettuja korkeita vaatimuksia. Komissio on katsonut, että toiminnan luonnetta ajatellen on välttämätöntä asettaa raja-arvot metalleille ja kemikaaleille, jotka voivat lisätä riskiä veden laadulle.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY), Suomessa, ei ole esittänyt selkeää kantaa hakemusta kohtaan, mutta on todennut, että viranomainen katsoo, että kaivoshankkeen lupaharkintaa ei voida saattaa päätökseen ennen kuin hankkeen ympäristövaikutukset on arvioitu riittävällä tavalla myös Suomen näkökulmasta katsoen, sekä esittänyt joukon mielipiteitä, jotka on esitetty yhteenvetona alla.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY), Pohjois-Suomen kalatalouspalvelut on muun muassa ilmoittanut, että viranomainen katsoo haetun toiminnan potentiaalisesti negatiivisiin ympäristövaikutuksiin liittyvän niin paljon epävarmuutta, että kaivoksen vuosittaisen louhinta- ja rikastustasoja ei voida nostaa yli sen mikä on mainittu nykyisessä ympäristöluvassa. Virasto on edelleen esittänyt, että yhtiölle ei tule myöntää hakemuksen mukaista lupaa kaivostoimintaan ja malmin rikastukseen Sahavaarassa sekä esittänyt lisäksi mielipiteitä muun muassa puutteista ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa.

Meri-Lapin Ympäristövaliokunta, Suomessa, ei ole esittänyt selkeää asennetta hakemusta kohtaan, mutta on esittänyt mielipiteitä, erityisesti Muonionjokeen kohdistuvien päästöjen vaikutusten osalta, ja on muun muassa todennut, että päästöjen raja-arvot olisi määrättävä riittävän tiukoiksi siten, että päästöt eivät aiheuta vaaraa vesistön tilalle.

Rovaniemen, Kolarin, Pellon ja Ylitornion ympäristö- ja terveydensuojeluviranomainen, Rovaniemen kaupunki, Suomi, ei ole ilmaissut selkeää asennetta hakemusta kohtaan, mutta on muun muassa ilmoittanut, että kaikille vesistöpäästöille on asetettava sellaiset päästöjen ylärajat, että haitallisia tai luontoa tuhoavia vaikutuksia ei aiheudu.

Kapin liitto, Suomi, ei ole osoittanut selkeää asennetta hakemusta kohtaan, mutta on muun muassa ilmaissut huolensa veden päästörajojen puuttumisesta, puutteellisesta ilmastomuutoksen arvioinnista sekä muiden kaivoshankkeiden kumulatiivisista vaikutuksista. Lisäksi liitto on todennut, että kaivoshanke ei saa missään olosuhteissa aiheuttaa haitallisia vaikutuksia Tornionjoen/Muonionjoen vesialueeseen ja todennut, että käsittelemätöntä jätevettä ei pitäisi päästää Muonionjokeen.

Metsähallitus, Suomi, on todennut muun muassa, että niistä puuttuu epävarmuustekijöitä muun muassa ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa, joihin viranomainen on viitannut, voi vaatia arviointiselostuksen ja lupahakemuksen täydentämistä. Lisäksi lupaviranomaisen olisi harkittava mahdollista kalastuksenhoitomaksua.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY) Paloturvallisuus- ja patoturvallisuusvirasto, Kajaani, Suomi, ei ole osoittanut selkeää asennetta hakemusta kohtaan, mutta on esittänyt mielipiteitä patoturvallisuudesta.

Muonion kunta, Suomi, on todennut, että kunta katsoo, että kaivostoiminnan edistäminen on tärkeää, mutta on esittänyt huolta kaivoksesta Muonionjokeen ja edelleen Tornionjokeen johdetun veden laadusta.

Maa- ja metsätalousministeriö, Suomi, totesi muun muassa, että lupahakemuksen kohteena olevan hankkeen hyväksyminen edellyttää, että voidaan varmistaa, että Kaunis Iron AB:n ja Hannukaisen kaivokset eivät yhdessä aiheuta haitallisia vaikutuksia Tornion-Muonionjoen vesiympäristöön ja lisäksi ministeriö katsoo, että hankkeen mahdollisissa lupaehdoissa on varmistettava, että kaivostoiminnasta vesistöihin aiheutuvia haitallisia päästöjä rajoitetaan ja niitä seurataan tehokkaasti parhailla käytettävissä olevilla menetelmillä.

Museovirasto, Suomi, on todennut, että jätetyn lisätutkimusten perusteella näyttää siltä, että käsittelemätön ylivuotovesi, joka päättyy vesistöön ei aiheuta vaaraa Muonionjoen/Tornionjoen lohikannoille ja koskikalastuskulttuurille. Museovirasto on korostanut ylivuotoveden jatkuvan ja säännöllisen puhdistamisen merkitystä ja että on varauduttu mahdollisiin ongelmatilanteisiin, jotta korjaaviin toimenpiteisiin voidaan tarvittaessa ryhtyä nopeasti.

Säteilyturvakeskus, Suomi, ei ole esittänyt selkeää kantaa, mutta totesi muun muassa, että viranomaisen suosittelee, että tietyillä vesijakeilla tutkitaan luonnon radioaktiivisia aineita ja että uraanin ympäristöön päästämistä koskevat rajoitukset ensisijaisesti olisi vahvistettava kemiallisten vaikutusten ja ympäristölainsäädännön perusteella.

Luonnonvarakeskus (Luke), Suomi, on todennut muun muassa, että Instituutti katsoo, että hakemus jatkuvasta ja laajennetusta kaivostoiminnasta esitetyllä tavalla ja hankkeen päivitettyjen tietojen perusteella, aiheuttaa merkittävän riskin rajat ylittävälle vahingoille kalakannoissa ja niiden käytölle Tornionjoen vesistössä. Hakemuksessa esitetyt lupaehdot ja päästöjen ja veden laadun valvonta ovat monin paikoin täysin riittämättömiä. Haitallisten aineiden yhteisvaikutuksia ei ole otettu riittävästi huomioon ja eikä ole riittävää valmiutta poikkeustilanteisiin.

Ympäristöministeriö (Espoon neuvonpidon vastaava viranomaisen Suomessa), on yhteenvedona todennut, että materiaali on puutteellista eikä se kata rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia Suomessa ja että ministeriö olettaa, että Espoon sopimuksen mukaiset neuvottelut jatkuvat.

Järjestöt ja yksityiset

Luonnonsuojeluyhdistys Pajalassa ei ole osoittanut selkeää kantaa hakemusta kohtaan, mutta sillä oli useita mielipiteitä, jotka on esitetty alla.

Luonnonsuojeluyhdistys Norrbottenin läänissä on ilmoittanut, että järjestö vastustaa kaivostoimintaluvan uusimista. Jos jokin toiminta pitäisi sallia se on mahdollisesti jatkolupa Tapulille, uuden avolouhoksen avaamista Sahavaaraan ei ehdottomasti pitäisi sallia.

Muonion saamelaiskylä on todennut, että saamelaiskylällä ei ole, yksittäisen poronhoitoelinkeinon harjoittajana huomauttamista Kaunis Iron AB:n lupahakemuksesta. Saamelaiskylä ei myöskään esitä asiassa vaatimuksia suojelutai vastasuoritteista .

Sattajärven saamelaiskylä ei ole ilmaissut selkeää kantaa, mutta todennut, että saamelaiskylällä ei ole mitään sanottavaa niistä osista, joita määräys koskee ja mainitsi, että jatkuva ja laajennettu kaivostoiminta ei vaikuta Sattajärven saamelaiskylän poronhoitoon muulla tavoin kuin että lopputuotteen(rikaste) kuljetus tapahtuu saamelaiskylän maiden läpi.

Gabnan saamelaiskylä on ensisijaisesti vaatinut, että hakemus on torjuttava koska harkinta-aineistossa on sellaisia puutteita, että se ei voi olla perusteena ottaa kantaa Gabna saamelaiskylän poronhoitoon kohdistuviin vaikutuksiin. Siinä tapauksessa, että tuomioistuin katsoo, että harkinta-aineistoa voidaan käyttää harkinnan perustana, Gabna saamelaiskylä on toissijaisesti vaatinut, että hakemus on hylättävä kaivoskuljetusten seurannaistoiminnan osalta koska harkinta-aineistossa on sellaisia olennaisia puutteita, että se ei voi olla perusta kannanotolle seurannaistoiminnan vaikutukseen poronhoitoon saamelaiskylässä. Siinä tapauksessa, että tuomioistuin, että harkinta-aineisto voidaan asettaa harkinnan perusteeksi Gabna saamelaiskylä on kolmanneksi vaatinut, että hakemus on hylättävä seurannaistoiminnan, eli kaivoskuljetusten osalta, koska kuljetukset vaikeuttavat merkittävästi poronhoitoa. Gabnan saamelaiskylän on aiemmin esittänyt vaatimuksen myös neljännessä vaiheessa, jos tuomioistuin antaa luvan tuomioistuimen on määrättävä saamelaiskylän käsittelyn aikana esittämän selvityksen mukaisesti poronhoidon suojelulle ehdot, jotka velvoittaisivat Kaunis Iron AB:n täysin korvaamaan ja kompensoimaan saamelaiskylälle vahingot ja lisätyön, joka aiheutuu saamelaiskylän läpi tapahtuvien kaivoskuljetusten seurauksena. Pääkäsittelyn päätteeksi saamelaiskylä kuitenkin ilmoitti, että se pidättäytyi ehdottamasta mitään ehtoja. Gabnan saamelaiskylä on vastustanut Kaunis Iron AB:n vaatimusta oikeudesta ottaa luvan käyttöön riippumatta mahdollisista valituksista (yhtiön täytäntöönpanomääräys).

Aareavaaran kalastuksenhoitoalueyhdistys on todennut, että Kaunis Ironin toiminta on tervetullut ja tarjoaa työpaikkoja seudulle, mutta että toiminnan ympäristövaikutuksella on suuri merkitys yhdistykselle. Yhdistys on pyytänyt hakemuksen hyväksymistä sillä edellytyksellä, että yhdistyksen ehdotetuista ehdoista koskien hiekkavarastoa, selkeytysallasta, vaikutusta veteen, jälkikäsittelyä ja melua vähentäviä toimenpiteitä säädetään ja että yhdistyksen korvausvaatimukset hyväksytään täysin. Yhdistys on vaatinut, että kalastuksenhoitomaksu, 750 000 kr määrätään ja että vuosittainen korvaus 35 000 kr menetetyistä tulosta maksetaan. Lisäksi yhdistys on vaatinut 75 000 kr kalastuksenhoitomaksun maksamista rajajokikomission antamassa luvassa M 11/09 olevan ehdon 18 mukaan. Vahingonkorvausvaatimukset on ratkaistava nyt käsiteltävässä jutussa. Toissijaisesti yhdistys vaatii kanteen hylkäämistä. Yhdistys vastustaa vaahdotuslaitoksen käynnistämistä koskevaa täytäntöönpanomääräystä.

Älvräddarnas Samorganisation (Älvräddarna) on, kuten yhdistys on lopulta päättänyt asenteestaan, vaatinut ensisijaisesti hakemuksen torjumista ja toissijaisesti hylkäämistä. Älvräddarna on myös vaatinut maa- ja ympäristötuomioistuinta tekemään nuhteettomuuden harkinnan hakevasta yhtiöstä. Täytäntöönpanomääräys on kiistetty kaikilta osin koska yhtiöllä on lupa ja se voi jatkaa toimintaansa valituksia odotellessaan.

Mona Kumpula, Pajala Aareavaara 6:19, on todennut, että hänen kantansa asiakysymykseen on, että valtatie 99:n itäpuolella esiintyvää ympäristölle vaarallista vesitoimintaa ja hän on kieltäytynyt myöntämästä lupaa tässä osassa. Hän on myös kieltäytynyt myöntämästä lupaa Palotievan avolouhoksille sitä taustaa vasten, että sillä on niin suuria vaikutuksia. Siinä tapauksessa, että tuomioistuin myöntää luvan hän on pääkäsittelyn yhteydessä, kun hän lopulta päätti kanteestaan, vaatinut korvausta yhteensä 1 850 000 kr nykyisestä (laittomasta) vesitoiminnasta sekä haetusta laajennetusta vesitoiminnasta, joka on vahingoittanut ja vahingoittaa hänen kiinteistöään ja sen arvoa.

Lennart Forsberg on, siten kuin se voidaan ymmärtää, vastustanut luvan myöntämistä. Hän on muun muassa vaatinut, että junanvaunut, kun ne puretaan Narvikissa, tulee huuhdella puhtaiksi ennen niiden kuljetusta takaisin, tarpeettoman pölyämisen välttämiseksi.

Stig Wuopio, Pajala Huuki 4:4, ei ole osoittanut selkeää kantaa hakemukseen. Siinä tapauksessa, että hän ei saa hakata metsää Aareajoen jälkeen ja hän on ilmoittanut haluavansa siitä korvauksen.

Anna Harju, Pajala Kaunisvaara 10:6, ei ole ilmaissut selkeää asennetta hakemukseen, mutta hänellä oli joitain kommentteja vesihuollosta.

Bernt Lindbäck, Pajala Huuki 4:5 ei ole osoittanut selkeää asennetta hakemukseen, mutta täsmentämättä summaa vaatinut korvausta tulon menetyksestä ja arvonmenetyksestä kaivostoiminnan aiheuttamien häiriöiden vuoksi lähinnä menetetyistä erämaatunnelmasta, päästöistä ja kalojen välttelevästä käyttäytymisestä sekä huonontuneista metsästysolosuhteista.

Lapland Niva Lodge AB, missä yhtiössä Bernt Lindbäck on yksin hallituksen jäsen, ei ole osoittanut selkeää kantaa hakemusta kohtaan, mutta täsmentämättä summaa vaatinut korvausta menetystä tulosta ja arvonmenetyksestä kaivostoiminnan häiriöiden vuoksi lähinnä menetetyistä erämaatunnelmasta, päästöistä ja kalojen välttelevästä käyttäytymisestä sekä huonontuneista metsästysolosuhteista.

Doris ja Leif Krekula, Pajala Kaunisvaara 13:17, ei ole osoittanut minkäänlaista asennetta hakemukseen, mutta esittänyt joitain mielipiteitä vesihuollosta.

Tommy Krekula, Pajala Kaunisvaara 31:1, vaatii, että hakemus on ensisijaisesti torjuttava. Siinä tapauksessa, että maa- ja ympäristötuomioistuin valitsee harkita hakemuksen, hän on toissijaisesti vaatinut, että yhtiön ehdottamia meluarvoja lasketaan 5 dB päivällä ja illalla, että kaivostoimintaa ei sallita ollenkaan yöllä ja että tehdään laskelmat pienitaajuisesta melusta. Hän on vastustanut toimeenpanomääräyksen myöntämistä. Tommy Krekula on myös esittänyt joukon muita

vaatimuksia erilaisten suojatoimenpiteiden ja varotoimenpiteiden toteuttamisesta ja niin edelleen esimerkiksi Sahavaaran vesi- ja viemäriputkistojen inventointi riippumattoman ja pätevän osapuolen toimesta, veden laadun ja kalakannan inventointi Sivakkajoessa ja Kolkonjoessa, pinta- ja pohjavesinäytteiden otto kylmälähteestä, että materiaalia, joka aiheuttaa pölyämistä ja likaamista ei saa kuljettaa yleisessä tieverkossa ja että kuorma-autot on aina pestävä ja puhdistettava huolellisesti ennen kuin ne lähtevät Tapulin kaivosalueelta, Junosuandon liikenteenohjauskeskuksesta ja Pitkäjärven uudelleenlastausasemalta, että eri laitos- ja rakennusosien katsastus suoritetaan juoksevasti, että kaikki pölyn laskeutumisen mittaukset mittauspisteissä NS3, NS4 ja NS8 hylätään ja eikä niitä käytetä aineistona ja että yhtiö velvoitetaan tutkimaan muut pölyn laskeutumisen mittauspisteet jotka sisältyvät aineistona koskien läheisyyttä kasvillisuuteen.

Arelax Lapland (yksityinen yritys, jonka omistaja on Bengt-Göran Niska), Aareavaara 4:10 ja 4:6, on vaatinut hakemuksen hyväksymistä edellyttäen, että korvausvaatimukseen suostutaan täysin. Toissijaisesti yhtiö vaatii hakemuksen hylkäämistä. Yhtiö on vaatinut korvausta ansionmenetyksestä 133 000 kr vuodessa kaivostoiminnan aiheuttamien häiriöiden vuoksi Palotievan avolouhoksen käyttöjakson aikana. Korvausvaatimukset on ratkaistava tässä jutussa, Kaunis Ironin kaivostoiminta on vaikuttanut ja tulee vaikuttamaan toimintaan.

Åsa Kulju, Jonas Kulju, Vivi-Ann Kulju, Kjell Kumpula, Roland Kumpula, Eva Kumpula, Stefan Nilsson, Susanne Stenborg, Örjan Kostet, Rune Krekula, Rita Krekula, Tony Kumpula, Niklas Siivonen, Britta Wendt-Svensson, Kurt Svensson ja Bengt-Göran Niska (muiden lueteltujen asiamies), ovat kaikki kiinteistönomistajia Aareavaarassa ja joissakin tapauksissa kiinteistössä Kengisskogenissa, (kaikki Åsa Kulju jne., kiinteistönomistajat). Kiinteistönomistajat ovat todenneet, että Kaunis Ironin toiminta on tervetullut ja tarjoaa työpaikkoja, mutta katsovat häiritsevän melun vaikuttavan lähialueen kiinteistönomistajiin. Ne ovat vaatineet hakemuksen hyväksyntää sillä edellytyksellä, heidän vahingonkorvausvaatimuksensa hyväksytään. He vaativat vuotuista korvausta 30 kr per hehtaari kaivostoiminnan aiheuttamasta melusta.

Tornion-, Lainion- ja Muonionjokien yhdistys, Suomi, eivät ole ilmaisseet selkeää kantaa, mutta niillä on ollut joitakin mielipiteitä, jotka on esitetty alla.

Korpikylän osakkaat, Suomi, ovat yhtyneet Tornion-, Lainion- ja Muonionjokien yhdistyksen ensimmäiseen lausuntoon jutussa.

Ylimuonion osuuskunta ja Muonionniskan osuuskunta, Suomi, ovat molemmat vaatineet korvausta yhtiöltä vahingollisista vaikutuksista kalastuselinkeinoon, joita toiminta mahdollisesti aiheuttaa. Vaatimus sisältää kalastuslupatulojen vuotuisen summan kaikilta vuosilta, joina toiminnan haitalliset vaikutukset vaikuttavat kalastukseen Muonionjoessa. Osuuskunnat edellyttävät edelleen, että laaditaan säännöt, jotka turvaavat kalakannan jne. ja vaativat, että toiminnanharjoittajalle pannaan velvoite kalastuksenhoidosta kalastuksenhoitomaksu sekä valvontavelvoite.

Lappea Ääverkosken osuuskunta, Suomi ei ole osoittanut selkeää kantaa hakemusta kohtaan, mutta se on esittänyt joitakin mielipiteitä, jotka on esitetty alla.

Karungin osuuskunta, Suomi, ei ole esittänyt selkeää kantaa, mutta se on esittänyt joitain mielipiteitä, jotka on esitetty alla. Osuuskunta on myös ilmoittanut, että se pidättää itselleen oikeuden saada korvausta kaivosyhtiöltä.

Kaulirannan yhteisvesialueen osuuskunta, Suomi, on ilmoittanut, että osuuskunta on huolestunut kaivoshankkeen ympäristövaikutuksista Tornionjoen vesistöön luonnontilassa ja sen ranta-alueisiin.

Poronlaidunosuuskunta (Paliskuntain yhdistys), Suomi, on ilmoittanut, että jos kaivoksen vaikutus puhtaaseen ympäristöön ja ravintoon osoittautuu haitalliseksi, lupaa ei pitäisi myöntää. Jos kaivostoiminta jatkuu, lupaehtoja on tiukennettava ja niiden säilymistä valvottava ja jos nykyinen tai laajennettu kaivostoiminta aiheuttaa haittoja tai vahinkoa poronhoito-osuuskunnille, ne on korvattava täysimääräisesti

Destination Lapland Oy, Jounin Kauppa Oy, Lapland Hotels Oy, Muonion poronlaidunosuuskunta, Ylläksen ystävät rf, Äkäslompolon kyläyhdistys ja Äkäslompolon osuuskunta, Suomi, joita edustaa asianajaja Sakari Niemelä, (alla Destination Lapland jne.), on todennut muun muassa, että vaikutusten arviointi sisältää ilmeisiä puutteita ja epävarmuustekijöitä. Edellytykset hankeen luvalla, esitetyistä lisätutkimuksista huolimatta, eivät täyty. He ovat myös ilmoittaneet pidättävänsä oikeuden esittää korvausvaatimuksia myöhemmässä vaiheessa, kun hankkeen vaikutukset voidaan vahvistaa.

Muonion poronlaidunosuuskunta, Suomi, on, asianajaja Sakari Niemelän lausunnon lisäksi, vaatii omalta osaltaan myös kaivosyhtiön aiheuttamien haittojen ja vahinkojen korvaamista yhteensä 136 550 euroa vuodessa x 20 vuotta (2 731 000 euroa kertakorvauksena). Lisäksi porojen laiduntamisryhmä on vaatinut, että tuomioistuin määrää, että Kaunis Iron AB korvaa porojen laiduntamisryhmälle poroille mahdollisesti aiheutuneet vahingot ja tällöin tuomioistuin käyttää Suomen viranomaisen laatimaa liikennevahinkojen korvaustaulukkoa. Jos kaivostoiminta aiheuttaa tulevaisuudessa poronlaiduntamisryhmälle haittoja, joita ei voida ennakoita, ne on korvattava täysimääräisesti.

Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri, Suomi, on esittänyt vaatimukset sekä hakemuksen torjumisesta että hylkäämisestä ja totesi muun muassa, että ympäristövaikutusten arviointiselostus on niin puutteellinen ja riittämätön, että yhtiölle ei ole laillista perustetta myöntää uutta ympäristölupaa jatkaa ja laajenna toimintaa. Yhdistys on vastustanut täytäntöönpanoa.

Suomen luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistys Ylitornio-Pellon Luonto, Suomi on todennut, että yhdistys katsoo, että Kaunis Ironin lupahakemus tulee hylätä. Kaivoksen ympäristölupaa ei tule uusia, eikä toimintaa laajentaa.

Thomas Perret, Suomi, ei ole esittänyt selkeää asennetta hakemusta kohtaan, mutta totesi muun muassa toivovansa puhdasta vettä ja elinvoimaista elämää.

Leif Ramm-Schmidt, Suomi, on vaatinut, että hakemus on hylättävä. Hän on myös esittänyt vaatimuksen, että Golder Associatesin suunnittelema selkeytysallas rakennetaan ja esittänyt, että veden purkulupaa talvella ei myönnetä.

Mika Knuuttila, Suomi, on todennut, että hakemus on hylättävä, kun se aiheuttaa vakavan riskin vesiympäristölle sekä mahdollisesti jopa vakavia taloudellisia seurauksia alueiden asukkaille. Hän on myös Tornionjoen rantaan rajoittuvan kiinteistön omistajana, vaatinut korvausta 5 000 euroa haitoista, jotka huonontavat vesiympäristön tilaa ja vaati oikeutta korvaukseen myöhempien vahingollisten vaikutusten osalta, jos lupahakemus hyväksytään.

Jarkko Knuuttila, Suomi, ei ole ilmoittanut selkeää kantaa hakemusta kohtaan, mutta on esittänyt mielipiteitä muun muassa päästöistä veteen. Hän on myös, Tornionjoen rantaan rajoittuvan kiinteistön omistajana, vaatinut korvausta 5 000 euroa haitoista, jotka huonontavat vesiympäristön tilaa ja vaati oikeutta korvaukseen myöhempien vahingollisten vaikutusten osalta, jos lupahakemus hyväksytään.

Marko Malinen, Suomi, on ilmoittanut, että lupaa ei tule ei myöntää hakemuksen mukaisesti. Hän on myös vaatinut korvausta kaivostoiminnasta elinkeinotoiminnalle aiheutuneesta haitasta ja kiinteistön arvonlaskusta, yhteensä 40 000 euroa per vuosi.

Lauri Pöykkö, Suomi, on todennut, että Kaunisvaaran kaivoshankkeille ei pitäisi antaa lupaa luontoon kohdistuvien suurten riskien vuoksi. Jos kaivostoiminta jatkuu ja lupa annetaan, vaaditaan täyttä korvausta haitoista sekä mahdollisesta liittymisestä kunnalliseen vesijohtoverkostoon.

Annelie Ojanperä, Suomi, on todennut muun muassa, että Kaunisvaaran kaivoshanke tuhoaa koko Muonionjoen ja Tornionjoen lohi- ja taimenkannat ja Sargassomerelle vaeltavan uhanalaisen harjuskannan ja sen laajentaminen on estettävä kokonaan.

Narvikin satama, Norja, ei ole määrittänyt selkeää kantaa, mutta ilmaissut, että kaivostoiminta Pohjois-Ruotsissa on merkittävää.

Futurum AS, Norja, ovat todenneet Narvikin kunnalle olevan erittäin tärkeää, että Kaunis Ironilla on toimintaa Narvikissa.

ANSÖKAN

Orientointi

Yhtiö

KIAB, Kaunis Holding AB:n tytäryhtiö, harjoittaa kesästä 2018 alkaen kaivos- ja rikastustoimintaa Tapulin kaivoksessa ja Kaunisvaaran rikastamossa,

TUOMION PERUSTEET

Johdanto

Nykyistä toimintaa, joka käsittää rautamalmin louhintaa Tapulin avolouhoksessa ja rikastusta Kaunisvaran rikastamossa, harjoitetaan silloisen rajajokikomission luvalla, joka sallii louhia enintään 20 Mtonnia malmia vuodessa. Nykyinen lupahakemus koskee lupaa jatkaa ja lisätä kaivostoimintaa Tapulin Palotievan ja Sahavaaran avolouhoksissa ja siihen liittyvää toimintaa Kaunisvaara rikastamossa. Yhtiö on jutun käsittelyn aikana muuttanut vaatimustaan malmin tuotannosta ja rikastuksesta käsittämään nykyisin enintään 10 Mtonnin malmin tuotannon ja rikastuksen vuodessa 20 Mtonnin sijasta. Hakemus koskee myös muun muassa nykyisen selkeytysaltan ja hiekkavaraston laajentamista. Harkintaan sisältyy ympäristövaarallinen toiminta, vesitoiminta, Natura 2000 ja erivapaus lajisuojasta, toisin sanoen kaikki toiminta siihen liittyvine kysymyksineen. Harkinta koskee myös seuranaistoimintaa kuljetusten muodossa.

Hakemusta on täydennetty useita kertoja käsittelyn aikana. Jutussa on tullut esille vastakkaisia intressejä haetusta toiminnasta. Jotkut ruotsalaiset ja suomalaiset viranomaiset ovat vastustaneet haettua toimintaa. Myös muut osapuolet, kuten esimerkiksi saamelaiskylä, johon vaikuttavat etupäässä toiminta-alueelle menevät ja sieltä tulevat kuljetukset, tietyt lähistöllä asuvat sekä ruotsalaiset ja suomalaiset ympäristöjärjestöt ovat vastustaneet toimintaa.

Maa- ja ympäristötuomioistuim harkitsee ensin, voidaanko erityinen ympäristöarviointi saattaa päätökseen ja ympäristövaikutusten arviointiselostus hyväksyä. Tämän jälkeen tuomioistuim harkitsee haetun toiminnan luvallisuuden. Jos tuomioistuim toteaa, että toiminta on luvallista ja että lupa voidaan antaa, tuomioistuim siirtyy sen jälkeen ehtoja koskeviin ja muihin harkinnalle ajankohtaisiin kysymyksiin.

Ympäristövaikutusten arviointiselostus ja erityinen ympäristöarviointi

Oikeudelliset lähtökohdat

Ympäristökaaren 6. luvun 35. § mukaan ympäristövaikutusten arviointiselostuksen on muun muassa sisällettävä tiedot toiminnan tai toimenpiteen sijainnista, muotoilusta, laajuudesta ja muista ominaisuuksista, joilla voi olla merkitystä ympäristöarvioinnille. On oltava tietoja toimintaa tai toimenpiteitä koskevista vaihtoehtoisista ratkaisuista, tiedot vallitsevista ympäristöolosuhteista ennen toiminnan aloittamista tai toimenpiteeseen ryhtymistä ja miten näiden olosuhteiden odotetaan kehittyvän, jos toimintaa tai toimenpidettä ei aloiteta tai siihen ryhdytä. Ympäristövaikutusten arviointiselostukseen on sisällettävä myös tunniste, kuvaus ja arviointi ympäristövaikutuksista, joita toiminnan tai toimenpiteen voidaan olettaa aiheuttavan sinänsä tai ulkoisten tapahtumien seurauksena. Lisäksi on oltava tietoja toimenpiteistä, joita suunnitellaan negatiivisten ympäristövaikutusten ehkäisemiseksi, estämiseksi vastustamiseksi tai korjaamiseksi sekä selvitys käydystä neuvonpidosta ja mitä neuvonpidoissa on tullut esille.

Ympäristökaaren 6. luvun 36. §:ssä määrätään, että jos toiminnan tai toimenpiteen voidaan olettaa vaikuttavan ympäristöön luontoalueella, joka on kuvattu ympäristökaaren 7. luvun 27. § ensimmäisessä kappaleessa 1 tai 2, ympäristövaikutusten arviointiselostuksen täytyy sisältää kuvaus toiminnan tai toimenpiteen vaikutuksista tarkoituksella säilyttää alue, selvitys harkituista vaihtoehtoista motivoinnilla siitä, miksi tietty vaihtoehto on valittu sekä tiedot jotka muuten tarvitaan harkintaa varten ympäristökaaren 7. luvun 28. b ja 29. §§ mukaan.

Ympäristökaaren 6. luvun 37. §:stä seuraa, että ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa on oltava niin laajat ja yksityiskohtaiset tiedot, jotka

1. ovat kohtuulliset ottaen huomioon vallitsevat tiedot ja arviointimenetelmät, ja
2. tarvitaan, jotta koostettu arvio voidaan tehdä olennaisista ympäristövaikutuksista, joita toiminnan tai toimenpiteiden voidaan olettaa aiheuttavan.

Ympäristökaaren 6. luvun 2. §:ssä on selvitys sanoille, jotka koskevat ”ympäristövaikutuksia”, josta muun muassa selviää, että kysymys saattaa olla sekä suorista että epäsuorista vaikutuksista, jotka voivat

olla sekä negatiivisia että positiivisia, tilapäisiä tai pysyviä, kumulatiivisia tai ei-kumulatiivisia ja jotka vaikuttavat lyhyellä, keskipitkällä tai pitkällä aikavälillä ihmisten terveyteen, maan, veden ja fyysisen ympäristön tai ympäristön muiden osien käyttöön.

Neuvonpitoprosessi

Jutun käsittelyn aikana on esitetty huomautuksia neuvonpidosta. Ruotsalaisia erityisesti neuvonpidosta huomauttaneita osapuolia ovat luonnonsuojeluvirasto, Gabnan saamelaiskylä, Älvräddarna ja Tommy Krekula. Myös useat suomalaiset osapuolet ovat esittäneet huomautuksia, muun muassa asianajaja Sakari Niemelän edustamat osapuolet; Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri, Poronhoidon laiduntamisryhmä ja Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY).

Luonnonsuojeluvirasto on todennut muun muassa, että jutun aineisto on laajoista lisävaatimuksista huolimatta edelleen puutteellinen ja että tarvittavat täydennykset ovat sen arvoisia, että niitä ennen on järjestettävä neuvonpito. Erityisesti liikenteen osalta luonnonsuojeluvirasto toteaa, että sikäli kun viraston käsityksen mukaan rajaamista koskeva neuvonpito ei ole koskenut rikasteen kuljetuksia ja näyttää siltä, ettei myöskään mitään neuvonpitoasiakirjoja ole lähetetty kiinteistönomistajille missään kuljetusreitillä osassa. Gabnan saamelaiskylä on muun muassa ilmoittanut, että harkinta-aineistossa on puutteita koskien ympäristökaaren 6. luvun 35. § vaatimuksia ja esittänyt, että siitä huolimatta, että sekä yhtiön kuljetukset ja kunnostustyöt vaikuttavat saamelaiskylän poronhoitoon, liikennevirasto tai yhtiö ei ole käynyt neuvonpitoa saamelaiskylän kanssa ennen ehdottomasti suurinta osaa tieosuuden kunnostamistöistä. Älvräddarna on todennut muun muassa, että toteutetussa neuvonpidossa on puutteita ja että tätä ei voida hyväksyä jutussa, mikä tarkoittaa, että hakemuksessa on muodollinen virhe, jota ei voida parantaa harkinnan puitteissa ja hakemus on torjuttava. Tommy Krekula on yhtynyt luonnonsuojeluviraston arvioon, että neuvonpidossa kuljetustien varrella asuvien kanssa on puutteita ja että neuvonpitoa ja ympäristövaikutusten arviointiselostusta on täydennettävä maantiekuljetusten osalta.

Yhtiö on vastannut saamiinsa kommentteihin ja esittänyt yhteenvedona seuraavaa. Yhtiö ei katso, että neuvonpitoa ja/tai ympäristövaikutusten arviointiselostusta tarvitsee täydentää. Yksityishenkilöiden kanssa käydyn neuvonpidon osalta ei ole olemassa muodollisia vaatimuksia siitä, kuinka neuvonpito yleisön kanssa (mukaan lukien osajoukko, johon vaikutukset todennäköisesti kohdistuvat erityisesti) on toteutettava. Neuvonpidon muoto on näin ollen ratkaistava yksittäistapauksen olosuhteiden perusteella. Neuvonpitoaineisto yhdessä neuvonpitokokoukseen kanssa on lähetetty kirjeitse kaivoksen lähialueella asuville. Edelleen neuvonpidosta ja neuvonpitokokouksesta on ilmoitettu päivälehdissä NSD, Kuriren ja Haparandabladet sekä Pajala Annonsbladissa (Tornedalsbladet). Kuljetusreitin osalta tämä tarkoittaa, että kaikkien asukkaiden matkan varrella ainakin Junosuandon ympäristöön voidaan olettaa saaneen tiedon neuvonpidosta ja suunnitellusta neuvonpitokokouksesta. Ilmoituksista käy ilmi muun muassa, että neuvonpitoaineisto on ollut saatavilla paperilla kunnan konttorissa sekä yhtiön kotisivulla. Ilmoitus ei kohdistunut mihinkään tiettyyn piiriin, vaan suureen yleisöön. Yleisölle ja järjestöille tarkoitettuun neuvonpitoon osallistui nelisenkymmentä yksityishenkilöä ja useat kysymykset koskivat juuri rikastekuljetuksia Svappavaaraan/Pitkäjärvelle.

Neuvonpitoa suuren yleisön kanssa on käyty myös ilmoittelun ja julkisten kokousten yhdistelmin. Kaivoslaitoksia lähimpänä olevat asukkaat, mukaan lukien valtaosa Kaunisvaaran ja Sahavaaran kylien asukkaista, ovat saaneet henkilökohtaisia kirjeitä, joissa on tietoa neuvonpidosta ja kutsu neuvonpitokokoukseen, kun taas muita on informoitu ja kutsuttu ilmoituksilla yhteensä neljässä julkaisussa. Ilmoituksista käy selvästi ilmi, että ne on suunnattu määrittelemättömälle yleisölle rajoituksetta. Tiedotusvälineet, joissa ilmoittelu on tapahtunut ovat samoja medioita, joita on käytetty aiemmissa neuvonpidoissa. Kaikilla on erittäin hyvä kattavuus Pajalan kunnassa ja alueella yleensä. Kyseisillä medioilla on niin hyvä kattavuus, että voidaan olettaa, että kaikki, joihin toiminta vaikuttaa, ovat saaneet tiedon neuvonpidosta ja yhtiön suunnitellusta hakemuksesta.

Toteutetussa rajaamisneuvonpidossa on otettu esille toiminnasta lähtevät ulkoiset rikasteen/malmiitiivisteiden kuljetukset. Neuvonpitoaineistossa kuvataan

kuljetukset, jotka tapahtuvat Kaunisvaaran laitoksen ja Pitkäjärvellä, Svappavaarassa tapahtuvan uudelleenlastauspaikan välillä sekä sitä seuraava junakuljetus Narvikin satamaan. Edelleen käy ilmi, että liikennevirasto on antanut yhtiölle erivapauden kuljettaa rautamalmituotteita (toisin sanoen rikastetta/malmitiivistettä) 90 tonnin kuorma-autoilla. Neuvonpitoaineistossa keskustellaan myös vaihtoehtoisista kuljetusteistä ja siellä on tilitys kuljetuksista osana toimintaa. Neuvonpitoaineistossa olevan informaation lisäksi kuljetuskysymyksiä käsiteltiin alustavassa neuvonpitokokouksessa lääninhallituksen kanssa lokakuussa 2018, yleisön kanssa neuvonpitokokouksessa joulukuussa 2018 (kuljetukset ja pölyäminen) ja kokouksessa luonnonsuojeluviraston kanssa helmikuussa 2019 (kuljetukset ja kuinka neuvonpito on toteutettu). Luonnonsuojeluvirasto esitti myös kirjallisia lausuntoja, joissa virasto muun muassa esitti, että yhtiön tulisi ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa ainakin kuvata tiedot liikennevirrasta kyseisillä tieosuuksilla ilman toiminnan lisää ja vastaavasti toiminnan lisän kanssa sekä tiedot kuljetusten aiheuttamista eri aineiden päästöistä ilmaan. KIAB totesi vastauksessaan, että logistiikkaketju ja kuljetukset eivät sisälly itse lupahakemukseen (sillä perusteella, että kuljetukset eivät sinänsä ole luvanvaraisia) mutta että rikasteen/malmitiivisteiden vaihtoehtoiset kuljetukset kuvataan kuljetustutkimuksessa, joka on liitetty tekniseen kuvaukseen.

Kysymys siitä, mikä on hyväksyttävä neuvonpito asianosaisten henkilöiden ja suuren yleisön osalta, on arvioitava yksittäistapauksen edellytysten perusteella ja KIAB:n mukaan ratkaisevaa on, voidaanko toteutetun neuvonpidon olettaa täyttäneen neuvonpidon tarkoituksen. Jos neuvonpito toteutettu siten, että asianomaisille yksityishenkilöille ja suurelle yleisölle on annettu edellytykset ymmärtää mitä toimintaa suunnitellaan ja miten tämä yleisellä tasolla vaikuttaa ympäristöön ja kaikille asianosaisille tehdään selväksi, että heillä on mahdollisuus kommentoida hanketta jo ennen hakemuksen valmistumista ja sen jättämistä, neuvonpito täyttää lain vaatimukset. Toteutettu neuvonpito on KIAB:n mielestä yleisesti ottaen hyväksyttävä, mutta myös koskien rikasteen ulkopuolisia kuljetuksia Narvikiin Pitkäjärven uudelleenlastausaseman kautta.

Tähän voidaan lisätä myös neuvonpidot, jotka liikennevirasto on järjestänyt niin kutsutun MaKS-hankkeen (Malminkuljetukset Kaunisvaara Svappavaara) puitteissa. Liikennevirasto on toiminnanharjoittaja koko kuljetusosuudella ja on siten joutunut noudattamaan käynnissä oleviin peruskorjauksiin liittyvää neuvonpitovelvollisuutta. Siinä tapauksessa, että meneillään olevia peruskorjauksia koskevassa neuvonpidossa olisi ollut puutteita, niistä vastaa liikennevirasto. Liikenneviraston verkkosivuilla olevista tiedoista käy ilmi muun muassa, että liikennevirasto on laatinut ympäristövaikutusten arviointiselostuksia ja järjestänyt erityisiä neuvonpitoja reitin eri osuuksille. Lisäksi käy ilmi, että koko hankkeessa on kyse päästävyyden ja turvallisuuden parantamisesta johtuen malmikuljetuksista tieverkossa. Kaikille, jotka perehtyvät tai ovat perehtyneet liikenneviraston informaatioon on selvää, että malmirikasteen kuljetus tapahtuu kyseisellä tieosuudella. KIAB:n tievirastolta saamista tiedoista käy ilmi, että virasto on toteuttanut neuvonpitoja olennaisesti samalla tavalla kuin yhtiö.

Luonnonsuojeluviraston kommenttien osalta virasto ei kommentoi tarkemmin sitä, mitkä kiinteistönomistajat viraston mielestä olisi pitänyt käsitellä eri järjestyksessä neuvonpidon aikana ja miten siinä tapauksessa. Mitään perustetta lisäysten pyytämiseksi tähän neuvonpitoon liittyen ei ole yhtiön näkemyksen mukaan olemassa. Yhteenvedona voidaan todeta, että KIAB:n käsityksen mukaan on selvää, että asukkaat koko kuljetusreitillä Kaunisvaarasta Svappavaaraan/Pitkäjärvelle liikenneviraston neuvonpidon ja muun MaKS-hankkeesta saadun informaation perusteella ovat olleet täysin tietoisia, että rikasteen kuljetukset (ainakin siirtymäkauden aikana) jatkuvat entisellä tavalla ja ne lisääntyvät jonkin verran jatkossa.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arviointi

Ympäristökaaren 6. luvun 29. § ensimmäisen kappaleen mukaan on pidettävä rajaamisneuvonpito ennen työtä ympäristövaikutusten arviointiselostuksen parissa. Sen, joka aikoo harjoittaa toimintaa tai ryhtyä toimenpiteisiin on käytävä neuvonpitoa toiminnan tai toimenpiteen sijainnista, laajuudesta ja muodosta, ympäristövaikutuksista, joita toiminnan tai

toimenpiteen voidaan olettaa aiheuttavan sinänsä tai ulkoisten tapahtumien seurauksena ja ympäristövaikutusten arviointiselostuksen sisällöstä ja muodosta. Valmistelutyöstä käy ilmi, että säännöksen tarkoituksena on, että viranomaisille järjestöille, asianomistajille ja yleisölle annetaan mahdollisuus esittää mielipiteitä sekä voida vaikuttaa suunniteltuun toimintaan tai toimenpiteeseen että ympäristövaikutusten arviointiselostukseen. Jotta se täyttäisi tehtävänsä, sen on tapahduttava varhaisessa vaiheessa samanaikaisesti teknisten ja taloudellisten kysymysten suunnittelun kanssa; ja hyvissä ajoin ennen kuin hakemus ja ympäristövaikutusten arviointiselostus laaditaan. (prop. 2016/17:200 s. 202 ja prop. 1997/98:45 osa 2 s. 59). Ympäristöarviointia koskevan asetuksen (2017:966) 8. §:ssä luetellaan joukko neuvonpitoaineistoon sisällytettäviä seikkoja, mm. toiminnan muotoilu ja laajuus, sijainti sekä mihin ympäristössä voidaan olettaa vaikuttavan merkittävästi. Saman asetuksen 9. §:stä käy ilmi muun muassa, että neuvonpitoaineistoon sisältyvien tietojen on oltava niin laajat ja yksityiskohtaiset kuin on tarpeen, jotta voidaan ottaa kantaa siihen, kuinka laaja ja yksityiskohtainen ympäristövaikutusten arviointiselostuksen tulee olla.

Ympäristökaaren 6. luvun 30. § ensimmäisestä kappaleesta käy ilmi, että rajaamisneuvonpito on tehtävä lääninhallituksen, valvontaviranomaisen ja niiden yksityishenkilöiden kanssa, joihin toiminnan tai toimenpiteen voidaan olettaa vaikuttavan erityisesti sekä muiden valtion viranomaisten, kuntien ja yleisön kanssa, johon toiminnan tai toimenpiteen oletetaan vaikuttavan. Valmistelutyön mukaan yksityishenkilöillä, joihin voidaan olettaa vaikuttavan erityisesti, tarkoitetaan ennen kaikkea lähistöllä asuvia ja muita, joihin oletetaan vaikuttavan erityisesti, monissa tapauksissa näistä tulee myös asianomistajia. On tärkeää, että nämä tulevat prosessiin sen alkuvaiheessa ja saavat mahdollisuuden vaikuttaa. Kuinka laaja neuvonpito tarvitaan kussakin yksittäisessä tapauksessa ja kuinka se on muotoiltava, riippuu suunnitellun toiminnan laadusta ja laajuudesta. Henkilöt, joita asian oletetaan erityisesti koskevan, eivät kuulu laajempaan yleisöön. Yhteydenpidon henkilöihin, joita asia erityisesti koskee, olisi tapahduttava suoran yhteydenpidon kautta, kun taas yhteydenpito yleisöön, jota asia koskee laajemmassa merkityksessä, voi tapahtua muilla tavoin, esim. ilmoituksella paikallislehdissä (prop. 1997/98:45 del 2 s. 57, prop. 2004/05:129 s. 89, prop. 2016/17:200 s. 119 ja 202 f.). Toisen kappaleen 30. §:ssä säädetään, että sen, joka aikoo harjoittaa toimintaa tai ryhtyä toimenpiteeseen on varmistettava, että ne, jotka kuuluvat ensimmäisessä kappaleessa tarkoitettuun neuvottelupiiriin, mutta

jotka eivät ole aiemmin saaneet neuvonpitoaineistoa voivat perehtyä sellaiseen. Säädoskommentissa todetaan, että toiminnan harjoittajan on sopivaa, kun se on mahdollista, otettava suoraan yhteyttä niihin, jotka kuuluvat neuvonpitopiiriin. Voi kuitenkin olla vaikeaa tunnistaa kaikkia neuvonpitopiiriin kuuluvat, esim. mihin yleisön osaan toiminta tai toimenpide todennäköisesti vaikuttaa. Sen vuoksi on aiheellista, että neuvonpidosta ilmoitetaan esimerkiksi paikallislehdessä ja kerrotaan, miten neuvonpitoaineistoon voi tutustua. Neuvonpitoaineisto voidaan myös panna esille verkkosivulle (prop. 2016/17:200 s. 202 f.)

Ympäristökaaren 6. luvun 35. § kohdan 8 mukaan ympäristövaikutusten arviointiselostuksen pitää sisältää tilitys tapahtuneista neuvonpidoista ja mitä niissä on tullut esille.

Maa- ja ympäristötuomioistuin toteaa, että ympäristövaikutusten arviointiselostus sisältää selvityksen pidetyistä neuvonpidoista ja mitä niissä on tullut esille (hakemuksen liitteet; H ympäristövaikutusten arviointiselostus ja C neuvonpitoselvitys), yhtiön yllä olevan kuvauksen mukaisesti. Myös Suomen ja Norjan kanssa on käyty neuvonpitoa Espoon sopimuksen mukaan (katso edelleen alla). Jätetyn neuvonpitoaineiston huomioon ottaen tuomioistuin arvioi, että tällä voidaan katsoa olleen sisältö ja se suuntaus, jotka vaaditaan ympäristökaaren ja ympäristöarviointiasetuksen sääntöjen mukaan.

Neuvonpitopiirin rajaaminen ja neuvonpidon muotoilu on tehtävä ottaen huomioon toiminnan laji, laajuus ja vaikutukset. Tämä tarkoittaa, että ei ole mahdollista yleisesti ilmoittaa, millä etäisyydellä toiminnan voidaan katsoa vaikuttavan erityisesti yksilöihin. Arviointi on tehtävä tapauskohtaisesti vallitsevien olosuhteiden perusteella. Neuvonpidon muodon osalta suora yhteydenpito paikallisiin asukkaisiin voi usein olla sekä mahdollista että sopivaa. Kun lähellä asuvia on suureko määrä, neuvonpito voi sen sijaan tapahtua kiertokirjeiden tai paikallislehdissä tapahtuvan ilmoittelun kautta. Neuvonpidosta ilmoittamiselle ei ole asetettu vaatimuksia (vrt. MÖD 2015:35).

Jutussa esitetystä neuvonpitokertomuksesta ilmenee muun muassa, että yhtiö on lähettänyt kirjeet nykyistä ja tulevaa kaivoslaitosta lähimpänä oleville asukkaille, mukaan lukien valtaosa Kaunisvaaran ja Sahavaaran kylien asukkaista. He ovat saaneet henkilökohtaiset kirjeet, joissa on tiedot neuvonpidosta ja kutsu neuvonpitokokoukseen. Tässä yhteydessä voidaan todeta, että neuvonpitoaineistoon liitetyllä postituslistalla on myös tiettyjä viranomaisia sekä Muonion saamelaiskylä, joka on se saamelaiskylä, jonka alueella kaivos ja myös haetut laitokset sijaitsevat. Sen lisäksi ilmoittelu on tapahtunut paikallisissa päivälehdissä NSD, Norrbottens-Kuriren ja Haparandabladet sekä Pajalassa Annonsbladissa (Tornedalsbladet), jonka jälkeen on pidetty neuvonpitokokous.

Juttu koskee kaivostoimintaa ja kuljetuksia, jotka ulottuvat kauas itse toiminta-alueelta. Suoraa postitusta lähialueen kiinteistönomistajille yhdistettynä ilmoitteluun useissa paikallisissa sanomalehdissä voidaan tuomioistuimen mukaan pitää asianmukaisena neuvonpidon muotona tässä tapauksessa. Ilmoittelemalla useissa paikallisissa sanomalehdissä, joista Tornedalsbladet on ilmaislehti, neuvonpitoon ovat sisältyneet myös yksityishenkilöt joihin toiminnan katsotaan vaikuttaa kuljetusreitillä, välittömän lähialueen ulkopuolella.

Yhtiön katsotaan käyneen riittävällä tavalla neuvonpitoa yksityishenkilöiden kanssa, joihin toiminnan katsotaan vaikuttavan erityisesti. Myös muilta osin tuomioistuin katsoo neuvonpidon täyttävän sille asetetut vaatimukset. Tämä tarkoittaa, että toteutetussa neuvonpidossa ei ole puutteita, jotka estäisivät hakemuksen asiasisällön harkitsemisen.

Neuvonpito muiden maiden kanssa

Soveltuva lainsäädäntö

Niin kutsutusta MKB-direktiivistä (Europarlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/92/EU annettu 13. joulukuuta 2011 tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista) niin kutsutun muutospäätöksen versioista (Europarlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/52/EU) ja Espoon sopimuksen (Valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten kuvauksia koskeva sopimus, Espoo 25. helmikuuta

1991) mukaan on velvollisuus informoida muita maita, joihin voidaan olettaa kohdistuvan huomattavia ympäristövaikutuksia. Tämä velvoite on pantu täytäntöön Ruotsin lainsäädännössä ennen kaikkea ympäristökaaren 6. luvun 33. ja 34. §§ ja ympäristöarvointiasetuksen (2017:966). 21.–25. §§:ssä

Ympäristökaaren 6. luvun 33. § ensimmäisen kappaleen 1. kohdasta käy ilmi, että hallituksen määräämän viranomaisen on ilmoitettava maalle, joka todennäköisesti altistuu merkittäville Ruotsissa toteutettavan toimen tai toimenpiteen ympäristövaikutuksille, sen mahdollisista rajat ylittävistä vaikutuksista ja millainen päätös saatetaan tehdä. Kohdasta 2 ilmenee, että viranomaisen on annettava toiselle maalle kohtuullinen aika ilmoittaa, haluaako se osallistua ympäristöarvointiin. Jos toinen maa haluaa osallistua ympäristöarvointiin, viranomaisen on toisen kappaleen mukaan annettavat toiselle maalle mahdollisuus osallistua ympäristövaikutusten arviointiselostusta koskevaan neuvonpitoprosessiin ja lopulliseen lupahakemukseen. Luonnonsuojeluvirasto on ympäristöarvointiasetuksen 21. §:n mukaan vastuuviranomainen sekä ympäristökaaren 6. luvun 33. § kuin Espoon sopimuksen mukaan. Ympäristöarvointiasetuksen 23. §:n mukaan luonnonsuojeluviraston on, kun neuvonpitoa on käytävä toisen maan kanssa ympäristökaaren 6. luvun 33. § mukaan, sovittava asiasta vastaavan viranomaisen kanssa siinä maassa, miten neuvonpito toteutetaan, jotta viranomaisille ja yleisölle, joihin asia vaikuttaa, annetaan mahdollisuus esittää mielipiteitä kohtuullisen ajan, vähintään 30 päivän kuluessa.

Näiden sääntöjen lisäksi on joitakin rinnakkain sovellettavia erityissäännöksiä, jotka koskevat neuvonpitoa ja osallistumista prosesseihin rajat ylittävien vaikutusten syntyessä Pohjoismaiden välillä. Ympäristökaaren 1. luvun 4. §:ssä säädetään, että kun on kyse tietyistä ympäristölle vaarallisista toiminnoista ja tietystä vesitoiminnasta, sovelletaan muun muassa erityissäännöksiä Ruotsin ja Suomen välisen rajajokisopimuslain (2010:897) mukaan (rajajokisopimuslaki) ja lain (1974:268) mukaan, joka liittyy Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä 19. päivänä helmikuuta 1974 tehtyyn ympäristönsuojelusopimukseen (pohjoismaainen ympäristönsuojelusopimus). Rajajokisopimuslain 15. artiklan kohdasta 15.1 käy ilmi, että toimintaan tai toimenpiteeseen valuma-alueella, jotka voi aiheuttaa rajat ylittäviä vaikutuksia veden statukseen

tai niiden käyttöön, tämän sopimuksen 16.–21. artiklan määräyksiä on sovellettava Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä 19. päivänä helmikuuta 1974 tehdyn ympäristönsuojelua koskevan yleissopimuksen määräysten sijasta. Artiklassa 15.2 säädetään, että 1. kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa myös muita kuin vesien tilaan tai käyttöön liittyviä rajat ylittäviä vaikutuksia käsitellään samassa järjestyksessä. Suomen osalta rajajokisopimuksesta annettua lakia sovelletaan Espoon sopimuksen ohella, mikä on kuvattu yksityiskohtaisemmin alla. Tässä yhteydessä voidaan todeta, että neuvonpitoa myös Norjan kanssa on käyty Espoon sopimuksen puitteissa ja että norjalaisia osapuolia on informoitu sillä tavoin ja ne ovat saaneet tilaisuuden esittää huomautuksensa, että tuomioistuin arvioi pohjoismaisen ympäristönsuojelusopimuksen neuvonpitovaatimusten voidaan katsoa täyttyneen.

Rajajokisopimuksesta annetun lain 1. §:stä käy ilmi lain maantieteellinen soveltamisalue ja artiklassa 1.1. a) määrätään, että sopimusta sovelletaan muun muassa Muonionjokeen, mikä tarkoittaa, että sitä on sovellettava tässä jutussa. Artikla 16 sisältää yhdenvertaista kohtelua koskevan keskeisen säännöksen asianomistajien oikeudesta nostaa kante toisessa maassa. Artiklasta 16.1, viittauksella artiklaan 15, käy ilmi, että kun tuomioistuin harkitsee kysymystä luvallisuudesta tai lupaa toimintaan tai toimenpiteeseen valuma-alueella, jolla voi olla rajat ylittäviä vaikutuksia veden statukseen tai niiden käyttöön vaikutukset, joita toiminnasta tai toimenpiteestä aiheutuu tai voi aiheutua toisen osapuolen alueella, otetaan huomioon samalla tavalla kuin vastaavat vaikutukset sen omissa maassa. Artiklan 16.2 mukaan sen, johon toisessa maassa harjoitettu tai harjoitettavaksi tarkoitettu toiminta vaikuttaa tai voi vaikuttaa, tuomioistuimille ja viranomaisille myönnetään samat oikeudet kuin asianomistajille siinä maassa, jossa toimintaa tai toimenpidettä harjoitetaan tai tulevaisuudessa harjoitetaan. Artiklan 16.4 mukaan muulla kuin 2. kohdassa tarkoitettulla ja jolla on oman maansa sääntöjen mukaan oikeus nostaa kante tai esittää huomautuksia asiassa, jota tarkoitetaan artiklassa 15, on oltava vastaava oikeus toisessa maassa kyseisen maan vastaaviin kohteisiin sovellettavan lainsäädännön mukaisesti.

Rajajokisopimuslaki sisältää myös säännöksiä yleisten etujen valvomisesta (artikla 17) ja tietoa lupa-asioista (artikla 18).

Määräysten mukaan jokaisen maan on nimettävä valvontaviranomainen, jonka on artiklan 15 mukaan tuomioistuimessa valvottava yleistä etua toimintoja koskevissa asioissa. Valvontaviranomaisella on oikeus esimerkiksi pyytää täydentävää tutkimusta, tulla kuulluksi, nostaa kanne tai tehdä valitus toisen osapuolen tuomioistuimeen samalla tavalla kuin toisen maan viranomaisella olisi vastaavassa tapauksessa. Tuomioistuin on velvollinen ilmoittamaan asiasta toisen maan valvontaviranomaiselle 16.1. mukaisen tapauksen ilmetessä. Valvontaviranomainen on vastuussa hakemuksen kuuluttamisesta ja tiedoksi antamisesta ja kutsusta omassa maassaan. Nyt ajankohtaisessa jutussa Lapin elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskus (ELY) on suomalainen valvontaviranomainen.

Rajajokisopimuslaissa on myös säännös asiakirjojen kielestä (artikla 22). Artiklassa säädetään muun muassa, että 16. artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa lupatuomioistuin on vastuussa sen varmistamiseksi, että 16. artiklassa tarkoitetuille henkilöille annetaan käsittelyn aikana riittävät tiedot ruotsiksi ja suomeksi. Tuomioistuimen on huolehdittava siitä, että tiivistelmät lupahakemuksista ja tuomiot tai päätökset ovat saatavilla ruotsiksi ja suomeksi. Tuomioistuimen on myös varmistettava, että hakemusasiakirjat ovat saatavilla ruotsiksi ja suomeksi siinä määrin kuin on tarpeen.

Suomalaisten osapuolten lausunnot neuvonpitoprosessista

Useissa suomalaisten osapuolten kuten muun muassa asianajaja Sakari Niemelän edustamien osapuolten, Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piirin, Poronlaiduntamisryhmäyhdistyksen ja Lapin ELY-keskuksen lausunnoissa on esitetty osittain kritiikkiä hakemusasiakirjoista, muun muassa ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta, joissa ei ole katsottu riittävällä tavalla arvioidun vaikutuksia Suomeen ja osittain siitä, miten lähinnä Espoon sopimuksen mukainen neuvonpito on toteutettu ja on väitetty muun muassa, että neuvonpitoa ei voida "saattaa päätökseen" ennen kuin lisää asiakirjoja on käännetty suomeksi ja neuvonpitoa pidennetty. On väitetty, että aineisto on riittämätön ja että sitä ei ole käännetty suomeksi riittävässä laajuudessa. Myös Suomen ympäristöministeriö, joka on vastuussa neuvonpidon toteuttamisesta

Espoon sopimuksen mukaan Suomessa, on esittänyt kritiikkiä. Lausunnossaan, juuri ennen pääkäsittelyä, ministeriö totesi muun muassa, että koska hankkeella on todennäköisesti merkittäviä haittavaikutuksia Suomeen ja Suomesta annettu palaute osoittaa, että toimitettu materiaali on edelleen puutteellista, ministeriö edellyttää, että Espoon sopimuksen mukainen neuvonpito jatkuu.

Yhtiön vastine

Vastauksena kritiikkiin yhtiö on yhteenvedona esittänyt seuraavaa. Yhtiö on ruotsin lainsäädännön mukaisesti laatinut hakemuksen siihen liittyvine teknisine kuvauksineen ja ympäristövaikutusten arviointiselostuksineen, joka on jätetty maa- ja ympäristötuomioistuimelle. KIAB:n mukaan Espoon yleissopimuksen vaatimukset eivät mene pitemmälle kuin mitä ympäristökaaren 6. luvusta seuraa mikä tarkoittaa, että jutussa jätetty ympäristövaikutusten arviointiselostus (siihen kuuluvine täydennyksineen) täyttää myös yleissopimuksen vaatimukset. Lisäksi yleissopimuksen 3. artiklasta ilmenee, että neuvonpidon on tapahduttava haavoittuvassa asemassa olevan osapuolen kanssa mahdollisimman aikaisin ja viimeistään silloin, kun yleisölle omassa maassa tiedotetaan ehdotetusta toiminnasta ja että haavoittuvassa asemassa oleva osapuoli saa tuolloin tietoa oletetuista rajat ylittävistä ympäristövaikutuksista. Ilmoituksen tarkoituksena on varmistaa riittävät ja tehokkaat neuvottelut.

Tässä tapauksessa pidettiin hakemuksen käsittelyn yhteydessä rajaamista koskeva neuvonpito, jossa ilmoitus lähetettiin luonnonsuojeluvirastosta Suomeen ja Norjaan tammikuussa 2019. Suomesta tuli maaliskuussa 2019 vastaus, jossa sekä yksityishenkilöt että viranomaiset olivat antaneet lausuntoja. Ympäristöministeriö totesi lausunnossaan, että koska hankkeella voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia Suomeen, Suomi osallistuu suunnitellun toiminnan ympäristövaikutusten arviointiprosessiin.

KIAB:n jätettyä hakemuksensa heinäkuussa 2019, sitä on täydennetty erissä ennen kuin maa- ja ympäristötuomioistuim kuulutti hakemuksen Ruotsissa toukokuussa 2021. Espoon yleissopimuksen mukaista neuvonpitoa on sen jälkeen käyty ja olennaista tietoa on jaettu Norjan ja Suomen kanssa niin, että sidosryhmillä/yleisöllä on ollut mahdollisuus

esittää mielipiteitä niin hyvissä ajoin että ne voidaan ottaa täysimääräisesti huomioon jutun ratkaisemisessa. Suomessa asetettiin neuvonpidon aikana näkökohtien esittämisen määräajaksi 60 päivää, jota voidaan pitää reiluna ja täysin riittävänä viranomaisille ja yksityisille perehtyä aineistoon, mitä saatujen kommenttien laajuus tukee voimakkaasti.

Mitä tulee esitettyyn kritiikkiin siitä, että vain rajoitettu osa kaikista jutun asiakirjoista on käännetty suomeksi, KIAB voi todeta, että Espoon sopimuksessa ei velvoiteta kääntämään kaikkia asiakirjoja vaikutuksen kohteeksi joutuvan maan kielelle. KIAB toteaa myös, että suomeksi käännettyä aineistoa on myöhemmin täydennetty, sikäli kuin yhtiö ymmärtää, periaatteessa koko hakemuksella ja siihen liittyvillä ruotsinkielisillä täydennyksillä. Mikään ei myöskään ole estänyt asianomaisia ottamasta yhteyttä joko luonnonsuojeluvirastoon, Espoon sopimuksen vastuuviranomaiseen Ruotsissa, tai maa- ja ympäristötuomioistuimeen päästäkseen perehtymään jutun koko aineistoon, eli ei vain KIAB:n aineistoon, vaan myös ehtoihin ja muuhun aineistoon, joka on tullut viranomaisilta, järjestöiltä ja yksityisiltä. Tätä taustaa vasten ja koska Espoon sopimuksesta ei seuraa vaatimusta kaikkien asiakirjojen kääntämisestä (ei erityisesti silloin, kun kaikki asiakirjat ovat jo saatavilla yhdellä maan kahdesta virallisesta kielestä), ei ole perusteita hylkäämiselle ja/tai neuvonpidon pidentämiselle Suomessa.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arvio

Aluksi voidaan todeta seuraavaa. Hakemustyön puitteissa ajankohtaisessa jutussa pidettiin rajaamisneuvonpito, jossa luonnonsuojeluvirasto lähetti ilmoitukset Suomeen ja Norjaan tammikuussa 2019. Suomesta saatiin vastaukset maaliskuussa 2019, joihin oli liitetty joukko lausuntoja suomalaisilta eri osapuolilta.

Ympäristöministeriö asiasta vastaavana Suomen viranomaisena ilmoitti, että koska hankkeella voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia Suomeen, maa osallistuisi suunnitellun toiminnan ympäristövaikutusten arviointiprosessiin. Sen jälkeen, kun hakemus oli tullut tuomioistuimeen heinäkuussa 2019, on tehty joukko täydennyksiä ja juttu kuulutettiin Ruotsissa toukokuussa 2021. Osa hakemusiakirjoista käännettiin suomeksi, koska tuomioistuimella oli siihen rajajokilain 22. artiklan mukaan velvollisuus.

Käännöstyön viivästymisen vuoksi asiakirjoja ei voitu toimittaa Suomeen ennen kuin heinäkuun alussa vuonna 2021. Rajajokisopimuksen mukaisen prosessin rinnalla tuomioistuimen informoidessa ja toimittaessa aineistoa edelleen ELY:lle, luonnonsuojeluvirasto informoi ja toimitti aineistoa edelleen ympäristöministeriölle Espoon neuvonpidon puitteissa. Luonnonsuojeluvirasto on toimittanut aineistoa edelleen myös Norjaan. Ympäristövaikutusten arviointiselostus ja hakemus kuulutettiin yhteisellä menettelyllä syksyllä 2021 Suomessa. Suomalaisille osapuolille on täten annettu mahdollisuus antaa lausuntoja ja vastineita. Saadut suomalaiset lausunnot on käännetty ruotsiksi ja yhtiön vastineet suomeksi. Sen jälkeen, kun ympäristöministeriö oli huomauttanut joulukuussa 2021, että Espoon sopimuksen mukaista neuvonpitoa oli jatkettava, minkä myös luonnonsuojeluvirasto vahvisti, jatkui neuvonpitoprosessi yhtiön vastineiden jälkeen vielä yhden neuvonpitokierroksen Suomen kanssa. Neuvonpito Espoon sopimuksen puitteissa on siis toteutettu.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen käsityksen mukaan sekä rajajokisopimuslain että ympäristökaaren ja Espoon sopimuksen vaatimukset on täytetty. Yhteyksissä luonnonsuojeluviraston Espoo-vastaavan kanssa keväällä 2022 tuomioistuin on ymmärtänyt asian siten, että luonnonsuojeluviraston käsityksen mukaan Espoon sopimuksen vaatimukset Suomea kohtaan on täytetty toteutetuilla neuvonpitokierroksilla. Käännösvaatimusten osalta tällaisia vaatimuksia ei MKB-direktiivin tai Espoon sopimuksen mukaan aseteta. Sitä vastoin tuomioistuin on, mikä on selvitetty yllä, käännettänyt asiakirjoja rajajokisopimuslain velvoitteiden mukaisesti. Voidaan myös panna merkille, että Suomessa tapahtuneen kulutuksen yhteydessä oli joka tapauksessa ensimmäisellä kerralla voimassa 60 päivän lausuntoaika, toisin sanoen pitempi aika kuin mikä oli vähimmäisvaatimus. Kuulutus tapahtui myös toisella kertaa Suomessa.

Suomalaisilla osapuolilla, kuten ruotsalaisilla, on myös ollut mahdollisuus olla läsnä ja esittää kantansa katselmuksessa ja pääkäsittelyssä. Kolmen viikon pituisessa pääkäsittelyssä

on paikalla ollut koko ajan kaksi tulkkia, jotka ovat olleet auktorisoituja oikeustulkkeja suomen kielessä. Myös katselmuksessa on ollut käytössä suomenkielinen tulkki. Maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo yleisesti, että suomalaisille osapuolille on annettu tarvittavat tiedot ja aineisto ja että rajajokisopimuslain 16, artiklan mukainen yhdenvertainen kohtelu on toteutunut koko tuomioistuinprosessin ajan. Voidaan todeta, että rajajokisopimuslaki menee YVA-direktiivin ja Espoon sopimuksen vaatimuksia pidemmälle, mikä toteutetaan ympäristökaaren 6. luvun 33. § mukaan kääntämisen jne. osalta. Maa- ja ympäristötuomioistuin haluaa myös korostaa tässä yhteydessä, että ympäristönarviointi ei pääty ennen kuin tuomio annetaan ja että se, mitä pääkäsittelyssä ilmenee, on myös tämän kannanoton perusta.

Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiriltä pääkäsittelyn jälkeen saatujen mielipiteiden taustaa vasten, että järjestö ei ole saanut kaikkea yhtiön neuvottelussa jakamaa materiaalia käännettynä suomeksi, tuomioistuin haluaa lisätä seuraavaa. Ympäristökaaren 22. luvun 21. § ensimmäisestä kappaleesta käy ilmi, että tuomioistuimen tuomion on perustuttava siihen, mitä on tullut esille katselmuksessa ja muussa käsittelyssä tuomioistuimessa ja siihen mitä asiakirjat sisältävät. Tämä poikkeaa oikeudenkäytikaaren 17. luvun säännöksistä, joiden mukaan, jos pääkäsittely on pidetty, tuomion on perustuttava siihen, mitä siinä on käynyt ilmi. Poikkeavat säännökset on katsottu tarpeellisiksi, koska aineisto hakemusjutuissa koostuu usein asiantuntijaselvityksistä, kartoista ja piirustuksista, joita ei voida yksityiskohtaisesti käydä läpi pääkäsittelyssä (prop. 1997/98:45 osa 2, s. 244).

Edellä esitetty merkitsee näin ollen sitä, että sekä sen, mitä pääkäsittelyssä esitettiin, että kirjallisen aineiston jutussa on oltava tuomioistuimen tuomion perustana. Maa- ja ympäristötuomioistuin toteaa, että 13 päivää kestäneeseen pääkäsittelyyn on sisältynyt yhtiön hakemuksen vankka suullinen esittely käsittelyjärjestyksen mukaan. Pääkäsittelyn aikana yhtiö antoi myös vastauksia ja täydennyksiä kysymyksiin vastauksena läsnä olevien osapuolten pyyntöihin. Koko pääkäsittelyn ajan, myös päivinä, jolloin suomalaiset osapuolet eivät ole olleet paikalla, käytössä on ollut suomenkielinen tulkki. Kuten tuomioistuin on asian ymmärtänyt, tulkkaus on yleisesti ottaen toiminut hyvin ja

tulkit ovat huomauttaneet oikeudelle ja osapuolille, jos esimerkiksi tempo on ollut liian nopea ja tällöin sopeuttamisia on voitu tehdä. Tätä taustaa vasten tuomioistuin katsoo, että informaatio suomeksi pääkäsittelyn yhteydessä on täyttänyt vaatimukset, jotka voidaan asettaa sovellettavien säännösten mukaan.

Nollavaihtoehto

Ympäristökaaren 6. luvun 35. § kohdan 3 mukaan ympäristövaikutusten arviointiselostuksen pitää sisältää tiedot vallitsevista ympäristöolosuhteista ennen toiminnan aloittamista tai toimenpiteeseen ryhtymistä ja miten näiden olosuhteiden odotetaan kehittyvän, jos toimintaa tai toimenpidettä ei aloiteta (niin sanottu nollavaihtoehto).

KIAB on ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa kuvannut nollavaihtoehdon Tapulin avolouhoksen jatkuvana käyttönä ja Tapulin malmin rikastuksen jatkumisena Kaunisvaaran rikastamossa voimassa olevan luvan puiteissa, mikä tarkoittaa muun muassa sitä, että hakemus ehtojen uudelleenharkinnasta on jätettävä viimeistään 31. joulukuuta 2023. Se tarkoittaa myös, että toiminnot Sahavaarassa ja Palotievassa eivät toteudu. Luonnonsuojeluvirasto, meri- ja vesivirasto, Gabnan saamelaiskylä ja Älvräddarna ovat jutun käsittelyn aikana esittäneet eri mielipiteitä siitä, onko KIAB käyttänyt väärää nollavaihtoehtoa.

Luonnonsuojeluvirasto on tehtyään lopulta päätöksen kannastaan esittänyt yhteenvetona seuraavaa. Luonnonsuojeluvirasto katsoo, että nykyinen lupa on ajallisesti rajoitettu ja että toimintakuvauksen lähtökohtana on oltava se, että uutta hakemusta ei ole jätetty. Oikean nollavaihtoehdon tulisi tässä tapauksessa olettaa, että Tapulissa tällä hetkellä olemassa oleva toiminta lopetetaan ja jälkikäsitellään. Niin kauan, kun uutta lupaa ei ole annettu, toiminta Tapulissa päättyy viimeistään vuonna 2025 ja Tämän on siis oltava lähtökohtana nollavaihtoehtojen tilityksessä. Luonnonsuojeluvirasto pelkää, että KIAB:n väärän nollavaihtoehdon käyttö on johtanut siihen, että yhtiö aliarvioi ympäristövaikutukset, jotka aiheutuvat nyt haetusta toiminnasta. Tämä koskee muun muassa kuljetuksia, jotka oikeassa nollavaihtoehdossa loppuisivat. KIAB:n nollavaihtoehdon tilitys ei luonnonsuojeluviraston mukaan täytä ympäristökaaren

vaatimuksia. Luonnonsuojeluvirasto on viitannut muun muassa maa- ja ympäristötuomioistuimen ratkaisuun 6. heinäkuuta 2021 jutussa M 1579–20, koskien Cementan louhintalupahakemusta.

Meri- ja vesivirasto on alun perin kannattanut nollavaihtoehtoa, joka perustuu olosuhteisiin ennen toiminnan aloittamista. Valvontaviranomainen on käsittelyn aikana muotoillut kantansa uudelleen ja esittänyt seuraavaa. Meri- ja vesivirasto katsoo, että nykyinen lupa on ajallisesti rajoitettu ja se päättyy vuonna 2025. Nollavaihtoehtoon olisi näin ollen joka tapauksessa oltava, että nykyinen toiminta lopetetaan ja jälkikäsitellään.

Gabnan saamelaiskylä on pääkäsittelyssä esittänyt, että arvioitavan nollavaihdon mukaan toimintaa ei pitäisi jatkaa, että saamelaiskylän alueen kautta ei pitäisi ajaa kuljetuksia länteen ja tällaisen nollavaihtoehtoon kuvaus puuttuu.

Älvräddarna on todennut muun muassa seuraavaa. Nykyisen sovelluksen nollavaihtoehto perustuu olemassa olevaan toimintaan sekä nykyisiin laitoksiin. Älvräddarna -yhdistyksen käsityksen mukaan toiminnan harjoittamiseen tarkoitetut laitokset eivät täsmää sen kanssa minkä rajajokikomissio on harkinnut. Lupavelvoite on voimassa ja ympäristöharkinnassa ei ole tapana voida laskea hyväksi laitoksia jne., joita ei ole harkittu. Jos maa- ja ympäristöylioikeus katsoo, että toiminta, jota tänään harjoitetaan, on kehitetty yhtiön tarpeisiin, mutta ilman esiharkintaa, ei ole kohtuullista, että nollavaihtoehdoksi ilmoitetaan olemassa oleva toiminta.

KIAB on antanut vastineen mielipiteisiin valitusta nollavaihtoehtosta ja esittänyt muun muassa seuraavaa. Sen osalta mitä on esitetty aikarajoitteisesta luvasta, yhtiö edellyttää, että se perustuu voimassa olevan luvan ehtoon 19, jonka mukaan lupa kaivostoimintaan ja käyttöön rikastamossa siihen kuuluvine laitoksineen on voimassa vuoteen 2025.

Ehdon edellytyksestä, joka kuuluu ”Jos toimintaa sen jälkeen on tarkoitus jatkaa yhtiön vastuulla on viimeistään 31. joulukuuta 2023

jättää lupaehtojen uudelleenharkintahakemus”, käy kuitenkin ilmi, että edellytykset toiminnan jatkamiselle ovat myös vuoden 2025 jälkeen edellyttäen, että ehtojen uudelleenharkintaa koskeva hakemus jätetään viimeistään vuoden 2023 aikana. Siinä tapauksessa, että nyt käsiteltävää kokonaan uutta lupaa koskevaa hakemusta ei voitaisi käsittää olevan tai voida ainakin rinnastaa, sellaiseen lupaehtojen uudelleenharkintaan, jota tarkoitetaan ehdossa 19, yhtiöllä on lähes 18 kuukautta aikaa jättää tällainen hakemus ehtojen uudelleenharkitsemiseksi, jotta toiminta saa jatkua vuoden 2025 jälkeen. KIAB väittää, että toimitetussa ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa esitetty nollavaihtoehto täyttää ympäristökaaren 6. luvun mukaiset vaatimukset.

Maa- ja ympäristötuomioistuim tekee seuraavan arvioinnin.

Maa- ja ympäristötuomioistuim toteaa, että kysymystä suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission elokuussa 2010 myöntämän luvan voimassaoloajasta ei ole laillisesti ratkaistu. Luvan ehdosta 19 seuraa, että lupa kaivostoimintaan ja rikastamon käyttöön niihin kuuluvine laitoksineen on voimassa vuoteen 2025 ja että jos toimintaa jatketaan sen jälkeen, yhtiön vastuulla on jättää hakemus lupaehtojen uudelleenharkinnasta viimeistään 31.joulukuuta 2023. Lupa on siten ehdon sanamuodon mukaan voimassa tiettyyn vuoteen saakka, samalla kun ehto avaa mahdollisuuden pidentää sitä tietyissä olosuhteissa harkitsemalla uudelleen lupaehdot. Näin ollen ei voida katsoa, että olisi vahvistettu, kuinka pitkä voimassaoloaika rajajokikomission myöntämällä luvalla on.

Nollavaihtoehto kyseisessä tapauksessa vaikuttaa normaalia monimutkaisemmalta määrittää voimassa olevan luvan muodon taustaa vasten, kuten edellä on tilitetty ja ottaen huomioon myös sen, että rajajokikomission luvan peruuttamista koskevaa juttua ei ole vielä lopullisesti ratkaistu. Maa- ja ympäristötuomioistuim ei kuitenkaan näe, että vallitsevien olosuhteiden taustaa vasten muu nollavaihtoehto kuin yhtiön käyttämä, on kohtuullinen ja että nykyinen toiminta jatkuu. Tuomioistuim ei myöskään katso, että valitulla nollavaihtoehdolla on riski, että ympäristövaikutusta aliarvioidaan luonnonsuojeluviraston

pelkäämällä tavalla. Koko hakemuksen kohteena olevan toiminnan kumulatiiviset ympäristövaikutukset on arvioitava ja tuomioistuin ei katso, että valittu nollavaihtoehto olisi esteenä tälle arvioinnille.

Maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo näin ollen, että harkinnan lähtökohtana tulee olla luvan saneet laitokset ja toiminta, mikä on siis nollavaihtoehto, jonka yhtiö on tilittänyt.

Harkinta-aineiston puutteista saadut huomautukset

Kuten aiemmin todettiin, jutun käsittelyn puitteissa on, on esitetty joukko huomautuksia ja myös osoitettu puutteita harkinta-aineiston eri osissa, monissa tapauksissa on erityisesti viitattu ympäristövaikutusten arviointiselostukseen vaatien, että hakemus on tätä taustaa vasten hylättävä. Maa- ja ympäristötuomioistuin käsittelee jäljempänä tiivistetysti niitä osia, jotka eivät liity neuvonpitoa ja nollavaihtoehtoa koskeviin huomautuksiin, joita on käsitelty edellä, sekä Natura 2000:een ja muutettuun tuotantomäärään, jotka on kuvattu alla.

Ruotsin viranomaiset; lääninhallitus, meri- ja vesivirasto ja luonnonsuojeluvirasto ovat yleisesti ottaen menneet yhteen toistensa haasteen kehittämissä tässä jutussa ja ovat kukin ensisijaisesti vaatineet hakemuksen torjumista viitaten joukkoon puutteita harkinta-aineistossa.

Lääninhallitus on esittänyt, että ympäristövaikutusten arviointiselostus ei monessa suhteessa ole riittävä, jotta on mahdollista tehdä arvio haetun toiminnan vaikutuksesta ja seurauksista kaikilta olennaisilta osin. Pääkäsittelyn yhteydessä lääninhallitus on nostanut erityisesti esiin veteen joutuvien päästöjen vaikutuksen asianomaisiin vesiesiintymiin ja todennut, että kysymykset ovat merkityksellisiä sekä toiminnan aikana, sen sulkemisen yhteydessä, että sulkemisen jälkeen.

Hylkäämisen perusteeksi on myös esitetty, että suurehkoa vaikutusta pohjaveteen ei voida sulkea pois kuin, mikä käy ilmi ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta ja puutteista ilmastovaikutusten kuvauksessa. Valvontaviranomainen väittää myös, että ei ole riittävää aineistoa,

jotta voidaan arvioida mitä lajeja kyseisissä vesiympäristöissä esiintyy ja että puuttuu aineistoa vaikutuksesta siltä Muonionjoen osuudelta, johon vaikutetaan päättäneen käytön jälkeen sekä vaikutuksesta pohjaveden laatuun jälkikäsittelyvaiheessa.

Meri- ja vesivirasto on muun muassa todennut, että tarvitaan selvennetty ympäristöriskien arviointi vesiympäristön osalta. Viranomaisen on myös kyseenalaistanut suotoveden laadun asetuksen mallinnuksessa. Ottaen huomioon suotoveden laadun epävarmuuden, ympäristövaikutuksia ole mahdollista arvioida pitkällä aikavälillä. Meri- ja vesivirasto on myös kyseenalaistanut, miten toteutetussa mallinnuksessa on huomioitu erilaiset skenaariot, joita yhtiö kuvaa jälkikäsittelyssä.

Luonnonsuojeluviraston esiin tuomat puutteet ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta ja joiden virasto katsoo johtavan hakemuksen torjumiseen, ovat yhteenvetona seuraavat.

Riittämätön aineisto vedenkäsittelyn vaikutusten arvioimiseksi erilaisissa vaihtoehtoisissa rakenteissa, mikään vaihtoehtoinen vedenkäsittelylaitoksen/kaivostoiminnan muotoilu vedentarpeen vähentämiseksi, lajisuojaa koskevat puutteet, koostetun tiedon puute ilmastonvaikutuksesta, tiedon puutteet vaikutuksista pohjaveteen, geohydrologisista vaikutuksista ja yhteydestä luonnonympäristöön ja tiedon puute rakennustarkoituksiin käytetyn jätteen ympäristövaikutuksista, laitosten lopullisista sijainneista ja muotoilusta, pölyämisestä jne. Virasto on myös kyseenalaistanut, onko haetuilla laitoksilla riittävä varastointikapasiteetti ja BAT sekä esittänyt, että täydelliset vaihtoehtoselvitykset muille kaivannaisjätevarastoille kuin hiekkavarastolle puuttuvat. Luonnonsuojeluvirasto on myös todennut, että tietty seurannaistoimintaan liittyvä informaatio puuttuu, mikä on puute ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa.

Gabnan saamelaiskylä on ensisijaisesti vaatinut, että hakemus on torjuttava sillä perusteella, että saamelaiskylä katsoo, että harkinta-aineistossa on sellaisia puutteita, että se ei voi olla perustana kannanotolle haetun toiminnan vaikutuksesta poronhoitoon Gabnan saamelaiskylässä. Saamelaiskylä on harkinta-aineiston sisällön osalta yhteenvetona esittänyt

että aineiston olisi mahdollistettava kokonaisvaltainen arviointi kuljetusten vaikutuksesta poronhoitoon. Vaikka tuomioistuin päättelisi, että kuljetusketjun osat eivät ole luvanvaraisia sen vaikutuksen poronhoitoon pitäisi sisältyä yhtiön arvioon ympäristövaikutuksista. Aineiston on mahdollistettava kannanotto kuljetusten vaikutuksesta poronhoitoon, muuten on olemassa prosessin este ja hakemus on hylättävä. Puuteet koostuvat aineiston puutteesta, joka osoittaa kuinka kuljetukset ja poronhoito Gabnan saamelaiskylässä ovat suhteessa toisiinsa. Lisäksi on puutteita kuvauksessa Gabnan saamelaiskylän poronhoidosta, sekä puutteita kuvauksessa pölyämisen vaikutuksesta poronhoitoon. Edelleen saamelaiskylä on todennut, että harkinta-aineisto tarvitsee arvioida vaihtoehtoisista sijainneista katsoen ja muun muassa mikä ympäristövaikutus niillä on, mikä puuttuu ja minkä vuoksi tuomioistuin ei voi tehdä arviota näistä vaihtoehtoista.

Älvräddarna on esittänyt, että hakemus on torjuttava sen vuoksi, että hakemuksella, joka on lopulta annettu maa- ja ympäristötuomioistuimen harkittavaksi, ei ole isommin tekemistä sen hakemuksen kanssa mistä neuvonpidossa ja valmistelussa on ollut kyse.

Tommy Krekula mainitsee torjumisperusteina muun muassa, että jätetty melututkimus ei ota huomioon matalataajuuksista melua tai tilitä kuinka samanaikainen melu kaivosalueelta ja kuljetuksista vaikuttaa asukkaisiin.

Myös suomalaiset osapuolet, sekä yksityiset että viranomaiset, ovat esittäneet, että ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa on puutteita.

Metsähallitus on muun muassa huomauttanut, että ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa olisi pitänyt lähemmin vertailla vaahdotushiekan varastointitapaa ja paikan valintaa sekä kuvausta varastoidun rikastushiekan vaikutuksesta pohjaveteen.

Maa- ja metsätalousministeriö on osoittanut tarvetta valaista kumulatiivisia vaikutuksia Hannukaisen kaivoksen kanssa, puutetta kokonaisvaltaisesta selvityksestä haitallisten aineiden päästöjen vaikutuksista muun muassa kaloihin sekä kalastukseen liittyviin taloudellisiin näkökohtiin.

ELY on lähinnä ottanut esille puutteet ympäristövaikutusten arvioinnista, joka koskee

toiminnan merkittävien kuormitusten kokonaismäärää sekä vesistövaikutusta. ELY, joka on vastuussa kalastustaloudellisista asioista, on todennut, että ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa ei kuvata Tornionjoen kalastukseen liittyviä taloudellisia arvoja tai arvioida mahdollisia vahinkoja, joita näille saattaa aiheutua. Mika ja Jarkko Knuuttila ovat muun muassa esittäneet, että kumulatiivisia vaikutuksia Tornion-Muonionjokeen ei ole arvioitu ollenkaan ja että on epävarmaa, miten haetusta toiminnasta tulevat päästöt vaikuttavat jokiin. Joukko osapuolia, joita Sakari Niemelä edustaa, ovat esittäneet, että vaikutusten arvioinnit ovat keskeneräisiä, puutteellisia ja virheellisiä ja ovat muun muassa osittaneet, että hankkeen vaikutuksia ei kuvata tavalla joka mainitaan vesipolitiikan puitedirektiivissä (2000/60/EG), että aineisto ei sisällä riittäviä selvityksiä jotta hankkeen aiheuttamia seurauksia ja riskejä muun muassa itämerenlohen ja meritaimenen elinympäristölle olisi voitu arvioida riittävän tarkasti ja että kumulatiivisia vaikutuksia yhdessä Hannukaisen kaivoksen kanssa ei ole selvitetty riittävästi. Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piiri on muun muassa esittänyt, että kumulatiivisia päästövaikutuksia Muonionjokeen ei ole selvitetty sillä tavalla, kun vesipolitiikan puitedirektiivissä edellytetään, että yritys ei ole tehnyt riittäviä testejä ksantaatin osalta ja että kumulatiivinen arviointi Hannukaisen kaivoksen kanssa on riittämätön. Yhteenvetona LUKE toteaa, että hakemuksessa ilmaistu haittojen arviointi ja päästöjen ja veden laadun tarkkailu on monessa suhteessa täysin riittämätön. Hankesuunnittelussa ja ympäristövaikutusten arvioinnissa on merkittäviä puutteita, suunnitellut vesistöpäästöjen tietyt ainepitoisuudet ovat hälyttävän suuria, haitallisten aineiden yhteisvaikutuksia ei ole huomioitu eikä ole riittävästi valmistauduttu poikkeuksellisiin tilanteisiin. Poronlaiduntamisliitto on todennut, että alueen poronlaiduntamisryhmät katsovat, että Kaunisvaaran hanke aiheuttaa tai voi aiheuttaa seurauksia myös poronhoidolle Suomessa. Seurauksia ei ole arvioitu lainkaan ja poronlaiduntamisryhmiä Suomen puolelta ei ole ollut mukana arvioinnissa.

Ympäristöministeriö, joka on Espoon neuvonpidosta vastaava Suomen viranomainen (katso yllä oleva neuvonpitokohta) on tuonut esiin useita puutteita ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa Muonionjoesta otettavan veden määrän suhteen, kokonaismäärän muutokset ja haitallisten aineiden pitoisuudet valumavedessä, vaikutukset saamelaiskulttuurin ja poronhoitoon, vaikutus kalakantoihin, hankkeen yhteenlasketut

ja kumulatiiviset vaikutukset yhdessä muiden Ruotsissa suunniteltujen toimintojen kanssa sekä Suomessa olevan Hannukaisen jne. kanssa. Yhteenvetona ministeriö on todennut, että hankkeen rajat ylittäviä vaikutuksia Suomeen ei ole arvioitu riittävästi.

Yhtiö on todennut muun muassa seuraavaa ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa osoitettujen puutteiden johdosta. Yhtiö väittää, että aineisto toimitettuine täydennyksineen on täysin riittävä hakemuksen harkitsemiseksi ja lisäksi on osoitettu, että haettua toimintaa voidaan harjoittaa aiheuttamatta kohtuuttomia häiriöitä ympäristölle tai ihmisten terveydelle. On yleensä vaikea todistaa, että tietty tuleva toiminta tai tapahtumaketju voidaan sulkea pois eikä yhtiön mielestä ympäristökaareissa ole tukea asettaa niin korkeita vaatimuksia aineistolle lupaharkinnassa. Yhtiön näkemyksen mukaan aineisto täyttää ne vaatimukset, jotka voidaan kohtuudella asettaa ympäristökaaren mukaisessa lupaharkinnassa. Hakemuksen perusteena olevat selvitykset, tutkimukset ja aineistot ovat laatineet vakiintuneet ja hyvämaineiset ulkopuoliset asiantuntijat, joilla on todennettu kokemus lupaharkinnoista. Suomalaisten osapuolten erityisesti esittämien huomautusten osalta yhtiö on muun muassa todennut, että Muonionjokeen purettavasta vedestä on otettu näytteitä ja niitä analysoitu, mikä osoittaa, että nykyisiä ehtoja noudatetaan ja että metallien ja muiden aineiden pitoisuudet joessa ovat selvästi alhaisempia kuin tasot, joilla voidaan pelätä mahdollisia kielteisiä vaikutuksia vesiympäristöön. Lisäksi on arvioitu yhdessä Hannukaisen kanssa haetun kaivostoiminnan kumulatiivisia vaikutuksia Muonionjokeen. Tämä koskee sekä kutakin toimintaa erikseen että niiden kumulatiivisia vaikutuksia. Kuljetusten vaikutuksesta poronhoitoon yhtiö on muun muassa ilmoittanut, että koko tieosuus kaivosalueelta Pitkäjärvelle on osa yleistä tieverkkoa, jossa liikennevirasto on toiminnan harjoittaja tienhoitajan ominaisuudessa. Yhtiö on myös viitannut poronhoidon edellytysanalyysiin (”Edellytysanalyysi Poronhoito”), jonka liikennevirasto teki vuonna 2012 tieosuudelle Kaunisvaara-Svappavaara niin kutsutun MaKS-hankkeen puitteissa.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arviointi

Sen mukaan, mitä käytännössä on todettu, täytyy ympäristövaikutusten arviointiselostus voida sopeuttaa siihen mitä yksittäisessä tapauksessa vaaditaan eikä hakijan tarvitse ottaa esille vaihtoehtoja, jotka ovat epärealistisia. On myös tärkeää, että päätöksentekoaineistoa ei rasiteta vähemmän merkittävällä tiedolla.

Selvityksen on voitava muodostaa perusta hakemuksen arvioinnille luvun 2 (NJA 2009 s. 321)mukaan. Edelleen ympäristövaikutusten arviointiselostus muun muassa edistää tällä tavalla sitä, että tietty toiminta, jos sen annetaan syntyä, johtaa mahdollisimman vähäisiin kielteisiin ympäristövaikutuksiin (prop. 1997/98:45 osa 2 s. 56).

Tuomioistuin toteaa, että jo alusta alkaen laajaa aineistoa, on sekä tuomioistuimen että Ruotsin viranomaisten täydennyspyyntöjen jälkeen täydennetty ja tarkistettu lisää ennen kuulutusta ja sekä suomalaisten että ruotsalaisten osapuolten pyynnöstä jossain määrin myös sen jälkeen. Tämä on tuomioistuimen käsityksen mukaan luonnollista näin suuressa ja monimutkaisessa jutussa. Tuomioistuimen näkemyksen mukaan yhtiö on esitettyssä aineistossa riittävällä tavalla kuvannut ja vastannut niihin kohtiin, joissa osapuolet ovat esittäneet olevan puutteita, sen mukaan mitä yllä on mainittu. Tämä sisältää myös kumulatiiviset vaikutukset suhteessa vielä lupaa vailla olevaan Hannukaisen kaivostoimintaan Suomessa sekä vaikutukseen Muonionjokeen sekä Ruotsin että Suomen puolella valtakunnanrajaa.

Gabnan saamelaiskylän ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta tekemistä huomautuksista tuomioistuin haluaa yllä esitettyyn lisätä seuraavaa.

Ympäristövaikutusten arviointiselostus sisältää kuvaukset ulkoisista kuljetuksista ja niiden ympäristövaikutuksista muun muassa päästöinä ilmaan, pölyämisenä ja meluna. Maa- ja ympäristötuomioistuin velvoitti heinäkuussa vuonna 2020 yhtiötä toimittamaan lisätietoja ja selvityksiä ulkoisista kuljetuksista, esimerkiksi poronhoidolle aiheutuvien vaikutusten osalta. Yhtiö jätti helmikuussa 2021 täydennyksiä näiltä osin. Yhtiön vastineessa kehiteltiin sitä, kuinka yhtiö näkee ulkoiset kuljetukset seurannaistoimintana ympäristökaaren 16. luvun 7. § mukaan (katso edelleen kysymys seurannaistoiminnasta alla kohdassa luvallisuuden harkinta) ja mihin ”lähialueen” raja tulee vetää. Yhtiön käsityksen mukaan kuljetukset tielle 395 liittymään Aution sillan jälkeen ei ole merkityksetön, mutta

kuitenkin niin rajoitettu osa kokonaisvaltaisesta liikennevirrasta, että rajan ”lähialueelle”, jolla yhtiön kuljetusten katsotaan olevan seurannaistoimintaa, voidaan katsoa saavutetun. Aution silta sijaitsee yli 20 km etäisyydellä toiminta-alueesta. Täydennyksissä selvitetään myös tietyssä määrin vaikutusta poronhoitoon tulevien maanluovutusvaatimusten muodossa teiden leventämiseksi sekä lisääntyntä liikennettä kyseisillä teillä.

Korkein oikeus on ympäristövaikutusten arviointiselostuksista lausunut, että olisi keskityttävä siihen, että myöhemmät lisäykset on suunnattu vain sellaisiin olosuhteisiin, jotka muut sidosryhmät vasta tällöin ottavat esille tai jotka eivät muista syistä ole aiemmin vaikuttaneet merkityksellisiltä. Sama koskee olosuhteita, joilla on vähäinen merkitys tai jotka liittyvät uusiin havaintoihin (NJA 2009 s. 321). Yhtiö on esittänyt arvionsa siitä, kuinka pitkälle seurannaistoiminta ulottuu ja näyttää pitäneen tätä lähtökohtana, kun yhtiö alun perin laati ympäristövaikutusten arviointiselostuksen ja muun harkinta-aineiston. Saatuaan velvoitusmääräyksen maa- ja ympäristötuomioistuimelta yhtiö on täydentänyt aineistoa lisäselvityksin, muun muassa siitä, miten kuljetukset voivat vaikuttaa poronhoitoon. Kaiken kaikkiaan tuomioistuin katsoo, että ympäristövaikutusten arviointiselostus toimitettujen täydennysten kanssa voidaan myös tältä osin katsoa riittäväksi muodostamaan perustan asian harkinnalle.

Muut lausuntoviranomaisten ja muiden vastapuolten vastaväitteet

Hakemuksen laajuus

Luonnonsuojeluvirasto jne. osapuolet ovat esittäneet yleistä kritiikkiä sitä kohtaan, että hakemusta, ympäristövaikutusten arviointiselostusta ja aineistoraportteja on vaikea ymmärtää ja niihin vaikea syventyä muun muassa useiden täydennysten ja tarkistetun kanteen taustaa vasten. Sekä lääninhallituksen että meri- ja vesiviraston edustajat ovat pääkäsittelyssä ilmoittaneet, että viranomaisilla ei ollut resursseja arvioida hakemusta kaikilta osiltaan.

Maa- ja ympäristötuomioistuin toteaa ensin, että haettu toiminta on luonteeltaan sellaista, että mielipiteitä ja täydennysvaatimuksia voidaan odottaa. Tuomioistuin katsoo edelleen muun muassa laajan pääkäsittelyn taustaa vasten, että on ollut

mahdollista selventää olemassa olevat epäselvyydet ja vastapuolilla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä. Erityisesti meri- ja vesivirasto olisi, jos viranomainen oli ollut läsnä päivinä, jolloin toiminnan vaikutusta ympäristölaatonormeihin ja vesiympäristöihin käsiteltiin, olisi voinut osaltaan selventää sekä hakemusta että omaa kannettaan. Täydennysten yhteydessä yhtiö on täsmentänyt asiakirjoissa erityisesti sitä mikä on ollut uutta, mitä on muutettu ja korvattu. Se tosiasia, että hakemus on monimutkainen, laaja ja resursseja vaativa ymmärtää, ei tuomioistuimen käsityksen mukaan sinänsä ole syy torjumiseen.

Tuotantomäärää koskeva muutettu vaatimus

Luonnonsuojeluvirasto jne. lausuntoinstanssit ovat ilmoittaneet, että muutettu vaatimus alennetusta vuosituotantomäärästä 10 Mtonniin aikaisemman alkuperäisen 20 Mtonnin sijasta on tapahtunut ilman että ympäristövaikutusten arviointiselostusta on säädetty tarvittavilta osin ja että on siis olemassa perusteet torjua hakemus tällä perusteella.

Yhtiö on sekä kirjallisesti että pääkäsittelyssä selventänyt, että muutos suhteessa alkuperäiseen vaatimukseen tarkoittaa, että rikastus tapahtuu yhdellä tuotantolinjalla rikastamossa vaahdotuksen kanssa kahden linjan sijasta (joista toinen on vaahdotus). Rikasteen määrä on rajoitettu 4–6 Mtonnista 2–4 Mtonniin ja samalla tavalla kuljetusten määrä puolittuu. Vaahdotukseen tarkoitettujen reagenssien (muun muassa ksantaatit ja rikkihappo) määrää ei muuteta. Kuormituslaskelmien lähtökohtana pohja- ja pintavesivaikutuksille on maksimaalinen kuormitus. Pienempi tuotantonopeus johtaa hitaampaan vaikutusprosessiin mutta lisääntyneeseen määrään tyhjennyspumppausvuosia. Kestää kauemmin, ennen kuin toiminta saavuttaa maksimaalisen vaikutuksensa. Vuosittaiset kuljetukset ja päästöt ilmaan vähenevät. Tämä vaikuttaa myös meluhäiriöihin positiivisesti. Avolouhosten ja sivukivivarastojen suoranaiset maankäyttövaatimukset eivät muutu mutta täyden laajuuden saavuttaminen kestää kauemmin. Pidennetty tyhjennyspumppausaika Sahavaarassa suosii lajeja, kuten punavarpuinen, pensaikon lisääntymisen ansiosta avolouhoksen läheisyydessä. Alentunut tuotantovauhti tarkoittaa, että vaikutukset luonnonympäristöön viivästyvät mikä lisää varmuutta siitä, että

biotooppiparannustoimenpiteillä on aikaa osoittaa vaikutuksensa. Poronhoidon osalta harvemmat kuorma-autokuljetukset merkitsevät vähemmän häiriötä, kun taas tuotannon kokonaisaika pitenee.

Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että yhtiö on selventänyt, miten alennettu tuotantomäärä vaikuttaa ympäristöarviointiin ja että se ei yleensäkaan vaikuta maksimaalisiin pinta- ja pohjavesivaikutusten kantaviin osiin ja käyttöön otettavaan maapinta-alaan. Asian luonteeseen kuuluu myös, että hakija harkinnan kuluessa sopeuttaa haetun toimintansa vastapuolen esittämien näkökohtien mukaan, mikä normaalisti hyväksytään edellyttäen, että käy selkeästi ilmi mistä muutokset koostuvat ja että toiminnan aiheuttamia häiriötä ei aliarvioida. Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo näin ollen, että muutettu vaatimus on täysin mahdollista harkita eikä se aiheuta hakemuksen torjumista.

Aineisto Natura 2000-alueeseen kohdistuvan vaikutuksen harkitsemista varten

On esitetty näkökohtia, joiden mukaan Natura 2000-alueisiin ja suojeltuihin lajeihin kohdistuvien vaikutusten arviointiperusteet ovat olleet puutteelliset. Lapin ELY-keskus Suomessa on esittänyt myös muun muassa, että kuvaus vaikutuksesta suomalaisiin Natura 2000-alueisiin puuttuu.

Maa- ja ympäristötuomioistuim toteaa, että selvitysaineisto sekä vaikutuksen osalta suojeltuihin lajeihin että kasvupaikkoihin on laaja. Inventoinnit ulottuvat usean vuoden ajalle ja käsittävät suuren joukon kasvi- ja eläinryhmiä ja lajeja. Tämä on esitetty yksityiskohtaisesti myös pääkäsittelyssä, jossa selvennettiin, että arvioinnit vaikutuksesta veden latuun ja akvaattiseen elämään Muonionjoessa käsittävät koko joen, toisin sanoen sekä ruotsalaisen että suomalaisen Natura 2000-alueen. Maa- ja ympäristötuomioistuim toteaa tässä yhteydessä myös, että suomalaiset viranomaiset ja osapuolet olisivat voineet osallistua kanteensa mahdolliseen selventämiseen, jos ne olisivat olleet paikalla. Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo tätä tausta vasten, että hakemus ympäristövaikutusten arviointiselostuksen aineistoraportteineen yhdessä sen kanssa mikä on tullut esille käsittelyssä ja

erittäin laajassa pääkäsittelyssä, täyttää hyvin ympäristökaaren 6. luvun vaatimukset, jotta on mahdollista arvioida ja harkita toiminnan vaikutusta kaikkiin kyseessä oleviin Natura 2000-alueisiin.

Yhteenveto ympäristöarvioinnista

Käytyään läpi kaikki selvitykset jutussa saadut mielipiteet mukaan lukien, maa- ja ympäristötuomioistuim tekee kokonaisarvion, jonka mukaan, selvitykset, joihin yhtiö vetoaa, ovat riittävät, jotta on mahdollista arvioida haetun toiminnan vaikutukset. Ympäristövaikutusten arviointiselostus täydennyksineen täyttää ympäristökaaren 6. luvun vaatimukset ja jutun selvitys näyttää riittävän kattavalta ja luotettavalta, jotta hakemus voidaan ottaa harkittavaksi asiakysymyksen osalta ja jotta voidaan tehdä lopullinen ympäristöarviointi. Tämä sisältää myös vaaditun aineiston ympäristökaaren 7. luvun 28. a § Natura 2000-harkintaa varten. Ympäristövaikutusten arviointiselostus on sen vuoksi hyväksyttävä ja tuomioistuim voi saattaa päätökseen erityisen ympäristöarvioinnin. Vaatimukset torjumisesta jäävät tältä osin hyväksymättä.

Luvallisuus

Nuhteettomuuden harkinta

Älvräddarna on vaatinut, että maa- ja ympäristötuomioistuim tekee ympäristökaaren 16. luvun 6. § mukaisen nuhteettomuuden harkinnan ja on muun muassa esittänyt, että Kaunis Iron AB harjoittaa tänään malmikuljetusten muodossa länteen toimintaa, jota rajajokikomissio ei ole koskaan harkinnut ja että toimintaa harjoitetaan ristiriidassa yhden ainoan selkeän luvassa olevan ehdon kanssa. Älvräddarna on lisäksi väittänyt, että yhtiö ei osoita nuhteettomuutta, jota hakemuksen sisältämän kaivostoiminnan harjoittaminen vaatii. Yhtiö ei ole täyttänyt voimassa olevan luvan mukaisia velvollisuuksiaan ja on lisäksi jättänyt hakematta lupaa toiminnalle käytössä, mikä on ennakkoharkintavelvollista muutosluvalle. Älvräddarna katsoo, että maa- ja ympäristötuomioistuimen on tehtävä nuhteettomuuden harkinta ennen kuin juttu voidaan ottaa harkittavaksi asiakysymyksen osalta.

Kaunis Iron AB on todennut muun muassa, että yhtiö torjuu jyrkästi sen, että luvan kieltämiselle hyvän maineen puuttumisen vuoksi olisi perusteita. Yhtiö on siitä asti, kun se otti haltuunsa ja käynnisti toiminnan uudelleen, ponnistelut nykyisen luvan vaatimusten täyttämiseksi eikä tänään ole mitään velvoitusmääräyksiä oikaisuista tai muista toimenpiteistä, joita yhtiö ei ole noudattanut. Älvräddarna -yhdistyksen väitteet, että esiintynyt veden purkaminen rikkoisi voimassa olevan luvan ehtoa 4 vastaan on torjuttu jyrkästi ja yhtiö on todennut, että valvontaviranomainen ei ole tehnyt vastaavaa ilmoitusta.

Maa- ja ympäristötuomioistuim on asian pääkäsittelyn yhteydessä ilmoittanut asianosaisille, että tuomioistuim käsittelee nuhteettomuutta koskevaa kysymystä tuomioistuimen jutussa antaman ratkaisun yhteydessä. Tuomioistuimen on nyt otettava kantaa siihen, onko hakemuksen mukainen lupa evättävä ympäristökaaren 16. luvun 6. § tuella puuttuvan nuhteettomuuden vuoksi. Kyseisen säännöksen mukaan luvan hyväksyntä tai erivapaus voidaan evätä henkilöltä, joka ei ole täyttänyt aiempien lupien mukaisia velvoitteitaan. Sama pätee, kun joku ei ole aiemmin hakenut tarvittavaa lupaa, hyväksyntää tai erivapautta. Nämä kaksi tapausta liittyvät siihen, kun hakemuksen luvasta, hyväksynnästä tai erivapaudesta tekee sama fyysinen tai juridinen henkilö, joka on aikaisemmin laiminlyönyt velvollisuuksiensa täyttämisen.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arviointi

Ympäristökaaren 16. luvun 6. §:stä käy siis ilmi, että lupa voidaan evätä siltä, joka ei ole täyttänyt aikaisemman luvan mukaisia velvollisuuksiaan tai jättänyt hakematta tarpeellisen luvan. Säännöksen sanamuoto antaa tuomioistuomelle mahdollisuuden arvioida voidaanko lupa kieltää kyseisin perustein. Valmistelutyö osoittaa, että pykälää on sovellettava muun muassa, jos on selvää, että aiemman luvan mukaisia velvoitteita ei ole noudatettu (prop. 1997/98:45 s. 207).

Tuomioistuim panee merkille aluksi, että yhtiö otti haltuunsa nyt harjoittamansa kaivostoiminnan aikaisemman toiminnanharjoittajan mentyä konkurssiin. Lisäksi voidaan todeta, että kysymys puutteista, jotka koskevat yhtiön nykyisten, silloisen suomalaisruotsalaisen rajajokikomission antamien lupien noudattamista,

on käsitelty maa- ja ympäristötuomioistuimen jutun M 1828–18 puitteissa, jossa oli kysymys luonnonsuojeluviraston hakemuksesta luvan peruuttamisesta. Tietyt puutteet muun muassa selkeytysaltaan muotoilussa johtivat siihen, että maa- ja ympäristötuomioistuin päätti peruuttaa luvan osittain siten, että malmin sallittua vuotuista enimmäistuotantoa rajoitettiin. Tuomiosta valitettiin maa- ja ympäristöylioikeuteen, joka ei myöntänyt muutoksenhakulupaa ja tästä päätöksestä on nyt valitettu korkeimpaan oikeuteen. Tämä tarkoittaa, että peruutushakemuksesta ei ole vielä lain voiman saanutta ratkaisua. Nyt käsiteltävä asia koskee yhtiön hakemusta uudesta ympäristökaaren mukaisesta luvasta uusine ehtoineen nykyiselle ja laajennetulle toiminnalle. Siltä osin, kun tuomioistuin on voinut todeta, tällä hetkellä ei ole vireillä olevia velvoitusmääräyksiä, joita yritys ei nykyisenä toiminnanharjoittajana ole noudattanut.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen kokonaisarvion mukaan Älvräddarna - yhdistyksen nyt mainitsevat puutteet eivät ole sellaisia, että niiden tulisi johtaa siihen, että ajankohtaisen hakemuksen mukainen lupa tulisi kieltää yhtiöltä sillä perusteella.

Määräämisoikeus

Hakemus koskee sekä ympäristövaarallista toimintaa että vesitoimintaa. Saadakseen harjoittaa vesitoimintaa toiminnanharjoittajalla on vesitoiminnan erityismääräyksiä koskevan lain (1998:812) (jätevesilaki) 2. luvun 1. § mukaan oltava määräämisoikeus veteen alueella, jolla toimintaa harjoitetaan. Jokainen hallitsee kiinteistönsä kuuluvaa vettä. Määräämisoikeus kiinteistön veteen voidaan myös saada sopimalla siitä kiinteistönomistajan kanssa, katso saman lain 2. luvun 2.§. Saman lain 9. luvun 1. § mukaan harkittaessa kysymyksiä vesitoiminnasta ja vesilaitoksista kiinteistöjä koskevat määräykset koskevat myös kaivoksia.

Suunnitellut vesitoiminnat mukaan lukien laitokset vaativat osia joukosta kiinteistöjä ja yhteisömaita, jotka on esitetty yksityiskohtaisemmin hakemusasiakirjoissa. Mitä tulee alueiden kuivattamiseen Sahavaarassa ja Palotievassa

osat suunnitelluista laitoksista sisältyvät voimassa olevaan käsittelytoimilupaan Sahavaara K nro 1 ja tapuli K nro 2. Yhtiö on myös viitannut useisiin toimitettuihin käyttöoikeussopimuksiin sekä määräämisoikeuteen jäännösvesilain 2. luvun 4. § 3 p. mukaan koska kysymyksessä on vedenpoisto. Mitä tulee pohjaveden poistamiseen kaivoksista, avolouhoksista tyhjennettävän veden poisjohtamispisteet ovat käsittelytoimiluvissa Tapuli K nro 1 ja 2 sekä Sahavaara K nro 1.

Lisäksi Tapulille on maankäyttöohje ja tilitetty käyttöoikeussopimus myös näille osille. Koskien pohjaveden poistamista malmiladoista/rikastamosta, yhtiö omistaa kyseessä olevan maan. Prosessivesaltaan padon korottamisen ja pidentämisen osalta on sekä voimassa oleva maankäyttöohje että käyttöoikeussopimus. Yhtiö vetoaa myös määräämisoikeuteen jätevesilain 2. luvun 4. § 5 p. mukaan koska vesitoimintaa tarvitaan jätevesien aiheuttaman pilaantumisen torjumiseksi.

Selkeytysaltaan laajennuksen osalta on olemassa käyttöoikeussopimus ja yhtiö katsoo, että tässäkin osassa on jätevesilain 2. luvun 4. §:n 5 p mukainen määräämisoikeus. Niiden ojien osalta, jotka rakennetaan laitosten osien viereen, ne rakennetaan voimassa olevien käsittelytoimilupien puitteissa, voimassa olevien maankäyttöohjeiden puitteissa, omalle maalle tai maalle, johon yhtiöllä on käyttöoikeussopimus. Yhtiö katsoo myös, että ojille on määräämisoikeus 2. luvun 4. § 3 p. (maan kuivatus) tai 5 p. mukaan (vesitoiminta tarvitaan jäteveden aiheuttaman pilaantumisen torjumiseksi).

Muonionjoesta poisjohdettavan pintaveden ottopaikan osalta yhtiö on hakemuksessaan ja myös pääkäsittelyssä viitannut käyttöoikeussopimukseen, joka koskee kiinteistöä Aareavaara 4:10 sekä voimassa olevaan johtamisoikeuteen. Käyttöoikeussopimusta, johon viitataan, ei ole kuitenkaan löytynyt ja yhtiö on pääkäsittelyn jälkeen antanut lausunnon asiasta ja muun muassa esittänyt, että silloinen rajajokikomissio oli voimassa olevan luvan puitteissa antanut pakkotoimioikeuden rakentamiseen joessa ja veden poisjohtamiseen joesta, mikä tarkoittaa, että yhtiöllä on vesioikeudellinen määräämisoikeus meneillään olevaan veden poisjohtamiseen. Lisäksi yhtiö viittaa myönnettyyn johtamisoikeuteen. Sen kiinteistön osalta, jossa pumppaamo sijaitsee, Aareavaara 4:29, voidaan todeta, että sen omistaa Kaunis Iron AB.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arviointi

Koskien Sahavaaran ja Palotievan maan kuivattamista, ajateltuja poistopisteitä kaivoksen tyhjennysvedelle, pohjaveden poisjohtamiselle malmiladoista/rikastamosta, vesitoimintaa korottamalla ja pidentämällä prosessivesialtaan patoa, selkeytysaltan laajentamista sekä kysymystä ojista, tuomioistuin on yhtä mieltä yhtiön arvion kanssa, että niihin on tarpeellinen määräämisoikeus. Kun kyseessä on pintaveden johtaminen pois Muonionjoesta, tuomioistuin toteaa, että Kaunis Iron AB:llä on vaadittu määräämisoikeus pumppausasemaan, koska yhtiö omistaa kiinteistön Aareavaara 4:29, missä kyseinen laitos sijaitsee. Tuomioistuin ei katso, että rajajokikomission päätöksestä käy ilmi, että komissio teki päätöksen pakkotoimioikeudesta, kun kyseessä on pintaveden poisjohtaminen Muonionjoesta, Sitä vastoin tuomioistuin katsoo, että tarvittava määräämisoikeus myös tältä osin voidaan katsoa olevan olemassa myönnetyn johtamisoikeuden taustaa vasten.

Suunnitelmien noudattaminen

Ympäristökaaren 2. luvun 6. § kolmannen kappaleen mukaan lupaa ei saada antaa, jos se on ristiriidassa asemakaavan tai aluemääräysten kanssa kaava- ja rakennuslain (2010:900) mukaan. Pieniä poikkeamia, jotka eivät ole ristiriidassa suunnitelman tarkoituksen kanssa, voidaan kuitenkin tehdä.

Pajalan kunnan yleiskaava hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 14.6.2010. Yleiskaavan maankäyttökartassa todetaan, että olemassa olevaa ja suunniteltua toiminta-aluetta on tarkoitus käyttää kaivostoimintaan.

Nykyisen ja suunnitellun toiminnan alue kuuluu osittain Pajalan kunnanvaltuuston vuonna 2010 hyväksymän asemakaavan piiriin. Asemakaava on jaettu kahteen teollisuusalueeseen tien 99 molemmin puolin. Kaavoitus suunniteltiin laadittiin kaivostoiminnan rakentamisen helpottamiseksi ja varastojen, rikastamon ja muiden rakennusten rakentamisen helpottamiseksi kaavoitusalueelle (Pajalan kunta 2010). Hiekkavarasto suunniteltu laajennus ei sisälly kokonaisuudessaan nykyiseen kaavaan. Lisäalueiden yksityiskohtainen kaavoitus on käynnissä Pajalan kunnassa.

Tätä taustaa vasten maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että haettu toiminta ei ole ristiriidassa asemakaavan kanssa. Kaavoitus ei aiheuta esteitä luvallisuudelle.

Sijainti

Ympäristökaaren 2. luvun 6. § ensimmäisen kappaleen mukaan sellaisille toimenpiteille ja toiminnoille, jotka ottavat käyttöön maa- tai vesialueita, on valittava paikka, joka on sopiva tarkoituksen saavuttamiseksi pienin mahdollisin vaikutuksin ja haitoin ihmisten terveydelle ja ympäristölle. Saman määräykset toisen kappaleen mukaan harkittaessa lupakysymyksiä ympäristökaaren 9. ja 11. luvun mukaan ympäristökaaren 3. ja 4. luvun määräyksiä on sovellettava ainoastaan niissä tapauksissa, jotka koskevat maa- ja vesialueiden muuttunutta käyttöä.

Maa- ja ympäristötuomioistuim toteaa, että kaivosten sijoitusta ohjaa se, missä louhimisen arvoiset löydökset sijaitsevat ja mahdollisuudet löytää tältä osin vaihtoehtoisia sijaintipaikkoja ovat siten hyvin rajalliset. Näin ollen edellytyksetön vaihtoehtojen arviointi ei ole mahdollinen. Rajajokikomission lainvoiman saaneiden lupien kautta on sitä paitsi Tapulin avolouhoksen, sivukivivaraston, rikastamon, hiekkavaraston ja vedenkäsittelylaitosten sijainti ratkaistu. Haetut uudet avolouhokset Sahavaarassa ja Palotievassa sijaitsevat suhteellisen lähellä Tapulia ja rikastamoa, jonka vuoksi nykyisiä varastointi- ja vedenkäsittelylaitoksia voidaan käyttää. Kaivannaisjätelaitosten osalta on tehty kokonaisvaltainen vaihtoehtoselvitys. Sahavaaran sivuikivarastoa varten on tehty erityinen sijaintiselvitys, jossa on neljä vaihtoehtoa, ja jossa on otettu huomioon useita näkökohtia, jotka liittyvät muun muassa asumiseen, kuljetusetäisyyksiin, Natura 2000-alueisiin ja luonnonarvoihin, maisemaan ja poronhoitoon. Näistä neljästä vaihtoehdosta haettu vaihtoehto vaikuttaa tuomioistuimen mielestä sopivimmalta.

Seurannaistoiminta

Oikeudelliset puitteet

Ympäristökaaren 2. luvun 3. § yleisestä huomaavaisuussäännöstä seuraa, että kaikkien, jotka harjoittavat tai aikovat harjoittaa toimintaa, tai ryhtyä toimenpiteisiin, on toteutettava suojelutoimenpiteet, otettava huomioon rajoitukset ja ryhdyttävä muihin varotoimenpiteisiin, joita tarvitaan sen ehkäisemiseksi, että toimenpide aiheuttaa vahinkoa tai haittaa ihmisten terveydelle tai ympäristölle. Säännöksen soveltamisalasta lainsäädännön perusteluissa todetaan, että kiinteistöön liittyvästä toiminnasta aiheutuvien vahinkojen ja haittojen lisäksi se sisältää sellaiset toimintojen ja toimenpiteiden vaikutukset, joka eivät aiheudu maan, rakennuksen tai laitoksen käytöstä. Perustelujen mukaan tämä tarkoittaa sitä, että säännöksen mukaisia vaatimuksia voidaan asettaa myös esimerkiksi kuljetuksille (vrt. prop. 1997/98:45 osa 2, s. 15 f.). Kun kyseessä on kuljetus ympäristölle vaarallisen toiminnan laitoksiin ja laitoksista on tosin aihetta väittää, että ne usein liittyvät kiinteistöön sidottuun toimintaan, mutta tuskin siten, että niitä voitaisiin yleensä pitää osana itse toimintaa, esimerkiksi kuten tässä tapauksessa kaivoslouhintaa. Toisaalta kuljetukset ympäristölle vaarallisen toiminnan laitoksiin ja niistä pois voivat olla niin kutsuttua seurannaistoimintaa, joka on otettava huomioon ympäristölle vaarallisen toiminnan arvioinnissa (NJA 2004 s. 421).

Ympäristökaaren 16. luvun 7. § mukaan on otettava huomioon muut toiminnot tai erityiset laitokset, jotka voivat olla tarpeen toiminnan perustamiseksi tai sen harjoittamiseksi asianmukaisella tavalla. Vain seurannaistoiminta, joka liittyy suoraan haettuun toimintaan, on otettava huomioon. Tämän pykälän lakiperusteista käy ilmi, että kun toiminnan lupaharkinnan yhteydessä arvioidaan, pitäisikö toiminta sallia ja millä ehdoilla tämän pitäisi antaa tapahtua, olisi myös otettava huomioon haetulle toiminnalle tarpeelliset seurannaistoiminnot. Esimerkkejä tällaisista seurannaistoiminnoista ovat tiet ja voimajohdot ja siinä todetaan myös, että on otettava huomioon vaaralliset kuljetukset, jotka tapahtuvat harkittuun toimintaan ja sieltä pois. Lisäksi perusteluissa korostetaan, että lupaharkinnassa on tehtävä kohtuullinen seurannaistoiminnan rajausta niin että huomioon otetaan ainoastaan seurannaistoiminta, jolla on välitön yhteys lupaharkittuun toimintaan (vrt. prop. 1997/98:45, osa 2 s. 208 ja Bengtsson jne., Ympäristökaari, Kommentti (1. kesäkuuta

2022, Versio 21, JUNO), Kommentti 16. luvun § 7). Korkeimman oikeuden päätöksestä NJA 2004 s. 421 ilmenee lisäksi, että periaatteessa kaikenlaisilla kuljetuksilla vaarallisen ympäristötoiminnan laitoksiin tai laitoksista on pienempi tai suurempi yhteys lupaharkinnan jälkeen harjoitettavaan toimintaan. Kysymys on kuitenkin siitä, mihin raja vedetään, jotta tällaisen seurannaistoiminnan voidaan katsoa olevan suoranaudessa yhteydessä lupaharkittuun toimintaan ja se on otettava huomioon arvioitaessa, voidaanko haettu toiminta sallia ja millä ehdoilla tämä siinä tapauksessa saa tapahtua. Tämä kysymys voidaan ratkaista punnitsemalla olosuhteita, kuten kuljetusten luonne ja laajuus, missä kuljetukset tapahtuvat suhteessa laitokseen sekä kuljetusten haitat suhteutettuna haittoihin muusta liikenteestä ja toiminnasta. Tämän lisäksi kuljetukset laitokselle ja laitokselta saattavat vastata täysin dominoivaa liikennemäärää laitoksen lähialueella, kun taas kuljetukset niiden edetessä kauemmas Ruotsissa tai ulkomaille saattavat vastata häviävän pientä osaa liikenteestä ja sen aiheuttamista haitoista.

Yhtiön esittämät kuljetusvaihtoehdot

Rautarikasteen kuljetuksia käsitellään hakemuksessa ja ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa. Siitä käy muun muassa ilmi seuraavaa. Vaihtoehtojen lastaussatamien maantieteellinen rajaaminen tuotteiden lähettämistä varten käsittää potentiaalisesti koko Perämeren ja Barentsin alueen. Se, mitkä kuljetusvaihtoehdot tällä alueella ovat todella realistisia, riippuu suurelta osin tekijöistä, jotka ovat osittain tai kokonaan yhtiön määräämisoikeuden ulkopuolella, kuten tarpeellisen infrastruktuurin saatavuus ja muoto, rautateiden, laivaväylien ja satamien kapasiteetti laivojen koon osalta jne. Myös muut näkökohdat toiminnanharjoittajan määräämisoikeuden ulkopuolella, kuten esimerkiksi lainsäädäntö ja eri kuljetussektoreiden sääntely, voivat olla ratkaisevia sille, mitkä kuljetusvaihtoehdot katsotaan realistisiksi ja sopiviksi. Läntisen kuljetusreitillä logistiikkaketju sisältää tällä hetkellä rautarikasteen kuljetukset kuorma-autoilla Kaunisvaarasta Pitkäjärven (Svappavaara) uudelleenlastausasemalle, josta se kuljetetaan edelleen Narvikin satamaan, mikä on myös valittu kuljetusratkaisu haetulle toiminnalle. Tämä ei tarkoita, että muut logistiikkaratkaisut suljettaisiin pois. Jos rautatieyhteys kaivosalueelle tulee saataville, tällainen yhteys on houkutteleva

vaihtoehto. Tulevaisuudessa voi myös tulla ajankohtaiseksi kuljetus autoilla tai rautateitse muuhun satamaan tai tuotteen loppukäyttäjälle.

Yhtiö on aikaisemmin tilittänyt logistiikkaselvityksen, jossa on tarkasteltu rikasteen laivauksia ja selvitetty vaihtoehdot Narvik, Suomen Perämeri ja Luulaja. Laivaus Narvikista tai Luulajasta merkitsee kummassakin tapauksessa kuorma-autokuljetuksia Pitkäjärvelle ja uudelleenlastausta rautatielle. Laivaus Suomen Perämeren kautta merkitsee lyhyempää tietä Suomen Kolariin ja uudelleenlastausta rautatielle. Kaikki vaihtoehdot edellyttävät vastaavia investointeja uudelleenlastausasemiin, maanteihin ja rautateihin sekä erilaisia investointimuotoja kyseisiin satamiin. Käyttökustannuksissa ei ole ratkaisevia eroja. Merirahdin kustannuksissa on kuitenkin eroja johtuen siitä, että kulku merenkurkun läpi rajoittaa aluksen koon 60 000 tonniin samalla kun Pohjanlahden jääolosuhteet vaativat talvella erikoisaluksia. Narvikin satamassa on kapasiteettia aluksille, joiden lastikapasiteetti 160 000 tonnia ja satama on jäätön ympäri vuoden. Sekä suomenpuoleisella Pohjanlahdella että Luulajassa tarvitaan laivaväylien ja satamaltaiden ruoppausta, joka on riippuvainen poliittisista päätöksistä. Se, että tällaisiin ruoppaushankkeisiin saatetaan soveltaa pitkäjänteisiä rahoitus- ja harkintaprosesseja, on tärkeä näkökohta, joka käynnissä olevan toiminnan kannalta on ratkaisevan tärkeää logistiikkaratkaisua valittaessa. Maantieteellisellä raja-alueella käytettävissä olevan rautatie- ja laivainfrastruktuurin vallitsevissa olosuhteissa nykyinen logistiikkaketju ja kuljetusreitti Pitkäjärven ja Narvikin kautta on arvioitu sopivimmaksi kuljetusvaihtoehdoksi Kaunisvaarassa tuotetulle rautamalmirikasteelle.

Tuotanto ja kuljetusliikkeet

Nykyinen tuotanto on noin 2,2 Mtonnia rikastetta vuodessa mikä tarkoittaa noin 87 lähtevää 90 tonnin ajoneuvoa päivässä 62 tonnin hyötykuormalla. Tämä tarkoittaa noin 194 kuljetusliikettä, mukaan lukien paluumatkat vuorokaudessa. Käsittelyn aikana yhtiö on rajoittanut tuotantovaatimuksensa 10 Mtonniin malmia, mikä vastaa 2–4 Mtonnia rikastetta. Se tarkoittaa, että haetun toiminnan rikastekuljetukset vähenevät 80–170 kuljetukseen/vuorokausi verrattuna aiemmin arvioituihin 170–255 kuljetukseen vuorokaudessa. Yhteensä kuljetusliikkeiden määrä on 160–340 liikettä päivässä täydellä tuotannolla, joka käsittää 10 Mtonnia malmia ja 2–4 Mtonnia rikastetta. Tämä

merkitsee kaksinkertaistumista nykytilanteeseen verrattuna. Vuotuinen vuorokausiliikenne (ÅDT) tieosuuksilla kasvaa vuosina 2017/2018 tehtyihin liikenteen mittauksiin verrattuna siten, että rikastekuljetukset muodostavat 11–41 prosenttia ÅDT:stä, jossa suurin osuus, 41 prosenttia, lasketaan tielle 99 kaivoksesta Aution tielle 395, jonka jälkeen osuus tiellä 395 Autiosta Vittangiin on 33 prosenttia ja Vittangista Pitkäjärvelle 11 prosenttia tiellä E45. Liikenteen päästöt ilmaan kasvavat vastaavasti nykytilanteeseen verrattuna. Jutun selvityksestä käy myös ilmi, että yhtiö kerää tilastoja päälle ajettujen porojen määrästä vuodessa, joista enemmistö tapahtuu Gabna saamelaiskylässä Junosuandosta Pitkäjärvelle kulkevalla osuudella. 2019 todettiin 21 porojen päälle ajoa tällä osuudella, jonka jälkeen määrä on pudonnut neljään vuoden 2022 ensimmäisellä puoliskolla.

Rautatiekuljetusten osalta jutun selvityksestä käy selvästi ilmi, että normaalina päivänä Narvikiin lähtee 21 junaa, joista 14 on LKAB:n malmijunia ja kaksi Kaunis Iron AB:n malmijunia. Laajennetussa tuotannossa lähtöjen määrä voi nousta neljään. Tämä olisi sitten noin 17 prosenttia lähtevien junien määrästä .

Näkemykset liikenteestä ja kysymys seurannaistoiminnasta

Gabnan saamelaiskylä on muun muassa väittänyt, että seurannaistoiminta, jossa malmia kuljetetaan kuorma-autoilla ja junilla, vaikeuttaa huomattavasti ja aiheuttaa haittaa poronhoidolle ja saamelaiskylälle. Tieverkosto vaikeuttaa poronhoitoa paloittelemalla talvilaidunta. Kyse on talvilaitumien ja siirtymäreittien pirstoutumisesta valtakunnanrajalta malmiradan ja edelleen teiden E10, E45 ja Junosuandoon menevän tien johdosta sekä porojen päälle ajoista. Kuten saamelaiskylän lausumasta voidaan ymmärtää, kuljetuksia koko reitillä Kaunisvaarasta Narvikiin pidetään seurannaistoimintana.

Luonnonsuojeluvirasto on esittänyt, että kuljetukset Kaunisvaarasta Pitkäjärvelle ovat seurannaistoimintaa. Tommy Krekula, joka asuu kaivostoiminnan lähialueella, on esittänyt mielipiteitä kuljetusten aiheuttamasta melusta ja pölyämisestä tiellä 99. Lennart Forsberg, joka asuu malmiradan varrella, on esittänyt mielipiteitä rautatiellä tapahtuvien malminkuljetusten aiheuttamasta pölyämisestä. Myös Pajalan kunnalla

on ollut tiettyjä mielipiteitä pölyämisestä ja muista malmikuljetusten aiheuttamista häiriöistä tiellä 99 ja 395.

Yhtiö on esittänyt, että seurannaistoiminnan tulisi rajoittua lähialueeseen ja sanoo sen ulottuvan pisimmillään kaivokselta Aution sillalle teiden 99 ja 395 liittymässä.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arvio

Kuten korkein oikeus on todennut, ei ole kohtuullista vaatia, että sen, joka on hakenut lupaa ympäristölle vaaralliseen toimintaan lupatapa-asiassa, on tilitettävä ja vastattava pitkänmatkan kuljetuksista aiheutuvista ympäristövaikutuksista, kun ne tapahtuvat suurella etäisyydellä kyseisistä laitoksista ja kun nämä muodostavat vain pienen osan kokonaisliikenteestä ja sen aiheutumista haitoista (vrt. NJA 2004 s. 421). Vittangin ja Pitkäjärven välillä E45-tiellä tuomioistuin katsoo, että koska se on noin suurella etäisyydellä toiminnoista ja kun yhtiön osuus kuljetuksista ei ole merkittävä, näiden kuljetusten ei tule sisältyä seurannaistoimintaan, joka on otettava huomioon harkinnassa. Maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo kuitenkin, että kuljetukset Kaunisvaarasta tiellä 99 jatkuen tiellä 395 ja Vittangi mukaan lukien on katsottava seurannaistoiminnaksi, joka on otettava huomioon sitä taustaa vasten, että yhtiö ohjaa kuljetuksia omilla tai vuokratuilla malmiautoillaan ja että toiminta muodostaa merkittävän osan liikenteestä.

Tuomioistuin katsoo, että malmin kuljetuksia malmiradalla kohti Narvikia ei voida pitää seurannaistoimintana sitä taustaa vasten, että ne ovat erittäin pitkän matkan kuljetuksia, eikä yhtiö hallitse rataa ja liikennettä ja koska yhtiön osuutta liikenteestä ei voida pitää merkittävänä. Maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, että arvioinnissa voidaan myös saada jonkin verran tukea maa- ja ympäristöylioikeuden päätöksestä koskien valitusoikeutta jutussa M 4121–22 (maa- ja ympäristötuomioistuimen juttu M 1828–18) jossa Lennart Forsberg hylättiin kantelijana malmiradan varrella johtuen siitä, että toiminnan ja hänen kuvaamiensa häiriöiden välinen suhde on liian heikko,

jotta hänelle annetaan valitusoikeus. Rautatieliikenteen häiriöitä koskevaa kysymystä ei näin ollen voida käsitellä tämän jutun yhteydessä.

Toiminta Pitkäjärven jälleenlastausasemalla on harkittu erityisessä järjestyksessä ja yhtiö on nimenomaisesti vahvistanut, että jälleenlastausasema ei sisälly hakemukseen. Maa- ja ympäristöylioikeus on käsitellyt yllä olevan jutussa M 4121–22 myös kysymyksen yksityishenkilön valitusoikeudesta tämän asuessa 600 metrin etäisyydellä kuljetustiestä, minkä ei myöskään katsottu olevan perusteena kanneoikeudelle. Toiminnan katsottiin kuitenkin vaikuttavan Gabnan saamelaiskylään niin paljon, että saamelaiskylällä tulee olla kanneoikeus.

Maa- ja ympäristötuomioistuim toteaa, että vaikka liikenteen kasvu ei ole merkityksetöntä liikenneviraston tieverkon kunnostus niin sanotussa MaKS-hankkeessa mm. melusteiden muodossa, tarkoittaa, että melu ja tietyssä määrin pöly malminkuljetuksista vaikuttaa vähemmän lähellä asuviin. Kunnostustyöt merkitsevät myös entistä parempaa liikenneturvallisuutta. Hankkeeseen sisältyvät myös poronhoitoa helpottava riista-aita ja riistasillat. Nämä uudisrakennus- ja kunnostustoimenpiteet, jotka on tehty ja tehdään yleisessä tieverkossa ovat tuomioistuimen käsityksen mukaan liikenneviraston vastuulla, riippumatta siitä, mikä kunnostustarpeen aiheutti.

Yhtiö on pääkäsittelyssä tilittänyt ne rutiinit, joita sovelletaan varoituksiin malmiautonkuljettajien ja liikenteenohjauskeskuksen välillä, mikäli poroja on tiellä tai sen läheisyydessä sekä rutiineista poron päälle ajon tapahtuessa. Yhtiö on myös ryhtynyt suojatoimenpiteisiin pölyämisen vähentämiseksi muun muassa rakentamalla sateensuojan rikasteen varastoalueelle, varustamalla lavat ja perävaunut peitteellä, varustamalla ulostulotien rikastuslaitoksesta rutilällä, kastelemalla, suolaamalla ja harjaamalla teitä jatkuvasti. Yhtiö mittaa myös jatkuvasti pölylaskeumaa teiden varsilla nk. NILU-purkeilla. Mitatut pitoisuudet eivät osoita ilmanlaatunormien ylittämistä. Tuomioistuim toteaa, että myös mainittujen suojatoimenpiteiden voidaan katsoa vähentävän pölyämisongelmaa.

Maa- ja ympäristötuomioistuim toteaa, että realistisia vaihtoehtoja liikennetarkoituksille haetun vaihtoehdon lisäksi puuttuu. Lisäksi ei ole tunnettuja samankokoisia ja louhimisen arvoisia vaihtoehtoja. Maa- ja ympäristötuomioistuim

katsoo näin ollen, että haettu toiminta, mukaan luettuna kuljetusten seurannaistoiminta, täyttää vaatimukset pienimmästä oikeuksiin kajoamisesta ja haitasta ihmisten terveydelle ja ympäristölle ympäristökaaren 2. luvun 6. § ensimmäisen kappaleen mukaan siltä osin, kun se koskee lähikylissä asuvia sen kuljetusreitillä osan varrella, jonka tuomioistuin on arvioinut olevan seurannaistoimintaa.

Malmikuljetusten vaikutuksesta poronhoitoon maa- ja ympäristötuomioistuin on edellä todennut, että kuljetukset ovat seurannaistoimintaa koko tieosuudella Kaunisvaarasta Vittangiin. Kyseinen tieosuus kulkee Muonion, Sattajärven, Gabnan ja Laevasin saamelaiskyläalueiden läpi. Näistä lähinnä Gabnan saamelaiskylä on ilmaissut, että kuljetukset häiritsevät poronhoitotoimintaa. Tuomioistuin tekee kokonaisarvion poronhoidolle aiheutuvista seurauksista ja siten myös siitä johtuvan kuljetusten seurannaistoinnin vaikutuksista ja lopullisen arvioinnin poronhoitoa koskevasta sijaintikysymyksestä alla olevassa kohdassa poronhoidosta.

Ympäristökaaren 3. ja 4. lukujen mukainen harkinta – vaikutus kansallisiin etuihin

Mineraalilain (1991:45) 4. luvun 2. § kolmannen kappaleen mukaan ympäristökaaren 3. ja 4. lukua on sovellettava jutuissa, jotka koskevat käsittelytoimiluvan myöntämistä. Viittaus ympäristökaaren 3. ja 4. lukuun, joka sisältää säännöksiä maan ja veden käytöstä, vastaa aiempaa viitettä ennen ympäristökaarta voimassa olleen lain (1987:12) luonnonvarojen käytöstä (NRL) 2. ja 3. lukuun. Mineraalilain valmistelutyössä (prop. 1991/92:161 s. 8) mainittiin tarkoituksena olevan, että mitään muuta lain mukaista etujen vertailua ei tehdä käsittelytoimilupaa koskevassa asiassa myöhemmin seuraavassa muun lainsäädännön mukaisessa toiminnan harkinnassa.

Kun ympäristökaari otettiin käyttöön vuonna 1999, kumottiin NRL ja maa- ja vesialueiden käyttöä koskevat säännöt siirrettiin ympäristökaaren 3. ja 4. lukuun. Mineraalilain 4. luvun 2. § neljännessä kappaleessa mainitaan, että jos asia käsittelytoimiluvan myöntämisestä

koskee toimintaa, jota myöhemmin harkitaan myös ympäristökaaren tai muiden lakien mukaan, ympäristökaaren 3. ja 4. lukua on sovellettava ainoastaan siinä harkinnassa, joka koskee käsittelytoimilupa-asiaa. Säännöksen esityössä (prop. 1997/98:90 s. 215) todetaan, että tätä määräystä perustellaan sillä, että kaivos- ja mineraaliteollisuus Ruotsissa on kansantaloudellisesti tärkeä peruselinkeino, jota uhkaisivat vakavasti mineraalilain 4. luvun 2. § neljännen kappaleen määräykset, jos taloudenhoitomääräysten soveltamista koskeva rajoitus poistettaisiin.

Tämän päätelmä, viitaten siihen mitä mainittiin yllä mineraalilain 4 luvun määräyksistä, on, että kaikki huomautukset muutettua maankäyttöä vastaan kaivostoiminnassa, mikä on esitetty jutussa ja joka koskee muuttunutta maisemaa, vaikutusta valtakunnalliseen luonnonsuojeluintressiin ja ulkoiluun, poronhoitoon jne. on jo harkittu käsittelytoimilupajutuissa. Koska mineraalilain 4 luvun 2. §:ssä säädetään, että ympäristökaaren 3. ja 4. lukua harkitaan ainoastaan toimilupa-asiaassa eikä sitä seuraavassa ympäristöharkinnassa, maa- ja ympäristötuomioistuim on estynyt ottamasta huomioon nämä huomautukset jutussa.

Toimilupapäätökset koskevat kuitenkin vain maankäytön muutosta toimilupa-alueella. Käyttöön tarvittavia laitoksia, jotka sijaitsevat tämän alueen ulkopuolella, ei siis ole harkittu Tapuli K nro 1 ja Tapuli K nro 2 (Palotieva) eikä Sahavaaran K nro 1 toimilupa-asioissa. Tapulin, Sahavaaran ja Palotievan nykyiset esiintymäalueet ovat kansallisen edun mukaisia arvokkaiden aineiden ja mineraalin osalta ympäristökaaren 3. luvun 5. § mukaan.

Lisäksi rajajokikomission lainvoimaiset luvat vuodelta 2010 ovat tuomioistuimen arvion mukaan voimassa. Ensimmäisen luvun artiklasta 8 laissa (1971:850) rajajokisopimuksesta 16. päivänä syyskuuta 1971 Suomen ja Ruotsin välillä (laki vanhemmasta rajajokisopimuksesta) kävi ilmi, että siltä osin, kun sopimukseen ei sisältynyt erityisiä määräyksiä, kumpikin valtio, jossa voimassa olevaa lakia sovelletaan, sisällyttää muun muassa ympäristökaaren 3. ja 4. luvun. Tapulin sivukivivaraston ja hiekkavaraston niihin kuuluvine selkeytysaltaineen sekä Kaunisvaaran rikastamon luvallisuus ja sijainti saadaan täten katsoa

harkituiksi. Näin ollen näiden laitosten osalta ei tehdä 3. ja 4. luvun lisäharkintaa.

Tämän hakemuksen seurauksena uutta maata otetaan käyttöön Sahavaaran sivukivivarastossa, Sahavaaran teollisuusalueella hiekkavaraston laajennukseen koillisessa ja etelässä sekä selkeytysaltaan laajennukseen. Maankäytön muutos näiltä osin on tuomioistuimen arvion mukaan harkittava kokonaan ympäristökaaren 3. ja 4. luvun taloudellisuusmääräysten mukaan. Vertaa myös hallintoylioikeuden tuomioon 22. helmikuuta 2016 jutussa 2047–14 valituksesta hallituksen päätökseen koskien käsittelytoimilupaa alueelle Norra Kärr K nro 1 Jönköpingin läänissä.

Vaikutus kansalliseen etuun, luonnonsuojelun ja ulkoiluun

Sahavaaran sivukivivaraston ja teollisuusalueen pinta-ala on hakemuksen mukaan hieman yli 310 hehtaaria ja sijaitsee toimilupa-alueen länsi- ja luoteispuolella ja Sahavaara K nro 1:n yhteydessä. Alue sijaitsee osittain Ahvenvuoman suoalueella, joka on nimetty luonnonsuojelun kansalliseksi intressiksi NRO-25-037 Jupukka-Tervajoki-Ahvenvuomassa.

Alueen pinta-ala on noin 12 000 ha ja se kuvataan vaihtelevaksi ja monimuotoiseksi metsä- ja suokompleksiksi, jossa on rikas kasvisto ja eläimistö osittain kalkkirikkaan peruskallion ansiosta. Osat alueesta ovat koskemattomia.

Ahvenvuoman pienillä järvillä asuu metsähanhia ja laulujoutsenia. Alueen länsiosassa on aarniometsää. Tervajoen (sijaitsee noin 1,5 km etelään Kaunisjoesta ja toiminta-alueesta) ja Vännijängän alueet (sijaitsee noin 5,5 km etelään toiminta-alueelta) ovat suojeltuja luonnonreservaatteja. Luoteeseen ja lähinnä Ahvenvuomaa on valtakunnallisesti tärkeä Ainettivuoma NRO-25-023, joka kattaa noin 21 500 hehtaaria, josta noin 6 000 hehtaaria on suojeltua Tervavuoman luonnonsuojelualueella. Siitä Ahvenvuoman osasta, jonka Sahavaaran länsipuolella oleva sivukivivarasto ottaa käyttöön, on 120 ha ojitettua. Noin 170 ha ei ole suoranaisesti ojituksen vaikutuspiirissä. Yhteensä on kyse 1 % valtakunnallisesti tärkeiden alueiden pinta-alasta, joka otetaan käyttöön. Alue sijaitsee valtakunnallisesti tärkeän alueen itäreunalla.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arvio

Lähialueella olevan suuren suoalueen taustaa vasten, koska suojelualueisiin ei vaikuteta fyysisesti ja haetun alueen ollessa osittain ojituksen vaikutuksen alainen ja sijaitessa valtakunnallisesti tärkeän alueen reunalla, maa- ja ympäristötuomioistuin arvioi, että toiminnasta ei aiheudu merkittävää vahinkoa kansalliselle luonnonsuojeluintressille.

Tornion- ja Muonionjokien jokilaakso (FBD 07) on osoitettu kansalliseksi ulkoilun intressialueeksi lohen vapaa-ajankalastuksen, kanoottimelonnin ja vaelluksen jne. taustaa vasten. Toiminta voisi paitsi vaikuttaa suoranaisesti veden laatuun ja kalastuksen edellytyksiin, mitä kuvataan toisessa kohdassa, vaikuttaa myös alueeseen ennen kaikkea meluhäiriöin rajoitetulle alueelle Aareavaarassa. meluntorjuntatoimiin ryhdytään ulkoilua häiritsevän melun minimoimiseksi. Kun louhinta aloitetaan Palotievassa, joka on pienempi avolouhos, alueelta poistetaan moreeni, josta tehdään noin 15 metriä korkea melua estävä penger avolouhoksen pohjoisreunalle. Tämä tarkoittaa, että jo Aareajoelta alkaen Palotievan pohjoispuolella olevaan alueeseen ei vaikuta melu, joka ylittäisi voimassa olevan raja-arvon. Koska etäisyys Aareajoelta Muonionjoelle on vielä 3 km tuomioistuin katsoo, että merkittävää meluhaittaa ei todennäköisesti aiheudu, vaikka sovelletaan tiukempia ohjearvoja hiljaisissa ympäristöissä.

Muut tulevat ja laajennetut nykyiset laitokset, kuten kuljetustie Sahavaaran ja rikastamon välillä sekä hiekkavaraston laajennus tien 99 luoteispuolella sekä selkeytysaltaan laajennukset eivät vaikuta valtakunnallisesti tärkeisiin luonnonsuojelu- ja ulkoilualueisiin.

Vaikutus poronhoitoon, mukaan lukien kansalliset intressit

Johdanto

Aluksi voidaan todeta, että poronhoitoon sovelletaan ympäristökaaren 2. luvun yleisiä huomaavaisuussääntöjä ja se on ympäristökaaren 3. luvun mukaan kansallinen intressi.

Maa- ja ympäristöylioikeus on kahdessa ratkaisussaan (Maa- ja ympäristöylioikeuden tuomiot 23. marraskuuta 2011 jutussa M 847–11 ja M 824–11) todennut, että

ympäristökaaren säännöt täyttävät sitoumuksen, joka Ruotsilla on ICCPR:n (International Covenant on Civil and Political Rights, Kansainvälinen yleissopimus kansalais- ja poliittisista oikeuksista) mukaan.

Valtakunnallinen intressi – toiminta-alue

Se osa haetusta toiminta-alueesta, joka sijaitsee tien 99 länsipuolella, kuuluu kansallisen edun piiriin poronhoidon ydinalueella, Käymäjärvellä. Tien 99:n itäpuolella on hiekkavarasto ja selkeytysallas, joka vaikuttaa osittain valtakunnallisesti tärkeään muuttoreittiin. Toiminta-alue sijaitsee Muonion saamelaiskylän alueella.

Koska suhteittaminen taloudellisuusmääräyksiin on tehty käsittelytoimilupaa koskevissa asioissa ja nykyinen toiminta on harkittu aikaisemman rajajokisopimuksen (katso yllä) mukaan näin ollen on arvioitava hakemuksen kattama laajennus. Se käsittää Sahavaaran sivukivivaraston, Sahavaaran teollisuusalueen sekä hiekkavaraston laajennuksen kaakkoispuolella sekä laajennetun selkeytysaltaan.

k

Hakemukseen ja ympäristövaikutusten arviointiselostukseen liitetty poronhoitoanalyysi sisältää kuvauksen poronhoidon maankäytöstä alueella ja suunnitellun kaivostoiminnan arvioidun vaikutuksen poronhoitoon Muonion saamelaiskylässä. Yhteenvetona poronhoitoanalyysistä käy ilmi seuraavaa. Suunnitellulla toiminnalla on lisääntynyt vaikutus poronhoitoon sen ottaessa laidunmaita käyttöön sekä inhimillisen toiminnan ja melun lisääntyminen Sahavaarassa aiheuttaa laajemman häiriövyöhykkeen nykyiseen verrattuna. Yhtiö on tehnyt erityisen sijaintiselvityksen Sahavaaran sivukivivaraston sijainnista, jossa vaikutukset poronhoitoon on arvioitu. Toiminta edellyttää valtakunnallisesti tärkeäksi osoitettujen poronhoitoalueiden käyttöön ottamista. Vaikutus poronhoidon harjoittamiseen valtakunnallisesti tärkeällä alueella arvioidaan kohtuulliseksi. Ehdotetuilla suojatoimenpiteillä, jotka on suunniteltu yhteistyössä saamelaiskylän kanssa, vaikutusten poronhoitoon odotetaan jäävän vähäisiksi. Kaivostoiminnan päätyttyä toiminta-alue jälkikäsitellään, jotta maata voidaan jälleen käyttää muun muassa poronhoitoalueena. Toiminnan laitosten jälkikäsitely voidaan sopeuttaa niin, että se voi pitkällä tähtäimellä parantaa poronhoidon edellytyksiä alueella.

Jäännösvaikutukset poronhoitoon arvioidaan merkityksettömiksi. Muonionjokea noudatteleva valtakunnan raja-aita olisi vähentänyt vaikutuksia. Tilapäinen haka ja esteaitaa valtatie 99:n länsipuolella Aareavaaran ja kaivosalueen välillä on ehdotettu korvaukseksi, joka helpottaisi porojen hallittua muuttoa alueelle ja sieltä pois. Mahdollisuutta asentaa väliaikaisia aitoja tutkitaan tällä hetkellä osana nykyistä toimintaa.

Muonion saamelaiskylä on antanut lausunnon hakemuksesta ja todennut, että saamelaiskylän ja Kaunis Iron AB ovat päässeet sopimukseen Saamelaiskylän poronhoitoalueen käytöstä kaivostoimintaan Tapulin kaivoksessa ja suunnitellussa kaivostoiminnassa Sahavaarassa ja Palotievassa. Sopimuksessa katsotaan, että saamelaiskylä on saanut riittävän korvauksen vahingosta ja haittoista, joita sille aiheutuu, kun se ei enää pysty käyttämään porojen laiduntamisaluettaan kuten ennen. Osapuolet ovat sopineet myös eräistä muista toimenpiteistä, jotka suojelevat saamelaiskylän poronhoitoa.

Korvaus koskee vain poronhoidolle aiheutuneita vahinkoja tai haittoja, jotka nykyisellä poronhoitoalueiden kaivostoiminnan tuntemuksella tunnetaan tai joita voidaan kohtuudella pelätä. Muonion saamelaiskylä toteaa lisäksi, että Saamelaiskylän ei ole poronhoitoa koskevan yksittäisen intressin haltijana vastustanut yhtiön lupahakemusta ja että saamelaiskylä ei jutun puitteissa esitä vaatimuksia suojele- tai korvaustoimenpiteistä.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arviointi

Maa- ja ympäristötuomioistuin ei ole saanut perehtyä yhtiön ja Muonion saamelaiskylän väliseen sopimukseen, johon saamelaiskylä viittaa. Tuomioistuin tekee kuitenkin kokonaisarvioinnin poronhoitoanalyysin ja saamelaiskylän lausunnon taustaa vasten, että niillä suojele- ja korvaustoimenpiteillä, joihin saamelaiskylä ilmoittaa ryhtyvän, haettu toiminta ei aiheuta merkittävää haittaa poronhoitoa koskevalle kansalliselle edulle eikä myöskään muuten yleiselle tai yksityiselle poronhoitointressille sellaisella tavalla, että haettua toimintaa ei voitaisi sallia tällä perusteella.

Kuljetusten seurannaistoiminta

Tuomioistuin on edellä todennut malmikuljetusten olevan niin laajoja ja joilla on niin välitön yhteys kaivostoimintaan, että ne ovat seurannaistoimintaa alkaen

Kaunisvaarasta, pitkin tietä 99 Autioon ja edelleen tietä 395 Vittangiin.

Saamelaiskylät, jotka kärsivät eniten yrityksen kuljetusten seurannaistoinnista ovat Muonio (tie 99 Aution sillalle asti), Sattajärvi (tie 99 Aution sillalta ja tie 395 hieman Junosuandon länsipuolelle), Gabna (tie 395 heti Junosuandon länsipuolelta Vittangiin, poikkeuksena osuus, joka kulkee Laevasin saamelaiskylän läpi) ja Laevasin saamelaiskylä (tie 395, osat osuudesta Junosuando-Masugnsbyn osat osuudesta Masugnsbyn-Merasjärvi).

Muonion saamelaiskylä, Sattajärven saamelaiskylä ja Gabnan saamelaiskylä ovat antaneet lausunnon jutussa, kun taas Laevasin saamelaiskylä ei ole antanut kuulua itsestään. Se mitä Muonion saamelaiskylä on esittänyt, on mainittu yllä.

Sattajärven saamelaiskylä on esittänyt, että käynnissä oleva toiminta ja lisääntyvä kaivostoiminta ei vaikuta saamelaiskylään muulla tavoin kuin että malmikuljetukset tapahtuvat saamelaiskylän maiden läpi noin 50 km matkalla tietä 395 Aution ja Junosuandon välillä. Yleisesti lisääntynyt liikennemäärä ja suuri osa raskaista kuljetuksista on merkinnyt porojen päälle ajojen lisääntymistä niillä kuljetustien osuuksilla, jotka kulkevat talvilaidunmaiden läpi. Tässä osassa saamelaiskylä ja Kaunis Iron ovat aloittaneet kehitystyön, jonka tarkoituksena on vähentää sekä raskaan malmikuormaliikenteen että muun liikenteen vaikutusta poronhoitoon vähentyneiden porojen päälle ajojen muodossa. Tähän kehityshankkeeseen kuuluvat myös Luulajan teknillinen yliopisto, Swedish Mining Innovation (SMI), liikennevirasto, Boliden ja LKAB. Hanke, joka on kaksivuotinen ja joka käynnistyi syksyllä 2021 on tähän mennessä ollut hyvin menestyksekkäs ja toteutettu hyvin rakentavassa hengessä erittäin lupaavin alustavin tuloksin. Saamelaiskylällä ei muuten ei ole mitään muistutettavaa.

Gabnan saamelaiskylä toteaa yhteenvetona seuraavaa. Gabnan saamelaiskylä on tunturisaamelaiskylä ja se sijaitsee Kiirunan kunnassa. Saamelaiskylän aluetta, johon malminkuljetukset vaikuttavat, käytetään talvilaidunmaana. Marras-joulukuussa tapahtuvan erottelun yhteydessä porot kootaan yleensä yhteen koko saamelaiskylän syysalueelta teurastusta ja erottelua varten ja porokarja jaetaan viiteen-kuuteen lapinkylään,

enimmäkseen jaettuna eri perhekonstellatioiden mukaan. Sen jälkeen alkaa liikkuminen kohti talvimaita. Talvella (joulu-kuu-helmikuu/maaliskuu) eri lapinkylät eroavat toisistaan ja porotokat laiduntavat eri alueilla. Normaalivuonna usein yksi talviryhmä jää Kiirunan pohjoispuolelle. Muut ryhmät ovat Kiirunan itäpuolella jakaantuneina eri alueille riippuen laidunten saatavuudesta ja mahdollisimman vähäisestä vaikutuksesta poroihin. Gabnan saamelaiskylän on tapaoikeutensa mukaisesti voitava käyttää viljelyrajan alapuolella olevia talvilaitumiaan marraskuusta (lokakuusta poronhoitolain nojalla) huhtikuun loppuun asti. Talvilaiduntaminen on poronhoidon pullonkaula ja se on myös voimakkaasti rajoitettu Gabnan saamelaiskylässä.

Poron vapaa vaellus on osa poronhoito-oikeutta, ja sen tekevät mahdolliseksi häiriöttömät alueet, joiden läpi porot voivat vähitellen laiduntaa. Kuljetukset ja niihin liittyvät toiminnot, joita yhtiö suorittaa saamelaiskylän maille ja jotka leikkaavat maita itä-/länsisuunnassa ja estävät vapaan vaelluksen, vaikuttavat haitallisesti Gabna saamelaiskylän poronhoitoon. Malmikuljetukset heikentävät mahdollisuutta käyttää laidunta kuljetusreitillä ympäristössä aiempaa enemmän, kun liikenteen ääni kyllä varsinkin kuorma-autot pelottavat useimpia poroja ja muutoin aiheuttaa suuren päälle ajon riskin. Vittangista Svappavaaraan johtavan tien varrella olevan maan menetys tulee erityisen ilmiselväksi. Tämän tien ja Tornionjoen suuntaisesti on maa-alue, joka muodostaa hyvin kapean käytävän Saamelaiskylään ja tällä alueella on useita poronhoitoon liittyviä kansallisia intressejä, joissa vahvistuu alueiden merkitys. Yhtiön kuljetukset reitillä vaikeuttavat selvästi poronhoitoa tien molemmilla puolilla. Kuljetusreitillä aitaaminen tarkoittaa fyysisiä esteitä sekä vapaalle vaellukselle että porojen siirtämiselle. Se rajoittaa saamelaiskylän yksittäisten jäsenten poronhoito-oikeuksien käyttöä ja todellista tunkeutumista maille, mikä vaikeuttaa merkittävästi poronhoidon harjoittamista kuljetusreitillä varrella.

Tämä johtuu siitä, että toiminnallinen yhteys kuljetusreitillä toisella puolella olevien laidunten ja tien vastapuolella olevien laidunten välillä katkeaa. Kuljetukset vaikuttavat myös porojen luppolaitumiin negatiivisesti, ennen kaikkea kuljetusosuuden aitaaminen. Myös pölyäminen malmikuljetuksista ja melu vaikuttaa negatiivisesti poroihin. Porojen päälle ajot ovat myös lisääntyneet kuljetusosuudella sen jälkeen, kun kaivostoiminta käynnistettiin. Kaiken kaikkiaan lupa toiminnalle, joka sallii kuljetukset

Gabnan saamelaiskylän läpi, yhdessä muiden oikeuksiin kajoamisten kanssa, jotka kohdistuvat saamelaiskylän maihin, aiheuttaisi merkittäviä kielteisiä vaikutuksia poronhoidon harjoittamiselle ja yksityisille jäsenille.

Saamelaiskylä on lisäksi todennut, että Yhtiö ei ole ehdottanut toimenpiteitä niiden vaikutusten ehkäisemiseksi tai kompensoimiseksi joita kuljetukset aiheuttavat saamelaiskylälle ja sen jäsenten toiminnalle ja että yhtiöllä ei ole Gabnan saamelaiskylää koskevia ehtoehdotuksia. Pääkäsittelyn yhteydessä Gabnan saamelaiskylä on ilmoittanut, että se pidättäytyy tekemästä ehdotuksia ehdoista, koska ei ole mitään ehtoa, joka voi mahdollistaa poronhoidon jatkumisen alueella.

Saamelaiskäräjät on pidättäytynyt antamasta lausuntoa luvallisuuskysymyksestä jutussa mutta on todennut asiasisällön osalta, että se ei pidä velvollisuutenaan valtakunnallisten raja-aitojen pystyttämistä.

Yhtiö on muun muassa todennut seuraavaa. Yhtiö vahvistaa, että Sattajärven saamelaiskylän kanssa tehdyn yhteistyöhankkeen tulokset ovat olleet erittäin lupaavia ja se ei näe muuta syytä uskoa kuin että porojen päälle ajot vähenevät huomattavasti hankkeen puitteissa selvitettyjen toimenpiteiden ansiosta. Yhtiö ymmärtää, että Gabna saamelaiskylä katsoo, että poronhoidon harjoittamiseen yleisesti liittyvät vaikeudet lisääntyvät tavalla, josta aiheutuu lisätyötä ja muuta kuormitusta sekä poroille että poronhoitajille. Yhtiö ei myöskään kyseenalaista, että lisääntynyt liikenne voi usein merkitä lisääntyneitä häiriöitä poronhoidolle. Samalla yhtiö haluaa huomauttaa, että yhtiön kuljetukset tapahtuvat yleisessä tieverkossa ja että kyseisen tieosuuden varrelle ei ole rakennettu erityisesti yhtiön toiminnalle soveltuvia laitoksia saamelaiskylän maille tai niiden ulkopuolella. Sikäli kuin yhtiö ymmärtää, että ensisijaisesti infrastruktuuri/teiden olemassaolo on poronhoidon kannalta kaikkein tunkeilevin tekijä eikä yhtiön tienkäyttö samassa määrin.

Kaiken kaikkiaan Yhtiön näkemys on, että vaikutus Gabnan toimintaan, jonka yhtiön kuljetukset voivat aiheuttaa, on hyvin rajoitettu/marginaalinen suhteessa muihin toimenpiteisiin, laitoksiin ja toimintoihin, jotka häiritsevät tai haittaavat saamelaiskylän toimintaa. Koko tieosuus kaivosalueelta Pitkäjärvelle on osa yleistä

tieverkkoa, jonka toiminnasta liikennevirasto vastaa tienhoitajan ominaisuudessa. KIAB:n mukaan ei ole oikeudellista perustaa pitää yhtiötä jotenkin "vastuullisena" toimenpiteistä, joita liikennevirasto on päättänyt toteuttaa kyseisellä tieosuudella (päästävyiden ja liikenneturvallisuuden parantamiseksi) tai jostakin lisääntyneestä "liikennekuormituksesta" jonka parannustoimenpiteet ovat mahdollisesti tehneet mahdolliseksi.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arviointi

Maa- ja ympäristötuomioistuin arvioi, että nyt käsiteltävä hakemus, sikäli kun kyseessä on seurannaistoiminta, ei sisällä maankäytön muutoksia eikä ota maa- tai vesialueita käyttöön minkään saamelaiskylän alueella sellaisella tavalla, jota edellytetään ympäristökaaren 2. luvun 6. § toisessa kappaleessa, jonka vuoksi kuljetusten seurannaistoimintaa ei tule harkita ympäristökaaren 3. ja 4. lukujen määräysten mukaan.

Kuljetusmatkan ensimmäisen osan osuudelta, joka koskee Muonion saamelaiskylän aluetta, saamelaiskylä on antanut yllä olevan mukaisen lausunnon. Tuomioistuin toteaa, että ei ole tullut ilmi mitään mikä osoittaa, että seurannaistoiminta kuljetusten muodossa tiellä 99 johtaa sellaiseen vaikutukseen poronhoitoon, joko yksityisen tai yleisen edun osalta, että haettu toiminta ei olisi luvallista.

Hieman yli viidenkymmenen kilometrin kuljetusmatkan toisen osan osalta, joka koskee Sattajärven saamelaiskylän aluetta, on käynnissä kehitystyö vaikutusten vähentämiseksi poronhoitoon ja saamelaiskylän tietojen mukaan se viittaa erittäin hyviin tuloksiin. Kokonaisarvioinnin perusteella tuomioistuin ei voi todeta muuta kuin, että malmin kuljetus ei vaikuta poronhoitoon liittyvään yleiseen eikä yksittäiseen etuun siten, että se olisi este toiminnan luvallisuudelle.

Gabnan saamelaiskylän osalta tuomioistuin toteaa aluksi , että saamelaiskylä katsoo, että siihen vaikuttavat erityisesti se kuljetustien osuus, joka on Vittangin ja Svappavaaran välillä. Tuomioistuimen edellä esittämän arvioinnin mukaisesti tämä osuus ei sisälly

kuljetusten seurannaistointaan, kuten eivät myöskään junakuljetukset Narvikiin, ja täten nämä eivät myöskään sisälly tuomioistuimen harkintaan nyt ajankohtaisessa jutussa. Tieosuus, jolla tuomioistuin arvioi malminkuljetusten olevan seurannaistointaa haetulle toiminnalle Gabnan saamelaiskylän alueella on noin viidenkymmenen kilometrin osuus tiellä 395 Junosuandon ja Vittangin välillä. Se mitä tuomioistuin voi päätellä saamelaiskäräjien verkkosivuilla olevasta kartta-aineistosta se sisältää myös joitain pienempiä osia tieosuudesta Laevasin saamelaiskylän alueella tai vaihtoehtoisesti on Laevasin alueen rajalla. Laevasin saamelaiskylää ei ole kuultu. Koska tieosuus Laevasia koskevissa osissa näyttää kulkevan Saamelaiskylän välistä rajaa pitkin ja vain hieman yli rajan, tuomioistuin ei näe, että Laevasin saamelaiskylän poronhoitoon vaikutetaan siinä määrin, että haettu toiminta ei olisi luvallista.

Maa- ja ympäristötuomioistuin toteaa, että tiet ovat olemassa ja ovat olleet olemassa jo pitkään. Jo ennen kaivoskuljetusten alkamista tien reitti oli sellainen, että saamelaiskylän alue katkaistiin ja pirstottiin ja tiellä oli liikennettä, Vaikka liikenteen kokonaismäärä ja raskaan liikenteen osuus ovat kasvaneet yhtiön toiminnan kautta. Maa- ja ympäristötuomioistuin ymmärtää mitä Gabnan saamelaiskylä toteaa talvilaitumien pirstaloitumisesta ja muuttoreiteistä mikä tarkoittaa estevaikutuksia ja esteitä vapaalle vaellukselle, sekä porojen päälle ajojen merkitseviä haittoja saamelaiskylälle. Tässä voidaan todeta, että tuomioistuimen on arvioitava nyt ajankohtaisen harkinnan puitteissa vain kuljetusten sen osan ympäristövaikutukset, joiden katsotaan olevan seurannaistointaa. Näiden ongelmien perussyys tuomioistuimen mukaan on kyseessä olevien teiden ja rautateiden veto ja sijoitus, mitä ei voida harkita tämän jutun puitteissa. Lisäksi, kuten edellä on todettu, tuomioistuin katsoo edelleen, että uudet rakennus- ja kunnostustoimenpiteet, jotka ovat toteutuneet ja toteutetaan yleisessä tieverkossa, ovat tienpitäjän, eli liikenneviraston, vastuulla riippumatta siitä mikä on aiheuttanut kunnostustarpeen. Tässä yhteydessä voidaan myös todeta, että liikennevirasto on kyseessä olevien tieosuuksien ympäristövaikutusten arviointiselostuksissa tietyssä määrin myös arvioinut liikennettä ja sen vaikutusta muun muassa poronhoitoon.

Kokonaisarvion perusteella tuomioistuin katsoo, että seurannaistoiminta kuljetusten muodossa ei ole esteenä haetun toiminnan luovallisuudelle.

Tuomioistuin toteaa lopuksi, että siitä kun Gabnan saamelaiskylä ensimmäistä kertaa antoi lausunnon jutussa syksyllä 2021, pääkäsittelyn loppuun mennessä ilmoitettiin, että saamelaiskylä jättäisi ehtoehdotukset. Pääkäsittelyn päättämisen yhteydessä saamelaiskylä ilmoitti kuitenkin, että sillä ei ole tarkoitusta jättää ehtoehdotusta, koska pääteltiin, että ei ollut ehtoa, joka mahdollistaa poronhoidon jatkumisen alueella. Tätä taustaa vasten tuomioistuin arvioi, että ei ole mahdollista säätää myöskään tutkintamääräystä tai jotakin lopullista poronhoitoa koskevaa ehtoa sen lisäksi, mitä alla on mainittu ehto-osiossa.

Vaikutus suomalaiseen poronhoitoon

Muonion porojen laiduntamisryhmä ja Kolarin porojen laiduntamisryhmä, jotka toimivat Suomessa, ovat esittäneet, että kaivos tuottaa häiriövyöhykkeitä, jotka ulottuvat heidän laidunalueilleen ja aiheuttavat erilaisia häiriöitä. Räjähdykset, jotka kuuluivat Suomen puolelle aiheuttavat sen, että porot välttävät alueita, jonne räjähdyskuulat kuuluvat, mikä aiheuttaa laidunmaiden menetyksiä. On myös olemassa vaara, että heidän poronsa loukkaantuvat, jos ne pääsevät Ruotsin puolelle ja kaivosalueelle tai ne kuolevat koska kaivostoiminnan päästöt heikentävät jäätä, jolloin porot putoavat jäiden läpi. Porojen laiduntamislaissa todetaan myös, että Ruotsin puolen porot tulevat rajan yli ja laiduntavat heidän maillaan muun muassa sen seurauksena, että niitä häiritään Ruotsin puolella. Tämä tarkoittaa laiduntamishäviöitä ja lisätyötä poronhoitajille Suomen puolella. Laiduntamislaissa todetaan myös, että he pelkäävät poroihin kohdistuvia terveysvaikutuksia, jotka johtuvat siitä, että niiden joesta juoma vesi saastuu kaivostoiminnasta.

Tuomioistuin toteaa, että kaivostoiminnasta etäisyys Muonionjokeen ja Suomen puolelle on noin 10 km. Tuomioistuin ei epäile porojen laiduntamisryhmän näkemystä, jonka mukaan porot voivat välttää osia alueesta mutta katsoo, että etäisyys on niin suuri, että häiriöitä ei voida pitää merkittävinä. Ongelmat, joita porojen laiduntamisryhmä

kuvaa koskien ruotsalaisia poroja, jotka tulevat Suomen puolelle, ei myöskään ole asia, jota tuomioistuin kyseenalaistaa. Tuomioistuin on yllä olevan mukaisesti kommentoinut valtakunnanraja-aitaa ja katsoo myös, että ympäristökaaren 3. ja 4. luvun mukaiset kansalliset edut koskevat ainoastaan Ruotsin aluetta, jonka vuoksi porolaiduntamisryhmän vastalauseita ei pitäisi harkita taloudenhoitomääräyksiä vastaan. Tuomioistuin ei myöskään voi muutoin katsoa, että se vaikuttaisi poronhoitoon Suomessa siten, että sitä voidaan pitää esteenä haetun toiminnan luvallisuudelle.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arviointi

Maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo yhteenvetona, että haetun toiminnan ei voida katsoa vahingoittavan merkittäväällä tavalla poronhoidon valtakunnallisia etuja tai yksittäisiä poronhoidon etuja sellaisessa määrin, että se olisi esteenä luvallisuudelle. Myöskään seurannaistoiminnan laajuus ja sen vaikutus poronhoitoon ei ole maa- ja ympäristötuomioistuimen mukaan esteenä haetulle sijoitukselle. Ympäristökaaren 2. luvun 9. § mukaisessa loppuarviossa maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, että toiminnan ei voida odottaa aiheuttavan merkittävää haittaa.

Vaikutus Natura 2000-alueisiin

Natura 2000-alueet ovat valtakunnallisesti tärkeitä ympäristökaaren 4. luvun 1. § mukaan. Natura 2000-alueen ympäristöön merkittävästi vaikuttavien toimintojen tai toimenpiteiden toteuttaminen edellyttää lupaa, katso ympäristökaaren 7. luvun 28. a §. Ympäristökaaren 4. luvun 8. § mukaan maan ja veden käyttö, joka voi vaikuttaa tällaiseen alueeseen, voidaan toteuttaa ainoastaan, jos tällainen lupa on myönnetty.

Haettu toiminta koskee Natura 2000-alueita *Tornion ja Kalixin jokijärjestelmä* ja *Tornion ja Muonion jokijärjestelmä (Tornionjoen-Muonionjoen vesistöalue)* (SE0820430 ja FI1301912) jotka ovat muodollisesti kaksi eri Natura 2000-aluetta mutta joka ovat päällekkäin Muonionjoessa. Molemmat alueet on nimetty SAC:ksi (Special Areas of Conservation).

Ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta ja jutun muusta selvityksestä käy ilmi mihin luontotyypppeihin ja lajeihin voidaan vaikuttaa. Natura 2000-alueita koskevat luontotyyppit *suuret (3210)* ja *pienet joet (3260)* (Muonionjoki sekä Kaunisjoki ja Aareajoki). Artiklassa 4 direktiivissä 2009/147/EC (Lintudirektiivi) ja Annex II direktiivissä 92/43/EEC (Laji- ja elinympäristödirektiivi) osoitetuista lajeista esiintyy saukkoa ja kivisimppua pienissä joissa, lohta ja kirjojokikorentoa esiintyy Muonionjoessa. Kirjojokikorennolle sopivat elinympäristöt puuttuvat alavirtaan purkupisteestä eikä sitä ole tavattu sekoitusvyöhykkeeltä. Jokihelmissimpukkaa, lapinkauraa ja lietetatarta ei ole tavattu, eikä arvioida esiintyvän toiminnan vaikutusalueelle. Kaunisjoella ja Aareajoella tehdyissä sähkökalastuksissa ei ole tavattu vaelluskaloja. On arvioitu, että sopivia elinympäristöjä ei ole. Jutussa tehdystä selvityksestä ilmenee lisäksi, että joet (jokk) ovat olleet uittopuhdistusten kohteena. Suomalaisessa Muonionjokea koskevassa huomautuksessa tilitetään myös joukko arvokkaita kalalajeja, kuten meritaimen ja järvitaimen. Näitä ei kuitenkaan ole lueteltu Annex II-lajeina.

Vaikutus virtaamaan

Jutun selvityksestä pääkäsittelyssä esitettyine selvennyksineen, käy ilmi, että pohjaveden poisjohtaminen Sahavaaran, Tapulin ja Palotievan avolouhosten tyhjennyspumppauksessa merkitsee valuman vähenemistä Kaunisjokeen ja Aareajokeen. Kun verrataan valuma-alueen pinta-alaa pohjaveden poisjohtamisen vaikutusalueeseen, voidaan todeta, että valuma 94 prosentissa valuma-alueesta ei muutu. Niin kauan, kun puron vieressä oleva pohjaveden pinta on korkeampi kuin puron vedenpinta vaikutuksen pintavesien valumiseen arvioidaan olevan enintään 6 prosenttia alivirtaaman aikoina. Pohjavesimallin tiedoilla korjattuna pumpattavan tyhjennysveden alimmilla mittausarvoilla voidaan pienentyneeksi valumaksi laskea noin 60 l/s, mikä vastaa noin 3 prosenttia keskivirtaamasta ja noin 36 prosenttia Kaunisjoen alhaisimmasta alivirtaamasta. Yhtiö on sitoutunut valvomaan sekä pintavesivirtaamia että pohjaveden korkeutta Kaunisjoen ja Sahavaaran välillä ja suojatoimenpiteenä imeyttämään uudelleen pohjavettä niin,

että vaikutus veden virtaamaan ei ylitä 5 prosenttia eikä myöskään vähennä alimpia alivirtaamia Kaunisjoessa.

Muonionjoen osalta yhtiö on hakenut lupaa pintaveden poisjohtamiseksi joesta loka-huhtikuussa enintään 24 000 m³/vuorokausi, (278 l/s) ja vastaavasti 50 400 m³/kalenterikuukausi. Veden ottamisen odotetaan vähenevän tyhjennysveden määrän lisääntyessä ja käyttöajan loppupuolella se loppuu kokonaan.

Keskivirtaaman Muonionjoessa purkupisteessä on laskettu olevan 155,6 m³/s pinta-alapainotteisesti perustuen Ruotsin ilmatieteen ja hydrologian laitoksen (SMHI) mittausasemaan Kallio 2 joka sijaitsee 41 km alavirtaan yhtiön päästöpiisteestä Muonionjoessa. Alimmaksi alivirtaamaksi laskettiin noin 25 m³/s. Yksittäiset osapuolet ovat kyseenalaistaneet tiedot ja väittäneet, että Muonionjoen alin alivirtaama on lähempänä 7,7 m³/s. Tiedot perustuvat suomalaisen VESI-mittausasemaan Muoniossa, noin 71 km ylävirtaan yhtiön päästöpiisteestä. Kallio 2:n alimmaksi alivirtaamaksi on määrätty 30,5 m³/s. Pääkäsittelyssä yhtiö esitti tulovirtauslaskelman, joka perustuu molempiin mittausasemiin, jolloin yhtiön päästöpiisteessä teoreettiseksi alimmaksi alivirtaamaksi on laskettu 21,9 m³/s.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arviointi

Maa- ja ympäristötuomioistuimen näkemyksen mukaan selvitys jutussa on riittävä, jotta voidaan laskea vaikutus virtaamaan Muonionjoessa, Kaunisjoessa ja Aareajoessa. Arvioitaessa, mikä on sallittu vaikutus virtaamaan, lähtökohtana olisi oltava vesihallinnon vaatimus hyvästä statuksesta, jonka enimmäispoikkeama on enintään 15 prosenttia vertailusuhteesta. Edelleen maa- ja ympäristöylioikeus on tuomiossa 30. kesäkuuta 2022 jutussa M 702–21 ratkaissut kysymyksen siitä, mikä pintaveden poisjohtaminen kunnalliseen vesihuoltoon taimenta- ja meritaimenta sisältävistä vesistä sekä Natura 2000-alueelta voidaan hyväksyä ympäristökaaren 7. luvun 28. a § mukaisen lupaharkinnan puitteissa. Blekingessä sijaitsevaa Mörrum-jokea koskevassa jutussa todettiin, että otettu enimmäismäärä 235 l/s vastasi 0,9 % keskivirtaamasta (26,9 m³/s) ja 9 % alivirtaamasta LLQ (2,6 m³/s). Alemman oikeusasteen tapaan ympäristöylioikeus (MÖD) arvioi, että haettua otettavan veden määrää ei voitu hyväksyä alivirtaamassa, jonka vuoksi alimmaksi virtaamaksi vahvistettiin

4 m³/s, jolloin maksimaalinen poisjohdettava määrä oli 5,8 %. Veden ottamista rajoitettiin lohen, taimenen ja suurten simpukoiden hyväksi ja virtaamavaikutuksen vähentämiseksi mataliin, kapeisiin pudaksiin (matalat sivuhaarat, joissa on virtaava vesi). Kyseessä olevien vesistöjen virtaamavaikutusta ei näin ollen pitäisi tässä tapauksessa sallia, jos se ylittää noin 5 % alivirtaamassa (LLQ).

Tätä taustaa vasten maa- ja ympäristötuomioistuim arvioi, että haettu pintaveden johtaminen Muonionjoesta, joka voi olla jopa noin 0,2 % keskivirtaamasta ja noin 1,3 % alimmasta alivirtaamasta ei voi vahingoittaa suojeltaviksi tarkoitettuja luontotyypppejä tai haitata nimettyjen lajien suojelua.

Luvan laajuus olisi kuitenkin käytävä ilmi lupalausekkeesta tuomiossa esitetyllä tavalla yhtiön vaatiman ehdon sijasta. Tuomioistuim katsoo edelleen, että yhtiön suunnitelma, jonka mukaan poisjohtamista 55 400 m³/kalenterikuukausi enintään kahtena kuukautena kalenterivuodessa tulee välttää, jonka vuoksi kalenterikuukauden enimmäisottoa tulisi säätää hieman ylöspäin 55 000 m³:iin kalenterikuukautta kohti. Tehty oikaisu ei vaikuta luvallisuuteen, mutta se helpottaa seurantaa ja valvontaa.

Koskien pohjaveden poisjohtamisen vaikutusta virtaamaan Kaunisjoessa ja Aareajoessa tänään, erityisesti nimetyt kalalajit puuttuvat, mutta tuomioistuim katsoo, että samaa lähestymistapaa on sovellettava myös näihin vesistöihin. Yhtiön Kaunisjokea koskevat varotoimet merkitsevät, että vaikutus virtaamaan saa olla enintään 5 % eikä mitään vaikutusta alimmassa alivirtaamassa. Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että sitoumukset on säädettävä ehtoihin ja niiden koskettava myös Aareajokea. Näillä varotoimilla varmistetaan, että vaikutus virtaamaan ei voi vahingoittaa elinympäristöjä, joita on tarkoitus suojella tai vaikeuttaa osoitettujen lajien säilymistä.

Vesiin tapahtuvien päästöjen vaikutus

Selvityksestä jutussa ja tuomioistuimen arviosta alla käy ilmi, että haettu toiminta ei vaikuta merkittävästi akvaattisiin

organismeihin purkuvesistöissä, lukuun ottamatta selkeästi rajattua aluetta suoraan alavirtaan päästöpisteestä Muonionjoessa. Yhtiön toiminnan kumulatiivinen vaikuttavuus yhdessä Hannukaisen hankkeen kanssa ei myöskään aiheuta merkittävää vaikutusriskiä. Haetun toiminnan ei myöskään arvioida vaikuttavan merkittävästi kalojen lisääntymiseen tai vaellukseen erikseen tai yhdessä Hannukaisen kanssa. Kaikki arvioinnit koskevat sekä käyttöä että jälkikäsittelyvaihetta.

Natura 2000-alueeseen kohdistuvista pitkän aikavälin vaikutuksista voidaan todeta seuraavaa. Arviota odotettavista vaikutuksista voidaan tuskin tehdä paremmalla tavalla kuin vesikemian ja virtaamien mallinnoisin. Kuinka täydellisiä, tarkkoja ja lopullisia nämä arvioinnit ovat pitkän aikavälin näkökulmasta, se on kysymys, joka kaivostoiminnassa voidaan kyseenalaistaa, mutta maa- ja ympäristötuomioistuimen kanta on, että aineistot on hyväksyttävä ja näiden perusteella voidaan tehdä arvioita vesistöjen pitoisuuksista ja vaikutuksista yhtiön tilityksen mukaisesti.

Epävarmuustekijöitä on, mutta tuomioistuin on punninnut olevan kohtuulliset mahdollisuudet ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin toiminnan tulevan sulkemisen ja jälkikäsittelyn yhteydessä.

Varotoimilla, jotka voidaan määrätä, maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, että haettu toiminta ei voi vahingoittaa elinympäristöjä, joita on tarkoitus suojata, tai vaikeuttaa nimettyjen lajien suojelua.

Kaiken kaikkiaan arvioidaan, että haettu toiminta ei lyhyellä ja pitkällä aikavälillä vahingoita elinympäristöjä, joita on tarkoitus suojata tai aiheuttaa suojeltavaksi tarkoitetuille lajeille häiriöitä, jotka vaikeuttavat huomattavalla tavalla lajien säilymistä alueella. Natura 2000:tta koskevat säännökset eivät näin ollen ole esteenä luvallisuudelle ja ympäristökaaren 7. luvun 28. a § mukainen lupa voidaan myöntää.

Yhteenveto sijainnin arvioinnista

Maa- ja ympäristötuomioistuin arvioi yhteenvetona, että haettu sijainti on sopiva ympäristökaaren 2. luvun 6. § mukaan. Toiminta käyttöön otettavien lisämaa-alueiden kanssa ei pitkäaikaisen taloudenhoidon ja tehokkaan resurssien käytön taustaa vasten voi merkittäväällä tavalla vahingoittaa asianomaisia valtakunnallisia etuja. Tuomioistuin on edellä todennut, että ympäristökaaren 7. luvun 28. a § mukainen lupa voidaan antaa. Ympäristökaaren 3. ja 4. luvun mukaisia taloudenhoitoa koskevia esteitä ei sen vuoksi ole.

Ympäristölaatunormit

Sovellettavat määräykset

Europarlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/60/EG annettu 23. lokakuuta 2000 yhteisen vesipolitiikan puitteista (puitevesidirektiivi) on pantu täytäntöön Ruotsin lainsäädännössä muun muassa ympäristölaatunormeja koskevilla säännöksillä ympäristökaaren 5 luvussa.

Kohtuullisuusarviossa, joka on tehtävä ympäristökaaren 2. luvun 7. § mukaan varotoimenpiteiden kustannuksia on punnittava suhteessa niiden hyödyllisyyteen. On kuitenkin asetettava tarvittavat vaatimukset, jotta noudatetaan ympäristökaaren 5. luvun 4. ja 5. §§ mukaisia ympäristölaatunormeja.

Viranomainen tai kunta ei saa sallia, että toiminta tai toimenpide aloitetaan tai sitä muutetaan, jos tämä, huolimatta toimenpiteistä, joilla vähentää saastumista tai häiriöitä muista toiminnoista, aiheuttaa saastumisen tai häiriöiden lisääntymistä, joka merkitsee, että vesiympäristö huononee luvattomasti tai sillä on niin suuri merkitys, että se vaarantaa mahdollisuuden saavuttaa sen statuksen tai potentiaalin, joka vedellä olisi oltava ympäristölaatunormin mukaisesti. Harkittaessa uutta lupaa ja harkittaessa lupaa uudelleen on niistä määräyksistä ja ehdoista päätettävä, jotka tarvitaan, jotta toiminta ei aiheuta sellaista huonontumista tai sellaista vaaraa (katso ympäristökaaren 5. luvun 4. §). Euroopan unionin tuomioistuin määrittelee luvattoman huononemisen tuomiossa

jutussa C-461/13 (Weserdomen) 1. heinäkuuta 2015 laatutekijän tason heikkenemisenä, joka huonontaa tilaa niin, että se vaihtaa luokkaa. Jos status on jo huonoimmassa luokassa, minkäänlainen huononeminen ei ole sallittua.

Vaikutus vesiesiintymiin

Haettu toiminta koskee vesiesiintymiä Muonionjoki, Kaunisjoki, Aareajoki, Patojoki, Mellajoki ja Kaunisjärvi.

Jutun selvitys osoittaa, että Muonionjoen ekologinen status on luokiteltu korkeaksi. Kaunisjärven tila on kalojen koostumuksen ja ravitsemuksellisen vaikutuksen kannalta epätydyttävä ja sama koskee Patojokea sen alajuoksulla. Kaunisjoen alajuoksun ekologinen tila on kalakannan koostumus huomioden kohtalainen. Kaunisjoen, Aareajoen ja Mellajoen yläjuoksun vesimuodostumissa ekologinen tila on epätydyttävä tai kohtalainen mikä johtuu pääasiassa kalakannan koostumuksesta.

Haettu toiminta vaikuttaa vesiesiintymiin pääasiassa laskemalla purkuvettä Muonionjokeen. Lisäksi teollisuusalueiden ja hiekkavarastojen kautta on hajavaikutus muihin vesistöihin ja lopulta Muonionjokeen Kaunisjoen kautta. Virtaamiin vaikuttavat edelleen pohjaveden aleneminen ja pintaveden poisjohtaminen.

Prosessiveden koostumus

Tässä yhteydessä prosessivedellä tarkoitetaan pääasiallisten vesialtaiden vettä (selkeytys- ja prosessivesiallas) ja ylijäämävettä, joka puretaan Muonionjokeen käytön aikana.

Monet osapuolet ovat ilmaisseet epävarmuutta ja epäröintiä yhtiön prosessiveden sisällön laskelmista. Yhtiö on myös päivittänyt hakemusta käsittelyn aikana prosessiveden koostumustuloksien osalta, kun oli havaittu yksikkövirhe.

Menetelmä ja malli, jota yhtiö on käyttänyt aineistossa, perustuu toiminnan vesitasemalliin. Vesitasemallia on sitten käytetty vedessä olevien liuenneiden aineiden kuljetusmallissa. Yhtiö on tarkoittanut, että sen käyttämä menetelmä ja laskennalliset ja mallinnusohjelmat ovat alan standardi ja kansainvälinen käytäntö.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arvio

Tuomioistuin toteaa, että prosessivesimalli on sekoitusmalli eri alkuperää olevien vesien sekoittamiseen, joita kutsutaan lähdetermeiksi. Lähdetermien sisältö perustuu muun muassa kaivannaisjätteen karakterisointiin, jota tuomioistuin arvioi alla kohdassa Jätteenkäsittelysuunnitelma. Lähdetermivirtaamat tulevat molemmista sivukivivarastoista Tapulista ja Sahavaarasta, rikastusprosessista, avolouhoksista Tapuli keskeisestä ja pohjoisesta, Sahavaarasta ja Palotievasta, Navettamaan louhoksesta, turvevedestä, sateesta, Muonionjoesta ja teollisuusalueelta. Kunkin lähdetermin edellytykset on kuvattu. Menetelmä perustuu siihen, että kunkin lähdetermin massakuorma lasketaan kunkin vesityypin koostumuksen ja virtaaman perusteella. Massakuormat lisätään tilastoajojen yhdistelmään vesivirtaamien, tilavuuksien ja pitoisuuksien laskemiseksi, jota sitten käytetään geokemiallisessa mallinnustyökalussa. Tilasto-ohjelma perustuu tilastolliseen simulointiin, ts. ajamalla suuri määrä simulaatioita satunnaisesti valituilla arvoilla saadaan vesivirtojen todennäköisyysjakauma, tilavuudet ja pitoisuudet. Nämä tulokset viedään edelleen geokemialliseen mallinnusohjelmaan tasapainoprosessien ja adsorption laskemiseksi.

Käytetyt laskentaohjelmat ovat markkinoilla ja ne voidaan katsoa hyväksytyiksi kullakin alueella. Syötteet perustuvat todellisiin analyysitietoihin ja niissä esimerkiksi on käytetty jäämepitoisuuksia koerikastuksen prosessivedestä ja käytössä olevasta rikastuksesta. Jos mitatut todelliset syötteet ovat puuttuneet, on käytetty proxy-arvoja. Yhtiö on kuvaillut, että laskelmien syötteet on valittu konservatiivisesti.

Mallin ajojen tulokset ovat osoittaneet, että kun louhintaa jatketaan vain Tapulin avolouhoksessa, syntyy pitoisuuksia, jotka muistuttavat tähän mennessä mitattuja pitoisuuksia. Kun

louhinta tapahtuu Sahavaaran avolouhoksessa, prosessivedessä syntyy alhaisempi pH ja korkeammat liuenneiden aineiden tasot ja näiden tulosten perusteella yhtiö on tehnyt päätöksen, että Sahavaaran avolouhoksen tyhjennysvettä ja Sahavaaran sivukivivaraston PAF-soluista (Potential Acid Forming) tulevaa suotovettä varten vaaditaan puhdistuslaitos.

Voidaan todeta, että mallinnus on paras mahdollinen tekniikka tulevan prosessiveden ennustamiseen ja että se on monimutkainen asia, jossa tarvitaan sekä kokemusta että laajaa tietoa, jotta voidaan arvioida ennusteet relevanteiksi ja luotettaviksi.

Tuomioistuin arvioi, että laadittu malli on osoittautunut varmatoimiseksi koska tämän päivän toiminnan lasketut arvot myös täsmäävät nykyisten, mitattujen prosessiveden pitoisuuksien kanssa. Louhinnan lisääntyessä useampaan avolouhokseen, joista joitakin ei ole vielä avattu, luonteeltaan erilaisen kallion, tiettyjen rikastusprosessin muutosten sekä ilmastonmuutoksen myötä myös prosessiveden luonne muuttuu. Kaikki muutokset tuovat malliin ja ennusteisiin epävarmuutta. Epävarmuuksiin on varauduttu muun muassa syöttötietojen konservatiivisten oletusten kautta. Konservatiiviset arvot tarkoittavat, että arvo yliarvioidaan, jotta lopputulosta ei aliarvioida. Tuomioistuin katsoo, että yhtiö on osoittanut, että sillä on tarvittavat tiedot ja kokemus, jotka tarvitaan ratkaisemaan, mitkä ovat konservatiivisia arvoja asiayhteydessä. Lisäksi mallin epävarmuustekijöitä on käsitelty käyttämällä hyväksyttyjä, luotettavaksi osoittautuneita tilastollisia menetelmiä muuttaa satunaisesti syötetietojen kokoa (Monte Carlo simuloinnit). Suuri määrä malliajoja antaa tämän tuloksen todennäköisillä virtauksilla, tilavuuksilla ja pitoisuuksilla. Tuomioistuin katsoo, että mallin rakenne täyttää asianmukaiset kriteerit, jotka tällaiselta mallilta voidaan odottaa. Epävarmuustekijöitä on käsitelty luottamusta herättävällä ja luotettavaksi osoittautuneella tavalla.

Tuomioistuin katsoo yhteenvetona, että prosessivesi on ennustettu parhaalla mahdollisella tekniikalla ja luotettavalla tavalla.

Hydrodynaaminen malli, päästöplyymi/sekoittumisvyöhyke

Yhtiö on teettänyt hydrodynaamisen mallin toiminnasta puretun veden leviämisestä Muonionjokeen, ts. kuinka päästöplyymin tai sekoittumisvyöhyke leviäminen tapahtuu purkuvesistössä. Malli perustuu todellisiin mitattuihin syötetietoihin, kuten syvyyskartoitukseen, korkeuseroon ja virtaamiin sekä toiminnan päästöihin. Malli voi siis vaihdella virtaamia Muonionjoessa ja purkuvedessä. Neljän eri vuodenajan jakoon on mallinnettu erilaisia skenaarioita, kukin relevantti suhteessa aikajakson virtaamien vaihteluun sekä skenaarioihin, jotka kattavat keskivirtaaman ja alimman alivirtaaman. Yhtiö on mallin todentamiseksi tehnyt värjäämis-/merkkiainekokeita arvioidakseen visuaalisesti mallin paikkansapitävyyden. Malli on kalibroitu ja säädetty ja mitattuja vesikemiallisia analyyssi-arvoja on verrattu mallin laskettujen arvojen kanssa tarkastuspisteessä SS 39, joka sisältyy purkuvesistöjen valvontaohjelmaan. SS 39 sijaitsee noin 1,2 km alavirtaan päästöpiteestä juuri ennen kuin Muonionjoki tekee mutkan ja muuttaa suuntaa.

Mitä tulee vertailuun mitattuihin veden kemiallisiin arvoihin Leif Ramm-Schmidt on kyseenalaistanut, miksi tähän on käytetty vuoden 2016 mittausarvoja koska louhintaa tai rikastusta ei tapahtunut tällä jaksolla. Yhtiö on selittänyt tätä sanomalla, että vuodelle 2016 oli hyvä mittausaineisto ja että valvontaohjelma jatkui entiseen tapaan ja että vertaileva analyysi ei ole riippuvainen siitä, että normaali käyttö toimii, vaan se analysoi vain yhteyttä päästöpitoisuuksien ja mitattujen pitoisuuksien välillä valvonta-asemalla SS 39.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arvio

Tuomioistuin arvioi, että laadittu hydrodynaaminen malli sitä seuraavine todennuksineen osoittaa, että kyseessä on luotettava malli, joka perustuu parametreihin, jotka tulee sisällyttää tällaiseen mallinnukseen ja että valitut virtaamaskenaariot ovat relevantteja. Kaiken kaikkiaan tämä tarkoittaa, että mallia voidaan käyttää, jotta voidaan arvioida luotettavasti vesikemiallista tilannetta erilaisissa virtaamatilanteissa. Malli osoittaa, että purkuveden päästöplyymi/sekoittumisvyöhyke pysyy joen länsipuolella (ruotsalainen puoli) aina aivan valvontapisteen SS 39 alapuolelle. Joen tehdessä

mutkan heti SS 39:n jälkeen tarkoittaa, että siellä purkuvesi leviää ja laimenee suuremmassa määrin koko joen leveydelle. Malli osoittaa, että joen virtaamalla on suuri paikallinen vaikutus sekoittumiskertoimeen, että valvonta-asema SS 39 sijaitsee sekoitusvyöhykkeellä/päästöplyymissä ja että tässä pisteessä arvioidaan olevan 0,06–1,73 % purkuvettä. Maa- ja ympäristötuomioistuin toteaa tällä perusteella, että purkuveden täydellinen sekoittuminen ei täten ole tapahtunut SS 39:ssä ja että täältä löydetyt pitoisuudet ovat edustavia arviointiin purkuveden vaikutuksista ympäristölaatuunormiin Muonionjoessa alavirtaan mittauspisteestä SS 39.

Meri- ja vesivirasto on esittänyt, että ympäristölaatuunormien arviointiperustetta on sovellettava purkuveteen ja että sekoittumisvyöhykettä ei tule ottaa huomioon. Samalla viranomaisen on viitannut Gruvdialogen-käsikirjaan, (*Päästöt pintaveteen kaivosteollisuudesta, Käsikirja pintaveteen kohdistuvien vaikutusten kuvaamisesta, IVL 2018*) joka on kaivosteollisuuden ja Ruotsin viranomaisten, mm. HaV:n, välinen yhteistyö. Käsikirjasta käy ilmi, että tekemällä laskelma plyymin leviämisestä on oikeudenmukaisempi kuvaus siitä, kuinka päästö leviää ja sekoittuu purkuvesistön vesivaiheeseen. Edelleen käy ilmi, että kyseisten aineiden pitoisuudet lasketaan tuolloin yhdelle tai useammalle tarkastelupisteelle päästöpuheen alajuoksulla. Näitä pitoisuuksia käytetään arviointiin siitä, ylitetäänkö myrkylliset vaikutustasot, ilmaistuna kroonisena myrkyllisyytenä, purkuvesistössä. Maa- ja ympäristötuomioistuin toteaa tästä, että HaV ei ole selventänyt näkemystään sekoittumisvyöhykkeestä tai mitä voidaan mahdollisesti pitää hyväksyttävänä siltä osin, kun on kysymys purkuveden sekoittumisesta purkuvesistöön.

Mitä tulee sekoittumisvyöhykkeeseen, maa- ja ympäristötuomioistuin tekee seuraavan arvion.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/105/EY, annettu 16. päivänä joulukuuta 2008, ympäristölaatuunormeista vesipolitiikan alalla, neuvoston direktiivien 82/176/ETY, 83/513/ETY, 84/156/ETY, 84/491/ETY ja 86/280/ETY muuttamisesta ja myöhemmästä kumoamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/60/EY muuttamisesta (ts. vesipuitedirektiivi) ilmenee syistä (19) Päästöjen pistelähteiden läheisyydessä päästöissä olevat haitallisten aineiden pitoisuudet ovat yleensä korkeampia kuin pitoisuudet ympäröivässä vedessä.

Tämän vuoksi jäsenvaltioiden olisi voitava hyödyntää sekoittumisvyöhykkeitä siinä määrin kuin tämä ei estä sitä, että muu osa pintavesimuodostumasta on asianmukaisten ympäristölaatunormien mukainen. Sekoittumisvyöhykkeiden laajuus olisi rajattava päästölähteiden läheisyyteen ja sen olisi oltava oikeasuhteinen.

Ruotsi ei ole sisällyttänyt sekoittumisvyöhykkeen käsitettä lainsäädäntöönsä, mutta maa- ja ympäristötuomioistuimen käsityksen mukaan tässä on kysymys siitä, kuinka historiallisesti on säännelty päästöjä ja tämä ei ole muuttunut sen seurauksena, että vesipolitiikan puitedirektiivin täytäntöönpanon seurauksena Ruotsissa. Ruotsin sovellus on näin ollen direktiivin sanamuodon mukainen ja käytännössä tätä lähestymistapaa käytetään lupien päästösääntelyssä.

Maa- ja ympäristöylioikeus on esimerkiksi tuomiossa 22. tammikuuta 2016 jutussa M 10031–14 muun muassa lykätystä kysymyksestä, joka koskee sulfaattien päästämistä purkuvesistöön kaivostoiminnasta, soveltanut tällaista lähestymistapaa.

Tuomioistuin on tuomiossaan määrännyt selvitettäväksi sekoittumisvyöhykkeen ja vaikutusalueen laajuuden sekä selvittämään tekniset ja taloudelliset mahdollisuudet purkuveden vaikutuksen minimoimiseksi ehostamalla vaikutusalueen koolla t sekoittumista purkuvesistössä. Tosin kyseinen aine tässä tapauksessa oli sulfaatti, jota ei säännellä missään ympäristölaatunormissa, mutta joka tästä huolimatta on aine, jota usein säännellään ympäristövaarallisen toiminnan vesipäästöjen yhteydessä purkuvesistöön.

Tuomioistuin katsoo, että ei ole kohtuullista, että toiminnan kuten nyt käsiteltävän, saastepitoisuudet ovat niin alhaisia, että ne ovat alle ympäristölaatunormien purkupisteessä. SDE:n vuoksi on kohtuullista hyväksyä sekoittumisvyöhyke, jossa ympäristölaatunormien ylitys sallitaan. Kuinka suuri sekoitusvyöhykkeen tulisi olla, todetaan kaivosalan vuoropuhelussa (Gruvdialogen), joka perustuu suositukseen EU-komission teknisissä suuntalinjoissa, (*Technical Guidelines for the Identification of Mixing Zones pursuant to Art. 4(4) of the Directive 2008/105/EC*), että kyseisten aineiden pitoisuudet on laskettava yhdelle tai useammalle havaintopisteelle päästöpisteestä myötävirtaan ja että näitä pitoisuuksia on käytettävä arvioitaessa ovatko toksisuusvaikutustasot, kroonisena toksisuutena ilmaistuna, ylitetty purkuvesistössä. Lisäksi asiakirjassa todetaan, että sen valitsemiseksi millä etäisyydellä päästöstä nämä tarkastelupisteet ovat

voi nyrkkisääntönä etäisyydeksi purkupisteestä valita enintään kymmenen kertaa joen leveys. Myöskään akuutin toksisen pitoisuuden tasoja ei saa ylittää etäisyydellä, joka on suurempi kuin 0,25 kertaa joen leveys. Tyypillisille ruotsalaisille kaivostoiminnan purkuvesistöille se on silloin noin 50–100 m, ja vastaavasti yhden tai muutamia metrejä päästöpukesta alavirtaan. Tuomioistuim toteaa, että myös Muonionjoki kuuluu tähän alueeseen.

Arviointiperusteiden täyttyminen HVMFS 2019:25:n mukaan

Jutun selvityksestä käy ilmi muun muassa seuraavaa.

Erityisen saastuttaville aineille ja priorisoiduille aineille on aikasarjoja ajankohtaisissa vesiesiintymissä tietyissä tapauksissa jo vuodesta 2009. Kaikissa vesiesiintymissä on Hyvä status kaikille parametreille Meri- ja vesiviraston pintavettä koskevien luokitusta ja ympäristölaatuormeja koskevien määräysten (HVMFS 2019:25) mukaan, eikä mitään arviointiperusteita ylitetä. Poikkeuksena on uraanin vuosikeskiarvo, joka ylittyi vuonna 2018 Muonionjoen mittauspisteessä SS 39. Muuten uraanin arviointiperusteita on noudatettu kaikkina vuosina sekä ennen vuotta 2018 että sen jälkeen.

Biologisten parametrien painotettu ekologinen tila on yleensä muuttumaton, kun jaksoa 2006–2012 verrataan jaksoon 2013–2021. Käynnissä olevalla toiminnalla ei ole mitattavissa olevaa vaikutusta vesieliöistöön. Veden purkamisen nykyisestä toiminnasta Muonionjokeen ei arvioida vaikuttavan ilmaversoiseen vesikasvistoon ja päällyskasvustoon siten, että se olisi vaikuttanut kalojen lisääntymiseen muuten kuin välittömällä lähialueella, 50 m etäisyydellä päästöputkesta. Lohikalojen tiheydet vaikutuspisteessä SS 39 ovat yleensä olleet hieman korkeampia verrattuna siitä ylävirtaan sijaitsevaan vertailupisteeseen.

Jutun selvityksestä käy edelleen ilmi, että haetun toiminnan purkuveden maksimaaliset pitoisuudet tuotantovuonna 11 ylittää arviointiperusteet ja/tai tunnetut vaikutuspitoisuudet vesiorganismeille tiettyjen parametrien osalta päästöputken sisällä.

Laimentumisen tapahtuessa noin viisinkertaisesti päästöputken läheisyydessä (noin 100 m sisällä) noudatetaan kaikkia arviointiperusteita ja vaikutuspitoisuuksia lukuun ottamatta uraanin kokonaispitoisuutta. Vesieliöille merkittävän vaikutuksen riskiä ei katsota olevan olemassa. Ei myöskään katsota olevan vaaraa sekundaarisesta myrkytyksestä millään aineella eläimille, jotka etsivät ravintoa vedestä. Purkamisen ei arvioida vaikuttavan kalojen vaellusedellytyksiin tai aiheuttavan merkittäviä vaikutusriskejä kalojen lisääntymisen kannalta.

Lopetetun ja jälkikäsitellyn toiminnan jälkeinen hajakuljetus voi johtaa tiettyjen metallien hieman kohonneisiin pitoisuuksiin Kaunisjoessa, Aareajoessa ja Kaunisjärvessä, mutta sen ei katsota vaikuttavan merkittävästi vesieliöihin.

Haetun toiminnan kumulatiivinen vaikutus Hannukaisesta on laskettu ja arvioitu konservatiivisen pahimman mahdollisen skenaarion perusteella Kaunis Ironin tuotantovuodelle 11 ja Hannukaisen tuotantovuodelle 19. Purkuvesistöpitoisuudet SS 55/61:ssä, jossa molemmat virtaamat vaikuttavat jokeen, johtaa olemattomaan-marginaaliseen metallipitoisuuksien ja ravinteiden lisääntymiseen. Näiden kahden hankkeen mahdollisen kumulatiivisen vaikutuksen ei katsota aiheuttavan merkittävää vaikutusta Muonionjoen vesieliöihin.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arvio erityisen saastuttavista aineista ja priorisoiduista aineista uraania lukuun ottamatta

Maa- ja ympäristötuomioistuim, joka on edellä todennut, että hydrodynaaminen malli ja sekoittumisvyöhykkeen sovellus voidaan hyväksyä, katsoo, että yhtiö on täten osoittanut, että vaikutustasoja ja/tai arviointiperusteita noudatetaan nykyisen toiminnan päästöputken väkevässä purkuvedessä. Kun suunnitellun toiminnan

päästöt ovat suurimmillaan, joidenkin metallien ja pääelementtien pitoisuudet purkuvedessä ylittävät arviointiperusteen, kun taas vaikutus Muonionjoen vesiesiintymään alavirtaan olevassa pisteessä SS 39 noudattaa voimassa olevia arviointiperusteita ja alittaa toksiset vaikutustasot kaikissa virtaamatilanteissa mukaan lukien alin alivirtaama LLQ ennustetussa "pahimman tapauksen skenaariossa" tuotantovuonna 11.

Uraani

Uraani on erityisen saastuttava aine meri- ja vesiviraston säännöksissä (HVMFS 2019:25, liite 1) ja uraanin hyvän statuksen pitoisuusrajaksi on asetettu 0,17 µg/l 0,45 µm:n suodattimella suodatetussa vesinäytteessä, ts. liuennot pitoisuus, vuosikeskiarvona ja enimmäispitoisuus hetkellisenä arvona ilmaistuna, on asetettu 8,6 µg:aan/l. Arvioinnissa on otettava huomioon uraanin luonnollinen tausta määräysten mukaisesti. Suurimman pitoisuuden arviointiperusteen tarkoituksena on suojella herkimpiä vesieliöitä akuutteja toksisia vaikutuksia vastaan, kun taas vuosikeskiarvon tarkoituksena on suojata kroonisilta vaikutuksilta.

Luonnollinen taustapitoisuus noudetaan Muonionjoen yläjuoksun vertailupisteestä SS 38 ja se on 1 0,08 µg/l. Tämä tarkoittaa, että arviointiperuste on taustapitoisuus mukaan lukien 0,25 µg/l. Toiminnasta peräisin olevan purkuveden uraanipitoisuuden vuosikeskiarvo oli 1,32 µg/l ja enimmäispitoisuus 2,1 µg/l vuosina 2019–2021. Tämä tarkoittaa, että nykyisessä toiminnassa purkuveden arviointikriteerit ylittyvät liuenneen pitoisuuden vuosikeskiarvon osalta mutta ei sallitun enimmäispitoisuuden osalta. Tulevassa toiminnassa pitoisuudet nousevat niin, että kun toiminta aiheuttaa korkeimmat päästöpitoisuudet, vuosikeskiarvo on noin 7 µg/l ja enimmäispitoisuudet noin 8 µg/l purkuvedessä, kun sekoittumista ei ole vielä tapahtunut.

Suurin osa purkuveden laimenemisesta Muonionjoessa tapahtuu lähinnä purkupistettä. Vuotuisessa keskimäärisessä veden virtaamassa laimennus laimennusluvulla 10 on saavutettu 150 m sisällä alavirtaan päästöpisteestä. Jotta liuenneen uraanin pitoisuus alittaa arviointiperusteen 0,25 µg/l vaaditaan, että purkuvesi laimennetaan 3,5 prosenttiin kokonaisvirtaamasta ja keskivirtaamassa se saavutetaan 400 metrin sisällä päästöpisteestä.

Yhtiö on esittänyt uraanin ja biosaatavuuden osalta seuraavaa.

Yhtiö on laatinut aineiston, jossa todetaan, että uraania koskeva arviointiperusteen HVMFS 2019:25:ssa on kohtuudella katsottava tarkoittavan biosaatavan uraanin pitoisuutta eikä kokonaan liuenneen uraanin pitoisuutta. Yhtiö on todennut, että HVMFS 2019:25:n mukainen arviointiperuste perustuu hollantilaisen terveys- ja ympäristöinstituutin (RIVM) selvitykseen. Arvioimalla suuria tietomääriä suoritetuista toksisuuskokeista esitteli RIVM (van Herwijnen och Verbruggen, 2014) uraanille yleisen EQS-arvon (environmental quality standard) 0,17 µg/l jonka on tilastollisen arviointimenetelmän mukaisesti suojeltava vesiekosysteemejä pitkäaikaisen uraaniaaltistuksen haitallisilta vaikutuksilta. Myrkyllisyyskokeiden arvioinnissa on oletettu kaiken uraanin olevan täysin biosaatavassa muodossa. Vaikutustasot arvioituissa erilaisissa toksisuuskokeissa vaihtelevat suuresti ja monet organismit osoittavat, että niihin vaikutetaan vasta tasoilla, jotka ylittävät selvästi EQS-arvon. Jos vaikutustasot sitä vastoin perustuvat laskettuihin biosaataviin uraanin pitoisuuksiin, testiliuoksissa saadaan hyvä vastaavuus vaikutustason ja EQS-arvon välillä. Kokeissa, joissa kemiallinen ympäristö on ollut sellainen, että vain pieni osa uraanista oli biosaatavassa muodossa, vaikutus näkyy merkittävästi EQS-arvoa suurempina pitoisuuksina. Johtopäätöksenä on näin ollen, että biosaatavat jakeet ovat ratkaisevia uraanin myrkyllisyyden kannalta. Tämä on hyväksytty, kun kyseessä on useiden muiden metallien myrkyllisyys. Uraanin osalta useat tutkimukset tukevat sitä, että vapaa uranyyli-ioni UO_2^{2+} ja uranyylihydroksidikompleksi UO_2OH^+ ovat biosaatavimmat muodot. Uraanin esiintymismuotojen jakauma vesinäytteessä, jossa on tunnettu pitoisuus kokonaan liuennutta uraania, voidaan laskea.

geokemiallisen mallinnuksen avulla ohjelmistoilla, kuten Phreeqc tai VisualMinteq. UO_2^{2+} ja $\text{UO}_2^{\text{OH}+}$ laskettujen pitoisuuksien summan oletetaan tehtyjen tutkimusten perusteella muodostavan pääosan uraanin biosaatavasta pitoisuudesta, joka puolestaan on myrkyllistä tietyn pitoisuuden yläpuolella. Yhtiön suorittamat laskelmat osoittavat, että näiden molempien lajien pitoisuudet ovat huomattavasti alhaisempia kuin arviointiperuste.

Meri- ja vesiviranomainen on esittänyt, että asetus sitoo kaikkia ja että määräyksen muotoa ja sisältöä ei voida harkita harkittaessa lupaa tai yksittäistä toimintaa. Viranomaisella ei ole ollut suoraa mielipidettä yhtiön esityksestä ja selvityksestä koskien uraanin myrkyllisyyttä.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arviointi

Tutkimuksesta, jonka yhtiö on esittänyt, maa- ja ympäristötuomioistuim arvioi, että nykyinen tai haettu toiminta eivät tuota uraanipitoisuuksia (liuenneita pitoisuuksia), jotka päästöplyymissä SS 39:n yhteydessä ylittävät vuosikeskiarvoa tai HVMFS 2019:25:n mukaisia maksimalisia sallittuja pitoisuuksia.

Uraanipäästöjen ei näin ollen myöskään katsota vaarantavan kykyä saavuttaa määrättyä ympäristölaatunormia vuonna 2027.

Muut päästöt veteen.

Johdanto

Kysymys ksantaattien ja sulfaatin päästöistä on ollut vastapuolten ja lausunnonantajien erityisen huomion kohteena. HVMFS 2019:25 ei sinänsä koske aineita mutta ne on arvioitava suhteessa niiden ympäristövaikutuksiin ja mahdollisiin välillisiin vaikutuksiin biologisiin laatutekijöihin.

Ksantaatit

Rikastus nykyisessä toiminnassa tapahtuu määrällä magneettisella erotuksella. Jatkuva haetussa toiminnassa louhitaan malmia, jossa on korkeampi sulfidipitoisuus ja jotta lopputuotteeseen saadaan riittävä laatu, vaaditaan sulfidimineraalin erottamista rautarikasteesta. Tämän aikaansaamiseksi rikastusprosessia täydennetään vaahdotusvaiheella, joka erottaa sulfidin. Vaahdotusvaiheessa tarvitaan kemikaaleja, jotka ohjaavat mineraalihiukkasten ominaisuuksia ja sen vuoksi käytetään muun muassa ksantaatteja. Ksantaateilla voi olla sekä palovaarallisia että myrkyllisiä ominaisuuksia.

Meri- ja vesivirasto on katsonut, että ksantaattipäästöt voivat vaikuttaa luvallisuuden arviointiin ja että ksantaattipäästöjä koskevaa kysymystä ei voida panna koeajalle. Muun muassa Meri- ja vesiviranomainen, lääninhallitus ja Leif Ramm- Schmidt ovat esittäneet, että yhtiön ilmoittama ksantaattien kulutus prosessissa on korkea verrattuna muihin kaivostoimintoihin Ruotsissa. Lisäksi on väitetty, että yhtiön arvio ksantaattien päästöjen vaikutuksista perustuu epävarmoihin tietoihin muun muassa koskien lämpötiloihin liittyvää hajoamista. On esitetty, että ei voida sulkea pois aineen ei-merkityksellisten jäämien esiintymisen prosessivedessä voivan vaikuttaa Muonionjoen purkuvesistöön merkittävän negatiivisesti.

Yhtiö on esittänyt, että haettu vaahdotusprosessi ei ole sama kuin se prosessi, johon vastapuolet ovat viitanneet vertailuihinsa. Lisäksi yhtiö on esittänyt arvionsa ksantaatin hajoamisesta, kerääntymisestä, synergiasta ja myrkyllisyydestä ja väittää, että pitoisuudet purkuvedessä (vuosikeskipitoisuus noin 0,67 mg/l) laimentuvat lähes välittömästi alle alimman vaikutuspitoisuuden (viherlevät) 0,43 mg/l ja että pitoisuudet mittauspisteessä SS 39 ovat noin 0,02 mg/l alivirtaamassa LLQ ja noin 0,002 mg/l keskialivirtaamassa MLQ. Esimerkiksi kalojen alhaisimmaksi vaikutuspitoisuudeksi on todettu 11 mg/l, joka on selvästi purkuveden pitoisuuksien yläpuolella. Yhtiön mitaamat pitoisuudet prosessivedestä pilottikokeissa eivät nouse European Chemicals Agency:n (Echa) tai Environment Canada IC25:n ekotoksikologisiin raja-arvoihin. Yhtiö katsoo, että päästöjen ksantaattipitoisuutta on helppo mitata ja että ksantaattijäämiä on mahdollista vähentää esimerkiksi säätämällä pH:ta tai lisäämällä kuparisulfaattia.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arvio

Tuomioistuin katsoo, että yhtiön tilittämä pitoisuus purkuvedessä ei aiheuta sellaista myrkyllistä vaikutusta, että sillä olisi huomattavaa haittaa, joka vaarantaisi luovallisuuden. Näin ollen tuomioistuimen arvion mukaan on mahdollista asettaa nyt riittävät raja-arvot. Ei kuitenkaan ole lopullisesti tutkittu, että jäämäpitoisuuksia ei olisi mahdollista vähentää edelleen lisäpuhdistuksella kohtuullisin kustannuksin. Tuomioistuin toteaa, että kysymys ksantaattien lopullisista ehdoista olisi siksi lykättävä koeajalle, jolla yhtiö tutkii tarkemmin hävittämismenetelmiä. (Katso alta kohdasta *Ehdot, lykätyt kysymykset jne.*)

Sulfaatti

Sulfaattia prosessiveteen tulee sekä louhitusta kalliosta että rikastusprosessiin lisätyistä prosessikemikaaleista. Sulfaatti ei ole erityisen saastuttava aine eikä prioriteettiaine meri- ja vesiviraston säännöissä ja yhtiöt ovat käyttäneet kanadalaisia raja- ja ohjearvoja, koska ruotsalaisia ei ole.

Useilla osapuolilla on ollut mielipiteitä sulfaatin ennustetuista pitoisuuksista haetun toiminnan purkuvedessä. Leif Ramm-Schmidt on kyseenalaistanut yhtiön laskelmat ja omilla laskelmilla tarkoittanut sitä, että kemialliset oletukset eivät ole täsmänneet ja prosessiveden pitoisuudet on aliarvioitu suhteessa toiminnassa käytettävän rikkihapon määrään. Älvräddarna, Mona Kumpula, suomalaiset osapuolet jne. ovat yhtyneet Leif Ramm Schmidtin lausuntoihin. Meri- ja vesivirasto katsoo, että yhtiön ehdotus rajoitusarvosta 2 000 mg/l merkitsee haittojen ja negatiivisten vaikutusten riskiä ympäristölle ja että on olemassa kroonisten vaikutusten riski ympäröivään ympäristöön jo 15–40 milligrammassa/l riippuen veden kovuudesta.

Yhtiö on vastustanut Leif Ramm-Schmidtin laskelmia ja totesi, että ne ovat räikeästi harhaanjohtavia Ramm-Schmidtin tekemien oletusten kanssa. Yhtiö on selittänyt tarkemmin ennusteidensa edellytyksiä, mitä Ramm-Schmidt ei ole hyväksynyt.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arvio

Maa- ja ympäristötuomioistuin toteaa, että yhtiön esittämä aineisto perustuu asiaankuuluviin arviointeihin ja laskelmiin. Se, mitä muut osapuolet ovat väittäneet, ei muuta tuomioistuimen arviointia. Ennustetut pitoisuudet arvioidaan luotettaviksi. Yhtiön tilityksistä käy ilmi, että nykyisen toiminnan purkuveden pitoisuudet vastaavat yli 90 mg/l vuosikeskiarvoa ja maksimaalista 130 mg/l arvoa. Haetulle toiminnalle, mukaan lukien vedenpuhdistus Sahavaarassa, ennustetaan, että purkuveden pitoisuus, kun vaikutukset ympäristöön toiminnan purkuvedestä saavuttavat korkeimman tasonsa, kokonaisvuosikeskiarvo nousee hieman alle 1700 milligrammaan/l ja korkein vuosikeskiarvo hieman yli 2600 milligrammaan/l. Nämä pitoisuudet ovat alle toksisuusvaikutustasojen sadan metrin sisällä purkupisteestä ja vaikutuspisteessä SS 39 sekoittuminen on saanut aikaan, että pitoisuus on noin 5 mg/l, joka on paljon alle mainittujen vaikutustasojen. Tuomioistuin katsoo näin ollen, että sulfaattipäästöt eivät aiheuta riskiä heikentää mitään merkityksellistä laatutekijää ja että se ei estä luovallisuutta, mutta että sulfaattia on seurattava koeajalla. Tuomioistuin palaa tähän jäljempänä otsikon. *Ehdot ja lykätyt kysymykset jne.* alla.

Virtaaman vaikutus ympäristölaatuunormeihin

Maa- ja ympäristötuomioistuin on edellä, arvioinnissa virtaaman vaikutuksesta Natura 2000-alueisiin arvioinut, että haettu veden pois johtaminen Muonionjoesta ja pienentyneet virtaamat Kaunisjoessa ja Aareajoessa eivät aiheuta luvaton statuksen huonontumista niillä rajoituksilla, jotka voidaan määrätä ehtoihin.

Yhteenveto ympäristölaatuunormien arvioinnista

Tuomioistuin katsoo, että yhtiö on osoittanut, että sekä olemassa olevan että haetun toiminnan vaikutus käytön aikana ja jälkikäsitellystä toiminnasta ei aiheuta statuksen luvaton heikkenemistä minkään merkityksellisen laatutekijän osalta missään arvioituista vesiesiintymistä.

Ympäristönlautunormien saavuttamisen vaarantaminen osalta tuomioistuim tekee seuraavaan harkinnan. Maa- ja ympäristötuomioistuim toteaa ensin, että "Huonontamattomuusvaatimus" käy ilmi artiklasta 4.1 a i) puitedirektiivistä. Lisäksi jäsenvaltioiden on kohdan ii) mukaan "suojeltava, parannettava ja entisöitävä kaikkia pintavesiesiintymiä ". EU-tuomioistuim on Weserdomenin kohdissa 39 ja 40 painottanut, että on olemassa velvollisuus sekä parantaa että estää huononemista.

Puitedirektiivin artiklasta 4.8 käy ilmi, että sovellettaessa poikkeusta, voimakkaasti modifioitua vettä, vähemmän ankaria ympäristötavoitteita ja määräaikoja artiklojen 4.3–4.7 mukaan "jäsenvaltion on huolehdittava, että soveltaminen ei pysyvästi estä tai vaaranna tämän direktiivin tavoitteiden saavuttamista muissa vesiesiintymissä samalla valuma-alueella ja että se on yhteensopiva yhteisön muun ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon kanssa". EU-tuomioistuim (kohta 51, Weserdomen) on tulkinnut artiklaa 4.1 a i-iii direktiivissä siten, että "jäsenvaltiot - edellyttäen, että poikkeuksia voidaan myöntää - ovat velvollisia olemaan myöntämättä lupaa hankkeelle, jos hanke voi aiheuttaa pintavesiesiintymän tilan huononemista tai kun hanke vaarantaa hyvän tilan saavuttamisen pintavesiesiintymässä tai hyvän ekologisen potentiaalin ja hyvän kemiallisen tilan pintavesiesiintymässä direktiivissä säädettyä ajankohtana". Tämä tulkinta on tämän jälkeen muodostanut perustan ympäristökaaren 5. luvun 4. §nykyisen sanamuodon valmistelutyölle. Näistä käy ilmi, että ilmaisu ”vaarantaa” osoittaa, että kyse on sen varmistamisesta, että toiminta tai toimenpide ei tarkoita vakavaa uhkaa vesiympäristön hyvän tilan saavuttamiselle. Sanalla ”vaarantaa” tarkoitetaan, että kyseessä on oltava niin suuri riskin ottaminen, että Ruotsin mahdollisuuksia täyttää direktiivin vaatimuksia uhataan niin vakavasti, että riskiä on pidettävä kohtuuttomana. Sanalla ”vaarantaa” ei tarkoita mitä tahansa vaikeuttamista. Hallittavissa olevat riskit ts. riskit, joiden katsotaan olevan hallittavissa siten , että se on edelleen mahdollista vesihuollon puitteissa tai muiden toimenpiteiden avulla ja on todennäköistä, että vesiympäristön oikea laatu voidaan saavuttaa – tulee siis voida hyväksyä eikä pitää vaarantavana (katso prop. 2017/18:243 s 193).

Vaikka haettu toiminta itsessään on merkittävä pistelähde, sen osuus kyseisiin vesiesiintymiin kohdistuvasta kuormituksesta on vähäinen. Tapauksissa, joissa ekologinen tila ei ole hyvä, ja joka koskee Kaunisjärveä ja Patojokea, osia Kaunisjoesta, Aareajoesta ja Mellajoesta, tämä johtuu laatutekijöistä ja vaikutuksista, jotka eivät johdu haetusta toiminnasta. Tässä ei sen vuoksi ole kysymys luvattomasta mahdollisuuksien vaarantamisesta saavuttaa ympäristönormi osoitetussa vesiesiintymässä, kuten voimassa oleva ruotsalainen oikeus on muotoiltu. Tuomioistuin ei voi myöskään todeta, että haettu lupa olisi ristiriidassa puitevesidirektiivin artiklan 4.8 kanssa siten, että se estää tai vaarantaa pysyvästi tämän direktiivin tavoitteiden saavuttamisen muissa saman valuma-alueen vesiesiintymissä.

Yhteenvetona maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, että haettu toiminta rajoituksin, jotka voidaan määrätä, ei ole ristiriidassa ympäristökaaren 5. luvun 4 § veden ympäristölaatusnormeja koskevien määräysten tai EU:n puitevesidirektiivin kanssa muuten.

Lajisuojauslainsäädännön muutokset

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/147/EC 30. marraskuuta 2009 säännökset luonnonvaraisten lintujen suojelusta (Lintudirektiivi) ja Neuvoston direktiivi, 92/43/EEG 21. toukokuuta 1992 luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta (Laji- ja luontotyyppidirektiivi) on pantu täytäntöön Ruotsin lainsäädännössä lajisuojeluasetuksella (2007:845). Nykyistä sanamuotoa, joka tuli voimaan 1. päivänä lokakuuta 2022, on siirtymäkauden määräysten puuttuessa sovellettava tässä jutussa.

Yhteenvetona voidaan todeta tehdyistä muutoksista, että rauhoitusmääräykset aikaisemmassa 4. §:ssä on jaettu kahteen pykälään, 4 ja 4 a §§. 4. § sisältävät nykyisin määräyksiä luonnonvaraisten lintujen rauhoituksesta ja 4 a § tiettyjen muiden luonnonvaraisten eläinten rauhoituksesta. 14. § sisältää määräyksiä erivapaudesta rauhoitusmääräyksistä, jotka toteuttavat lintudirektiivin ja laji- ja elinympäristödirektiivin määräyksiä lajisuojasta ja joita on vain toimituksellisesti ja pykäläviittausten osalta (Fm 2022:5) muutettu.

Kuvattujen jutun pääkäsittelyn päättymisen jälkeen voimaan tulleiden lajisuoja-asetuksen muutosten taustaa vasten yhtiön vaatimukset on ymmärrettävä siten, että ne koskevat myös erivapautta kielloista 4 a §:ssä.

Lajisuojausasetuksen 4 §:n mukaan on kiellettyä:

1. tahallisesti pyydystää tai tappaa luonnonvaraisia lintuja,
2. tuhota tai vahingoittaa tarkoituksellisesti luonnonvaraisten lintujen pesiä tai munia tai viedä pois tällaisten lintujen pesiä,
3. kerätä luonnonvaraisten lintujen munia, myös jos ne ovat tyhjiä, ja
4. häiritä tahallisesti luonnonvaraisia lintuja, erityisesti niiden pesimis- ja kasvuaikana, paitsi jos häiriöllä ei ole merkitystä
 - a) pitää lintulajin populaatio tyydyttävällä tasolla, erityisesti ekologisten, tieteellisten ja kulttuuristen tarpeiden perusteella, tai
 - b) palauttaa populaatio tälle tasolle.

4. §:n a kohdan mukaan on kiellettyä, kun on kyse luonnonvaraisista elävistä eläinlajeista, joilla on liitteessä 1 merkintä N tai n

1. tahallisesti pyydystää tai tappaa eläimiä,
2. tahallisesti häiritä eläimiä, erityisesti eläinten parittelu-, ruokkimis-, talvehtimis- ja muuttoaikoina,
3. tahallisesti tuhota tai kerätä munia luonnosta ja
4. vahingoittaa tai hävittää eläinten lisääntymisalueita tai lepopaikkoja. Kielto koskee eläinten kaikkia elämänvaiheita.

Lisäksi 6. §:ssä on erityissäännöksiä sammakkoeläinten suojelusta ja 7.–9. §§:ssä määräyksiä kasvien suojelusta.

14. §:n mukaan (vrt. ympäristökaaren 21. luvun 3 §) lupaviranomainen voi yksittäistapauksessa myöntää erivapauden 4.–5. ja 7. §§:ssä säädetyistä kielloista.

Erivapaus voidaan myöntää ainoastaan, jos

1. muuta sopivaa ratkaisua ei ole,
2. erivapaus ei vaikeuta lajin kannan suotuisan tason säilyttämistä sen luontaisella levinneisyysalueella, ja
3. erivapaus tarvitaan
 - a) luonnonvaraisen eläimistön tai kasviston suojelemiseksi tai tällaisten eläinten tai kasvien elinympäristöjen säilyttämiseksi,
 - b) vakavien vahinkojen välttämiseksi, erityisesti viljelykasveihin, karjaan, metsään, kalastukseen, veteen

tai muuhun omaisuuteen,

c) yleiseen terveyteen ja turvallisuuteen liittyvistä syistä, tai muista pakottavista syistä, jotka koskevat kattavaa yleistä etua,

d) tutkimus- tai koulutustarkoituksiin,

e) lajin uudelleenistutusta tai palauttamista varten ,

f) sellaisen eläinlajin kasvatukseen tai kasvilajin keinotekoiseen lisäämiseen, jota tarvitaan e alakohdan mukaiseen uudelleen istuttamiseen tai palauttamiseen, tai

g) sallia tiukasti valvotuissa olosuhteissa valikoivasti ja vähäisessä määrin tiettyjen yksilöiden kerääminen ja varastointi pienessä määrin.

15 §:n mukaan erivapaus 6, 8 ja 9 §:ssä säädettyistä kielloista voidaan myöntää myös, jos muuta sopivaa ratkaisua ei ole ja erivapaus ei vaikeuta lajin kannan suotuisan suojelutason säilyttämistä sen luontaisella levinneisyysalueella.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arvion mukaan 4. §:ssä tarkoitetuille lajeille vaaditaan erivapaus ja missä jatkuvaa ekologista toimintaa ei voida ylläpitää erityyppisillä välttämis- ja haittojen vähentämistoimenpiteillä.

4 a §:n käsittämille lajeille on voimassa tiukka suoja, jossa jokaiseen vaikutukseen vaaditaan erivapaus.

Jutun selvityksestä ilmenee, että se voi vaikuttaa enemmän kuin merkityksettömästi lintulajeihin, kuten: pikkusirkku, pikkutikka, punavarpunen, jouhisorsa, isokuovi, metsähanhi ja pohjantikka. Kasvien osalta se koskee kirkiruohoa, lettorikkoa, lettosaraa, kapealehtistä kämmekkää/lapinkämmekkää sekä isonuijasammalta. Toiminta aiheuttaa elinympäristön häviämistä hyötykäyttöön ottamisen tai pohjaveden vajoamisen kuten myös visuaalisten häiriöiden ja meluhäiriöiden kautta. Maa- ja ympäristötuomioistuin toteaa, että inventoinnit ovat laajat koskien eläinryhmiä ja ne ovat tapahtuneet pitkän aikajakson kuluessa ja olemassa olevasta toiminnasta saadut kokemukset on voitu ottaa huomioon. Tuomioistuin arvioi tätä taustaa vasten, että selvitykset täyttävät vaatimukset, jotka niille voidaan asettaa. Vaikutusten laajuus on perustunut sekä konservatiiviseen lähtökohtaan että alueeseen, jossa vaikutus pohjaveteen on yli 0,1 m ja meluvaikutus enintään 45 dB(A):n ekvivalenttitasoon asti suoraan laitosten käyttöön otettavien alueiden lisäksi, vaikutus

on peruuttamaton ja ne menetetään elinympäristöinä. Viime vuosien inventoinnit ovat osoittaneet, että todellinen vaikutus on huomattavasti pienempi ja useiden lintulajien kohdelajien on todettu pesivän alueella, joka katsottiin täysin menetetyksi koko tulevaisuudessa. Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että vaikutusalue on kohtuullisesti rajattu suurella turvamarginaalilla.

Yhtiö on sitoutunut välttäviin ja vahinkoja lieventäviin/ehkäiseviin toimenpiteisiin, jotka merkitsevät, että arvokkaita suoympäristöjä nykyisen hiekkavaraston itäpuolella ei oteta käyttöön. Myöskään aluetta Sahavaaran ja Tapulin välillä, luoteeseen Ruuttijärviestä, ei oteta käyttöön. Edelleen yhtiö on sitoutunut ottamaan käyttöön 200 m suojaetäisyyden Sahavaaran alueen (sivukivi ja avolouhos) ja Ahvenvuoman lampien ja Kaunisjoen välillä. Lisäksi yhtiö on sitoutunut ylläpitämään metsäverhoja Ahvenvuoman/Kaunisjoen ja Sahavaaran alueen välillä ja mukauttamaan toimintaa lisääntymiskauden aikana siten, että melua ja visuaalisia häiriöitä rajoitetaan. Yhtiö on tämän lisäksi sitoutunut rakentamaan suojaavan penkereen sivukivivaraston länsiosaan ennen jokaista pesimiskautta.

Huolimatta näistä välttämis- ja vahinkoja lievittävistä toimenpiteistä yhtiö arvioi, että tarvitaan elinympäristöä parantavia lisätoimenpiteitä, jotta jatkuva ekologinen toiminta ja/tai suotuisa säilymisstatus voidaan säilyttää. Yhtiö on siksi ehdottanut ja sitoutunut entisöimis- ja elinympäristön parantamistoimenpiteiden ohjelmaan.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arvio erivapautta vaativista lajeista

Luonnonsuojeluviraston kanta on, että erivapautta vaaditaan haetun toiminnan vaikutuksille yllä mainittuihin kohdelajeihin sekä tämän lisäksi suokukkoon, taviin, pohjansirkkuun, haapanaan ja lapinleinikkiin sekä viitasammakkoon.

Yhtiö on vastustanut luonnonsuojeluviraston arviointia koskien suokukkoa, tavia, pohjansirkkua, haapanaa ja kyseenalaistanut perusteet viraston arviolle. Pääkäsittelyssä luonnonsuojeluvirasto on pysynyt kannassaan motivoimatta lähemmin kantaansa. Maa- ja ympäristötuomioistuim ei katso, että selvityksestä jutussa

käy ilmi, että suokukkoon, taviin, pohjansirkkuun ja haapanaan voidaan vaikuttaa siinä määrin, että erivapautta vaaditaan.

Maa- ja ympäristötuomioistuim ei myöskään katso, että Callunan aineistoraportin liitteessä H9 tai muussa selvityksistä jutussa on jotakin, joka puhuu sen puolesta , että toiminnalla olisi muuta kuin pieni vaikutus paikalliseen populaatioon tai merkityksetön vaikutus valtakunnallisesti/alueellisesti osoitettuihin kohdelajeihin. Maa- ja ympäristötuomioistuim ei kuitenkaan sulje pois sitä, että lapinleikin ja viitasammakon yksittäisiin yksilöihin voidaan vaikuttaa erityisesti Sahavaaran teollisuusalueen perustamisen yhteydessä ja hiekkavaraston ja selkeytysaltaan laajennuksessa sitten kuin niistä on lopullisesti päätetty.

Maa- ja ympäristötuomioistuim arvioi edelleen, että yhtiön toteuttamat välttämis- ja vahinkoja lieventävät toimenpiteet eivät voi täysin taata nyt rajattujen lajien jatkuvaa ekologista toimintaa, jonka vuoksi siis vaaditaan erivapaus. Poikkeus yllä mainituista kohdelajeista tehdään kuitenkin lettosaran kohdalla, jota lajisuoja-asetuksen mukainen suojia ei koske. Tuomioistuimen arvion mukaan biotooppia parantavia toimenpiteitä on pidettävä lähinnä varotoimina, joita voidaan määrätä erivapauden ehdoksi, jotta välttyään vaikeuttamasta suotuisan säilymisstatuksen ylläpitämistä. Nyt on kyse siitä, täyttyvätkö erivapauden edellytykset.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arvio mahdollisesta muusta sopivasta ratkaisusta

Maa- ja ympäristötuomioistuim toteaa, että laitosten sijoitus on kytköksissä mineraaliesiintymiin, joille on olemassa lainvoiman saaneet käsittelytoimiluvat.

Laajennetun toiminnan nyt käyttöön ottamien alueiden osalta (Sahavaara sivukivivarasto, hiekkavaraston laajennus luoteeseen ja selkeytysaltaan laajennus etelään) kyseessä ovat alueet, joilla on kohtalaiset luontoarvot ja joihin ojitus on vaikuttanut osittain. Rautamalmin louhinnalle kohtuulliset ja sopivat vaihtoehdot puuttuvat.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arvio kaiken kattavasta yleisestä edusta

Norrbottenin alue on mm. todennut, että alue katsoo haetulla toiminnalla olevan suuret ja myönteiset yhtiskuntataloudelliset vaikutukset Norrbotteniin ja Ruotsiin kokonaisuutena. Rautamalmista valmistetaan terästä, joka on maailman laajimmin käytetty metalliraaka-aine ja jota tarvitaan myös suuria määriä yhteiskunnan vihreässä siirtymässä, joka tapahtuu tällä hetkellä esimerkiksi Pohjois-Ruotsissa. Ruotsin osuus on nykyään noin 90 prosenttia kaikesta Euroopassa tuotetusta rautamalmista, kun taas vain noin 40 prosenttia kulutetusta rautamalmista louhitaan Euroopassa. Geopoliittinen kehitys levottomassa maailmassa viittaa yhä enemmän siihen, että Euroopan on turvattava omat raaka-ainevaransa, jotta selvittää tuotannosta, joka on äärimmäisen tärkeä, jotta Ruotsi ja Eurooppa selviytyvät vihreästä siirtymästä.

Pajalan kunta esittää, että yhtiö alihankkijoihin työllistää noin 550 henkeä noin 2600:sta työikäisestä.

Luonnonsuojeluvirasto toteaa, että se katsoo, että yksittäisen yrityksen taloudellisten etujen ei voida katsoa olevan kaiken kattava yleinen etu. Luonnonsuojeluvirasto on edelleen viitannut maa- ja ympäristöylioikeuden ratkaisuun jutussa nro M 2640–14 (referoitu MÖD 2015:3) joka koski hiihto- ja matkailulaitoksen rakentamista ja M 10717–17, joka koski kaoliinisaven louhintaa.

Yhtiön hakemukseen sisältyvästä sosiaalis-taloudellisesta selvityksestä käy ilmi muun muassa seuraavaa. *Toiminta luo suoranaisia työpaikkoja noin 400–600 hengelle. Välillisesti työllistetyt mukaan luettuna KAUNIS IRON työllistää noin 600–900 henkeä. Työllistettyjen kokonaismäärästä lasketaan 2/3 asuvan Pajalan kunnassa. KAUNIS IRONin pitäisi osaltaan pysäyttää Pajalan kunnan väestön väheneminen ja tietyiltä osin jopa kasvattaa väestöä. Väestöennusteissa Pajalan kunnassa asuu vuonna 2028 770 henkeä enemmän, jos siellä on kaivos, verrattuna tilanteeseen ilman kaivosta. Toiminta Pajalassa on täysin linjassa Ruotsin mineraalistrategian kanssa, jossa todetaan: ”Kaivosteollisuudella on suuri merkitys maan kasvulle ja taloudelle. Se luo työpaikkoja ympäröivään yhteiskuntaan, lisää houkuttelevuutta ja luo*

*kasvua maan niissä osissa, joiden väestökehitys on laskenut pitkään.
Kaivosteollisuuden laajentuminen osoittaa kaupungin ja maaseudun välisen
vahvan yhteyden.”*

Hakemuksen kestävyysanalyysistä käy ilmi, että toiminta tuottaa merkittäviä verotuloja, noin 250 miljoonaa kruunua vuodessa ja että yhtiön strategiana on ostaa tavaroita ja palveluja paikallisesti, kun se on mahdollista. Konsernin hieman yli 470 Mkr ulkoisista ostoista vuonna 2018, tehtiin 90 Mkr Pajalasta (19 %), 103 Mkr (22 %) Pajalan rajakunnista, 63 Mkr (13 %) muualta Norrbottenista ja noin 217 Mkr (46 %) alueen ulkopuolelta.

Maa- ja ympäristötuomioistuin tekee seuraavan arvion. Nykyiset esiintymät on nimetty arvokkaiden aineiden ja mineraalien kansallisiksi eduiksi ympäristökaaren 3 luvun 7 § mukaan. Käsittelytoimiluvat on edelleen vahvistanut hallitus.

Tuomioistuimen arvion mukaan rautamalmia on pidettävä priorisoituna mineraalina. Ruotsin tuotannolla on suuri merkitys Euroopan rauta- ja terästoimituksille. Kotimaisella rautamalmin tuotannolla on suuri merkitys fossiilivapaiden terästuotteiden raaka-aineiden hankinnassa. Toiminnalla on edelleen kriittinen merkitys työllisyydelle Pajalan kunnassa, jotta pystytään säilyttämään elävä maaseutu, mikä tukee myös matkailuelinkeinoa.

Luonnonsuojeluviraston mainitsevat oikeustapaukset eivät koske sellaisia priorisoituja mineraaleja tai toimintoja, joilla on sellainen ratkaiseva merkitys paikalliselle ja alueelliselle yhteiskunnalle kuin mistä tässä jutussa on kysymys.

Vaikka yleistä etua koskevat vaatimukset on asetettava korkeiksi maa- ja ympäristötuomioistuin muistuttaa EU-tuomioistuimen ratkaisusta jutussa C-346/14 (Schwarze Sulm) josta voidaan saada ohjeita erittäin tärkeän yleisen edun tasosta. EU-tuomioistuin totesi, että edellytykset olivat olemassa luvan myöntämiselle toiminnalle, joka heikentää pintaveden ekologista tilaa, koska pienimuotoisen vesivoimalan rakentamisella voi olla suurempi merkitys yleisen edun kannalta. Tuomiosta ilmenee lisäksi, että se, mikä on erittäin tärkeä yleinen etu, on jäsenvaltion päätettävissä. Maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo kaiken kaikkiaan, että toimintaa on näin ollen pidettävä erittäin tärkeänä yleisenä etuna. Tästä vaatimuksesta johtuvalle erivapaudelle ei ole mitään estettä.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arvio siitä vaikeutetaanko kyseessä olevien lajien suotuisan säilymisstatuksen ylläpitoa

Tuomioistuin on edellä todennut, että alkuperäiset välttämistoimenpiteet ja tietyt suojatoimenpiteet tarkoittavat, että vaikutus lettolajeihin ja lintujen elämään Ahvenvuomassa merkittävästi vähentynyt. On kuitenkin edelleen vaikutus, joka edellyttää erivapautta.

Vaikutusta metsähanheen on käsitelty erityisesti kirjeenvaihdossa ja pääkäsittelyssä. Metsähanhesta on myös selvitystyössä tehty toistuvia inventointeja. Sekä luonnonsuojeluvirasto että lääninhallitus ovat esittäneet vastalauseita. Luonnonsuojeluvirasto katsoo, että erivapautta ei tule myöntää, koska on olemassa vaara vaikuttaa paikalliseen populaatioon. Jutun selvityksestä käy ilmi, että populaation kunnassa arvioidaan olevan noin 100 paria ja noin 10 pariin on vaara vaikuttaa elinympäristön menetysten vuoksi. Sekä selvityksestä että siitä mitä yhtiö on esittänyt pääkäsittelyssä, käy ilmi, että mitään tunnettuja pesimispaikkoja ei oteta fyysisesti käyttöön ja että Ahvenvuoman lammet ovat ydinaluetta, joka sopii pesimiseen ja sulkimiseen. Vaikutus määrään on siten epävarma ja tuomioistuimen arvion mukaan se on tehty arvioidun yleisen elinympäristöpinta-alan pienenemisen perusteella eikä tunnettujen reviirien tai pesimisalueiden mukaan. Elinympäristöä on kuitenkin hyvin saatavilla. (*Callunan raportti, liite H 9*). Maa- ja ympäristötuomioistuin toteaa, että yhtiö on pääkäsittelyssä osoittanut inventaariotuloksin, että metsähanhen todellinen esiintyminen keskittyy tietyille alueille toiminta-alueen ympärillä ja sen yhteydessä. Yhtiö on ryhtynyt erityisiin suojatoimenpiteisiin meluvaikutusten ja visuaalisten häiriöiden vähentämiseksi pesimäkauden aikana.

Maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, että myös melulle olisi asetettava erityiset raja-arvot, jotta vähennetään vaikutusta Ahvenvuoman lampiin. Tätä taustaa vasten tuomioistuin katsoo, että vaikutus metsähanhiin ei uhkaa johtaa metsähanhen suotuisan säilymisstatuksen huonontumiseen. Maa- ja ympäristötuomioistuimen arvion mukaan yhtiö on myös osoittanut, että sekä muiden ajankohtaisten lintulajien että kasvien, viitasammakon ja isonuijasammaleen osalta, mahdollisten lisäsuojelumääräysten

ansioista, voidaan tehdä arvio, että suotuisaa säilymisstatusta ei huononnetta.

Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo näin ollen, että haetut erivapaudet voidaan myöntää. Lisäksi ehdoissa on määrättävä, että ehdotettu toimenpideohjelma entisöimis- ja biotooppia parantavin toimenpitein yhteensä 687 ha kosteikko- ja metsäalueella on pantava täytäntöön. Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että toimenpideohjelma on luonteeltaan yleinen, mikä tarkoittaa, että joillekin lajeille se tarkoittaa, että jatkuva ekologinen toiminta voidaan säilyttää ilman, että vaatimukset erivapaudesta tulevat ajankohtaisiksi. Muiden lajien osalta toimenpiteistä tulee suojelutoimenpiteitä, jotka varmistavat, että suotuisa suojelustatus säilyy ja kolmannelle lajiryhmälle se voi tarkoittaa puhdasta kompensatiota. Maa- ja ympäristötuomioistuim ei katso, että luonnonsuojeluviraston kanta, jonka mukaan toimenpideohjelmaa ei voida määrätä ehdoksi, koska se, että yhtiöltä puuttuu pääsy maille kaikilta osin voi olla este. (vrt. mm. maa- ja ympäristötuomioistuimen osatuomioon 26.4.2007 jutussa M 3094–03, Botniabanan -rautatie). Kun toimenpideohjelman pinta-ala on määritetty, marginaalilla vastaamaan kaikkea elinympäristön menetystä liitteen 9 mukaan, jonka lähtökohtana oli 100 prosentin häviäminen ja entisöimiskelvoton elinympäristö, ohjelma tarkoittaa, että restaurointi ylittää laajennetun toiminnan aiheuttaman todellisen menetyksen. On myös edelleen mahdollisuuksia restauroida lettoa nevan sijasta, jonka vuoksi osia ohjelmasta voidaan pitää korvaustoimenpiteinä ympäristökaaren 16. luvun 9. § mukaan. Olisi säädettävä, että suoheinäkorjuu olisi otettava mukaan kaivoksen käyttöaikana luonnonsuojeluviraston ehdottamalla tavalla. Lisäksi valvontaviranomaiselle olisi delegoitava yksityiskohtaisten sääntöjen määrääminen toteuttamisesta tuomiossa esitetyllä tavalla.

Lajiensuojelusta annetun asetuksen säännökset eivät näin ollen estä luvan myöntämistä.

Vaikutus terveyteen ja turvallisuuteen

Sen lisäksi, mitä edellä on todettu liikenteen vaikutuksista toiminta aiheuttaa myös häiriöitä ja riskejä melun, maan tärinän, ilmanpaineaaltojen ja lentävien kivien muodossa. Mitä tulee meluun, maan tärinään ja ilmanpaineaaltoihin, maa- ja

ympäristötuomioistuim katsoo, että yhtiö on osoittanut, että on mahdollista ryhtyä kohtuullisiin varotoimiin ja vahvistaa raja-arvot käytännön mukaisesti, jotta luvallisuudelle ei ole esteitä.

Myös lentävien kivien osalta on mahdollista minimoida lähistöllä asuville niiden aiheuttamat riskit säätämällä porausreikien halkaisijaa ja kulmia. Yhtiö on laskenut turvallisuusetäisyydeksi lentävien kivien osalta 800 m käytettäessä 250 mm reiän halkaisijaa. Yhtiöllä on tarkoitus lunastaa lentävien kivien riskialueella sijaitsevat kiinteistöt, ts. enintään 800 m etäisyydellä avolouhoksen reunasta. Myös riskialueen rajan välittömässä läheisyydessä sijaitsevat kiinteistöt voidaan lunastaa. Tällä sitoumuksella ja kun on olemassa mahdollisuudet pienentää porausreiän halkaisijaa sekä informoida ja varoittaa, maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että on mahdollista varmistaa, ettei kukaan ihminen altistu riskeille, joita ei voida hyväksyä.

Turvallisuusraportti, statusraportti

Jutussa on esitetty turvallisuusraportti. Mikään vastapuoli ei ole esittänyt vaatimuksia tai kommentteja raportin sisällöstä. Maa- ja ympäristötuomioistuim arvioi, että turvallisuusraportti voi olla harkinnan perustana ja että luvallisuudelle ei sen suhteen ole estettä.

Yhtiö on hakemuksessaan maininnut, että ajankohtaiset ympäristöharkintaasetuksen (2013:251) mukaiset toimintakoodit ovat 13.10, 13.40 (malmi ja mineraali). Yhtiö totesi myös, että toimintaa koskee myös toimintakoodi 90.290-i (varastointi) mikä tarkoittaisi, että toimintaa koskee teollisuuspäästädirektiivi ja sen vuoksi jätettäisiin statusraportti jonkin verran myöhemmin prosessin aikana.

Tuomioistuim katsoo, että teollisuuden päästöistä annettua direktiiviä ei sovelleta muun tyyppisiin laitoksiin kuin vain niihin, jotka on luokiteltu teollisuuden päästöistä annetun direktiivin mukaisiksi teollisuuspäästölaitoksiksi.

Kaivannaisjätteeseen liittyvät asiat on käsiteltävä kaivannaisjäteasetuksen mukaisesti. Täten statusraporttia toiminnasta ei vaadita.

Jätteenkäsittelysuunnitelma jne.

Kaivannaisjäteasetuksella (2013:319) (kaivannaisjäteasetus) ja ympäristölain 15. luvulla pannaan täytäntöön Ruotsin lainsäädännössä kaivannaisteollisuuden jätteenkäsittelystä ja direktiivin 2004/35/EY muuttamisesta 15. päivänä maaliskuuta 2006 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/21/EY (kaivannaisjätedirektiivi) ja useita Euroopan komission päätöksiä, jotka sisältävät täydentäviä säännöksiä kaivannaisjätteen käsittelystä, mukaan lukien Euroopan komission päätös (2009/360/EY), jossa vahvistetaan tekniset vaatimukset jätteiden karakterisoinnille. Euroopan standardointikomitea CEN/TC 292 on julkaissut direktiivin säännösten ja Euroopan komission päätösten mukaisesti tiettyjä teknisiä standardeja, jotka koskevat muun muassa kaivannaisjätteen näytteenottoa ja karakterisointia. Lisäksi Euroopan komissio on direktiivin mukaisesti laatinut parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa koskevia viiteasiakirjoja. Viimeksi julkaistu MWEI BREF vuodelta 2018 perustuu aikaisemmin voimassa olleen ja vuodelta 2009 peräisin olevan MTWR BREF:n tarkistukseen. BAT-päätelmät sisältävät teknisiä tietoja parhaasta käytettävissä olevasta tekniikasta ja ohjaavat ympäristökaaren ja kaivannaisjäteasetuksen vaatimusten arviointia.

Kaivannaisjäteasetuksen 23. § mukaan kaivannaisjätettä tuottavan toiminnan harjoittajalla on oltava jätteenkäsittelysuunnitelma. Jutussa on myös toimitettu jätteenkäsittelysuunnitelma. Useilla osapuolilla on ollut jätteenkäsittelysuunnitelmaan ja sen alaliitteisiin liittyviä mielipiteitä. Monet kysymykset ovat koskeneet kaivannaisjätteen karakterisointia ja näytteiden valinnan edustavuutta tältä osin, jonka vuoksi tuomioistuin kommentoi tätä erityisesti jäljempänä.

Aluksi todetaan, että luonnonsuojeluvirasto on katsonut, että jätteenkäsittelysuunnitelman sisältö ei ole kaivannaisjäteasetuksen säännösten mukainen ja että kaivannaisjätteen karakterisointia ei ole mahdollista arvioida. Virasto on edelleen tarkoittanut, että on epäselvää, sisältääkö karakterisointi edustavia tietoja kaivannaisjätteen ominaisuuksista lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Myös meri- ja vesivirasto, ELY ja yksittäiset osapuolet ovat esittäneet, että kaivannaisjätteen vaikutuksia ei tunneta pitkällä aikavälillä. Ruotsin geologisella

tutkimuslaitoksella (SGU) on käsittelyn alkuvaiheessa myös ollut mielipiteitä kaivannaisjätteiden puutteellisista näytevalintojen ja karakterisoinnin kuvauksista.

Käsittelyn aikana yhtiö on täydentänyt erissä jätteenkäsittelysuunnitelman osia ja kaivannaisjäteasetukseen liittyviä kuvauksia. Yhtiön lisäysten jälkeen käsittelyn aikana SGU, joka on Ruotsin viranomainen, joka vastaa kalliota, maaperää ja pohjavettä koskevista asioista, on katsonut olevansa tyytyväinen täydennyksiin ja myös korostanut, että on tärkeää rakentaa keräysoja sivukivivaraston ympärille, mikä on luotettavaksi osoittautunut/yksinkertainen tapa vähentää negatiivisten ympäristövaikutusten riskiä. Meri- ja vesivirasto ja lääninhallitus ovat maininneet, että osat mielipiteistä on selvitetty, kun taas luonnonsuojeluvirasto on läpeensä katsonut aineiston olevan niin puutteellista, että ei ole mahdollista muodostaa minkäänlaista käsitystä kaivannaisjätteestä ja todennut, että kaikki viraston alkuperäiset mielipiteet pätevät edelleen. Myös yksittäiset osapuolet ovat lähtökohtaisesti pitäneet kiinni näkemyksistään aineiston riittämättömyydestä.

Koerikastusraportti

Leif Ramm Schmidt on aikaisemmin käsittelyn aikana vaatinut, että tuomioistuim määrää yhtiötä jättämään koerikastusraportin. Hän on myöhemmin ilmoittanut, mitä sisältöä hän tarkoittaa, joka sisältäisi tiedot veden käytöstä koerikastuksessa, malmin rikkipitoisuudesta koerikastuksessa, kemikaalien käytön, pH:n eri vaiheissa, täydellisen prosessijärjestyksen, lämpötilat, anioni- ja kationipitoisuuden, raekoon jne. Myös lääninhallitus on käsittelyn aikana ilmaissut, että tuomioistuimen olisi pitänyt ottaa mukaan nämä tiedot. Maa- ja ympäristötuomioistuim on harkinnut asian ja hylännyt Leif Ramm Schmidtin vaatimuksen päätöksessä 9. kesäkuuta 2022 perusteluin, että pyydettyä aineistoa ei vaadita asianmukaisten arvioiden tekemiseksi jutussa. Täydellisten koerikastusraporttien ei ole aikaisemmin arvioitu olevan tarpeellista aineistoa kaivosharkinnassa eikä myöskään kyseessä olevassa jutussa ole maa- ja ympäristötuomioistuimen mukaan esiintynyt tarvetta nähdä asiaa toisin.

Myöskään jatkuva käsittely ja pääkäsittely sieltä tulleine lausuntoineen sekä yksityisiltä että lääninhallitukselta eivät ole johtaneet siihen, että tuomioistuin olisi nähnyt aihetta nähdä, että yhtiön kuvauksessa olisi epäröintiä, joka olisi perusteena täydellisen koerikastusraportin tarpeelle jutun harkinnassa. Koerikastuksen tulokset ovat kuitenkin merkityksellistä aineistoa saastuttavien aineiden pitoisuuksista koerikastuksen viemärivedessä/prosessivedessä. Kyseessä olevassa tapauksessa yhtiö on myös esittänyt, että tuloksia koerikastuksesta on käytetty syötteenä mallissa, joka on laadittu toiminnan prosessiveden koostumuksen arviointia varten.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arvio jätteenkäsittelysuunnitelmasta ja sen kaivannaisjäteasetuksen mukaisuudesta jne.

Siitä, mitä jätteenkäsittelysuunnitelmaan on sisällytettävä, säädetään kaivannaisjäteasetuksen 23.–29. §:n säännöksissä. Saman asetuksen 30.–36. §§:ssä todetaan, miten karakterisointi on suoritettava ja edelleen 37.–43. §§:ssä mainitaan kuinka tietojen kerääminen ja arviointi karakterisoinnissa on tehtävä. Tuomioistuin on yhtä mieltä muun muassa luonnonsuojeluviraston kanssa siitä, että ellei karakterisointi anna oikeaa kuvaa todellisuudesta, on olemassa vaara, että se aiheuttaa ongelmia kaivannaisjätteen käsittelyssä, jolloin saastepäästöjä voi olla vaikeata hallita ja seurata. Tuomioistuin toteaa myös, että kysymys karakterisoinnista ja sen edustavuudesta kaivannaisjätteelle on toistuva kysymys monissa kaivosharkinnoissa, varsinkin jos esiintyy happaota muodostavaa sivukiveä, kuten kyseessä olevassa löydöksessä.

Luonnonsuojeluvirasto on esittänyt, että ei voida sulkea pois, etteivätkö maanpoistomassat, kuten turve ja moreeni olisivat kaivannaisjätettä.

Kaivannaisjäteasetuksen 4 §:n mukaan kaivannaisjäte määritellään jätteeksi, joka on syntynyt suorana seurauksena luonnonvarojen etsinnästä, louhinnasta tai käsittelystä tai suorana seurauksena louhitun materiaalin varastoinnista ennen kuin materiaalin käsittely on saatettu päätökseen. Tuomioistuin ei katso, että maanpoistomassat olisivat kaivannaisjätettä tämän määritelmän mukaan. Yhtiön kuvauksesta käy edelleen ilmi, että maanpoistomassoja on käytettävä infrastruktuurin ja laitosten rakentamiseen nykyisillä ja suunnitelluilla toiminta-alueilla.

sekä jälkikäsittelyssä. Massoja on näin ollen pidettävä sivutuotteina. Massojen koostumuksesta ja geokemiallisista ominaisuuksista voidaan tehdä arviointi ovatko maanpoistomassat vaarassa aiheuttaa haittoja ihmisille tai ympäristölle ja tuomioistuin katsoo, että maansiirtomassat eivät aiheuta tällaista riskiä.

Syvällistä karakterisointia varten valittujen näytteiden osalta, joiden on annettava edustuksellinen kuva kaivannaisjätteen ominaisuuksista, todetaan seuraavaa.

Useat osapuolet ovat katsoneet, että karakterisointia varten tehty näytteiden valinta on kuvattu liian epäselvästi ja näytteiden lukumäärä on katsottu liian pieneksi. Yhtiö on katsonut, että tiedot mineralisaation ominaisuuksista sekä toiminnassa syntyvän kaivannaisjätteen ominaisuuksista perustuvat laajaan peruskarakterisointiin malminetsintäporausten yhteydessä ja sitä on seurattu tuotannon aikana, mikä on myös antanut syvempää kokemusta. Yhtiön käsityksen mukaan edustavien näytteiden valinnan ovat tehneet asiantuntijat syvällistä kaivannaisjätteen ominaisuuksien karakterisoinnin kuvausta varten.

Maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, että näytteiden edustavuus ei määräydy analyysien lukumäärän perusteella. Yhtiön tilittämien kuvausten perusteella tuomioistuin katsoo osoitetuksi, että on olemassa laaja, eri syvyyksille ulottuvista koeporauksista saatu aineisto. Geologian asiantuntijat ovat alustavien analyysien perusteella valinneet näytteet, joiden arvioidaan antavan edustavan kuvan eri geologisista ominaisuuksista, joita esiintyy sekä malmissa että sivukivessä. Tuomioistuin arvioi, että aineisto, jonka yhtiö on esittänyt sekä kirjallisessa käsittelyssä että pääkäsittelyssä, osoittaa, että on olemassa se tietämys ja kokemus, joka vaaditaan näytteiden edustavuuden arviointiin. Tuomiossa asetetuim ehdoin on myös toteutettava jatkuvaa seurantaa mikä varmistaa, että sekä malmia että kaivannaisjätteitä käsitellään jatkuvasti suunnitelmien mukaisesti ominaisuuksien perusteella.

Kaivannaisjätteiden laajempi ja syvempi karakterisointi on koostunut useista lisäanalyysimenetelmistä sekä staattisissa että kineettisissä analyyseissä. Mineraloginen tutkimus, päaelementtien tutkimus, täydellinen analyysi neljän hapon huuhtoutumisella,

ABA-testeillä ja NAG-testeillä, liukoisuustesteillä, kosteuskammiokokeilla sekä prosessiveden analyysillä. Tuomioistuin toteaa, että ne ovat vakiintuneita menetelmiä ja kaivosteollisuuden kaivannaisjätteen karakterisointia parhaan käytössä olevan tekniikan (BAT) mukaisesti. Tuomioistuin kommentoi jäljempänä erityisesti kosteuskammiokokeita koskevia näkemyksiä.

Kosteuskammiokokeet ovat kineettinen menetelmä, jolla pyritään kuvastamaan geokemiallisia rapautumisprosesseja nopeutetulla tavalla ja tällä tavalla saamaan ennuste kaivannaisjätteen ominaisuuksista pitkällä aikavälillä.

Luonnonsuojeluvirasto on väittänyt, että yhtiön tekemiä kosteuskammiokokeita ei ole suoritettu BREF MWEI:n BAT-päätelmässä 2 määritellyn standardin mukaisesti, nimittäin eurooppalaisen standardin CEN/TR 16363 - *Characterization of waste-Kinetic testing for assessing acid generation potential of sulfidic waste from extractive industries* - mukaan. Yhtiö on tehnyt kosteuskammiokokeita amerikkalaisen standardin, ASTM D 5744–96, -*Standard Test Method for Accelerated Weathering of Solid Materials Using a Modified Humidity Cell* - mukaisesti. Amerikkalainen standardi on BAT MWEI:ssä suositellun eurooppalaisen standardin perusta. Yhtiö on väittänyt, että ero standardien välillä on se, että amerikkalainen on ollut olemassa paljon kauemmin, sitä on päivitetty erissä ja siinä on tiukemmat säännöt kokeiden suorittamisesta. Tästä syystä on mahdollista toistaa kokeet ja verrata muihin saman standardin mukaisesti suoritettuihin kokeisiin ja siksi on olemassa suuri tietokanta, johon tuloksia voidaan verrata. Luonnonsuojeluvirasto on korostanut, että yhtiön kosteuskammiokokeita on täydennettävä pidemmällä aikasarjoilla, jotta olisi mahdollista arvioida Sahavaaran sivukiven käsittelyä, sekä varastoinnin että entisöimistoimenpiteiden osalta ja peitteen muotoilua ja sitä ovatko ehdotetut toimenpiteet asianmukaisia ja riittäviä. Muut osapuolet ovat myös esittäneet mielipiteitä pitkäaikaisesta ympäristövaikutuksesta, jota ei ole selvitetty.

Kaivannaisjäteasetuksen 38. §:n p momentin 4 kohdan säännöksestä ilmenee, että kaivannaisjätteen karakterisoinnin perustana voidaan käyttää tietoja, jotka täyttävät 31.–36. §:n vaatimukset asianmukaisissa sertifiointijärjestelmissä tai samankaltaisia materiaaleja koskevissa eurooppalaisissa tai kansallisissa standardeissa. Tuomioistuin katsoo, että se standardi, jota on käytetty kaivannaisjätteen karakterisoinnissa tässä jutussa, on katsottava

sellaiseksi sopivaksi sertifiointijärjestelmäksi kuin määräyksistä kaivannaisjäteasetuksen 38. § kohdassa 4 käy ilmi. Suoritetut kosteuskammiokoeket täyttävät siten asetuksen vaatimukset.

Tuomioistuim toteaa, että eri kaivannaisjätteiden suunniteltu jätteenkäsittely perustuu karakterisointeihin, sekä toteutettuihin kosteuskammiokokeisiin että muihin analyysihin. Tuomioistuim katsoo, että aineisto on riittävä arvion tekemiseen ympäristövaikutuksista sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä tehtyjen analyysien avulla. Näin ollen malmin ja kaivannaisjätteen käsittelyä varten on olemassa selkeä suunnitelma, joka perustuu asianmukisiin karakterisointeihin.

Jutun selvityksestä käy ilmi, että Tapulissa ja Palotievassa syntyvä sivukivi varastoidaan nykyiseen ja osittain laajennettuun sivukivivarastoon Tapulissa. Näissä löydöksissä on havaittu pienehköjä määriä potentiaalisesti happoa muodostavaa sivukiveä, mutta suurin osa sivukivestä on puskuroivaa. Potentiaalisesti happoa muodostavaa sivukiveä ei pidetä erillään näillä avolouhoksilla vaan se sekoitetaan puskuroivan sivukiven kanssa. Lopullinen peittäminen jälkikäsittelyvaiheessa tehdään yksinkertaisella (kvalifioimaton) moreenipeitteellä. Tietty esteettinen sopeutus tehdään jälkikäsittelyvaiheessa.

Sahavaarassa syntyy ei-merkityksetön osuus potentiaalisesti happoa muodostavaa sivukiveä. Tämä on pidettävä erillään ja sijoitettava erillisiin varastointosoluihin, PAF-soluihin, Sahavaaran sivukivivarastossa. PAF-solut rakennetaan vähintään 0,5 metrin paksuisella pohjalevyllä, jonka tiiveyskriteerit vastaavat $<10^{-9}$ m/s hydraulista johtavuutta. PAF-soluihin rakennetaan ojat, jotka keräävät suotoveden ja johtavat sen vedenpuhdistuslaitokseen, jonne myös tyhjennysvesi Sahavaaran avolouhoksesta johdetaan ja jossa se puhdistetaan ennen sen pumppaamista prosessivesialtaaseen. Varastointisolun penkereiden luiskat peitetään vähitellen, koska yhtiön kokemuksen mukaan pääasiallinen hapen tunkeutuminen tapahtuu luiskien kautta. PAF-solujen laadukas peite jarruttaa rapautumista. Peitteen toimintavaatimuksen on vastattava hapenkulkua, joka on alle $0,5 \text{ mol/m}^2$ ja vuosi. Peitettyjen PAF-solujen päälle tulee vähitellen kerros puskuroivaa sivukiveä ennen kuin koko varasto peitetään kvalifioimattomalla peitteellä. Tietty esteettinen sopeutus tehdään jälkikäsittelyvaiheessa.

Happoa muodostamatonta sivukiveä käytetään rakennustarkoituksiin toiminnassa.

Magneettierottelusta tulevalle rikastushiekalle arvioidaan olevan kokonaisuudessaan nettopuskuroivat ominaisuudet eikä se ole vaarallista kaivannaisjätettä. Rikastushiekka sakeutetaan ja varastoidaan nykyiseen ja osittain laajennettuun hiekkavarastoon, jossa vesi siitä valuu selkeytysaltaaseen.

Vaahdotushiekalla, joka on jäännöstuote vaahdotusprosessista, on ominaisuuksia, joista potentiaalista hapon muodostusta ei voida sulkea pois, ja se voi myös lisätä metallien liikkuvuutta ajan mittaan ja se voidaan myös luokitella vaaralliseksi jätteeksi. Sen vuoksi vaahdotushiekka on varastoitava ja pidettävä veden kyllästämänä sekä käyttö- että jälkikäsittelyvaiheen jälkeen. Varastointi tapahtuu veden täyttämään Navettamaan louhokseen sekä hiekkavarastoon valmistettuun soluun. Varastointimenetelmä on arvioitu numeerisilla malleilla hydrogeologisten ja geokemiallisten prosessien ennustamiseksi varastoidussa hiekassa sekä hapenkuljetusprosessin mallilla hiekan ja tulevan peitteen läpi. Hiekassa vallitsevan luonnollisen kapillaarivoiman seurauksena vettyneisyys säilyy myös pitkiä aikoja pohjaveden muodostuksen vähentyessä voimakkaasti. Vedenkylläisyyden aste, joka on saavutettava, on mallinnustyössä sovellettu reunaehto. Varastointisolun on osana jälkikäsittelyä peitettävä puskuroivalla rikastushiekkakerroksella, jonka paksuus on ≥ 2 m päättyvän käyttöjakson aikana. Kivilouhos on joko käsiteltävä samalla tavalla ts. peitettävä puskuroivalla rikastushiekkakerroksella, jonka paksuus on ≥ 2 m tai vesipatsaalla, jonka paksuus on ≥ 1 m.

Veden puhdistuksessa syntyvää hydroksidilietettä ei ole karakterisoitu, koska lietettä ei ole vielä syntynyt. Käsittely on kuitenkin suunniteltu siltä pohjalta, että liete katsotaan vaaralliseksi jätteeksi ja varastointi tapahtuu geoputkiin varastossa, joka vastaa tavanomaista vaarallisen jätteen varastoa. Jälkikäsittelyn mukainen lopullinen peitto tehdään tavanomaisia vaarallisen jätteen varastointipaikkoja koskevien ohjeiden mukaisesti peittämällä geokalvolla ja moreenilla.

Lääninhallitus on esittänyt huolta laitosten geoteknisestä vakaudesta ja vaatinut käsittelyn aikana, että juttuun on nimettävä ylimääräinen asiantuntija, joka antaa lausunnon varastointimenettelyn sopivuudesta. Nämä huolenaiheet näyttävät perustuvan aiempaan lausuntoon ennen rajajokikomission (RJK) harkintaa. Tuomioistuin antoi aiemmin asian käsittelyn aikana päätöksen ja hylkäsi vaatimuksen (katso asiakirjaliite 367). Tuomioistuin katsoo, että yhtiön selvitykset ovat tältä osin riittävät, että yhtiö on osoittanut laitosten vakauden täyttävän vaatimukset, jotka voidaan asettaa GruvRIDASin mukaan, minkä myös nimetty patoturvallisuusasiantuntija vahvistaa.

Tämän lisäksi tulevat laitoksen tosiasiallisesta toiminnasta saadut kokemukset ja miten yhtiö on ratkaissut syntyneet ongelmat. Tuomioistuin arvioi kaiken kaikkiaan jutussa esitetyn selvityksen taustaa vasten, että kaivannaisjäteasetuksessa säädetyt vaatimukset täyttyvät sekä valintaotosten että karakterisointien osalta ja myös asetuksen muiden säännösten osalta. Kaivannaisjätteen ominaisuudet, sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä, on selvitetty parhaiden mahdollisten tekniikoiden mukaisesti. MWEI BREF:n asiaa koskevia BAT-päätelmiä koskevia suosituksia noudatetaan kaivannaisjätteen karakterisoinnissa ja käsittelyssä. Laitoksen vakauteen kohdistuvia pitkän aikavälin riskejä ei ole pelättävissä.

Niillä ehdoilla, jotka tuomioistuin asettaa otsikon *Ehdot, lykätyt kysymykset jne.* alla, toimintaa valvotaan jatkuvasti myös jatkossa sen vahvistamiseksi, että kaivannaisjätteen käsittely tapahtuu suunnitellulla tavalla, eikä siitä aiheudu haittaa ihmisille ja ympäristölle.

Tuomioistuimen mukaan jätteenkäsittelysuunnitelman sisältö vastaa kaivannaisjäteasetuksen säännösten vaatimuksia, eikä se näin ollen ole esteenä luvallisuudelle. Voidaan todeta, että kaivannaisjäteasetuksen 29. §:n mukaan suunnitelmaa on tarkistettava uudelleen heti, kun siihen on syytä ja vähintään viiden vuoden välein.

Yhteenveto luvallisuuden arvioinnista

Maa- ja ympäristötuomioistuin on edellä todennut, että havaitut puutteet eivät ole sellaisia, että ne johtaisivat ympäristökaaren 16. luvun 6. §:ssä tarkoitettuun luvan epäämiseen. Tuomioistuin katsoi, että toimintaa, jota viime kädessä rajoitti yhtiön tuotannon alentamista koskeva vaatimus, täyttää ympäristökaaren 2. luvun 6. § vaatimukset sijainnin osalta. Esteitä ei myöskään ole, kun otetaan huomioon ympäristökaaren 3. ja 4. luvun taloudellisuusmääräykset, ympäristökaaren 5. luvun veden ympäristönlautunormeja koskevat säännökset, lajisuoja ja ympäristökaaren 7. ja 8. luvun Natura 2000-säännökset. Edelleen maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, että on mahdollista määrätä sellaisia kohtuullisia rajoituksia ja varotoimenpiteitä ympäristökaaren 2. luvun 3. ja 7. §§:n mukaan, että merkittäviä haittoja ei aiheudu ympäristökaaren 2. luvun 9. § mukaan. Toiminta on täten luvallista ja lupa voidaan antaa.

Ehdot, lykätyt kysymykset jne.

Johdanto

Maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo aluksi olevan aiheellista selventää seuraavaa. Ympäristökaaren mukaisissa lupajutuissa ja asioissa lupaviranomaisen tehtävänä on määrätä ehdot ja muut kohtuulliset rajoitukset ja varotoimet, jotka ovat tarpeen, jotta toiminta voidaan katsoa luvalliseksi. Tämä vaatimus on voimassa ”ex officio” eli viran puolesta, riippumatta siitä, mitä hakija on ehdottanut ja mitä lausuntoviranomaiset ja vastapuolet ovat saattaneet vaatia. Lisäksi ehtojen on oltava selkeitä, riittävän täsmällisiä ja mahdollisia seurata sekä hakijan että valvontaviranomaisen kannalta.

Sitä taustaa vasten, että useat lausuntoinstanssit ovat vaatineet, että hakemus on torjuttava tai hylättävä ne ovat myös olennaisesti luopuneet mahdollisuudesta esittää rakentavia ehdotuksia ehdoista. Tapauksissa, joissa vaatimuksia on esitetty, useat, mukaan lukien suomalaiset osapuolet, ovat vaatineet tiukempia raja-arvoja useammalle parametrille kuin mitä yhtiö on ehdottanut, määrittelemättä lähemmin erityisiä arvoja.

Lisäksi yhtiö on tehnyt joukon enemmän tai vähemmän täsmällisiä sitoumuksia. Luonnonsuojeluvirasto on, kuten sen lausunto voidaan ymmärtää, kyseenalaistanut sitoumusten statuksen ja sen, ovatko ne tyhjentäviä. Maa- ja ympäristötuomioistuim haluaa tässä selventää, että sitoumuksiin sovelletaan tuomioistuimen määräämää niin sanottua yleistä ehtoa (ehto 1), täsmällisyydellä, joka seuraa käsitteestä "pääasiassa" ja näiden sitoumusten, jotka tehtiin pääkäsittelyssä kolmen vuoden käsittelyn jälkeen, voidaan katsoa olevan voimassa ennen aiemmin toimitettujen hakemusasiakirjojen ristiriitaisia sanamuotoja.

Maa- ja ympäristötuomioistuim on todennut, että useilla yhtiön sitoumuksista on niin tärkeä merkitys luvallisuudelle ja joissakin tapauksissa ne on muotoiltava uudelleen tai täsmennettävä, jotta ne voitaisiin vahvistaa ehdoiksi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että yhtiö ja valvontaviranomainen voisivat jättää huomiotta muita sitoumuksia, jotka on mainittu edellä ja kuuluvat yleisen ehdon piiriin.

Päästöt ilmaan ja pölyäminen

Useat osapuolet ovat nostaneet esiin toiminnan aiheuttaman hankalan pölyämisen. Tommy Krekula on muun muassa vaatinut, että kaikki pölylaskeumamittaukset hylätään tiettyjen mittauspisteiden osalta ja että yhtiö on velvollinen selvittämään muita hakemukseen sisältyviä pölylaskeuman mittauspisteitä ja ympäristövaikutusten arviointiselostusta koskien läheisyyttä kasvillisuuteen.

Maa- ja ympäristötuomioistuim katsookin, että on asianmukaista asettaa ehto, jonka mukaan yhtiön on jatkuvasti tehtävä toimenpiteitä pölyämisen torjumiseksi. Lisäksi valvontaviranomaiselle on annettava valtuudet, jotta se voi vahvistaa toiminnalle lisäehtoja, jotka saattavat olla tarpeen pölyämisongelmien vuoksi.

Yhtiö on sitoutunut käyttämään katettuja lavoja ja perävaunuja kuorma-autokuljetuksissa toiminnasta. Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että tämä on sopivaa asettaa ehdoksi.

Lääninhallitus on nostanut esiin malmirikastevarastossa syntyvän pölyämisen. Yhtiö on sitoutunut rakentamaan varastolle sääsuojan.

Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että on sopivaa vahvistaa tällainen ehto, joka liittyy ajankohtaan, jolloin suojan pitäisi olla valmis.

Yhtiö on ehdottanut ehtoa pölynimureiden enimmäispölypäästöille. Tuomioistuim katsoo, että on asianmukaista säätää tästä ehdotuksen mukaisesti.

Päästöt veteen

Ympäristölle vaarallisesta toiminnasta ja terveydensuojelusta annetun asetuksen (1998:899) 11. b §:ssä todetaan, että päästöjen raja-arvolla tarkoitetaan tavallisesti pistettä, jossa päästö lähtee laitoksesta, ottamatta huomioon mahdollista laimennusta.

Purkuvesivirtaamat

Maa- ja ympäristötuomioistuim on edellä todennut, että yhtiö on asiassa kehitetyn ja validoidun hydrodynaamisen mallin kautta osoittanut, että pitoisuudet Muonionjoessa sekoittumisen jälkeen pahimassa tapauksessa, tuotantovuonna 11 eivät ole vaarassa aiheuttaa luvaton statuksen huononemista vesiesiintymässä (mitattuna näytteenottopisteessä SS 39) tai että päästöt vaarantaisivat kyvyn saavuttaa vesienhoidon tavoitteet.

Tuomioistuim katsoo kuitenkin, että ehtojen avulla on varmistettava, että purkuvesivirtaamia, tarpeesta ja todellisesta hetkellisestä pumppauskapasiteetista riippumatta, rajoitetaan pienissä virtaamissa sen perusteella mitä mallilaskelmissa ja ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa on kuvattu pahimpana tapauksena virtaaman osalta herkeimpänä kuukautena, huhtikuussa, jolloin virtaama ei ole ehtinyt voimistua talven jälkeen, samalla kun purkamistarve on suurin, sekä jaksoilla, jolloin virtaamat ovat hyvin alhaisia lähestyen alinta alivirtaamaa. Sen vuoksi ehdoissa on säädettävä, että jos joen virtaama on alle 60 m³/s, purkuveden virtaama ei saa ylittää 0,4 m³/s ja kun virtaama on alle 30 m³/s purkuveden virtaama ei saa ylittää 0,1 m³/s.

Yhtiö on selvityksissään perustanut tutkimuksensa noin 41 km alavirtaan sijaitsevan SMHI:n Kallio 2 -mittausaseman aluepainotettuun kontrolloituun mittausdataan, osittain aluepainotteisiin mallinnettuihin virtaamiin S-HYPE:stä. Mittausdatan ja mallidatan välistä yhdenmukaisuutta voidaan pitää hyvänä. Hannukaisen ja Kaunis Iron AB:n kaivostoiminnan kumulatiivisten vaikutusten arvioinnit ovat perustuneet Kallio 2:n aluepainotteisiin mittautietoihin. Yhtiön mukaan työskentelytapaa on suositellut SMHI.

Jotkut vastapuolet ovat kyseenalaistaneet yhtiön Muonionjoen osalta toimittamat virtaustiedot alivirtaamasta ja vedonneet tässä arvoon noin 7,7 m³/s suomalaisen VESI-mittausasemalta Muoniosta, joka sijaitsee noin 71 km ylävirtaan yhtiön päästöpiesteestä. Pääkäsittelyssä yhtiö on osoittanut, että molempien mittausasemien mittausdatan käyttö antaa teoreettisesti lasketun LLQ-arvon, joka on 24,4 m³/s yhtymäkohdassa Hannukaisen päästöjen kanssa verrattuna 25,5 m³/s, jos laskelma on tehty yksinomaan Kallio 2:n tiedoilla. Lisäksi pääkäsittelyn päättymisen jälkeisessä kirjeenvaihdossa on käynyt ilmi, että suomalaisen virtausaseman LLQ:n viitearvo perustui tuolloin mallinnukseen ts. mitään mittauksia ei ole suoritettu.

Tätä taustaa vasten maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että yhtiön laskelma on uskottava ja ruotsalaisten ja suomalaisten arvojen erot ovat marginaalisia, eivätkä ne vaikuta päästöjen ympäristövaikutuksia koskeviin arviointeihin ja päätelmiin. Ehtoon purkuveden virtaamien rajoituksesta virtaaman joessa ollessa pieni tulee kuitenkin määrätä lisänä, että lähtökohtana virtaamien laskemiselle purkupisteessä on oltava tarkistetut mittaustiedot molemmilta mittausasemilta. Jos tarkistettuja mittautietoja puuttuu, virtaaman määrittäminen tulee tehdä SMHI:n mallilla S-HYPE, jonka yhtiö on osoittanut täsmäävän hyvin tarkistetun mittausdatan kanssa normaalivirtaamissa.

Yhtiö on myös tehnyt pääkäsittelyssä selväksi, ettei se aio enää purkaa vettä suoraan prosessivesipadosta Muonionjokeen. Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että ehdoilla olisi säädettävä, että purkaminen Muonionjokeen saa tapahtua ainoastaan selkeytsaltaan kautta.

Prosessiveden käsittely, selkeytys, padot jne.

Prosessiveden varastointi toiminnassa on mahdollista pääasiassa prosessivesialtaan ja selkeytysaltaan kautta. Nykyisen selkeytysaltaan koko oli harkittavana jutussa M 1828–18. Osapuolet ovat myös kommentoineet selkeytysaltaan kokoa esillä olevassa jutussa ja katsoneet, että se on liian pieni suhteessa kaivostoiminnan laajuuteen ja että tämä tarkoittaa liikaa purkamista Muonionjokeen ja että selkeytyspinta-ala kiinteä aineen erottamiseksi ennen purkamista on liian pieni. On myös kommentoitu, että purkuveden puhdistaminen ei ole riittävää ja että se ei ole parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa. Selkeytysaltaan koosta ja muotoilusta tuomioistuim toteaa seuraavaa.

Lähtökohtana yrityksen selkeytysaltaan koon mitoittamiselle ja muotoilulle on ollut se, että kiinteän aineen raja-arvoksi voidaan asettaa 10 mg/l. Mitoitetuksi hiukkaskooksi on asetettu 0,005 mm ja laskelmat osoittavat, että padossa tarvitaan 27,3–45,5 tunnin viipymäaika sen syvyyden ollessa 1,5 ja vastaavasti 2,5 metriä.

Yhtiöllä on sekä mahdollisuus palauttaa ylimääräinen vesi selkeytysaltaasta prosessivesialtaaseen että purkaa se Muonionjokeen sekä johtaa vettä joesta prosessivesialtaaseen.

Järjestelmän sisällyttäminen, joka mahdollistaa ylimääräisen veden uudelleenkäytön prosessissa, vastaa BAT-päätelmiä BREF MWEI:ssa (BAT 42). BAT-päätelmistä käy ilmi, että tekniikka on käyttökelpoinen sikäli, kun se ei aiheuta aineiden kertymistä eikä häiritse itse prosessia. BAT-päätelmä 45a osoittaa, että on BAT erottaa kiinteät ainehiukkaset prosessivedestä painovoiman avulla sedimentointialtaissa ja että päätelmän sovellettavuutta säätelevät käytettävissä olevat pinnat ja alueet.

BAT-päätelmässä 45f todetaan, että kalvosuodatusta ultrasuodatuksella voidaan käyttää hiukkasten erottamiseen kokoluokassa

0,0025–0,1 µm, joka voi tyypillisesti sisältää vaahdotusaineita, pinta-aktiivisia aineita ja orgaanisia metallikomplekseja.

Tuomioistuin toteaa, että BREF-asiakirja ei sisällä muita BAT-päätelmiä, jotka koskisivat kierrätetyn prosessiveden varastointijärjestelmän laajuutta, ts. mitä määriä, viipymäaikoja tai mitä muita kriteerejä on pidettävä ratkaisevina suunniteltaessa prosessivedessä olevien kiinteiden hiukkasten/epäpuhtauksien erottamista. Tuomioistuin katsoo, että lähtötapa, jonka yhtiö on valinnut ylijäämäveden varastointi- ja erottelujärjestelmien mitoittamiseen ja suunnitteluun sekä kiinteän aineen erotteluun, on yhdenmukainen sen kanssa, mikä BREF MWEI:ssä todetaan parhaaksi käytettävissä olevaksi tekniikaksi (BAT). Esitetystä aineistosta käy ilmi, että hiukkasten erottaminen, enintään 10 milligrammaan/l purkuvedessä, toimii nykyisessä toiminnassa ja että samaa hiukkasten erottelu voidaan saavuttaa haetussa toiminnassa selkeytys- ja prosessivesialtaiden laajennuksilla, joita on nyt myös haettu. Ylimääräisen veden entistä suurempi varastointikapasiteetti vaatii, että enemmän maata otetaan käyttöön ja/tai että suurempia ja korkeampia patoja rakennetaan. Tuomioistuin katsoo, että tällä hetkellä, jutun selvityksen taustaa vasten, ei voida pitää kohtuullisena vaatia prosessivedelle lisää varastointitilaa.

Prosessiveden jatkokäsittelyn osalta tuomioistuin toteaa seuraavaa. BAT-päätelmä 46 osoittaa, että parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa on käyttää erilaisten liuenneiden aineiden puhdistamiseen erilaisia tekniikoita, jotka perustuvat hapettumiseen, pelkistykseen biologisesti, kemialliseen saostamiseen, adsorptioon, ioninvaihtoon tai suodatukseen. Eri tekniikat vaativat toimiakseen erilaisia edellytyksiä ja monet vaativat myös enemmän resursseja. Tyhjennysvesi Sahavaaran avolouhoksesta ja suotovesi PAF-solusta käyvät läpi kemiallisen saostuksen ennen niiden pumppaamista edelleen prosessivesialtaaseen. Tuomioistuin ei katso, että tällä hetkellä olisi kohtuullista tai sopivaa määrätä prosessivedelle lisäkäsittelytoimenpiteitä.

Niillä purkamista koskevilla säännöillä, joista tuomioistuin yllä olevan mukaisesti päättää, koskien lopullisesti vahvistettuja päästöjä veteen ja yhtiö selvittäessä koeaikana

voidaanko päästöjä vähentää enemmän, tuomioistuin katsoo, että tällä hetkellä ei tule tehdä päätöksiä lisäpuhdistustekniikasta.

Rajoitusarvot

Tuomioistuin on edellä todennut, että pitoisuudet joessa sekoittumisen jälkeen pahimmassa tapauksessa tuotantovuonna 11 eivät aiheuta vaaraa vesiesiintymän statuksen luvattomasta huononemista (mitattuna valvontapisteessä SS 39) tai, että päästöt vaarantaisivat vesienhoidon tavoitteiden saavuttamisen tai aiheuttavat muulla tavoin akvaattiseen elämään vaikutuksia, joita ei voida hyväksyä tai sallia. Tämä ei tarkoita, etteikö olisi syytä tutkia tarkemmin mahdollisuuksia vähentää lähtevän purkuveden pitoisuuksia puhdistuksen tai muiden toimenpiteiden avulla.

Maa- ja ympäristötuomioistuin katsookin, että kysymystä lopullisista vesipäästöjen ehdoista on lykättävä koeajaksi. Yhtiö on myös ehdottanut koeaikamääräystä, jossa yhtiöllä on tarkoitus selvittää tarve sekä tekniset ja taloudelliset edellytykset ja vaikutukset aineiden, kuten kuparin, kromin, nikkelin, sinkin ja ksantaatin päästöjen rajoittamiselle toiminnasta veteen. Yhtiö näyttää valinneen aineita, joille ennustetaan suhteellisen korkeita pitoisuuksia purkuvedessä suhteessa ympäristölaatunormien raja-arvoihin SFÄ- ja prioaineille.

Koska kyseessä on suhteellisen laaja toiminnan laajentaminen siten, että lisää alueita otetaan käyttöön, maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, että koeaikatililykseen tulisi sisällyttää enemmän aineita, jotka voidaan tyypillisesti yhdistää kaivostoimintaan, kuten arseeni, lyijy, kadmium, kupari, kromi, nikkeli, uraani, sinkki, ammoniakki, nitraatti, kiinteä aine ja hankkeelle erityiset ksantaatit ja sulfaatti tässä tapauksessa. Yhtiön tulee selvittää koeajalla, miten päästöjä voidaan edelleen vähentää ja mitä ympäristövaikutuksia ja kustannuksia tästä aiheutuu, jotta on mahdollista tehdä arviointi ympäristökaaren 2. luvun 3. ja 7. §§ tuella siitä, mitkä toimenpiteet tulee toteuttaa ja mitkä lopulliset ehdot on vahvistettava. Koeajaksi vahvistetaan kolme vuotta sen jälkeen, kun Sahavaaran avolouhoksen tyhjennyspumppaus on aloitettu, jotta saadaan mukaan louhinnan vaikutus. Siinä tapauksessa, että

toiminta Sahavaarassa ei ala käynnistysaikana, koeaikatilitys tulee toimittaa viimeistään viiden vuoden kuluttua siitä, kun lupa otettiin käyttöön.

Yhtiö on ehdottanut lopullista ehtoa, jonka mukaan hehkutusjäännöksen enimmäispitoisuus purkuvedessä on 20 mg/l kuukausikeskiarvona. Lähempää selvitystä valitulle parametrille tai sille kuinka rajoitusarvo on laadittu, ei ole annettu, mutta tuomioistuin panee merkille, että sama ehto on nykyisessä toiminnassa. Jutun tutkimuksesta käy ilmi, että orgaaninen ja epäorgaaninen osuus kiinteässä aineessa vaihtelee ajoittain. Koska toiminta ottaa uutta maata käyttöönsä, orgaanisen materiaalin kulkeutuminen voi vaihdella ajoittain. Tuomioistuin katsoo sen vuoksi, että toiminnalle tulee olla ehto, joka sääntelee kuinka paljon yhteensä kiinteää ainetta (TSS) saa olla purkuvedessä, jotta voidaan tarkistaa, että selkeytysaltaan muotoilu ja mitoitus täyttävät kriteerit, joita varten se on muotoiltu. TSS: n lisäksi on myös tärkeää tarkistaa hehkutusjäännöksen (GR) määrä, joka on purkuveden kiintoaineessa. Tuomioistuin katsoo, että yhtiön ehdotus 20 mg/l hehkutusjäännöksestä on liian korkea ja että aineistosta tai ympäristöraporteista ei käy selvästi ilmi, miksi näin antelias rajoitustaso on tarpeen. Koska ei ole riittävää aineistoa vahvistaa lopullisia ehtoja kiintoaineelle (TSS) sekä hehkutusjäännökselle (GR) purkuvedessä nämä parametrit olisi sisällytettävä myös lykättyyn kysymykseen päästöistä veteen. Kohtuulliset raja-arvot koeaikana ovat 10 mg/l TSS:lle, ts. parametri, jolle selkeytysallas on suunniteltu, sekä 5 mg/l kuukausikeskiarvona hehkutusjäännökselle.

Koeaikana voimassa olevien väliaikaisten säännösten osalta tuomioistuin katsoo, että tällaisia olisi määrättävä aineille, joiden pitoisuudet ennusteen mukaan voivat ylittää HVMFS 2019: 25: n arviointiperusteet. Niiden aineiden osalta, joiden ennuste osoittaa, että niiden pitoisuudet purkuvedessä ovat HVMFS 2019:25-standardin arviointiperusteita pienemmät, väliaikaisia rajoitusarvoja ei määrätä. Kuten tuomioistuin on yllä todennut, pitoisuudet on luvallisuusharkittu, mutta yhtiön on kuitenkin selvitettävämahdollisuudet alentaa pitoisuuksia lisää. Tuomioistuin ei tällä hetkellä aseta väliaikaisia raja-arvoja nitraatille ja ammoniakille mutta nämä parametrit sisältyvät koeaikaselvitykseen.

Kuten tuomioistuin on selvittänyt yllä, myös ksantaatit sisältyvät koeaikaan. Yrityksen ehdottama pitoisuus voidaan hyväksyä jutun käsittelyn aikana esitettyjen vaikutuspitoisuuksien ja muiden raja-arvojen perusteella.

Yhtiön ehtoehdotukset koskien lopullisia arvoja pH-intervallille voidaan hyväksyä.

Kuten edellä mainittiin, yhtiö on ehdottanut sulfaatile lopullista ehtoa. Useilla osapuolilla, muun muassa meri- ja vesivirastolla on ollut mielipiteitä, joiden mukaan rajoitusarvot 2000 mg/l ja vastaavasti 3000 mg/l ovat liian korkeat. Mitään konkreettista vastaehdotusta siitä, mitä pidetään hyväksyttävänä, ei ole esitetty. Tuomioistuin katsoo, että ennustetut arvot ovat aiheellista vahvistaa väliaikaisiksi raja-arvoiksi, 1700 mg/l vuosikeskiarvoksi ja kuukausikeskiarvoksi 2600 mg/l.

Pohjaveden poisjohtaminen

Yhtiö on sitoutunut tekemään uudistetun kaivoinventaarion ennen louhimisen aloittamista Sahavaarassa. Maa- ja ympäristötuomioistuin toteaa, että toiminta vaikuttaa useisiin kiinteistöihin, joilla on oma vesihuoltonsa ja että lunastus voi tulla ajankohtaiseksi. Tuomioistuin katsoo, että yhtiön sitoumus asetetaan ehdoksi tuomiossa esitetyllä tavalla. Lisäksi tuomioistuin katsoo, että yhtiö olisi velvoitettava korvaamaan arvioidun vaikutusalueen kiinteistönomistajille, jotka kärsivät toiminnan aiheuttamasta akuutista vesipulasta, niin kauan kun kiinteistö on asuttu ja tarpeen vaatiessa huolehtia vesihuollosta tuomiossa esitetyllä tavalla. Jotta vältettäisiin luvattomat vaikutukset vesiesiintymiin ja Natura 2000-alueisiin, Kaunisjokeen ja Aareajokeen pohjaveden poisjohtamisen kautta, tuomioistuin on edellä arvioinut, että ehdot uudelleen imeyttämisestä ja valvonnasta on määrättävä sen mukaisesti, mihin yhtiö on sitoutunut.

Melu

Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että toiminnasta aiheutuvaa meluhaittaa tulisi säännellä pääosin yhtiön ehdotuksen mukaisesti. Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo kuitenkin, ettei ole mitään syytä sallia yhtiön ehdottamaa ohjearvon konstruktiota, jonka mukaan raja-arvot voidaan ylittää, jos yhtiö ryhtyy toimenpiteisiin ja tekee uuden mittauksen tietyn ajan kuluessa. Tuomioistuim katsoo, että on täysin mahdollista ja kohtuullista tarkistaa etukäteen lähikenttämittausten ja laskelmien avulla, että tietty käyttötapaus pysyy määriteltyjen raja-arvojen rajoissa.

Asuinalueiden melua koskevan tavanomaisen sääntelyn lisäksi maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että on aiheutta rajoittaa meluimmissioita, jotta vältetään lintupopulaatioiden häirintää Ahvenluoman lammilla ja niiden ympäristössä. Meluvaikutusten osalta tuomioistuimen arvio perustuu luonnonsuojeluviraston teollisuutta ja muuta toimintamelua koskeviin ohjeisiin raportissa nro 6538. Ohjeessa todetaan, että ulkoilualueiden ja muiden virkistysalueiden vastaavan melutason ei tule ylittää 40 dB(A) päiväsaikaan klo 6–18 ja 35 dB(A) muina aikoina. Lisäksi tukea arviointiin saadaan TRIEKOL:n (TRansportInfrastrukturEKOLogi, Ruotsin liikenneviraston tutkimusohjelma liikenneinfrastruktuurin vaikutuksesta luonnon monimuotoisuuteen ja maisemaekologiaan) tieteellisistä kokoelmista, jotka osoittavat, että lintujen populaatiohäiriöiden voidaan odottaa esiintyvän 45 dB(A):n vastaavalla ekvivalentilla melutasolla liikennemeluna mitattuna (*Helldin, Liikenteen melu arvokkaissa luonnonympäristöissä II-loppuraportti, Centrum för biologisk mångfald, 2013*). Katso myös ympäristöylioikeuden (MÖD) tuomio 14. päivänä lokakuuta 2014 jutussa M 10231–13 melun vaikutuksesta Torsvikenin Natura 2000-alueeseen Göteborgin satamassa.

Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että metsähanhen lajien suojelua koskevan erivapauden ehtona on oltava 45 dB(A):n ekvivalentti melutaso kaikissa pesimäkauden käyttötapauksissa, mikä olisi määritettävä marginaalilla 15. päivästä huhtikuuta 15. päivään elokuuta kahdessa koordinaateilla merkityssä immissiopisteessä välittömästi Sahavaaran sivukivivarastoa lähinnä olevien lampien itäpuolella.

Räjäytykset, tärinät, ilmanpaineaallot

Räjäytyksiä ja tärinää koskevien ehtojen osalta maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, ettei ole mitään syytä poiketa yhtiön ehdotuksista, jonka vuoksi nämä määrätään ehdoiksi. Ilmanpaineaaltojen osalta tuomioistuim katsoo kuitenkin, että yhtiön ehdottama 160 Pascalin raja-arvo on korkeampi kuin mitä normaalisti määrätään juoksevalle toiminnalle, josta tässä tapauksessa on kysymys. Yhtiö on todennut, että suurempaa arvoa tarvitaan, jotta voidaan käyttää olemassa olevaa porauslaitetta, jonka porausreiän halkaisija on 250 mm. Maa- ja ympäristötuomioistuim ei pidä tätä riittävänä syynä poiketa 100 Pascalin käytännöstä, minkä vuoksi tämä taso tulee määrätä. On kuitenkin mahdollista, että iskuaalto saa saavuttaa muutaman kerran 200 Pascalia. Tällaisten voimakkaiden katkojen jatkuvan räjäyttämisen tarpeen tulisi olla pienempi sen jälkeen, kun yhtiö puolitti vuotuisen tuotantovaatimuksensa.

Ojat

Yhtiö on hakenut lupaa ja sitoutunut myös rakentamaan ojia toiminnassa. Vaikka sitoumukset kuuluvat luvan yleisen ehdon piiriin, tuomioistuim katsoo aiheelliseksi selventää tätä ja helpottaa toiminnan valvontaa. Yhtiön tekemien suorien sitoumusten lisäksi tuomioistuim katsoo, että on selvennettävä ehdoilla, että leikkuuojat on rakennettava ennen alueen käyttöön ottamista. Lisäksi, kun rakennetaan uusia ojia, jotka virtaavat luonnollisiin purkuvesiin, on myös rakennettava lietteenpidättämislaite ennen ulosvirtausliittymää.

Maa- ja ympäristötuomioistuim arvioi, että ehdossa on selvennettävä, että hiekkavaraston ympärillä oleva oja ja penkereet on tiivistettävä tietyn ajan sisällä luvan käyttöön ottamisesta. Lisäksi ehdoissa on vahvistettava, että on varmistettava, että hiekka-altaan ja Sahavaaran sivukivivaraston ympärillä kulkevien ojien virtaussuunta toimii tarkoitetulla tavalla niin, että vesi ei jää seisomaan pengertä/ojan reunaa vasten. Tuomioistuim katsoo myös, että on asianmukaista, että riippumaton tarkastaja tarkastaa tämän.

Massojen ja kaivannaisjätteen jne. käsittely

Kuten edellä todettiin, useat osapuolet ovat kyseenalaistaneet sekä karakterisoinnin että kaivannaisjätelaitosten muotoilun. Yhtiö on tehnyt useita kaivannaisjätelaitoksia koskevia sitoumuksia. Mikään osapuoli tai viranomainen ei ole toimittanut mitään tähän liittyviä ehtoehtoja. Maa- ja ympäristötuomioistuim arvioi, että tietyt laitosten rakenteen yksityiskohdat ja toiminta ovat ratkaisevan tärkeitä luvallisuuden kannalta ja että ne on näin ollen vahvistettava sitoviksi ehdoiksi. Muissa tapauksissa on selvempää, jos ne asetetaan ehdoiksi valvonnan yksinkertaistamiseksi. Tuomioistuim on joiltakin osin asettanut lisäehtoja yhtiön omien ehdotusten ja sitoumusten lisäksi.

Tuomioistuim hyväksyy yhtiön esittämät ehdot maanpoistomassojen käsittelylle ilman muutoksia.

Aineistosta käy ilmi mihin toiminta-alueella yhtiö on suunnitellut varastoida malmia, b-malmia ja vaahdotusmalmia. Varastointipaikat esitellään tuomion liitteessä 2. Koska ilman hapen kanssa yhteydessä olevat rapautumisprosessit käynnistyvät kiviaineksessa, jossa on happamuuspotentiaalia, tuomioistuim katsoo, että varotoimenpiteenä on määrättävä kuinka pitkän ajan nämä malmimateriaalit saavat olla varastoissa. Yhtiö ei ole ehdottanut tällaista aikaa, vaan on sen sijaan todennut, että kestää kymmeniä vuosia ennen kuin rapautumisesta alkaa tulla ongelma. Mikään muu osapuoli ei ole ottanut kantaa asiaan. Tuomioistuim katsoo kuitenkin, että on säädettävä, että aika, jonka malmimateriaali saa olla peittämättä on enintään 3 vuotta. Sen jälkeen materiaali on joko käsiteltävä rikastamossa tai se on varastoitava sivukivivarastoon materiaalin ominaisuuksien mukaan.

Yhtiön sitoumus, että vaahdotushiekka on peitettävä vesipinnalla tai puskuroivalla rikastushiekalla, on vahvistettava ehdoksi. Lisäksi tuomioistuim katsoo, että olisi myös määriteltävä, että neutralointisuhteen tulisi olla yli 3 rikastushiekassa, jolla vaahdotushiekka peitetään sekä vaahdotushiekkasoluissa että Navettamaan louhoksessa.

Tuomioistuin arvioi edelleen, että tarvitaan ehto vaahdotushiekan pitämiseksi vettyneenä sekä käytön aikana että jälkikäsittelyvaiheessa happamien rapautumisprosessien minimoimiseksi.

Yhtiö on kuvaillut, että on olemassa rutiinit sille, miten happoa muodostava kallio havaitaan ja sitä käsitellään toiminnassa. Tuomioistuin katsoo, että rutiinien on oltava dokumentoituja ja ne on hyväksyttävä yhdessä valvontaviranomaisen kanssa. Hakemuksesta käy ilmi, että happoa muodostava kivi Sahavaarasta erotellaan ja sijoitetaan nk. PAF-soluihin sivukiven sisään. Käsittelyn aikana yhtiö on kuvannut näiden solujen toiminnan ja rakenteen. Maa- ja ympäristötuomioistuin arvioi, että tämä on mainittava myös ehdoissa. Tuomioistuin katsoo edelleen, että ulkopuolisen tarkastajan on valvottava PAF-soluja jatkuvasti. Toiminnalliset vaatimukset on asetettava sekä pohjalevyille että tiivistyskerroksen hapen läpäisylle ja että kaivannaisjäte on peitettävä kolmen vuoden sisällä rapautumisprosessien minimoimiseksi.

Yhtiö on käsittelyn aikana myös esittänyt, että hydroksidilietteen varasto on suunniteltava vaarallisen jätteen varastoksi. Tätä koskeva ehto määrätään tuomioistuimen mukaan.

Patoturvallisuus, varoitusjärjestelmät, rikastushiekan varastointistrategia jne.

Sekä prosessivesiallasta, selkeytysallasta ja hiekkavarastoa ympäröivät padot ja penkereet. Myös patoturvallisuutta on kommentoitu käsittelyn aikana. Muun muassa luonnonsuojeluvirasto ja lääninhallitus ovat olleet kriittisiä yhtiön tilityksille myös tässä suhteessa ja katsoivat, että muun muassa piirustuksia ja laskelmia puuttui ja ne ovat kyseenalaistaneet patoturvallisuutta. Molemmat lausuntoinstanssit ovat ottaneet esille kysymyksiä kuten stabiliteettiongelmien riskit ja kyseenalaistaneet rikastushiekan varastointimenetelmän ja katsoneet, että se merkitsee nesteytymisen ja sitä seuraavien mittavien vaikutusten riskiä.

Tuomioistuin on määrännyt jutussa asiantuntijan tarkastamaan ja arvioimaan stabiliteettilaskelmat ja patoturvallisuuden sekä nykyisessä että täydennetyssä pato-/pengerjärjestelmässä.

Prosessivesialtaan pato kuulu turvallisuusluokkaan C lääninhallituksen päätöksellä 2. syyskuuta 2020, se on noin 800 m pitkä ja rakennetulta harjakorkeudeltaan +170,3 RH 2000 ilman routasuojaa tai muuta päällysrakennetta. Tämän seurauksena rajoitustaso on ollut käyttötaso (DN) noin +168,5 aikaisemmin suunnitellun patoamisrajan (DG) +169,1 sijasta. Haetussa toiminnassa patoa korotetaan sääntelyvolyymin lisäämiseksi sekä tiivissydämen yläosan suojaamiseksi roudalta. Padon harjaa korotetaan noin 2,5 m harjakorkeuteen +172,8 ja uudeksi patoamisrajaksi (DG) tulee +170,0. Tämä tarkoittaa, että prosessivesialtaan varastointitilavuus kasvaa noin 0,47 (M)m³:stä noin 0,75 (M)m³:iin ja altaan pinta-alaksi tulee noin 37 ha.

Asiantuntijan arvio prosessivesipadosta on, että nykyisellä rakenteella ei ole mitään riskejä eikä myöskään haetulla korotuksella. Asiantuntija on todennut, että padon parissa vedenkorkeusputkessa on vaihtelevia vedenkorkeuksia ja tarkoitti, että tätä olisi seurattava, mikä yhtiön mukaan myös tehdään. MSB on ehdottanut ehtoa, jonka mukaan prosessivesiallas on varustettava instrumentoinnilla ja valvonnalla niin, että lähestyvä tai meneillään oleva patohaveri havaitaan ympäri vuorokauden. Yhtiö on hyväksynyt MSB:n ehdotuksen. Myös tuomioistuin katsoo, että ehto on sopivasti muotoiltu ja se tulee vahvistaa.

Nykyinen selkeytysallas rakennettiin kaivamalla altaan pohja kiinteälle perustalle noin +161,9 korkeuteen ja sen jälkeen edelleen noin +160,0 tasolle koko altaan alalta. Penkereen harjakorkeus on +164,50 ja käyttötason (DN) jota käytetään, on +162,80. Penkereelle ei ole vahvistettu patoamisrajaa (DG). Penkereen tiivisteinä on moreeninen tiivissydän, jonka yläreunan korkeus on tasolla +164,1 ja se on leveydeltään noin 3 m. Selkeytysaltaan pinta-ala on tällä hetkellä noin 8,1 ha ja sen sisältämä vesimäärä normaalissa korkeimmassa käyttötasossa +162,80 on noin 0,20 Mm³.

Haettuun toimintaan sisältyy selkeytysaltaan laajentaminen ja myös se kaivetaan suolle välittömästi nykyisen altaan yhteyteen ja

nykyinen patopenger ympäröidään uudella patopenkereellä. Laajennetun selkeytysaltaan käyttötasolla (DN) +163,30 ja patoamisrajalla (DG) +163,75 100-vuotisvirtaama virtaa yli. Tiivissydämen yläreuna tai kalvon yläreuna esitetään sijoitettavaksi tasolle +164,75 ja padon harja tasolle +165,25. Selkeytysaltaaseen rakennetaan tulvaviemäri noin tasolle +163,40. Laajennetun selkeytysaltaan tilavuudeksi tulee 0,54 Mm³.

Asiantuntijalausunnosta käy ilmi, että selkeytysaltaan suunniteltu uusi pato on matala ja sitä kuormittaa vain pieni veden paine ja että padon turvallisuudessa ei ole ongelmia. Sitä vastoin asiantuntija on esittänyt, että uuden padon rakentaminen asettaa suuret vaatimukset rakenteelle ja valvonnalle ja että tulvaviemärin mitoitus tulee tarkistaa. Tuomioistuin arvioi, että on määrättävä ehto, jonka mukaan ulkopuolinen tarkastaja on paikalla koko ajan, kun uuden padon perustusta rakennetaan, huolehtimassa, että rakennustyö tapahtuu voimassa olevien vaatimusten mukaisesti. Asiantuntija on edelleen painottanut, että ei ole olemassa ehdotettua alinta käyttökorkeutta ja että mikäli selkeytysallasta halutaan käyttää vesivarastona, tiettyjä säännöstelyn ääriarvoja on voitava soveltaa. Yhtiö on myöhemmin ehdottanut selkeytysaltaan minimivedenkorkeudeksi +161,0.

Rikastushiekan varastointistrategian osalta asiantuntija on arvioinut sen olevan edullinen patoturvallisuuskulmasta, mutta se asettaa suuret vaatimukset riittävälle kuiva-ainepitoisuudelle rikastushiekassa. Stabiliateettiongelmiin hiekkavaraston alla tai nesteytyksen ei arvioida aiheuttavan ongelmia, mutta tällaisia ongelmia on roudan sulaessa tarkkailtava ja ne dokumentoitava. Varastointisolujen ei myöskään katsota aiheuttavan patoturvallisuusongelmaa edellyttäen, että varastointia ohjataan siten, että patojen sisä- ja ulkopuolella olevan hiekan tasojen korkeusero pidetään pienenä. Perustan rakentamisen edellytykset patoja korotettaessa on selvitettävä.

Maa- ja ympäristötuomioistuin arvioi, että jutussa tehdyt vakavuuslaskelmat osoittavat, että kyseiset padot täyttävät GruvRIDASin vaatimukset. Tuomioistuin

arvioi edelleen, että tietyt asiantuntijalausunnossa esitetyt suositukset ja kommentit on vahvistettava ehdoksi. On vahvistettava yksi ehto, joka sääntelee, että hiekkavarastoa on seurattava skannaamalla sitä laserilla säännöllisin väliajoin, jotta nähdään, että varastointistrategia toimii tarkoitetulla tavalla. Lisäksi ulkopuolisen tarkastajan on seurattava vaahdotushiekkasolujen patojen perustusolosuhteita, suunnittelua ja rakennustöitä ja valvottava, että ne rakennetaan voimassa olevien vaatimusten mukaisesti. On myös aiheellista asettaa ehto, jonka mukaan vaahdotussolun sisä- ja ulkopuolella olevien hiekkatasojen tasoero ei saa olla liian suuri korkean pohjaveden korkeuden ja vettyneisyyden säilyttämiseksi varastointisolussa.

MSB on myös ehdottanut ehtoa, jonka mukaan valmiusorganisaatio olisi oltava ympäri vuorokauden ja että padon murtumista varten olisi oltava erityinen hätäsuunnitelma. Yhtiö on hyväksynyt ehdotukset ja myös tuomioistuim arvioi, että ne ovat asianmukaisia ja määrää nämä ehdot.

Tämän lisäksi tuomioistuim katsoo, että on myös määrättävä ehto siitä, että yhtiön on yhteistyössä valvontaviranomaisen kanssa aidattava avolouhoksen yhteydessä olevat riskialueet.

Poronhoito

Ehdotuksia vastapuolilta ja viranomaisilta, mukaan lukien saamelaiskylät, lääninhallitus ja saamelaiskäräjät, poronhoidon suojaehdoiksi sekä yksilön että yleisen edun osalta ei ole tullut tuomioistuimelle. Maa- ja ympäristötuomioistuim ei katso, että kysymystä valtakunnallisesta raja-aidasta Muonionjoen varrelle olisi asianmukaista käsitellä lupapäätöksen ehtona. Se on pikemminkin kahdenvälinen kysymys, joka on ratkaistava Ruotsin ja Suomen välillä. Yhtiö on sitoutunut neuvottelemaan Muonion saamelaiskylän kanssa jatkuvasti helpottaakseen ja lieventääkseen poronhoitoon kohdistuvia vaikutuksia.

Tuomioistuim katsoo, että on säädettävä neuvonpidolle sellainen ehto, joka koskee asianomaisia saamelaiskylä. Poronhoitoon liittyviä lisäehtoja koskeva kysymys tulee delegoida valvontaviranomaiselle.

Lajisuoja

Kuten edellä on todettu, yhtiö on ryhtynyt tiettyihin varotoimiin, koskien 200 m turvaetäisyyttä Sahavaaran alueen (sivukivi ja avolouhos) ja Ahvenvuoman lampien ja vastaavasti Kaunisjoen välillä. Lisäksi yhtiö on sitoutunut ylläpitämään metsäverhoja Ahvenvuoman/Kaunisjoen ja Sahavaaran alueen välillä ja mukauttamaan toimintaa pesimäkauden aikana melun ja visuaalisten häiriöiden rajoittamiseksi. Yhtiö on myös sitoutunut rakentamaan suojapenkereen sivukivivaraston länsiosaan ennen jokaista pesimäkautta. Yhtiö on myös sitoutunut entisöimisohjelmaan ja biotooppeja parantaviin toimenpiteisiin, mukaan luettuna suoheinänkorjuut. Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että nämä sitoumukset on määrättävä erivapauden ja luvan ehdoksi tuomiossa esitetyllä tavalla.

Kemikaalit, tuotantotarvikkeet

Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että yhtiön ehdottamien kemikaalien käsittelyä ja varastointia koskevien ehtojen taso liittyy olennaisesti käytäntöön, jonka vuoksi ne on määrättävä ehdoiksi. Kysymys ksantaatin varastoinnin erityisistä varotoimista ja toimenpiteistä tulipalon sattuessa tukee lykätä koeaikana MSB:n ehdottamalla tavalla. Työ tehdään yhteistyössä Pajalan kunnan pelastustoimen kanssa.

Energia

Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että ehto jatkuvasta energiankartoituksesta ja tilityksestä tulee määrätä nyt voimassa olevan käytännön mukaisesti. Tuomioistuimen käsityksen mukaan tämän tyyppisen toiminnan raportointia valvontaviranomaiselle ei kuitenkaan tarvitse tehdä vuosittain. Kysymys siitä, mitä energiankäytön tehostustoimenpiteitä olisi otettava käyttöön ja missä tahdissa se pitäisi tehdä, tulee delegoida samalla tavalla valvontaviranomaiselle.

Jätteenkäsittelysuunnitelma, jälkikäsittely

Kaivannaisjäteasetuksen (2013:319) 29. § säännöksistä ilmenee, että toiminnan harjoittajan on tarkistettava jätteenkäsittelysuunnitelmansa heti, kun siihen on aihetta, ja vähintään joka viides vuosi. Näin ollen ei ole tarpeen määrätä erityistä ehtoa tälle. Sitä vastoin on vahvistettava ehto, että lopullinen jälkikäsittelysuunnitelma on toimitettava valvontaviranomaiselle hyvissä ajoin ennen toiminnan päättymistä.

Kuten maa- ja ympäristötuomioistuim on edellä kuvannut, tuomioistuim arvioi, että konseptuaalinen jälkikäsittely, jonka yhtiö on kuvannut jälkikäsittelysuunnitelmassa, riittää luvallisuuteen. Tämä ei sulje pois sitä, että muu jälkikäsittely voi tulla ajankohtaiseksi, jos syntyy muita tekniikoita, jotka osoittautuvat sopivammiksi. Hiekkavaraston jälkikäsittelyn osalta tuomioistuim toteaa erityisesti seuraavaa.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen 12. päivänä joulukuuta 2019 antamassa tuomiossa, jutussa M 3451–18, joka koskee taloudellisten vakuusehtojen uudelleenarviointia koskien lupaa, jonka suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio myönsi 20. elokuuta 2010 Tapulin kaivostoiminnalle, tuomioistuim katsoi, että aineisto jutussa ei antanut riittävästi tukea sille, että hiekkavaraston peittäminen moreenilla ja luonnonsiemennys olisivat jälkikäsittelytoimenpiteinä riittäviä. Käsiteltäessä taloudellista vakuutta koskevaa kysymystä maa- ja ympäristöoikeuden jutussa M 831–20 maa- ja ympäristötuomioistuimen tuomiosta tehdyn valituksen jälkeen, yhtiö oli hankkinut lausunnon professori emeritus Björn Öhlanderilta Luulajan teknillisestä yliopistosta. Lausunnosta kävi yhteenvetona ilmi, että moreenipeitettä ei tarvita hapen tunkeutumisen ja hapettumisen estämiseksi ja että kasvien asettumisen kannalta olisi suoraan haitallista peittää hiekka moreenilla. Tämä johtuu siitä, että rikastushiekka on hedelmällisempi "maalaji" kuin moreeni. Maa- ja ympäristötuomioistuim teki tuomiossaan (ilmoitettu 16. kesäkuuta 2021) arvion, että lausunto antoi tiettyä tukea sille, että ei ole olemassa moreenipeitteen tarvetta estämään hapen tunkeutumista ja hapettumista, mutta kuten lääninhallitus totesi, moreenipeitteen päätarkoitus on sopeuttaa varastoalue jossakin määrin ympäröiviin luonnonmaihin. Jälkikäsittelyyn sisältyy myös muita tarvittavia toimenpiteitä padoilla/penkereillä, jotta vältetään

ympäristövaikutuksia varastosta alavirtaan sijaitsevilla maa- ja vesialueilla. Maa- ja ympäristöylioikeus katsoi näin ollen, että hiekkavaraston jälkikäsittely harkittaisiin kokonaisuutena.

Yhtiön kokemus (suhteellisen) lyhyestä ajasta vuosien 2014 ja 2018 välillä, kun varastointia ei tapahtunut, osoittaa nopean spontaanin kasvillisuuden muodostumisen varaston pinnoille. Pintaeroosiota ei myöskään arvioida tapahtuvan päättäneen varastoinnin jälkeen, koska mitään sellaista ei voitu havaita vuosien 2014 ja 2018 välillä. Tällä hetkellä yhtiö on käynnistänyt yhdessä SLU:n kanssa esitutkimuksen saadakseen tietoa siitä, miten kasviston asettuminen voi tapahtua.

Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että yhtiön selvitys rikastushiekan ominaisuuksista hedelmällisenä kasvualustana riittää arvioimaan, että hiekkavarastoa ei tarvitse peittää moreenilla ja että kasvien asettuminen ilman moreenia on sekä mahdollista että sopivaa. Yhtiön mainitsemien seisokkivuosien aikana tapahtunut spontaani kasvu puhuu tämän puolesta. Tuomioistuim ei myöskään katso, että suoalueella sijaitseva moreenipeite johtaisi millään tavoin siihen, että se integroituisi ratkaisevasti tai tarpeellisesti uudelleen ympäröiviin luonnonmaihin. Sitä vastoin tuomioistuim pitää tärkeänä, että toiminnan päätyttyä hiekkavarasto kasvitetaan uudelleen mahdollisimman nopeasti ja että hiekkavarastoon tulisi lisätä jonkinlainen kylvö kasvien asettumisprosessin nopeuttamiseksi ja ajan minimoimiseksi, jolloin hiekkavarasto on avoin tuulelle ja sateelle ja on vaarassa aiheuttaa pölyämistä ja eroosiota. Lisäksi hiekkavaraston maastomodulaatio voi olla sopiva maiseman saamiseksi luonnollisemmaksi. Lopullinen muotoilu tapahtuu yhdessä Muonion saamelaiskylän kanssa. Tuomioistuim valtuuttaa valvontaviranomaisen päättämään hiekkavaraston lopullisesta muotoilusta. Lisäksi tuomioistuim pitää sopivana, että taloudellinen vakuus sisältää erän, jolla voidaan hoitaa kasvittaminen vastaten ruiskukylvöä. Lisää tästä alla osiossa taloudellisesta vakuudesta.

Valvonta

Maa- ja ympäristötuomioistuim toteaa, että omavalvonnan ja toiminnan seurannan tarve eri osissa ja ulottuvuuksissa on laaja. Yhtiön ehdottamalla tavalla tulee säätää sisäisen valvonnan ohjelmien perustamista koskevia yleisiä ehtoja sekä rakennus- että käyttövaiheessa ympäristökaaren 22. luvun 25. § ensimmäisen kappaleen 3. p. mukaan. Samoin tulee vahvistaa ehdot purkuvesistöjen kemiallisten ja biologisten laatutekijöiden valvonnasta ympäristölaatunormien taustaa vasten ja että toimintaa harjoitetaan Natura 2000-alueilla ja vaikuttamalla mahdollisesti naapurimahan. Valvontaviranomaiselle olisi delegoitava mahdollisuus ilmoittaa mahdollisista valvonnan lisäehdoista tarvittaessa.

Tässä yhteydessä voidaan myös todeta, että ELY on ehdottanut, että tuotantovaiheen valvontaohjelma toimitetaan ELY:lle lausuntoa varten ennen kuin ohjelma hyväksytään ja että raportit päästöistä ja niiden vaikutusten valvonnasta lähetetään tiedoksi ELY:lle ja ympäristönsuojeluviranomaisille vaikutusalueen kunnissa. Sikäli kun rajajokisopimuksesta ilmenee, suomalaisella valvontaviranomaisella ei ole tällaista oikeutta, jonka vuoksi ehdotus ei johda toimenpiteisiin tuomioistuimen taholta.

Tuomioistuim on sen lisäksi suoraan erityisissä ehdoissa määrännyt valvontatoimenpiteitä ehtojen luvallisuuden merkityksen taustaa vasten kuten teknisen puolueettoman asiantuntijan läsnäolo, virtaaman valvonta Muonionjoessa, Aareajoessa ja Kaunisjoessa, kirjallinen rutiini malmin ja sivukiven lajittelua varten jne.

Jutussa on noussut esille kysymys hajanaisesta vaikutuksesta hiekkavarastosta sitä rajoittavien penkereiden läpi tai niiden alta Tapulivuoman suohon, jolloin suotovesi ojista ja pintaveden valuma saavuttaisivat Kaunisjoen Aareajoen kautta. Vaikka luvallinen rakenne ei sinänsä ole tai sen ei tarvitse olla täysin tiivis, tähän mennessä tehdyt pintavesiesiintymien ja veden laadun tarkastukset suon eri maakerroksissa hiekkavaraston ulkopuolella osoittavat, että merkittävää vaikutusta ei ole voitu mitata. Patoturvallisuussyistä hiekkavaraston eteläosaan vaaditut tulvakynnykset ja uusi pengeri selkeytysaltaan ympärille

voivat kuitenkin kuormittaa suota äärimmäisissä virtaamissa tulevaisuudessa. Tätä ja Mona Kumpulan esittämän huolestumisen taustaa vasten maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo olevan syytä vaatia, että asianmukaisista parametreista otetaan jatkuvasti vesinäytteitä ojista tai pintavesimuodostumista (suonsilmäkkeet, suopurot) Tapulivuomassa, hiekkavaraston itäpuolella.

Delegointi

Sitä taustaa vasten mitä mainituista ehtomääräyksistä yllä on sanottu, maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että valvontaviranomaiselle on delegoitava ympäristökaaren 22. luvun 25. § 3. kappaleen mukaan valtuudet ilmoittaa mahdollisista lisäehdoista, joita voidaan vaatia häiritsevän pölyämisen ehkäisemiseksi, poronhoitoa koskevista kohtuullisista toimenpiteistä, biotooppien parantamisesta ja korvaamisesta, energiansäästötoimenpiteistä, sivukiven käsittelystä ulkoista käyttöä varten, Sahavaaran ja Palotievan kaivosten maankuivatustoimenpiteiden lähemmästä muotoilusta sekä toiminnan valvonnasta.

Aikaraja

Maa- ja ympäristötuomioistuim toteaa, että jutun selvityksestä käy ilmi, että malmivarat käsittävät noin 231 Mtonnia. Se osoittaa myös, että tuotannon voidaan odottaa vaihtelevan vuosien välillä ja että löydös sellaisena kuin se on nyt rajattu ja yhtiön tarkistetulla enintään 10 Mtonnin vuosituotantovaatimuksella, kestää louhia pidempään (täydellä tuotannolla 23 vuotta) kuin aiemmin oli tarkoitus. Ympäristökaaren 22. luvun 25. § ensimmäisestä kappaleesta p. 1 seuraa, että lupaan on tarvittaessa täsmennettävä sen voimassaoloaika. Koska ympäristöhäiriöitä on tarpeen rajoittaa, on olemassa perusteet luvan keston rajoittamiselle samalla tavalla kuin tapahtuu huomattavasti pienemissä maa-ainesten ottamisissa. Toisaalta on tärkeää, että toiminnan harjoittaja voi pitkäjännitteisesti tuntea olonsa turvalliseksi, kun on kyse suurista investoinneista ja taloudenhoidon näkökulmasta voi olla syytä hyödyntää jo ennestään käyttöön otettuja luonnonvaroja. Maa ja ympäristötuomioistuim katsoo sen vuoksi kokonaisarvioinnissaan, että lupa-ajaksi on kohtuudella asetettava enintään 35 vuotta tuomion antamispäivästä lukien.

Taloudellinen vakuus

Ympäristökaaren 15. luvun 35. § mukaan saadaan lupa toimintaan, johon sisältyy jätteen varastointi, myöntää ainoastaan, jos toiminnan harjoittaja asettaa varastointia koskevien velvollisuuksiensa täyttämiseksi ympäristökaaren 16. luvun 3. § mukaisen taloudellisen vakuuden tai ryhtyy muihin sopiviin toimenpiteisiin sen varmistamiseksi. Ympäristökaaren 16. luvun 3. § ensimmäisestä kappaleesta käy ilmi muun muassa, että luvan voimassaolo voidaan tehdä riippuvaiseksi siitä, että se, jolla on tarkoitus harjoittaa toimintaa, asettaa vakuuden kustannuksille ympäristövahinkojen korjaamisesta ja muista entisöimistoimenpiteistä, joita toiminta voi aiheuttaa. Saman säännöksen toisen kappaleen mukaan vakuus hyväksytään, jos se osoittautuu tarkoitukseensa nähden turvallisiksi ja se voidaan asettaa jälkikäteen suunnitelman mukaan, joka kunakin ajankohtana tyydyttää ajankohtaisen vakuuden tarpeen. Kolmannen kappaleen mukaan vakuuden harkitsee lupaviranomainen.

Nykyiseen lupaan on liitettävä yhtiölle velvollisuus asettaa taloudellinen vakuus sekä varastointitoimintaan liittyvien velvoitteiden täyttämiseksi että mahdollisesti vaadittavien jälkikäsittelytoimenpiteiden kustannuksia varten.

Rahavakuuden tarkoituksena on varmistaa, että vaadittava jälkikäsittely voidaan suorittaa myös, vaikka toiminnan harjoittajalla ei ole riittäviä taloudellisia resursseja suorittaa sitä. Yhteiskuntaa on näin ollen suojeltava riskiltä joutua vastaamaan jälkikäsittelyn kustannuksista tilanteissa, joissa esimerkiksi vastuussa oleva toiminnan harjoittaja on mennyt konkurssiin tai tämä ei muista syistä täytä lainmukaisia velvoitteitaan.

Nykyisen toiminnan taloudellisen vakuuden tausta

Elokuun 20 päivänä 2010 silloinen suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio antoi Northland Resources AB:lle luvan kaivostoimintaan Tapulin kaivoksessa ja Kaunisvaaran rikastamossa, Pajalan kunnassa (päätös jutussa M 11/09). Lupa sisälsi muun muassa luvan rakentaa Tapulin kaivos, päästää käsiteltyä prosessi-, kaivos- ja suotovettä Muonionjokeen, käyttää Tapulin kaivosta tietyn malmimäärän louhintaan

vuodessa sekä saada rakentaa ja käyttää rikastamo Kaunisvaarassa.

Rajajokikomissio asetti toiminnan ehdoksi muun muassa, että yhtiö asettaa 10 300 000 kruunun taloudellisen vakuuden ja sen jälkeen 6,10 kr per neliömetri hiekkavaraston lisäpinta-alasta ja 11,40 kr per neliömetri sivuikivaraston lisäpinta-alasta ympäristövahinkojen korjaamiseksi ja muihin entisöintitoimenpiteisiin, joita toiminta voisi aiheuttaa (ehto 23).

Northland Resources AB:n konkurssin jälkeen luvan otti haltuunsa Kaunis Iron AB ja kaivostoiminta käynnistettiin uudelleen vuonna 2018. Kaunis Iron AB asetti tällöin ehdon 23 mukaisen vakuuden.

Norrbottenin läänin lääninhallitus haki 17. joulukuuta 2018 ehdon 23 uudelleenharkintaa koskien taloudellista vakuutta (maa- ja ympäristötuomioistuimen juttu nro M 3451–18). Asiassa annetusta tuomiosta valitettiin maa- ja ympäristöylioikeuteen (MÖD) joka tuomiossa 16. kesäkuuta 2021 jutussa nro M 813–20 määräsi, että ehto 23 kuuluisi seuraavasti:

Luvan voimassaolo riippuu siitä, että toiminnalla on hyväksytty taloudellinen vakuus, joka kattaa kustannukset kaivoksen jälkikäsittelystä ja muista entisöimistoimenpiteistä, joita toiminta voi aiheuttaa, Taloudellinen vakuus koostuu:

A. Perusmäärästä, joka on 50 miljoonaa kruunua.

B. Perusmäärän lisästä, joka lasketaan ajalle, joka on kulunut viimeisestä mittauksesta syyskuussa 2019 siihen päivään asti, jona tuomiosta tulee lainvoimainen. Laskelman tulisi vastata kustannuksia, jotka ovat 16 kruunua neliömetriltä laajennetusta hiekkavarastosta ja 35 kr neliömetriltä muista varastokäyttöön otetuista pinta-aloista sivukivivarasto mukaan lukien.

C. Ennustetusta kustannusten noususta yhden vuoden tulevasta toiminnasta, perustuen yhtiön toiminnan suunnitteluun tekemällä vähennys seuraavan vuoden hinnankorotuksesta. Laskelman on vastattava kustannuksia 16 kr per neliömetri laajennettua hiekkavarastoa ja 35 kr per neliömetri muista varastokäyttöön otetuista pinta-aloista sivukivivarasto mukaan lukien.

Perusmäärän vakuus (A), lisä (B) ja ennustettu kasvu (C) tulevalle vuodelle on jätettävä maa- ja ympäristötuomioistuimelle viimeistään kahden kuukauden kuluttua siitä, kun tuomio on saanut lainvoiman. Tämän jälkeen seuraavan vuoden ennakoituja lisääntyneitä kustannuksia koskeva vakuus on asetettava etukäteen kerran vuodessa. Yhtiön on esitettävä ajantasaiset laskelmat vakuuden määrästä ja sen perusteista. Taloudellisen vakuuden harkitsee maa- ja ympäristötuomioistuim.

Ympäristöylioikeuden (MÖD) tuomio sai lainvoiman 22. joulukuuta 2021. Nykyisen toiminnan taloudellinen vakuus on harkittu viimeksi jutun M 510–22 lopullisessa päätöksessä 30. toukokuuta 2022 ja vakuus on nyt 62 615 193 kr. Lopullisesta päätöksestä ei valitettu ja se sai lainvoiman 21. kesäkuuta 2022.

Taloudellinen vakuus nyt haetulle toiminnalle

Yhtiön budjettilaskelma koko haetun toiminnan jälkikäsitteilylle on 424,92 miljoonaa kruunua. Yhtiön ehdotus rahavakuuden asettamisesta on, että sen pitäisi olla rakenteeltaan sama kuin maa- ja ympäristötuomioistuimen jutussa M 813–20 määräämä vakuus ja muotoiltava A) perusmääräksi B) perusmäärän lisäksi, joka lasketaan joulukuun 2021 mittauksen ja tuomion lainvoiman saamisen väliseltä ajalta sekä (C) Ennakoitu kustannusten nousu yhden vuoden ajan tulevasta toiminnasta, perustuen yhtiön toimintasuunnitelmaan, tekemällä vähennys seuraavan vuoden hinnankorotuksesta. Yhtiön arvion mukaan vuosittainen varaus on ajallisesti lineaarinen ja kasvaa suunnilleen yhtä suurella summalla joka vuosi.

Nyt käsiteltävässä jutussa Yhtiö on esittänyt, että nykyisen toiminnan perusmäärä sisältää Tapulin avolouhosten jälkikäsitteilytoimenpiteet, Tapulin sivukivivaraston, Tapulin teollisuusalueen, prosessivesialtaan, moreeni- ja turvevaraston, hiekka- ja selkeytysaltaan (lukuun ottamatta vaahdotushiekkaa), infrastruktuurin sekä Tapulin valvontaohjelman ja korjaavat toimenpiteet. Yhtiön laskelmaan suunnitellun toiminnan perusmäärään liittyvistä lisäkustannuksista sisältyy

jälkikäsitteilyhankkeen toteuttamiskustannukset, projektinhallinta, projektikustannukset, Sahavaaran avolouhoksen ja Sahavaaran teollisuusalueen toimenpiteet sekä valvontakustannusten ja korjaavien toimenpiteiden kustannusten nousu. Yhtiö ehdottaa, että perusmääräksi vahvistetaan 117 000 000 kr.

Yhtiö on myös esittänyt, että koska hiekkavarastoa ei tarvitse peittää moreenilla niin nykyinen taloudellinen vakuus ottaa huomioon haetun toiminnan osan, jota yhtiö hakee täytäntöönpanoa varten, jonka vuoksi uutta perusmäärää ei tarvitse asettaa täytäntöönpanolle, vaan uusi perusmäärä tulee liittää lainvoiman saaneeseen tuomioon.

Suunnitellusta toiminnasta aiheutuvat lisäkustannukset ovat toimenpiteistä Sahavaaran sivukivivarastosta ja vaahdotushiekan varastointisolusta. Nämä kustannukset varataan ajan myötä laitosten kasvaessa. Yhtiön ehdotus on, että lisät lasketaan (B) 20 kr kustannus per neliömetri sivukivivaraston lisäpinta-alasta Tapulissa joulukuun 2021 tehdystä mittauksesta siihen asti, kun tuomiosta tulee lainvoimainen, sekä (C) Lisäkustannukset vuoden kestävän toiminnan ennakoitusta kustannusten noususta vastaten 20 kr per neliömetri sivukivivaraston lisäpinta-alasta Tapulissa, nettopuskuroivasta sivukivivarastosta Sahavaarassa ja vaahdotushiekan varastointisolusta sekä 350 kr per neliömetri tulevien PAF-solujen lisäpinta-alasta. Hintojen ilmoitetaan perustuvan vuoden 2019 hintatasoon.

Lääninhallitus toteaa, että jos tuomioistuin myöntää luvan, perusmäärän tulisi olla 435 miljoonaa kruunua. Perusmäärän suuruus perustuu lääninhallituksen mukaan olemassa olevaan 40 miljoonan kruunun hiekkavarastoon. (200 ha á 20 kr/m²), sivukivivarastoon 42 Mkr (105 ha á 40 kr), kokemukseen valmistelutyöstä 108 Mkr (3 Mkr per kuukausi alussa 3 vuotta) ja jälkivalvontaan, näytteiden ottoon, pieniin korjaaviin toimenpiteisiin noin 27 vuotta, 162 Mkr (500 kkr/kuukausi), hankintojen epävarmuustekijöihin (20 % ylimääräiset muut kustannukset) sekä louhoksen ja vaahdotushiekkavaraston sulkemiseen 13 Mkr (3,7 ha á 350 kr/m²).

Perusmäärään tehtävät lisäykset lasketaan samasta ajankohdasta kuin yhtiö ehdotti, ts. joulukuun 2021 mittauksesta, mutta kunnes lupa on otettu käyttöön toisin kuin yhtiön ehdotus, jonka mukaan, kunnes lupa saisi lainvoiman. Yksikkökustannusten osalta lääninhallitus katsoo, että sen pitäisi vastata 20 kr/m² hiekkavaraston laajenemisesta ja 40 kr/m² malmi- ja sivukivivarastosta Tapulissa, nettopuskuroivasta sivukivivarastosta Sahavaarassa ja vaahdotushiekan varastosta. PAF-solujen yksikkökustannusten osalta lääninhallituksella on sama käsitys kuin yhtiöllä, nimittäin yksikkökustannus 350 SEK/m². Lääninhallitus on myös esittänyt, että määriä korotetaan rakennusindeksillä, jonka alkamiskuukautena on tammikuu 2020.

Luonnonsuojeluvirastolla on ollut asenne, että jos tuomioistuin määräisi välittömän täytäntöönpanon yhtiön vaatimuksen perusteella, noin 300–400 miljoonan kruunun vakuus on asetettava. Koskien viraston arviota summan suuruudesta luonnonsuojeluvirasto on viitannut juttuun M 3451–18 ja tarkoittanut, että tässä on sama aineisto ja arviointi, jonka virasto teki jutussa, joka on perustana asenteelle nyt käsiteltävässä jutussa. Tuomioistuin toteaa, että luonnonsuojeluvirasto vaati jutussa M 3451–18, että vakuus asetettaisiin kertasummaksi ja virasto viitasi muun muassa Northland Resources AB:n tilaamaan ÅF:n raporttiin.

Luonnonsuojeluvirasto perusteli siinä jutussa, että kokonaiskustannukset fyysisten laitosten entisöinnistä ja itse teollisuusalueen ympäristösaneerauksesta sekä juoksevista kustannuksista ympäristöluvan ylläpitämiselle ja omaisuuden hoidosta siihen saakka, kunnes se kuljetetaan pois alueelta voivat entisöintisummineen maksaa valtiolle yhteensä jopa 300–400 miljoonaa kr. Luonnonsuojeluvirasto ei valittanut maa- ja ympäristötuomioistuimen tuomiosta jutussa M 831–20.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arvio

Maa- ja ympäristötuomioistuin toteaa aluksi, että maa- ja ympäristöylioikeus on jutussa M 831–20 tehnyt arvion, että edellytykset vähittäisille varauksille olivat olemassa ja vakuuden vuosittaisella oikaisulla vakuus on lyhyin väliajoin mukautettavissa käytettävään alueeseen.

Tekemällä vuosittainen korotus etukäteen vakuutta voidaan pitää turvallisena sen minimoimiseksi, että yhteiskunta joutuisi vastaamaan entisöimiskustannuksista.

Maa- ja ympäristötuomioistuin ei katso, että olisi ilmennyt syitä poiketa maa- ja ympäristöylioikeuden kannasta taloudellisen vakuuden asettamisen pääasiallisesta rakenteesta nyt haetulle toiminnalle.

Maa- ja ympäristötuomioistuin on arvioinut yllä jälkikäsitteilysuunnitelman pääasiallisen sisällön ja siihen sovellettavat ehdot. Tältä osin tuomioistuin on päättänyt, että hiekkavaraston moreenipeiton vaatiminen ei ole ympäristön kannalta perusteltu eikä kohtuullinen toimenpide.

Perusmäärä (A)

Perusmäärän osalta maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, että se kattaa Tapulin olemassa olevan sivukivivaraston jälkikäsitteilyn, jonka lasketaan maksavan 39,9 Mkr yksikkökustannuksen ollessa 38 kr/m² ja kiinteän kustannuksen hiekkavaraston penkereiden ja luiskien käsittelystä puskutraktorilla, jonka yhtiö on laskenut olevan noin 11,5 Mkr. Kuten edellä on todettu, maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, että ei ole luonnontieteellisiä tai ympäristösyitä peittää nettopuskuroivaa

magneettieroteltua rikastushiekkaa moreenilla. On kuitenkin vahvistettava summa, joka mahdollistaa kylvämisen hiekkavaraston kasvittamisen nopeuttamiseksi. Nämä kustannukset ovat arviolta 4 kr/m², yhteensä 8 Mkr. Valvontaviranomainen voi sallia poikkeamia hiekkavaraston kylvöstä, jos yhtiön lisätutkimukset osoittavat, että tämä on hyväksyttävää ja tarjoaa vastaavan tai paremman uudelleenistutuksen sekä ajoituksen että kasvillisuuden osalta, joka on jälkikäsitteilyn tavoite.

Perusmäärä kattaa myös ympäristövaikutusten jälkitarkastuksen, korjaavat toimenpiteet mukaan luettuina. Tuomioistuin katsoo, että yhtiön laskema 51,16 miljoonan kruunun määrä on kohtuullinen. Tämä antaa kustannukseksi noin 158 kkr/kk 27 vuoden ajan. Lääninhallitus laski tämän kustannuksen olevan 550 kkr/kk kuitenkin perustelematta eroa yhtiön laskelmaan. Tämän puuttuessa tuomioistuin katsoo, että yhtiön summa tulee hyväksyä. Maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo edelleen, että

Navettamaan jälkikäsittely voi tapahtua kahden metrin peitteellä magneettieroteltua rikastushiekkaa, kuten yhtiö on ehdottanut, jos peittävää tulevaa vedenpintaa ei voida varmistaa ja että lääninhallituksen lähtökohtana oleva laadukas peite ei ole tarpeellinen. Tämä vastaa noin 0,56 miljoonan kruunun kustannuksia. Lisäksi yhtiön mukaan ottamat 7,3 miljoonan kruunun ekologiset sopeuttamistoimenpiteet sekä projektinhoidon, infrastruktuurin entisöinnin, moreeni- ja turvevaraston, prosessivesipadon ja Kaunisvaaran teollisuusalueen kustannukset sisältävät yhteensä 12,5 Mkr:n perusmäärään yhtiön laskelman mukaan. Tämä vastaa yhteensä 131,08 Mkr:n perusmäärää. Lääninhallitus on viitannut hieman epätasaisesti siihen, mitä Ruotsin valtiontalouden tarkastusvirasto on ehdottanut raportissaan Skr. 2015/16:165, että vakuuksien määrää on ehkä tarkistettava ylöspäin johtuen siitä, että jälkikäsittelykustannukset voivat nousta hankinnoissa, kun toimenpiteet toteuttaa joku muu kuin yhtiön oma henkilöstö.

Tuomioistuimen mukaan kokonaismäärän korottamiselle on perusteita, kun otetaan huomioon edellä mainitut epävarmuustekijät. Tuomioistuimen mukaan 10 prosentin korotuksen pitäisi olla riittävä. Taloudellisen vakuuden perusmääräksi vahvistetaan näin ollen 144 188 000 kruunua. Tuomioistuin ei hyväksy lääninhallituksen vaatimusta, jonka mukaan perusmäärään olisi sisällytettävä "sammutettujen toimintojen käytöstä saadusta kokemuksesta" aiheutuvat kustannukset 108 Mkr. Lähtökohtana on, että vakuuden tulee kattaa jälkikäsittelykustannukset.

Tuomioistuin katsoo, että konkurssipesälle toiminnan lakkaamisesta aiheutuneita kuluja tai viranomaisen suorittamasta valvonnasta aiheutuneita kustannuksia ei saa kirjata vakuuden varaan.

Lisämäärä (B)

Maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, että *yksikkökustannukset* voivat perustua maa- ja ympäristöylioikeuden arvioon, mutta lisäämällä hintojen nousu inflaation seurauksena. Yhtiö ei ole osoittanut, miksi yksikkösumma pitäisi alentaa 20 kruunuun/m². Tämä tarkoittaa maa- ja ympäristötuomioistuimen arvion mukaan sitä, että yksikkökustannuksen tulisi olla 38 kr/m² varastoihin käytetyltä alueelta paitsi PAF-soluista ja 350 kr/m² PAF-soluista mukaan lukien hydroksidilietteen varasto, koska yhtiö ja lääninhallitus ovat yksimielisiä tästä summasta.

Kustannusten ennustettu nousu tulevina vuosina (C)

Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että sama rakenne kuin olemassa olevassa vakuudessa tulee määrätä yhtiön ehdotuksen mukaisesti yksikkökustannusta lukuun ottamatta. Tuomioistuim katsoo kuitenkin, että tässä kohdassa tulee tehdä kiinteän 1,5 Mkr summan lisäys ennen Sahavaaran teollisuusalueen perustamisen aloittamista.

Lopuksi tuomioistuim pitää kohtuullisena, kuten normaalisti louhintatoiminnassa, että vakuus kohtien a) b) ja c) mukaan on asetettava ennen kuin lupa saadaan ottaa käyttöön.

Korvaus

Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että ei ole mitään syytä säätää lisäkorvauksista ympäristökaaren 16. luvun 9. § mukaan sen lisäksi, mitä ehdossa 40 todetaan entisöimis- ja biotooppiparannustoimenpiteistä.

Käynnistysaika ja työaika

Laajennetun ympäristölle vaarallisen toiminnan käynnistysajaksi Tapulissa (vaahdotus) ja Sahavaarassa tule määrätä 5 vuotta sen jälkeen, kun tuomio on saanut lain voiman. Maa- ja ympäristötuomioistuim voi hyväksyä, että Palotievan toiminnan aloitusajaksi asetetaan 10 vuotta siitä, kun tuomio on saanut lain voiman, yhtiön vaatimuksen mukaisesti.

Tässä tuomiossa luvan saaneen vesitoiminnan työajaksi tulee määrätä 10 vuotta siitä, kun tuomio on saanut lain voiman, yhtiön vaatimuksen mukaisesti.

Erityinen pakkotoimintaoikeus

Yhtiö on jutussa esittänyt vaatimuksen nk. vesitoiminnan erityisestä pakkotoimintaoikeudesta ja on vaatinut, että oikeus ympäristökaaren 28. luvun 10. § 2 p. (vesitoiminta

jäteveden aiheuttama saastumisen torjumiseksi) ja 6 p. (maan kuivatus) mukaisesti ottaa käyttöön maa- ja vesialueita osasta kiinteistöjä Allmänningskogen 1:1, Kaunisvaara 5:10, 11:5, 13:1, 15:4, 21:1, 7:2, s:13 ja s:28, kaikki Pajalan kunnassa, toimintaan Sahavaarassa. Edelleen yhtiö on vaatinut saada samoilla perusteilla ottaa käyttöön kiinteistöt Kaunisvaara 1:5 ja 1:11 Pajalan kunnassa, toimintaa varten Kaunisvaarassa (hiekkavarasto). Yhtiöllä on lain (1998:812) erityismääräyksistä vesitoiminnasta 2. luvun 4. § p. 3 mukaan prosessioikeudellinen määräämisoikeus hakea lupaa maan kuivaamiseen. Näyttää tarpeelliselta voida ryhtyä toimenpiteisiin kyseisissä kiinteistöissä. Kyseisen kiinteistönomistajat eivät ole vastustaneet vaatimusta. Muutoin ei ole myöskään käynyt ilmi, että haitta ja oikeuksiin kajoaminen ovat niin suuria, että lupa vesitoimintaan on evättävä. Pakkotoimintaoikeutta koskeva vaatimus on näin ollen hyväksyttävä. Nyt ei kuitenkaan ole mahdollista täsmentää ja lopullisesti määrittää vahingonkorvauksia ja oikeuksiin kajoamista eikä pakkotoimintaoikeudesta johtuvia korvaussummia. Kysymys pakkotoimintaoikeuteen perustuvien vahinkotapausten käsittelyä lykätään sen vuoksi ympäristökaaren 22. luvun 1. a § 2 p. ja 22. luvun 27. § 1. kappaleen nojalla kolmen vuoden koeaika siitä lukien, kun lupa otetaan käyttöön tuomiossa esitetyllä tavalla ja siinä esitettyjen väliaikaisten määräysten mukaisesti.

Koeaikana yhtiön on dokumentoitava suoritettut toimet ja annettava arvioida vahingot ja oikeuksiin kajoaminen kussakin kiinteistössä sekä pikimmiten sen suorittamisen jälkeen hyvitetävä tai korvattava kiinteistön omistajalle. Yhtiön on kolmen kuukauden kuluessa koeajan päättymisestä tilitettävä yhteenveto suoritetuista toimenpiteistä ja säännellyistä vahingoista ja toimitettava lopulliset vahinkojen selvitykset maa- ja ympäristötuomioistuimelle.

Koeaikana tulee määrätä väliaikaiset säännökset niin, että yhtiöllä on velvollisuus ryhtyä vahinkoja ehkäiseviin toimiin myönnetyn pakkomenettelyoikeuden seurauksena aiheutuneiden vahinkojen ja oikeuksiin kajoamisen minimoimiseksi ja että koeaikana mahdollisesti syntyvät kiistat saadaan kiinteistönomistajan ilmoituksella alistaa maa- ja ympäristötuomioistuimen ratkaistaviksi.

Korvauskysymykset ja ennakkoimattomat vahingot

Jutun puitteissa useat ruotsalaiset ja suomalaiset yksityishenkilöt, yhdistykset ja yritykset ovat esittäneet korvausvaatimuksia muun muassa menetetystä ansiotulosta, häiriöiden vuoksi menetetystä arvosta, meluhäiriöistä, vesiympäristön huononemisesta, laidunmaiden menetyksestä jne. On myös esitetty vaatimuksia kalastuksenhoitomaksun maksamisesta ja toivomuksia vedensaannin turvaamisesta. Kaikkea mitä on mainittu yllä, kohdassa asenteet.

Yhtiö on kiistänyt kaikki korvausvaatimukset ja vaatimukset kalastuksenhoitomaksusta ja esittänyt muun muassa seuraavaa. Stig Wuopion vaatimus mahdollisesta korvauksesta menetetyistä hakkuuoikeuksista on kysymys, jota on käsiteltävä toisessa yhteydessä. Mitä tulee paikallisten osapuolten huoliin juomavedestä, yhtiö on sitoutunut järjestämään kyseisten kiinteistöjen vesihuollon, jos toiminta vaikuttaa kaivoihin niin, että niitä ei voida enää käyttää juomavesihuoltoon (vrt. tuomioistuimen asettamat ehdot 10 ja 11). Koskien korvausvaatimuksia menetetyistä/saamatta jääneistä tuloista, arvonmenetyksistä ja lisäkustannuksista, jotka johtuvat kaivostoiminnan häiriöistä, pääasiassa melusta, ja päästöistä Muonionjokeen, yhtiö on ilmoittanut, että tällä tarkoitetaan sitä osaa yhtiön toiminnasta, joka on ympäristövaarallista toimintaa ympäristökaaren 9. luvun mukaan. Tällaisesta toiminnasta johtuvaa korvausta ei sisällytetä tällaista toimintaa koskevaan lupahakemukseen, jonka vuoksi vaatimukset hylätään. Yhtiön mukaan tämä koskee sekä ruotsalaisia että suomalaisia osapuolia. Jos osapuolet haluavat esittää tällaisia korvausvaatimuksia, niiden on nostettava erityiskanne ympäristökaaren 32. luvun mukaan. Rajajokikomission luvan ehdon 18 mukaisen kalastuksenhoitomaksun maksamisen osalta yhtiö on ilmoittanut, että nykyisten ehtojen mukaista maksuvaatimusta ei ole.

Erityisesti suomalaisten osapuolten osalta yhtiö on lisännyt seuraavaa.

Rajajokisopimuksessa tai Espoon sopimuksessa ei ole määräyksiä, jotka merkitsisivät, että kansainvälisiä vaatimuksia olisi käsiteltävä eri tavalla, mikä tarkoittaa, että mitään haettuun toimintaan perustuvia korvausvaatimuksia ei voida ympäristökaaren 9. luvun mukaan ottaa laillisesti harkittavaksi nyt käsiteltävän jutun yhteydessä ja ne on siksi hylättävä. Mahdolliset korvausvaatimukset haetusta vesitoiminnasta voidaan sitä vastoin ympäristökaaren 11. luvun mukaan ottaa harkittavaksi nyt esillä olevan jutun puitteissa.

Tarkastellessaan esitettyjä korvausvaatimuksia KIAB ei kuitenkaan ole pystynyt tunnistamaan mitään vaatimusta, joka perustuu ympäristökaaren 11. luvun mukaiseen vesitoimintaan. Suomalaisten osapuolten korvausvaatimukset perustuvat olosuhteisiin, kuten meluun, pölyämiseen ja päästöihin veteen (ensisijaisesti Muonionjokeen) jotka kaikki ovat yhtiön mukaan ympäristövaarallisen toiminnan seurauksia ympäristökaaren 9. luvun mukaan. Tämä koskee myös poronlaiduntajien/saamelaiskylien korvausvaatimuksia Suomen puolella rajaa. Yhtiö ei näe, että olisi olemassa tukea väitteille, joiden mukaan nykyinen ja haettu toiminta olisi aiheuttanut ja/tai tulee aiheuttaman huomattavia häiriöitä poronhoidolle Suomessa. Kaiken kaikkiaan yhtiö ei voi nähdä muuta kuin, että kaikki suomalaisten osapuolten esittämät vaatimukset koskevat ympäristökaaren 9. luvun mukaisen toiminnan aiheuttamia häiriöitä, mikä tarkoittaa, että vaateet on hylättävä. Jos asianomaiset sidosryhmät haluavat ajaa vaatimuksia, niiden on nostettava erityiskanne ympäristökaaren 32. luvun nojalla. Jos maa- ja ympäristötuomioistuim sittenkin havaitsisi, että jokin/jotkut esitetyistä vaatimuksista voidaan käsittää korvausvaatimuksiksi vesitoiminnan seurauksena ympäristökaaren 11. luvun mukaan, KIAB vaatii, että vaatimukset on hylättävä sillä perusteella, että mitään yhteyttä esitettyjen odotettujen vahinkojen ja haetun vesitoiminnan välillä ei ole osoitettu tai tehty todennäköiseksi.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arvio

Ympäristökaaren 31. luvun 16. §:stä seuraa muun muassa, että se, joka ympäristökaaren 11. luvun (vesitoiminta) mukaisen luvan tuella ryhtyy toimenpiteeseen, joka aiheuttaa vahinkoa toisen omaisuudelle, on maksettava korvaus vahingosta, ellei muuta ole erityisesti säädetty. Korvaus on maksettava ainoastaan vahingoista, jotka jäävät jäljelle, sen jälkeen, kun ehkäisevät tai korjaavat toimenpiteet on tehty luvanhaltijan toimesta. Ympäristölle vaarallisen toiminnan osalta ei ole vastaavaa oikeutta korvaukseen, vaan siellä vahinkoa kärsineen osapuolen on ympäristökaaren 32. luvun mukaan nostettava kanne sitä vastaan, joka harjoittaa tai antaa harjoittaa vahinkoa aiheuttavaa toimintaa.

Maa- ja ympäristötuomioistuim yhtyy yhtiön arviointiin, että suurin osa esitetyistä vaatimuksista liittyy ympäristölle vaarallisen toiminnan vaikutuksiin, mikä tarkoittaa, että niitä ei voida harkita nyt ajankohtaisen jutun yhteydessä.

On kuitenkin olemassa joitakin vaatimuksia, joiden tuomioistuim arvioi koskevan vesitoiminnan vaikutuksia. Mona Kumpula on esittänyt korvausvaatimuksen ympäristökaaren 31. luvun 16. § mukaan ja kun hän lopulta päätti kanteessaan vaatia 1 850 000 kr korvausta koskien kaivoksen vesitoimintaa, nykyistä ja laajennettua, jonka hän sanoo vahingoittaneen ja vahingoittavan hänen kiinteistöään, Aareavaara 6:19. Doris ja Leif Krekula ja Anna Harju ovat ilmaisseet huolensa siitä, että heidän kaivonsa voivat vahingoittua.

Tuomioistuimen mukaan jutussa tehty selvitys ei kuitenkaan osoita, että haettu vesitoiminta, yhtiön sitoumuksilla ja määrättyllä ehdoilla, aiheuttaa korvattavaa vahinkoa yhtiön laskeman pohjaveden vajoamisalueen ulkopuolella. Pintaveden poisjohtamisen osalta tuomioistuim katsoo jutun selvityksen osoittaneen, että toiminta sille määrättyine rajoituksineen ei voi vahingoittaa kalastusta. Kalastusmaksu ei siis ole ajankohtainen. Jos vesitoiminta aiheuttaisi kaikesta huolimatta vahinkoa, jota tuomioistuim ei ole ennakoanut, vahingon kärsineet voivat esittää korvausvaatimuksia odottamatonta vahinkoa koskevan ilmoituksen puitteissa.

Maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että odottamattomista vahingoista ilmoittamisen määräajaksi olisi asetettava viisi vuotta työajan päättymisen jälkeen, yhtiön ehdotuksen mukaisesti, mikä tarkoittaa, että tällainen ilmoitus on toimitettava tuomioistuimelle 15 vuoden kuluessa siitä, kun tuomiosta on tullut lainvoimainen.

Täytäntöönpano ja käyttöönotto

Yhtiö on vaatinut oikeutta ottaa myönnetty lupa käyttöön riippumatta mahdollisista valituksista (täytäntöönpanomääräys), lukuun ottamatta Sahavaaran ja Palotievan avolouhoksen toimintaan liittyviä osia (mukaan lukien valmistelutyö). Tämä tarkoittaa, että täytäntöönpanomääräystä koskeva hakemus koskee niitä osia, jotka

koskevat toimintaa Tapulissa, vaahdotuslinjan rakentamista ja käyttöönottoa, vaahdotushiekan varastointia Navettamaan louhokseen sekä luvallisten rakennustoimien aloittamista selkeysaltaassa, hiekkavarastossa, vaahdotussolussa ja prosessivesialtaassa. Sitä vastoin siihen ei sisälly mikään toiminta Sahavaarassa ja Palotievassa tai vaahdotushiekan varastointi hiekkavaraston vaahdotusvarastoon. Syyksi on ilmoitettu, että louhinta Tapulissa kesästä 2023 alkaen siirtyy alueelle, jossa on suurempi rikkipitoisuus, jonka vuoksi vaahdotus on otettava käyttöön, jotta ei vaaranneta tuotannon pysäyttämistä kokonaan. Lisäksi esitetään, että rakennustyöt ovat mittavat ja ne vaativat enemmän kuin yhden lumettoman kauden valmistuakseen.

Maa- ja ympäristötuomioistuin tekee seuraavan arvioinnin. Peruuttamattomat toimenpiteet, jotka seuraavat täytäntöönpanoa, koostuvat seuraavista osista. Selkeytysaltaan laajennus, jota tässä yhteydessä voidaan pitää merkityksettömänä uuden maan käyttöön ottamisena. Patojen rakentaminen vaahdotushiekan varastointia varten, mikä tapahtuu nykyisellä toiminta-alueella, ts. jo käyttöön otetulla alueella millä on täten merkityksetön vaikutus. Vaahdotushiekan varastointi Navettamaan louhokseen, joka on tänään veden täyttämä, jonka vuoksi vaikutusta ei voida pitää merkittävänä. Kemikaalien, mukaan lukien ksantaattien käytön arvioidaan, kuten tuomioistuin on selvittänyt edellä, aiheuttavan alhaisia pitoisuuksia prosessivedessä ja se on peruuttamaton prosessi. Koska uuden maan käyttöönotto on rajoitettua ja koska täytäntöönpano ei koske suuria peruuttamattomia toimenpiteitä Sahavaarassa ja Palotievassa maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo, että ympäristövaikutus on rajoitettu. Lisääntyvän rikkipitoisuuden taustaa vasten Tapulin malmissa, rakennustoimenpiteiden vaatima pitkä toteuttamisaika ja kun ympäristövaikutusten voidaan katsoa jäävän rajoitetuiksi, tuomioistuin arvioi kokonaisuudessaan, että on olemassa painavat syyt haetun täytäntöönpanon myöntämiselle.

Täytäntöönpanon edellytyksenä yhtiö asettaa tarvittavan vakuuden sen mukaan mitä käy ilmi kohdasta *Taloudellinen vakuus* yllä. Vesitoiminnan osalta on asetettava sellainen vakuus, joka on määrätty ympäristökaaren 22. luvun 28. § ensimmäisessä kappaleessa, kuten tuomiossa todetaan.

Kuten yhtiön hakemus ja vaatimukset on suunniteltu ja ne saadaan ymmärtää, hakemus merkitsee, että yhtiö hakee lupaa nykyiseen toimintaan, mukaan lukien laitokset ja lisätty toiminta sekä ympäristölle vaarallisen toimintaan että vesitoimintaan. Tämä uusi lupa korvaa näin ollen nykyisen luvan, jonka silloinen suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio (GÄK) antoi jutussa M 11/09 tekemällään päätöksellä 20. päivänä elokuuta 2010, Ruotsin ja Suomen välillä 16. päivänä syyskuuta 1971 tehdyn rajajokisopimuksen perusteella. Ei ole olemassa lakisääteistä sääntelyä siitä, milloin uuden luvan pitäisi tulla voimaan aiemman luvan suhteen. Käytännön mukaan aiemman luvan katsotaan kuitenkin rauenneen, kun uusi lupa otetaan käyttöön (vrt. mm. maa- ja ympäristöylioikeuden tuomioon 27. kesäkuuta 2014 jutussa M 7429–13).

Maa- ja ympäristötuomioistuimen mukaan tämä tarkoittaa, että jos yhtiö käyttää täytöntöönpanomääräystä, se ottaa koko nyt annetun luvan käyttöön samalla kun aikaisempi lupa lakkaa olemasta voimassa. Tämä tarkoittaa, että kaikki nyt myönnetyn luvan ehdot ovat voimassa kokonaisuudessaan. Jos tämä tuomio ei kuitenkaan tule lainvoimaiseksi, RJK:n lupa on edelleen voimassa.

Oikeudenkäyntikulut

Mona Kumpula on vaatinut 2 750 kruunun korvausta oikeudenkäyntikuluista, jotka aiheutuvat hänen läsnäolostaan pääkäsittelyssä.

Mika Flöjt, joka edustaa Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piriä, on vaatinut oikeudenkäyntikulujen korvaamista 900 euroa osallistumisestaan pääkäsittelyyn, 240 euroa edestakaisesta matkasta pääkäsittelyyn sekä 3 570 kr majoituksesta. Gabnan saamelaiskylä on vaatinut korvausta oikeudenkäyntikuluista yhteensä 738 742 kr. Summasta 525 480 kr koskee asiamiehen palkkioita, 32 302 kr asiamiehen kuluja, 56 000 kr työtulojen menetyksestä saamelaiskylän varajäsenille pääkäsittelyn yhteydessä, 112 000 kr varajäsenen työstä ja 12 960 kr kilometrikorvauksia saamelaiskylän varajäsenelle pääkäsittelyn yhteydessä.

Yhtiö on Mona Kumpulan ja Mika Flöjtin korvausvaatimusten osalta todennut, että yhtiö antaa maa- ja ympäristötuomioistuimen arvioida oikeuden korvaukseen ja vaaditut summat. Mitä tulee Gabnan saamelaiskylän vaatimukseen, yhtiö on todennut, että kustannuslaskelmassa ei väitetä, että mainitut kustannukset olisivat sijoitettavissa siihen jutun osaan, joka koskee vesitoimintaa ympäristökaaren 11. luvun mukaan. Yhtiö ei voi myöskään omalta osaltaan nähdä, että jokin osa kustannuksista liittyy vesitoimintaan ja kiistää sen vuoksi saamelaiskylän vaatimuksen oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta kokonaisuudessaan.

Maa- ja ympäristötuomioistuimen arviointi

Ympäristökaaren 25. luvun 1. § seuraa, että jutuissa, jotka koskevat ympäristölle vaarallisen toiminnan harjoittamista, oikeudenkäyntikaari ei ole voimassa oikeudenkäyntikulujen osalta. Tämän sisällön mukaan asianomistajilla ei ole oikeutta korvaukseen oikeudenkäyntikuluista ympäristövarallisen toiminnan hakemusjutuissa. Vesitoimintaa koskevissa hakemusjutuissa hakijan on sen sijaan ympäristökaaren 25. luvun 2. § pääsäännön mukaan vastattava sekä omista että vastapuolen kustannuksista maa- ja ympäristötuomioistuimessa. Tämä pätee, jos vastapuolta on pidettävä asianomistajana. Korkeimman oikeuden ratkaisussa NJA 2004 s. 590 on vahvistettu, että asianomistaja on se, johon suunniteltu vesitoiminta vaikuttaa sillä tavoin, että hänelle voi aiheutua vahinkoa tai muuta haittaa ja että riskin ei katsota olevan ainoastaan teoreettinen tai täysin merkityksetön. Jos hakemusjuttu koskee lupaa sekä ympäristövaaralliselle toiminnalle että vesitoiminnalle, oikeus oikeudenkäyntikulujen korvaamiseen koskee ainoastaan sitä osaa, joka koskee vesitoimintaa (katso maa- ja ympäristöylioikeuden ratkaisu, MÖD 2010:39). Ympäristökaaren 25. luvun 2. § kappaleesta 2 p. käy edelleen ilmi, että 16. luvun 13. §:ssä tarkoitettulla organisaatiolla ei ole oikeutta korvaukseen oikeudenkäyntikuluista.

Oikeudenkäyntikaaren 18. luvun 8. §:stä käy ilmi (RB) mihin kustannuksiin on oikeus. 18. luvun 8. § RB mukaan korvauksen oikeudenkäyntikuluista on vastattava täysin kustannusta oikeudenkäynnin valmistelusta ja kanteen laatimisesta sekä palkkiosta asiamiehelle

tai avustajalle, siltä osin kuin kustannukset ovat kohtuudella olleet tarpeen osapuolen oikeuksien käyttämiseksi. Saman lainkohdan mukaan korvausta on maksettava myös osapuolen työstä ja oikeudenkäynnin aiheuttamasta ajanhukasta. Määräys 18. luvun 8. § RB merkitsee, että kustannusta siltä osin, kun vastapuoli ei hyväksy sitä, ei voida korvata ilman, että sitä pidetään kohtuullisena ottaen huomioon, mitä se koskee.

Mona Kumpulan tapauksessa maa- ja ympäristötuomioistuim toteaa, että hän omistaa kiinteistön Pajala Aareavaara 6:19, jonka läpi Aareajoki virtaa. Aareajoen vähentyneet virtaamat voivat siten vaikuttaa kiinteistöön ja Mona Kumpulaa on sen vuoksi pidettävä vesioikeudellisena asianomistajana. Voidaan todeta, että Mona Kumpulan kanne jutussa on koskenut sekä vesitoimintaa että ympäristövaarallista toimintaa. Yhtiö on jättänyt Mona Kumpulan korvausvaatimuksen kohtuullisuuden tuomioistuimen ratkaistavaksi. Tätä taustaa vasten maa- ja ympäristötuomioistuim katsoo, että Mona Kumpulalle olisi korvattava vesitoimintaa koskevan kanteen osan kustannukset, jossa ei saa olla kysymys ympäristövaarallisesta toiminnasta, kuten päästöistä veteen. Korvauksen määräksi tulee kohtuudella vahvistaa 2 000 kruunua. Summalle maksetaan lain mukainen korko.

Mika Flöjt on osallistunut pääkäsittelyyn Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piirin edustajana, joka on sellainen ympäristöjärjestö, jolla on kanneoikeus ympäristökaaren 16. luvun 13. § mukaan, ja voidaan katsoa vaatineen korvausta esiintymisestään yhdistyksen puolesta. Ympäristökaaren 25. luvun 2. § 2 p. ensimmäisestä kappaleesta käy ilmi, että tällaisella organisaatiolla ei ole oikeutta oikeudenkäyntikulujen korvaamiseen. Yhdistys ei myöskään tietävästi omista kiinteistöä, joka olisi vaarassa joutua haetun vesitoiminnan vaikutuksen kohteeksi. (pintaveden poisjohtaminen tai pohjaveden vajoaminen) eikä sillä siten ole sellaista asemaa asianomistajana, joka voisi saada oikeuden korvaukseen. Mika Flöjtin korvausvaatimus Suomen luonnonsuojeluliiton Lapin piirin edustajana hylätään näin ollen kokonaisuudessaan.

Gabnan saamelaiskylää koskeva kysymys, johon saamelaiskylä on keskittynyt koko kanteessaan kuljetusten seurannaistoiminnan muodossa. Yhtiö kiistää saamelaiskylän vaatimuksen oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Maa- ja ympäristötuomioistuim toteaa, että seurannaistoiminnan malmikuljetusten muodossa, Gabnan saamelaiskylän osalta Junosuandosta Pitkäjärvelle ja edelleen Narvikiin, ei voida missään osassa katsoa olevan vesitoimintaa. Saamelaiskylän vaatimus oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta on näin ollen hylättävä kokonaisuudessaan.

Harkintamaksu

Maa- ja ympäristötuomioistuim päätti 14. elokuuta 2019, että Kaunis Iron AB maksaa 400 000 kruunun harkintamaksun asetuksen (1998:940) nojalla ympäristökaaren mukaisesta harkinnasta ja valvonnasta. Voidaan todeta, että pääkäsittelyssä yhtiö hyväksyi määrätyn harkintamaksun. Tuomioistuim ei näe syytä muuttaa aiemmin päätettyä maksua.

Muut vaatimukset

Siltä osin kuin kiinteistönomistajien ja muiden vastapuolten esittämät vaatimukset eivät ole täyttyneet tai erityisesti niihin erityisesti vastattu sen mukaan, mitä maa- ja ympäristötuomioistuim on todennut tai hakija on muutoin hyväksynyt, tuomioistuim ei katso, että näiden vaatimusten myöntämiselle on perusteita.

VALITUKSEN TEKÖ, katso liite 4 (MMD-01)

Valitukset viimeistään 22. joulukuuta 2022.

Emma Örneby

Camilla Wolf-Watz

Carl-Philip Jönsson

Tuomioistuimen ratkaisuun ovat osallistuneet raatimies Emma Örneby, puheenjohtaja, ja tekniset neuvokset Camilla Wolf-Watz ja Carl-Philip Jönsson sekä erityisjäsenet Bo Sundström ja Richard Holmgren.

